C 19

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXIX
C
53
NAPOLI

XXIX
C
58

Digitized by Google

Digitized by Google

Google

ABRAHAMI COULEII ANGLI,

Poemata Latina:

In quibus continentur

SEX LIBRI PLANTARUM,

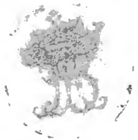
Viz. Duo { HERBARUM. FLORUM. SYLVARUM.

Et Unus MISCELLANEORUM.

——*Habeo quod Carmine ſanet & Herbis.*
Ovid. Met. 10.

Huic Editioni Secundæ acceſſit
INDEX RERUM
Antehac deſideratus.

LONDINI,
Typis *M. Clark*, Impenſis *Jo. Martyn*, ad Inſigne
Campanæ in Cœmeterio *D. Pauli*.
CIƆ IƆ CLXXVIII.

Digitized by Google

Digitized by Google

ABRAHAMVS
COVLEIVS
Anglus.

De Vita & Scriptis

A. COULEII,

Martino Cliffordo, S°.

T. Sprat, S.

EN Poemata Latina Couleii tui, viri eruditione & ſcriptis, ſed vita maxime memorabilis. Pauca quædam de Authore ipſo præmittenda cenſui: quæ debentur certe tanto hominis vel ingenio, vel modeſtiæ. Hæc tu optime omnium poſſis, qui eum per triginta annos familiariſſime noras, & ſumme ſemper colueras. Sed tu ab omni ſcriptione abhorres; faſtidio forſan non injuſto, ſcriptorum hujus ævi multitudini & incuriæ infenſus. Quam igitur provinciam tu refugis, ego ſuſcipio: eo certe lubentius quod de Couleio dicenti, nemini poteſt deeſſe vel materia, vel oratio. Tu interim da veniam, ut de communi a-

mico ſcribens, memoriam tuam, & fidem appellem: ut ſi minus ſtylo tuo, & ingenio, teſtimonii tamen, & judicii tui fama, Vir Magnus poſteris commendetur.

ABRAHAMUS COULEIUS Londini natus eſt, *Anno* 1618. parentibus ortus eſt honeſtis, civibus Londinenſibus: nactus conditionem fortunæ parem animo, qui nunquam immoderata, aut nimis alta appetebat. Prima ætate inſtitutus eſt in regio gymnaſio Weſtmonaſterienſi; cujus loci nobiliſſimum genium ornavit, & auxit. Vixdum decennis Poeta factus eſt, legendo Spencero noſtrate, ſcriptore ſane illuſtri, & vel adultis difficili: Sed Couleii ingenium magnitudine animi, non annis æſtimandum. Innutritus eſt in antiquis omnibus authoribus, quos non ſolum memoria tenuit, ſed judicio probavit, & uſu perenni familiares ſibi reddidit. Puer adhuc multa edidit, quæ viri cum fructu legerent, & imitarentur. His initiis celebris Cantabrigiam conceſſit, ibique inter æquales citiſſime inclaruit, & in florentiſſimo SS. Trinitatis Collegio, admirabili profectu adolevit. Exercitia ſcholaſtica Romano

mano foro, & Ciceronis auribus digna. Matura ſupra fidem indoles, nec tamen præcox. Mire feſtinavit; ſed pariter duravit.

Flagrante Bello Civili, pro regiis partibus ſtetit, & Oxonium ſe contulit: quam urbem rex optimus rerum ſuarum caput, & ſedem belli delegerat. Illic inter arma per biennium ſtudiis fœliciſſime floruit; militiæ interea non immunis. Mature in notitiam principum virorum venit. Inter alios nobiliſſimo, doctiſſimoque Falklandio, Regi à ſecretis, familiariter uſus eſt. Eam conſuetudinem ſimilitudo ſtudiorum, & animorum, conciliaverat.

In familiam illuſtriſſimi Comitis S. Albani adſcitus, reginam Mariam, regno per nefas extorrem, in Galliam ſecutus eſt. Invitus è ſchola tranſiit in aulam: mutavit curſum vitæ, non vitam; vixit comitate, facilitate, humanitate Aulica: probitate, diligentia, innocentia Philoſophica. Pariſiis per duodecim annos, plurima obiit negotia graviſſima, ad Caroli utriuſque ſalutem ſpectantia. Illud præcipuum induſtriæ ejus, & fidei erga

Regiam familiam exemplum, quod commercium Epiſtolarum inter Carolum primum, & Reginam uxorem per quinquennium adminiſtravit; literas fere omnes, quæ nunc extant, hinc illinc miſſas, manu propria deſcribens.

Tandem in patriam miſſus tyrannide oppreſſam, vix injurias iſtorum temporum evaſit. Paucis dein menſibus libertate mulctatus, aliquando dimiſſus eſt, vadimonio facto, & fama ingenii, quod etiam apud hoſtes infenſiſſimos valuit. Paulo poſt ſub Cromvellii mortem in Galliam regreſſus, eodem quo olim munere functus eſt, uſque ad auſpicatiſſimum CAROLI Secundi reditum. Rebus patriæ in melius cedentibus, & pace ſtabilita, à vita actuoſa & exercitata, ad privatam & tranquillam ſe recepit: non quidem animi imbecillitate, ſed judicio. Penitus enim perſpexerat univerſam rerum humanarum pompam, & expertus contempſerat.

Circa id tempus fortuna ſatis ampla auctus eſt, munificentia Ducis Buckinghamii, & Comitis S. Albani: Quibus per omnem ætatem chariſſimus erat, quoſque viciſ-

viciſſim ſumma cum obſervantia ſuſpiciebat. Hoc viatico inſtructus, pro meritis tanti Viri exiguo ſane, pro animi vero temperantia ſatis magno; ardentius jam urgebat inſtitutum illud ſuum, quod olim deſtinaverat, exeundi ex hominum cœtu, & tumultu, & vivendi aliquando in otio cum dignitate. Octo extremis annis ut plurimum rure delituit. Urbem & Aulam rariſſime reviſit, idque non tanquam incola, ſed hoſpes. In amœniſſima Thameſis ripa, vitæ curis & ærumnis ſolutus, totus amicis, & ſeverioribus literis vacavit. Muſas etiam unà in ſolitudinem comites adduxit: Sed & ſimul Eremitas fecit Deoque conſecravit.

Opera ejus univerſa vix quidem ſub una forma, aut charactere comprehendi poſſunt: Ita temporibus, & materiis, & ſtylis differunt. Multa edidit adoleſcens, multa privatus, domi foriſque multa. Omnia tamen eodem animi tenore, vitæ ſuæ ſimillima, candida, honeſta, decora, numeroſa, ſine moroſitate gravia, ſine levitate jucunda. In utraque lingua plurima ſcripſit, Latina, & Vernacula; Illâ inter veteres, hâc inter recentiores

princeps judicandus. Soluta oratione, & metris pariter excelluit: In utroque genere facillimus lectori, imitatori non ita. Argumenta omnimoda tractavit, faceta, amatoria, moralia, divina. Semper quid deceret, & quid eſſet ſatis, optime novit. Nullam unquam materiam, nec lectorem laſſavit. Judicares eum ſemper plura dicere poſſe, ſed nolle. In verbis nec curioſus admodum, nec nimium negligens. Communibus & uſitatis contentus, pauciſſima aut immutavit aut innovavit. Rem præcipue ſpectabat, in eaque immorabatur. Inventione copioſus, lucidus ordine, accuratiſſimus judicio. Genere dicendi grandis, tenuis, temperatus, pro cujuſque rei natura & decore.

De amoribus luſit, Ovidii & Catulli facilitate & ingenio, modeſtia ſua. Quod Horatius ipſe fieri poſſe deſperavit, Pindarum æmulatus eſt. Hujus vehementiam, & majeſtatem verborum & ſententiarum, & beatiſſimam figurarum copiam fœliciter expreſſit: verſu inæquali, & ſolutæ orationi proximo; ideoque argumentis omnibus, & uſibus vitæ maximè accommodato. Antiquorum Poetarum diffi-

difficillimos & ingenioſiſſimos locos reddidit; lingua diverſa, ſpiritu & animo vel eodem, vel majori. Inchoavit Divinum Poema, & in Rege Davide celebrando, Davidem Poetam imitatus eſt. Multas S. Scripturæ hiſtorias illuſtravit, verſu, & furore cœleſti. Ut mihi quidem videtur, in aliis materiis cæteros fere omnes vicit, in ſacra Poeſi ſeipſum. Multiplicia alia abſolvit argumenta. De rebus philoſophicis, de bonorum laudibus, de regia cauſa, de tyrannide Cromvellii, de officiis, de animi tranquillitate, & moderatione, facundiſſime diſſeruit. Quæ omnia apud noſtrates in deliciis habentur.

Latini ſermonis nativam habuit; non adſcitam ſuavitatem. Numeros prope omnes Romanorum Poetarum, & diverſiſſimos verſuum colores attigit: quod ne ipſi quidem veteres fecerunt; quorum ſinguli unam aut alteram Poeſeos figuram ſepoſuerunt ſibi, in eaque præcipue elaborarunt, deſperatione cæteras conſequendi. Scripſit ſex libros Plantarum: argumentum novum ſane, ſed infinitum pene, & ipſa copia difficillimum. Horum primi duo oratione ſunt modica

& molli, ut Elegos decet, ſed ingenio vegeto, & forti. In duobus proximis Horatii omnia carmina, & numeroſam fœlicitatem effinxit. Cujus ſummi Authoris non ſolum Epoda, ſed & Epiſtolas & Sermones imitatus eſt, facetiſſimum, omnium antiquorum ſcribendi genus. In duobus poſtremis pede Heroico uſus eſt; &, abſit verbo invidia, ſi non Virgilium, cæteros certè omnes ſuperavit. Horum ultimum patriæ ſuæ laudibus dicavit. In eo etenim civiles Angliæ tumultus, Caroli Primi calamitates, Secundi reditum, & initia nuperi Belli Navalis cecinit; ingenio pari virtuti, & fortitudini Anglorum.

Hæc de Scriptis ejus: de Vita majora dicenda ſunt. Habuit quidem perfectam naturalem bonitatem, nec variis quos ſubiit Fortunæ caſibus, nec Aulicis artibus, aut exteris corruptam, aut mutatam. Moribus erat rectiſſimis, integerrimiſque. Sui temporis ingenioſiſſimus, nec inde deterior, nec inſolentior factus eſt. Poeta maximus, ſed poſitus ſupra ipſius Poeſeos vitia, & ineptias. Nullo faſtu, nulla vanitate, nulla adulatione:

latione: quo nil majus, aut inuſitatius dici poteſt.

In doctrina ejus & ingenio multa ſingularia; in victu, habitu, aut geſtu nihil. Artibus omnibus præditus, nullo artificio, aut aſtutia vixit. Neminem unquam aut verbo aut facto læſit. Cum nemine pro fama aut pecunia contendit. Nullius laudes arripuit ſibi, aut impedivit. Quorum mores aut ſcripta minus probabat, eos non vituperando aut illudendo, ſed monendo, favendo, & etiam laudando corrigebat. Modeſtia tanta, ut ſimulationem dixiſſes, ni cæteras virtutes omnes pares habuiſſet.

Privata omnia & publica officia ſua, magna cum fide & induſtria præſtitit. Matrem lectiſſimam fœminam per omnem vitam, chariſſimam obſervavit, quam octogenariam demum amiſit. Tres Fratres admodum dilexit, quorum unicum ſuperſtitem hæredem ſuum moriens ſcripſit. Inter ſuos omnes maximam ſemper obtinuit autoritatem, non imperio, aut ſeveritate, ſed comitate partam. Poetarum noſtratium, difficillimi hominum generis, invidiam, aut obtrectationem

nec meruit, nec habuit. Amicitias reli-gioſiſſime coluit. Quibus in pueritia & condiſcipulatu aſſueverat, eos ad mortem uſque familiariſſimos retinuit.

Immenſa erat diſciplinarum omnium & ſcientiarum ſupellectile inſtructus, nec tamen impeditus. Magnus animus ſine tumore: doctiſſimus ſine aſperitate aut affectatione. Ingenium & ſibi facile, & aliis: nec partu laborioſum, nec auditu. Nil unquam operum ſuorum recitavit, niſi amiciſſimis, & coactus. Nunquam niſi familiariſſimis ſuis Poetam ſe eſſe oſtendit. Aliis omnibus, nemo comior & commodior ad omnem rationem humanitatis.

In Sermone, nec magnitudo rerum facetiis excluſa, nec hilaritas gravitate. Nemo ab eo niſi invitus diſceſſit. Conſuetudine erat ea, quæ certe optima cenſenda eſt: quam ſcilicet amiciſſimi, magis quam alieni, adamarunt, & mirati ſunt. Nemini unquam ſe ſubitò venditabat. Nullius unquam plauſus captabat: contentus bonorum honeſta opinione, à blandimentis & encomiis abhorrebat.

Cum

Cum ſumma animi moderatione & ſuas res curabat, & aliorum reſpiciebat. Tum in proſperis, tum adverſis ſimilis & conſtans ſibi. Animus nunquam aut ſupra, aut infra conditionem. Nunquam præſentem vitam futurorum ſpe anxiam reddidit. Domeſticis ejus facultatibus, & ipſe, & amici liberaliſſime utebantur. Mores ſuos & vitam privatam, non aliorum opinionibus aut rumoribus, ſed nativa honeſtate regebat. Religionem veritus eſt, & amplexus, non diſputandi, aut oſtendendi ſe cauſa, ſed vivendi. Dignus certe ſplendidiore fortuna. Negotiis omnibus vel graviſſimis idoneus, ſi ipſe ſe idoneum exiſtimaſſet.

In longo illo extremæ ætatis ſeceſſu, otium quod habuit, Naturæ arcanis Deique operibus impendit. Ad naturæ myſteria accedebat, ut primi illi antiquitatis heroes, ſcientiarum inventores, qui tum Poetæ tum Philoſophi extiterunt. Inſtructus eſt tam judicio, diligentia & methodo, ad eam inveſtigandam, quam ingenio ad ornandam.

Præter hanc Naturæ indagationem, quam perpetuò urgebat; ad præterita ſtudia

ſtudia ſua, hortatu noſtro reſpiciens, de Stylo ſcribere aggreſſuseſt. Quo in libro univerſam veterum & recentium ſcriptorum cenſuram, & comparationem inſtituebat: Proculdubio par tam ingenti argumento futurus. Sed vix incœptum reliquit. Et nunc certe perfectio tantæ rei in poſterum deſperanda eſt, niſi eam tu ipſe, Vir doctiſſime, ſuſceperis.

Ultimum ejus conatuum mortalium erat Diſſertatio de doctrina & uſu Chriſtiano, puro, antiquo, primigenio. Propoſuerat ſibi, poſitâ omni factione, & partium ſtudio, vetera omnia repetere quæ ad Religionem noſtram pertinent, eaque Chriſtiano orbi exhibere. Quo in opere quod non fuerit ulterius progreſſus, magno ſane accidit Eccleſiæ damno. A quo enim alio fas eſſet expectare primævam veritatem, quam ab animo primæva innocentia & pietate imbuto?

Verum hæc & ſimilia meditans è vita exceſſit: cœlo, non ætate, ſed ſtudiis, & cogitationibus maturus. Initio ſuperioris anni, inciderat in morbum, quem medici Diabeten appellant. Hoc cum tres circiter menſes laboraſſet, leviora

ſymto-

ſymtomata fieri cœperunt, & ſanari videbatur. Sed media æſtate, inter meſſores nimium diu ſpatiatus, novo morbo correptus eſt. Rem ipſe primo contempſit, ut levem, & cui remedia facilia proponebantur. Sed ingraveſcente indies morbo, ſerò tandem Medici accerſuntur. Atque ita non multo poſt tempore, pectoris & gutturis dolore, conſumptus eſt.

O vana hominum deſideria, & fragiles ſpes! Nam quamdiu ambitione, & officiis Politicis Couleii vita diſtricta eſt, quam ille vix vitam quidem ſuam reputabat; tamdiu proſperrima valetudine utebatur. Cum primum autem vivere jam cœperat, & ſeipſo frui, ejus omnia vitæ conſilia, diuturnus primo morbus, dein mors ipſa pervertit. Sed fatum illud immaturum ipſius gratia lugere deſinamus, ne conditionem ejus caducam, fœliciter immutatam, non ſatis grato animo interpretari videamur. Noſtro potius detrimento doleamus: qui in uno homine ſummas naturæ & artium dotes, ſuaviſſimam conſuetudinem, humaniſſimos mores, divinum Ingenium, virtutum

tum omnium exemplar ingens, & præconem diſertiſſimum amiſimus.

Elatus eſt ex ædibus Ducis Buckinghamii, non nimia pompa, ſed multo officio funeris: comitantibus plurimis nobilibus, & claris viris, mœrentibus doctis, & bonis omnibus. Sepultus eſt in Templo Weſtmonaſterienſi, Regum monumento. Situs eſt juxta Chaucerum, & Spencerum, magna inter Anglos Poetarum nomina. Sed non tam ſcriptoribus vetuſtis Anglicanis, quam veræ antiquitatis Romanis Græciſque annumerandus eſt.

Habes, Vir optime, quæ de Couleio noſtro præfanda duxi. Plura de eo ſcribere ſupervacaneum eſt. Minime quidem eget alterius præconio; Divinis ingenii ſui monumentis immortalitatem conſecutus. Nos interim, non ſolum ſcriptis ejus, ſed virtutibus fruamur; & tanti Viri memoriam, & amicitiam perpetua benevolentia proſequamur.

Vale.

A. D.

AD
Celeberrimum Collegium S. S. TRINITATIS in Illuſtriſſima Academia *Cantabrigienſi.*

S*Ancta mihi ſemper Nutrix, & ad ubera cujus*
Jam redeo nimium dulcia pene Senex,
Accipe parva libens Horti Plantaria noſtri,
Ingenii ſicco pauperis orta ſole.
Uberiora quidem Cultrix doctiſſima, ferre
Debuit illa tua conſita terra manu.
Debuit, at ſacri pars infœcunda laboris,
Pars (pudet ô) tibi nos inficianda ſumus.
Sed tribulos, loliumque & viles inter avenas
Si reperis frugis germina pauca bonæ,
Hæc mea ſunt, dicis; hæc olim ſemina cultæ
Mandavi Terræ; cætera ſponte tulit.

PRÆ-

PRÆFATIO
AUTHORIS,
Duobus primis PLANTARUM Libris olim editis, Præmiſſa.

LECTORI.

CONſideranti mihi aliquando quàm incredibili ſtudio ſummi ſemper Poetæ hortos & rura & nemora coluiſſent, ità ut ubique alias exſulare Muſarum regno ſibi viderentur, admirari profectò ſubiit, quo malo aſtro Plantarum effectum ſit, ut nemo adhuc illarum tantam pulchritudinem tantáſque virtutes verſu celebraverit. Ingens verè Sylva materiæ, & innumerabiles deliciarum flores, nec minores utilitatum fructus redditura; quæque præter ipſarum jucundiſſimam hiſtoriam (quæ quàm latè pateat omnes nórunt, vel potiùs nemo noſcere valet) totam humani corporis fabricam & univerſam Medicinæ rationem complectitur. Unde equidem inducor ferè ut credam illos tantos Viros, non quòd hæc minus apta nata eſſent poetarum culturæ, ſed infinitâ rei magnitudine & inexplicabili penè varietate fuiſſe deterritos, atque ità cum ſpe abſolvendi operis voluntatem abjeciſſe incipiendi. Ego igitur Homuncio Literarius, vix Algæ prout merita eſt laudandæ idoneus, id aggrediar quod Semidei illi non

anſi

auſi refugerunt? Quidni aggrediar ſcilicet? Illis enim turpe videbatur non omnia, mihi glorioſum eſt vel parùm facere. Satìs mihi honori fore putabo ſi paucis inciſum Truncis nomen meum, vel (quod Regale eſſe dicitur) paucis Floribus inſcriptum legatur. Itaque nè tot quidem germina colligata in hunc faſciculum videbis, quot unius Medicamenti compoſitionem aliquando ingrediuntur; & binos hoſce Libellulos tanquam exiguas tibi Pillulas offerre videor, ex diverſarum Herbularum quaſi farragine confectas, & nitore quodam ſtyli deauratas: quarum quidem in delectu non ità multùm laboravi, ſed velut ſorte ductis aut fortuitò oblatis contentus fui, quia nulla ferè ſit quæ non abundè ſuccorum poſſit effundere, ſi apto modo & artificioſè exprimantur; neque ullam certè invenies tam jejunam & tam ſterilem, ut materiam nequeat ad Librum integrum, ſi bene excutiatur, copioſiſſimè ſuppeditare. Modus autem mihi maximè genuinus & proprius huic operæ videtur, non ut illarum vires crudâ ſimplicíque enumeratione tanquam in pilâ ſimul contundantur; ſed ut lento poeticarum ambagum igne leníque tormento quaſi diſtillando evocentur: neque ea potiſſimùm conjungenda judicavi quæ vim eſſent ſimilem naturámque nacta, nè faſtidium pareret ſatietas; ſed diverſa & quàm maximè diſcrepantia connectere malui,ut vividiùs gratiúſque ex vicinitate contrariorum colores elucerent. Notas autem breves placuit ſubjungere, non eruditionis oſtentandæ gratiâ (quæ hîc magna ſanè non eſt; quid eſt enim facilius quàm unum & alterùm Herbarium evolvere?) ſed quia præter ipſos Medicos (quos ego non docere velle, ſed oblectare, præ me fero) non ità multi fortaſſe Lectores invenientur qui in hiſtoriis Plantarum ſatìs ſint verſati ad ipſa aliquarum nomina intelligenda. Eſt enim pars quædam Philoſophiæ extra publicas plateas aut itinera uſitata, inter avia atque

inculta

inculta doctrinæ ferè poſita. His igitur mihi vicem Lexici ſupplere viſum eſt. Sed & ipſarum quoque Plantarum gratiâ; nè poetico more tractari fraudi poſſit eſſe illarum veræ gloriæ, atque ipſe videar non ejuſmodi facultates attribuiſſe quas Natura dederit, (quæ quid eſſet optimum factu cogitavit, non quid verbis belliſſimè poſſit exornari) ſed eas affinxiſſe quæ materiam præberent ad pompam atque inanem voluptatem uberiorem. Nam quia nobis aliquando mentiri conceſſum eſt, eâque libertate immodeſtè abutuntur aliqui, ità in totum fides omnis abrogatur, ut non ſine hæſitatione credatur cùm dicimus,

O Laertiade, quicquid dicam, aut erit, aut non.
Hor. Serm. 25.

Itaque Teſtes adhibere volui idoneos, hoc eſt, liberâ ſolutâque oratione uſos; ea enim cum verſu comparata ſolenne Jusjurandum eſt: duobus autem (qui legitimus eſt numerus) contentus ſum, & Plinium atque Fernelium potiſſimùm elegi, quòd Ille ſit indubitatæ Latinitatis Author, & Hic inter recentiores ut optimus ſentiendi, ità non malus dicendi Magiſter. Priorem verò ſiquis recuſit, tanquam ſubleſtæ Græcorum fidei nimiùm credentem quam cui tutò credi poſſit ipſi, profecto ità inveniet nihil ab eo memoratum ſuper hâc materiâ, quod non ab omnibus rei herbariæ ſcriptoribus repræſentetur. Neque Te tamen, quia Plantarum voces ſermonéſque hîc audis, tanquam ſi eſſes in Sylva Dodonæa, Oracula exſpectare jubeo, quæ in hoc ſolo vereor nè verſus noſtri referant, quòd fortaſſe tam mali reperientur quàm quos ipſi Dii olim conſulentibus ex adytis ſuis effuderunt.

Rationem facti mei reddidi. Sed ſiqui in hunc Librum inciderint qui priorem legerint non ità pridem

à

à me vernaculo ſermone editum, metuo nè anſam indè arripiant ad quædam reprehendenda, de quibus abs re non erit purgare me breviter in anteceſſum. Ac me primò quidem ab aliquibus nimiarum deliciarum & levitatis accuſatum iri prævideo, quòd ſuſceptis ingentibus argumentis, in iiſque duorum aut trium quaſi dierum itinere confecto, aut fatali quadam laſſitudine ac deſperatione metæ ſubſiſtam, aut veluti novo quodam œſtro percitus in aliam repentè viam me conjiciam; ità ut non ſolùm Dimidium (quod aiunt) ſed Tertia pars operis ſit ſemper Toto meo major. Apage (inquient) deſultorem hunc Pegaſeium! at quo ſpiritu, quo hiatu, quàm præclara minitatus, exordiris!

Bella cano, Fatique vices.

Tu Bella, ignaviſſime, qui vel arma tam citò abjicis, vel ad alia caſtra te proripis, ante tubam penè transfuga? vel ſi pugnam unquam capeſſis, Gallorum veterum ritu, plus quàm Vir eam inis, plus quàm Mulier ſtatim deſeris? At qui Poemati animum applicat, tanquam ſi Uxorem duceret, ſive gratæ faciléſque res, ſive duræ & penè intractabiles occurrant, neque tædio ab illo abhorrere, neque novis amoribus avocari debet, neque divortium meditari, neque ullo tempore relinquere, donec ad ſupremum uſque umbilicum, velut ad terminum vitæ naturalem, perduxerit. Atque hoc quidem quod mihi vitio vertunt cùm negari non poſſit, recténe an ſecùs factum ſit videamus.

Primùm igitur, quod de Vitâ humanâ veriſſimè dictum eſt, plus quàm mihi opus eſt in Poemata mea quadrare ſuſpicor; Optimum eſſe non naſci, proximum, quàm ocyſſimè vitâ fungi, & ſi ad Omega uſque perducantur (quò certè Homerica ſingulari fœlicitate adhuc vegeta pervenerunt) magnum eſſe periculum nè priùs delirare incipiant. Solam eſſe ineptiarum

rum gratiam, tempeſtivè, hoc eſt, citò, deſinere; nimiúmque longè progreſſum eſſe Authorem qui Lectores ſuos ponè ſe relicturus eſt defatigatos. Hæc ſi malè ſcribimus, facilè brevitatem, non ità facilè ſuſceptionem operis excuſabunt; neque tam Inconſtantia mea, quòd inchoata non abſolvam, quàm Conſtantia damnabitur, quòd nova ſubindè inchoare non ceſſem, nimiúmque (Fortunæ more) conſtans in Levitate meâ videbor. Sin ea quæ tibi apponimus (quod ô utinam, Lector!) arrideant ſtomacho tuo, boni profectò conſulere debes, quòd eâ moderatione utamur, ut neque eſurientem te, neque nimiùm cibo oneratum ac nauſeabundum, dimittamus. Adde quòd hæc noſtra qualiacunque tentamenta aliorum induſtriam poterunt forſitan excitare, qui ad eadem vel nobiliora perficienda majori animo majoribúſque opibus inſtructi accedent; ſicut Ageſilai olim non ità magni in Aſiâ progreſſus, ſed in eo genere primi, ad eam totam glorioſiſſimè ſubjugandam Alexandro Magno viam aperuerunt. Poſtremò (nequid tibi Amico (utì ſpero) diſſimulem meo) non tam conſilio quàm æſtu quodam Mentis hæc ago: nam neque nihil facere poſſum, neque aliam aberrationem à moleſtiis habeo; itaque tædio rerum humanarum ad hæc ſolatia literarum amœniorum (nimiùm fortaſſe naturâ conſuetudinéque grata) æger animus ſe confert, & non ita diu poſtea, earum ipſarum ſubeunte paulatim odio, interrupto curſu ad alia deflectit. Graviùs autem inſtare, & quaſi meo me gladio ferire, videbuntur, qui ea mihi in memoriam redigent quæ contra veterum fabularum in re poeticâ uſum, exoletarum jam & repetitâ millies interpolatione tritarum, tam atroci indignatione declamaverim, cùm ipſa Veritas, in ſacroſancto Dei Volumine & reverendis Eccleſiæ monumentis, novum ingeniis hominum & ampliorem ditiorémque Mundum Poeticum patefecerit.

Hæc

LECTORI.

Hæc tu (inquient) cùm & dixeris ipſe, omnibus bonis applaudentibus, & exemplum aliis in Davideide tuâ dederis, tanquam Apoſtata Judæus, faſtidito Mannâ, ad Ægyptiorum allia cæpâſque reverteris? poſt adventum Chriſti ipſius in carmen tuum Dæmoniorum Oraculis ſilentium imponentis, iterúmne Apollinis vocem è Tripode tuo profano audiemus? recuperatam ex monſtris & purificatam Sionem iterúmne illa pulſorum Deorum Νεκύια occupabit? & (quod Propheta tanquam ultimum in malis minitatur)

"Occurrent dæmonia onocentauris,
"& piloſus clamabit alter ad alterum; *Iſa.* xxxiv. 14.

At hoc non minùs Muſæ tuæ pudendum ac miſerandum videri debet, quàm ſi recidiva Magdalena rediret ad Lupanar. Et vide quàm te pœna peccati tui non ſequatur, (ut ſceleſtos ſolet) ſed certè comitetur: ipſa materiæ humilitas tibi pennas ſubſecat? cum Herbulis tuis humo affixus es; non potes hîc, ut olim, In altos nubium tractus. Neque Te quidem, tanquam Vulcanum illum (jam tuum iterum) in fabulis, cùm è Cœlo decideris, claudicare miramur.

Vehemens accuſatio, & primâ facie terribilis! Ego verò illud quod admiranda Dei opera celebrat non longe abeſſe arbitror à ſacro Poemate; multarum autem Plantarum viribus vix quicquam reperiri poteſt in natura rerum admirabilius: itaque inter alia ſonantiora, hoc etiam nomine à divino Poeta Numen laudatur, Quòd "producat in montibus
"fœnum, & herbam uſibus humanis. *Pſalm.* cxlvi. 8.

Neque ea (puto) Libertas impudenter ſumpta videbitur, quâ Loquentes eas introducam, cùm & Sacer ipſe Codex alloquatur illas tanquam Intelligentes. "Benedicite univerſa
"germinantia in terrâ Domino, lau- *Dan.* iii. 73.
"date & ſuperexaltate eum in ſœcula.

Non ſunt habenda pro mendaciis quæ neque credi poſſunt,

poſſunt, neque credi ſibi poſtulant. Quod autem aliquando Deorum nomina & Transformationum fabulæ intermiſceantur, ipſa profectò materia me coegit invitum ut id facerem, quæ aliâ ratione noluit ſplendeſcere, ſi hâc modò ſplendeat. Nulla picta veſtis nativo Veritatis habitu viviſque coloribus pulchrior exiſtimanda eſt; ſed aliquibus perſonis & aliquo in loco poteſt eſſe convenientior. Nè Regem quidem ipſum aliquando ſaltare dedecet; at profectò indecorè faceret, ſi ſaltaret auguſtum illum indutus ornatum in quo inauguratus eſt. Non eſt itaque in hoc opere ſtyli illius Heroici requirenda Majeſtas (quâ pro comperto habeo nullam unquam Plantam fuiſſe uſam;) quoniam nullo hic modo Volare animus eſt, ſed pauca quædam in Horto ſpatia ſanitatis partim gratiâ, partim delectationis, Ambulando conficere.

Tertium reſtat, & quod difficiliùs fortaſſe diluetur. Nam & Ipſe mecum jamdudum ſtatui finem facere ſcribendorum Carminum, ídque tam ſolenni more ſum profeſſus publicè, ut penè pondus habeat Juramenti; nec negari poteſt,

Si quidem herclè poſſim nil prius, neque fortius.
Eunuch.Scen.1.

Ecce autem de novo. Quâ de re quoniam verſibus rationem reddere me memini, lubet ſanè (quod Poetam poſſe ſuo jure facere Martialis affirmat) Epiſtolam iis claudere. Erant autem ad Amicum ſcripti doctiſſimum ingenioſiſſimúmque, ſed eodem Cacoethe, quanquam mitioribus, ut aiunt, cum Symptomatis, laborantem.

Ergo

LECTORI

Ergo iterum Verſus? dices. O Vane! quid ergo
Morbum ejuraſti toties, tibi qui inſidet altis
Non evellendus vi vel ratione medullis?
Numne Poetarum (merito dices) ut Amantum
Deriſum ridere Deum perjuria cenſes?
Parcius hæc, ſodes, neve inclementibus urge
Infælicem hominem dictis; nam Fata trahunt me
Magna reluctantem, & nequicquam in vincla minacem.
Helleborum ſumpſi, fateor, pulchreque videbar
Purgatus Morbi; ſed Luna potentior Herbis
Inſanire iterum jubet, & ſibi vindicat agrum.
Illa jubet, Calamum poſco, victuſque trecentos
Mane malos fundo Verſus; quos jam furioſus
Jacto ceu lapides, ut quiſquam occurrit in omnes.
Te quoque, Amice, meis, Ἑκατηβόλος ὥσπερ Ἀπόλλων.
Miſſilibus ferio, Δεινὴ δ' ἐπιγίνετο κλαγγή.
*Quid facias homini quem nec * mala publica poſſunt,*
Neve à cantando ſua deterrere, vel ipſo
Frigore vocalem, cœloque pluente Cicadam?
Nimirum, ut quædam, bene quam juveneſque ſeneſque
Et pueri norunt, Video meliora, proboque:
Sed male Naturam Cataphractam armatus inepta
Aggredior Furca. Tydides certe Ego non ſum,
Nec poſſum ſuperare Deam; cedamus oportet.
Tu quoque, ni fallor, qui Mundi arcana futuri
Voce tonas populo, myſteria magna locutus,
Eſſet de Cœlo Elias tanquam ipſe reverſus,
Nocte, domi paulatim hominem atque humana reſumens
Poſt Bacchi calices & fumos nobilis Herbæ,
(Nempe ſcio moderate, ut & ipſe quoque utor utriſque)
Nectere carmen amas tenerum, lepidoque furore
Non ſine nequitiis reſolutum ludere doctis.
Ergo eadem peccanti æquum eſt te ignoſcere Amico;
Nam neque Nos nullo nugarum fine protervi
Semper ineptimus, ſed habemus ſcilicet ipſi
Intervalla quidem meliorum lucida rerum.

* Namque hæc omnia ſcripta ſunt paulò ante fœliciſſimum Regis reditum.

PLANTARUM

LIB. I.

INſima regna cano, ſed longè maxima Vitæ;
Plantarum omnigenûm regna decora cano.
Quæque ferum in ſylvis agitant immanibus ævum,
Naturæ utentes ſimplice lege ſuæ;
Quæque ſub humanâ diſcunt manſueſcere curâ,
Hortorúmque urbes, & data jura colunt:
Quæque levant ſurſum ſe patris ad oſcula ſolis;
Quáſque humiles terræ brachia matris habent:
Quæ fontes fluvióſque bibunt; quæ ſicca tenentes
Admittunt ſolum pro Ganymede Jovem:
Et quaſcunque ſacrum Judæi Principis olim
(Heu miſerè amiſſum!) nobilitavit opus.
Non ego, Neſtoreæ quercûs ſi ſuppetat ætas,
Carminibus cunctas poſſe referre putem.
Incipiam tamen, & Nemoris primordia Sancti
Parva, ſed arboreis verſibus apta, dabo.
His alius plures adjunget forſitant umbras,
Et dignus tandem numine lucus erit.
Numen ades jam nunc, Divûm doctiſſime Phœbe,
Et Plantæ, & Vates nam tua turba ſumus.
Quâque venis, fundas circùm lucémque calorémque,
Atque omnis Vitâ ſit via picta novâ.
Qualem te ſentit brumalis vincula mortis
Rumpentem magico lumine vernus ager,

V. 16. Verſibus, i. e. Ordinibus.

Ad Colchos Aries cum te vehit aureus aureum,
Et calida Arctous gaudia mundus agit.
Unde iter ingrediar? nam me blandùm allicit omnis,
Et pulchris ad ſe nutibus Herba vocat.
Non ego me methodo aſtringam ſerviliter ullâ,
Sed temerè Hyblææ more vagabor apis,
Quò me ſpes prædæ, & generandi gloria mellis,
Liberáque ingenii quò feret ala mei.
Non hîc areolis hortorum emblemata juſtis
Proſtituent faſtus vermiculata ſuos;
Naturæ ſed nos effuſa ſine ordine dona,
Ditis, & immenſas non numerantis opes,
Et variæ reverenda imitabimur avia ſylvæ.
Munera diſponit non niſi parca manus.
Tu primæ augurium da, flave Dieſpiter, herbæ,
Et fauſtum incipiens dirigat omen iter.
Omen adeſt fauſtum; bene habet; ſperare jubemur:
Grandia non lævus reſpicit orſa Deus.
Nam te prima oculis offers, Vettonica, noſtris;
Opportuna mihi, planta benigna, venis.
Opportuna venis, generoſa patrona cerebri:
Si ſapis, O cerebri ſit tibi cura mei.
Non te (crede mihi) nihil hoc, Vettonica, tangit:
Tu cave nè malè ſit, téque tuáſque cano.

V.25. Cum ſol intrat ſignum arietis. Ad Colchos, *i. e.* ad populos ſeptentrionales; hi autem præ cæteris nominantur, quod aries ille ex Colchide in cœlum perveniſſe dicitur, ibique vellus ejus aureum à Phryxo conſecratum eſt.

V.39. Vulgò Jovis cognomen, ſed per initia idololatriæ Jupiter & Sol diſtincta Numina non fuerunt; quod etiam confirmatur ex nominis hujus derivatione: ſed tamen tollendæ ambiguitatis gratiâ, Epitheton *flavi* additur.

V.43. Vetonica, Vettonica, vel Vectonica. Ubi licèt antepenultima (ut & in Betonico) à Sereno corripiatur; tamen quia penultima in Vettones, ſeu Vectones, à quibus Herbæ nomen ſine dubio deductum eſt, à Lucano, cujus multò potior eſt autoritas, producitur, tutiùs videtur hunc quàm illum ſequi. *Luc. lib.* 4.

Vectonéſque leves ——

Te

Te verò ut merita es, viridis ſtirps optima gentis,
Quis canet? aut tantas vel numerabit opes?
Ille quidem Hercyniæ fælicia germina ſylvæ,
Et poterit Pæſti dinumerare roſas.
Muſa tuas juſto celebrâſſe volumine laudes
Dicitur, & partem præteriiſſe puto.
Ipſe ſuos Cæſar voluit memorare triumphos.
Fac, precor, ô victrix Cæſare major, idem.

V. 53. Antoninus Muſa, Auguſti Medicus.

VETTONICA.

QUI mea cuncta tibi breviter cupis acta referri,
Fruſtrà es; nam totus non capit illa liber.
Quà patet humanus noſtra eſt provincia mundus,
Candida purpureum quà ſola flumen obit:
Porrectum medio cernit quodcunque ſub axe
Seu polus hic capitis, ſeu polus ille pedum.
Sed data præcipuè capitis mihi cura regendi,
Et me mens aulæ præficit ipſa ſuæ.
Firmo fatiſcentem, & ſinuoſa palatia purgo,
Obſcurámque veto luminis eſſe domum.
Illa oriunda polo, dilapſa nitentibus aſtris,
Illa creatoris filia magna Dei,

V. 1. Vetonica, vel Betonica. Anglicè Betony. Vettones in Hiſpaniâ eam invenerunt quæ Vettonica dicitur in Galliâ, in Italiâ autem Serratula, à Græcis Ceſtron aut Pſychotrophon, ante cunctas laudatiſſima. Exit anguloſo caule cubitorum duûm, ſpargens folia ferè Lapathi, ſerrata, ſemine purpureo. Folia ſiccantur in farinam plurimos ad uſus. Fit vinum ex eâ & acetum ſtomacho & claritati oculorum: tantumque gloriæ habet, ut domus in quâ ſata ſit tuta exiſtimetur à piaculis omnibus. *Plin. lib.* 25.8. Itaque Italicè proverbiali elogio dicitur aliquis: *Tot virtutes habere quot Vettonica*, ſcilicet, innumeras. Calida & ſicca exiſtimatur receſſu ſecundo, incidendi detergendique vi prædita.

V. 7. Cerebrum vel odore ſolo recreat, *Fernel.* & alibi, Cerebrum mirè levat.

Hei mihi, quàm fragilem pauper jam cogitur ædem,
Quámque ruinoſam, Mens habitare caſam!
Peſtiferi infælix patitur contagia tecti,
Accenſæ flammis uritur ipſa Domus.
Sæpe aliquis ſacri correptus fulmine morbi
Procumbit ſubito, triſte bidental, humi.
Sæpe caput celeri circum vertigine fertur,
Atque Ixioniâ mens agitata rotâ eſt.
Sæpe gravis dolor incudem ſub vertice tundit,
Stat juxtà fornax, & vigil igne furit.
Sæpe aliquas motus partes ſenſúſque relinquunt,
Ambulat (heu monſtrum!) ſemicadaver homo;
Mezentî ſuperat furias, & corpore eodem
Conjungit vivis mortua membra lues.
Aſt alios premit integrâ caligine torpor,
Et toto lethi pondere ſæva quies.
Heu vitam affinem ſimilémque per omnia morti!
In ſolâ vitam mors brevitate refert.

V.17. Morbus Comitialis, *ἱερὸν νόσημα* vel quòd à Diis immitti crederetur, (& ſanè in hiſtoriâ Evangelii dæmoniis attribui videtur;) vel quòd non niſi divinâ ope ſit curabilis, unde veteres incantationibus eam exigere tentabant; vel quod divinam hominis partem occupet; vel quòd ſit magnus (unde & *Herculeus morbus* vocatur) Ἱερὸν qu. τὸ Μέγα· vel quòd deteſtabilis, ut *Auri ſacra fames.* Comitiales ſanat Vettonicæ in oxymelite drachma, *Plin. lib.* 26. 11. Comitialibus furioſiſque medetur. *Fernel.*

V.18. Quicquid fulmine tactum ſub religione manſit, donec ad prodigii procurationem ovis bidens immolaretur, vel, ut alii volunt, binæ pecudes, unde bidental dictum eſt.

An quia non fibris ovium Ergennáque jubente
Triſte jaces lucis evitandúmque bidental. Perſius.

V.19. Ad vertigines, omnéſque capitis morbos, vel quæ à capite proveniunt, Vettonica præſcribitur.

V.22. Inflammatio.

V.23. Paralyſin ſerpentiáque membra perſanat. *Fernel.*

V.25. *Mortua quinetiam jungebat corpora vivis,*
Componens manibúſque manus, atque oribus ora,
Tormenti genus ——— Virg. de Mezentio.

V.27. Lethargus.

Sæpe

Sæpe agitat vanis rationem inſania viſis,
Et miſera in ſomnis ambulat illa ſuis.
Sæpe etiam abſumpto nervorum divite ſucco,
(Quem ſolâ ætherium cernere mente licet)
Perpetuùm vinclis quatiuntur membra ſolutis
Ambigua, & laxo machina fune tremit.
Hæc, & quæ noceant ſacro mala mille cerebro,
(Cui mala mille nocent ambitioſa loco)
Me pater æterno juſſit compeſcere bello,
Et regnum dixit, nata, tuere meum.
Ac velut Æneæ mater, vel mater Achilli,
Sic fabricata mihi cœlitùs arma dedit.
Divinum folium informans unum omnia contra
Teláque morborum fatiferáſque minas.
Additur & ſucci non enarrabilis humor,
Et ſupero arcanus qui pluit orbe calor.
Phœbe pater, non me ignavam cœleſtibus armis
Donas, rubigo néve ea carpet iners.
Non caput abſolvet ſolùm me crimine tanto,
Abſolvent capiti ſubdita membro ſuo.
Cum corda occluſis pulmonibus occupat humor
Aerióſque aditus vis inimica tenet,

V.31. Contra Inſanias Vettonica bibitur, *Plin. lib.* 26. 11.

V.33. Tremor. Hæc dicuntur ex clariſſimi *Glyſſonii* noſtri ſententiâ (quam veram eſſe arbitror) de ſucci nutritii per nervos diſtributione, quam vide in nobiliſſimo illius opere de Anatomiâ Hepatis. Utiliſſima Vettonica nervis diſcurrentibus per ſcapulas humeris, ſpinæ, lumbis, pota, ut in jecinore, *Plin. lib.* 26. 11. Neſcio quamobrem non omnibus dixerit; nam quæ cerebro conferunt ea omnia nervos omnes juvant.

V.41. *Æn. lib.* 8. V.41. Thetis Achilli, *Iliad.* 18.

V.43. *Divinum clypeum informans unum omnia contra*
Tela Latinorum ——Virg.

V.51. Tuſſis, Aſthma, Phthiſis. Vetonica Phthiſicis eclegmate cum melle fabæ magnitudine. *Plin. l.* 26. 11. Ad lateris & pectoris dolores Vettonicæ farina bibitur ex aquâ calidâ. *Id. cap.* 7. Vettonica obolis tribus in aquâ contra purulentas contráq; cruentas exſcreationes. *Id. cap.* 5. Stomacho & dyſpnœæ medetur Vettonicæ tuſæ pondo, libra mellis Attici, ſemuncia ex aquâ calidâ, quotidie bibentibus. *Id. cap.* 7. Pulmonis, jecoris, lieniſque vitia expurgat. *Fernel.*

Imparibus tentat conatibus excutere hoſtem,
Et petit externam languida tuſſis opem.
Me petit; advenio: reſeratur ſemita cordis,
Blandáque per notos pertinet aura favos.
Vitali Zephyro mulcentur pectoris æſtus,
Miteſcitque tuus, torrida zona, calor.
Pellitur à ſiccis ſerpens quartana cavernis,
Aſcitéſque ſuis pellitur Hydrus aquis.
Triſtia pelluntur ſtomachi faſtidia crudi,
Aſſiduóque viget læta culina foco.
Sedatur torti tempeſtas turbida ventris,
Poſtico iratus murmure flatus abit.
Eluitur croceo tinctura inamabilis ore;
Gutta feros lapides (nec diuturna) cavat.

V. 56. Spongioſos poros pulmonum.

V. 59. Quartanis Vettonicæ drachmâ in aquæ mulſæ cyathis tribus, *Plin. lib.* 26. 11. Bibitur in horroribus Vettonicæ farina, quæ omnes horrores coercet. *Ib.* Siccis, *&c.* quæ nempe ex Melancholiâ aduſtâ orta creditur.

V. 60. Præcipua Hydropis ſpecies, ab Ἀσκὸς, *Utris.* Hydropicis Vettonicæ drachmæ duæ in duobus cyathis vini aut mulſi. *Plin. ib.*

V. 61. Cruditates quæ nauſeam faciunt digerit Vettonica; eadem pota à cœnâ concoctionem facit, in oxymelitis cyathis tribus drachmæ pondere, & crapulam diſcutit. *Id. c.* 11. Vettonica aliàs gravis ſtomacho, vitia tamen ſanat pota vel foliis commanducata. *Cap.* 7. Faciles præſtat vomitiones Vettonicæ radix, Hellebori modo, 4 drach. in paſſo aut mulſo. *Ib.* Siſtit vomitionem Vettonicæ farina ex aquâ, abſtergit faſtidia cruditateſque digerit. *Ib.* Betonica crudorum concoctionem adjuvat; datur acidum ructantibus & ſtomachicis; dolorem capitis ex ventriculi ſympathiâ ſedat. *Fern.* Stomacho laboranti prodeſt, ejuſque concoctionem juvat. *Id.*

V. 63. Tormina Ventris. Cœliacis in vino auſtero datur. Tormina diſcutit quodcunque Panaces & Vettonica. *Plin. l.* 26. *c.* 8.

V. 65. Icterus, Morbus Regius. Impugnatur Centaureo poto, Vettonicâ, *&c. Id. cap.* 12. Regium morbum ſanat, omnibus denique obſtructionibus expediendis & cum febre & ſine febre accommodatiſſima. *Fernel.*

V. 66. Veſicæ malis contráque calculos auxilio eſt Vettonica. Ad calculos quidam Vettonicam & Verbenacam & Millefolium æquis portionibus ex aquâ pro ſingulari remedio bibere ſuadent. *Plin. l.* 26. 8. Renum lapides exterit. *Fernel.*

Len-

Lentus inhæreſcens venis lunæque rebellis
  Cogitur obſcœnus præcipitare cruor.
Alba ſed illiciti hauritur ſentina fluoris :
  Hei mihi! ſpurcities non aliena ſat eſt.
Siſtitur ipſe etiam, rubróque remittitur orbi
  Qui velit injuſsâ ſanguis abire viâ,
Siſtitur inſanos matrix motura tumultus,
  Longinquum telis auſa ferire caput.
Maternúſque tumet non fluxo pondere venter ;
  Funera nec naſci dimidiata ſino.
Sed cùm natalis ſacer ingruit impetus horæ,
  Vis eadem inceptum fortior urget opus.
Quid quòd & articulis podagram diſcedere cogo ?
  Tarda licèt, celeri me fugit illa gradu.
Quid quòd ſerpentum furialia pello venena,
  Et mea ſerpentes dia venena necant ?
Illos ſubtilis ferit arcanâque ſagittâ,
  Et perimit cæco vulnere acutus odor.
Sic, pater arcitenens, victum Pythona fuiſſe
  Arbitror, & ſuccis illita tela meis.

V.67. Menſes ducit. *Fern.* Vettonica drachmâ in vini cyathis tribus bibitur contra omnia vulvarum vitia, aut quæ à partu fiunt. *Plin. l.* 26. 15.

V. 69. Vettonica utilis prægnantibus, & quibus alba ſordida illuvies ex utero manat. *Fern.*

V.71. Vettonicæ farina è lacte caprino pota ſiſtit ex ubere fluentem ſanguinem. *Plin. l.* 26. 13. Sed & ad ſiſtendam quamcunque ſanguinis fluxionem, niſi menſium, efficax eſt.

V.75. Betonica uterum expurgat, & nihilominus corroborat, & conceptum retinet. *Fernel.*

V.79. Podagricis inter cætera paſſim præſcribitur, itémque iſchiadicis.

V.81. Morſib⁹ imponitur Vettonica præcipuè, cui tanta vis perhibetur, ut incluſæ circulo ejus ſerpentes ipſæ ſeſe interimant flagellando : datur ad ictus ſemen ejus denarii pondere cum tribus cyathis vini, vel farina drachmis tribus ſextario aquæ imponitur. *Plin. lib.* 25. 8. Potu omnia mala medicamenta exigit per alvum Vetonicæ ſemen in mulſo aut paſſo, vel farinæ drachma in veteris vini cyathis quatuor, vomere cogendi atque iterum bibere. Iis qui quotidie guſtent eam nulla nocitura mala medicamenta tradunt. *Id. cap.* 10.

Quid quòd de membris per me dolor omnibus actus,
Atque exul toto corpore mœſtus abit ?
Quid quòd defeſſis redeunt viréſque vigórque;
Atque otî fructum percipit ipſe labor ?
Nec miſeræ ſatis eſt incommoda tollere vitæ,
Ornatur donis luxuriátque meis.
Per me purpurei formoſum lumen honoris,
Et niveam illuſtrat gratia viva cutim.
Talem me genuit fauſtis Hiſpania ſylvis,
Omnibus & terris terra benigna dedit.
Nec Trajanum orbi magis eſt genuiſſe regendo,
Ac dominum dominæ læta dediſſe ſuæ.
Implevit numerum certè laudum ille mearum,
Et mihi multiplici par bonitate fuit.
Sed bonus, ah ! princeps fatorum quàm breve donum eſt?
Tantarum exhæres quàm citò mundus opum ?
At noſtrâ æternùm gentes virtute fruuntur,
Súmque orbi ſemper quod fuit ille ſemel.

V.87. Ad omnes corporis dolores ſuccũ Vettonicæ. *Id. l.* 26. 11.
V.89. Laſſitudinem diſcutit.

V.94. Pota colorẽ plumbeum corporis privatim emendat, gratiorémque reddit. *Plin. l.* 26. 11.

CAPILLUS VENERIS.

NOſtra Capillaris cùm ſit domus optima gentis,
Me patronam omnes conſtituere ſuam ;

V. 1. Capillus Veneris, ſic primò, ut arbitror, ab Apuleio nominatus; nam Plinius veteréſque Adiantum appellant. Si Plantis Πολυωνυμία non ſit minùs honorifica quàm Diis olim exiſtimata eſt, profectò hæc noſtra honoratiſſima eſt. Græcè dicitur Ἀδίαντον, Πολύτριχον, Καλλίτριχον, Ἐβενότριχον. Latinè, Capillus Veneris, Adiantum, Polytrichum, Callitrichum, Terræ Capillus, Cincinnalis, Capillaris, Crinita, ſupercilium terræ, Coriandrum putei; Anglicè, Maiden-hair, Venus-hair, Our Ladies hair. Pluréſq; aliæ ſpecies ad hoc genus referri poſſunt: ut ruta Muraria, vel Adiantum album (white Maiden-hair;) Trichomanes, quod raritati capillorum medeatur (English Maiden-hair;) & Polytrichum aureum, vel Adiantum aureum, vel Muſcus Capillaris. Virtutes autem quæ ei attribuuntur etiam nominibus longè numeroſiores ſunt, quarum paucæ tantùm hîc delibantur.

Pro

Pro cunctis voluere loqui : numeroſa propago,
  Nec plantas inter factio parva ſumus.
Et filices, quarum eſt dominatio lata per agros,
  Contingunt noſtrum proximitate genus.
Quidam etiam ætherios hinc deduxere cometas,
  Junctaque cum ſuperis germina multa putant.
Sed conſanguineos libet haud agnoſcere tales,
  Odimus & mores turba benigna feros.
Funditur augurio noſter meliore capillus,
  Et non de nihilo nomen amoris habet.
Ipſa mihi multum ſcit ſe debere venuſtas;
  Ipſe meis telis retia nectit amor.
A me formoſi laſciva volumina crinis,
  Plaudentiſque humeros umbra decora comæ.
Me cole quiſquis amas ; lætam nutrire memento
  Cæſariem, & toto vertice tende plagas.
At nudum ſine honore caput, tritíſque capillis
  Pannoſum, incluſas quàm malè jactat opes?
Nimirum, teneræ nec credunt iſta puellæ,
  Nec curant ; oculis ſerviat omnis amans.
Sic Veneri (delector enim cognomine Divâ)
  Præſto operam (quamvis ipſa modeſta) meam.
Ipſa modeſta quidem, contentáque ſimplice cultu :
  Ruſticus en nullo flore ſuperbit apex.
Sobria præcipuè ; nec dulcia flumina libo,
  Nec fiunt labris ſtagna minora meis.

V.5. Ramulī nigro colore nitēt, foliis Filicis, ex quibus inferiora aſpera & fuſca ſunt. *Plin. l.* 22. 21.

V. 7. Propter communem nominis notationem.

V.14. Quidā Callitrichon vocāt, alii Polytrichon; utrumq; ab effectu: tingit enim capillum, & ad hoc decoquitur in vino cum ſemine Apii, adjecto oleo copioſè, ut criſpum denſúmque faciat: defluere autem prohibet. *Plin. Ib.*

V.26. Sēper vireſcit, nūquā floret.

V.27. Aliud Adianto miraculū, æſtate viret, brumâ non marceſcit: Aquas reſpuit; perfuſum merſúmque ſicco ſimile eſt, tanta diſſociatio deprehenditur, unde & nomen à Græcis, (nempe ὅτι ὠ διαίνεται *non madeſcit*) alioqui frutici topiario. Umbroſas petras parietúmque aſpergines ac fontium maximè ſpecus ſequitur, & ſaxa manantia; quod miremur, cùm aquas non ſentiat, *Plin. Ib.*

Propinat plantis cùm Jupiter ipſe ſalutem,
  Largáque cœleſtis pocula fundit aquæ :
Germina multa vides totum exhaurire liquorem,
  Et non civili proluere ora modo.
Vitiferi credas habitantes litora Rheni
  Germanos feſtum concelebrare diem.
Me pudet hoc ; tactos foliis trepidantibus imbres
  Excutio, & madidum ſicca ſaluto Jovem.
Non equidem invideo bibulis, nam læta vireſco,
  Nec ſuccum exhaurit bruma vel ipſa meum.
Me tamen immergunt medici crudeliter undis,
  Cogor & inviſo fuſa liquore mori.
Perſequor humores odio poſt fata perenni ;
  Perſequor : humores & cinis ipſe fugat.
Per jecoris ſpleníſque vias renúmque meatus
  Hoſtem ago : flumineâ labitur ille fugâ ;
Et multos prono ſecum vehit agmine morbos,
  Horrida quæ ſalſis monſtra feruntur aquis.
His Ego promeritis poteram meruiſſe videri
  Vel Berenicæis altior ire comis.
Sed vertente polo recipit ſi ſidera pontus,
  Plus mihi vel cœlis arida terra placet.

V. 41. Urinam cient—— Decoctum ex his prodeſt ſuſpirioſis, & jecinori, & lieni, & felle ſuffuſis, & hydropicis : ſtranguriæ illinuntur & renibus cum abſynthio, ſecundas cient & menſtrua. *Plin. Ib.*

V. 28. Fuit hæc Berenice (nam plures eo nomine Ægypti Reginæ fuerunt) Ptolem. Philadelphi & Arſinoes filia, quæ Ptolemæo Euergetæ fratri ſuo nupſit ; qui cum paucis diebus à nuptiis expeditionem in Aſiam ſuſcepiſſet, Berenice crinem ſe detonſuram vovit ſi ſalvus rediiſſet : cujus voti damnata abſciſſam comam in Templo Veneris conſecravit : quæ cùm poſtridie non apparuiſſet, ægrè id ferenti Ptolemæo Conon mathematicus (gratiam ejus captans) inter ſidera relatam affirmavit, ſeptem ei ad caudam leonis ſtellas oſtendens figurâ nominéve non antea donatas. *Vid. Eleg. Catul. de Comâ Berenices.*

SAL-

SALVIA.

SAlvia, quæ multis titulum virtutibus imples,
Salvia, quam magni vita beata facit;
Cum damnoſa tuo fugiant oblivia dono,
Salvia, non poſſum non memor eſſe tui.
Mnemoſynæ charam celebrabunt jure Camœnæ;
Et non ingratas eſſe querere deas.

Celſo monte ſuper ſaxo circundata mentis
Stat domus, & latè ſubdita membra videt.
Artifici fuerit dextrâ fabricator oportet,
Nam parva, at mundi totius illa capax.
Hîc ſacra ſpirituum glomeratur turba potentum,
Corporis humani proxima turba Deæ.
Concilium hìc ſummis magnum de rebus habetur;
Diſcurrítque frequens, ítque reditque cohors.
Fervet opus, portíſque vagum ruit omnibus agmen;
Candida nec ſolis denſior aura pluit.
Scilicet ætherios artus bombycina veſtit
Materies, rapidum nec remoratur iter.
Omnia ſed longo labefacta labore fatiſcunt,
Membráque perpetuum fortia frangit opus.
Sæpe etiam intentos operi paſſimque vagantes
Graſſator duro devorat ore calor.

V.1. Noſtri qui nunc ſunt Herbarii Elelïſphacon Græcè, Latinè Salviam vocant, *&c. Plin. lib.* 22. 25. Sed puto Ἐλελίσφακον unam tantùm ſpeciem σφακοῦ, i. *Salviæ*, eſſe, fortè ſylveſtrem. Salvia cerebrum idcirco juvat & corroborat quod illi totius ſubſtantiæ ſimilitudine familiaris ſit. *Fernel. Id. lib.* 5. *de Meth. Med.* Salvia calida primo, ſicca ſecundo: quæ anguſtiore folio, efficacior habetur; ea leniter aſtringit, & emanantem ſanguinem cohibet, ventriculum atque cerebrum corroborat, torpentem appetentiam excitat; peculiariter autem nervos firmat, eorúmque vitiis omnibus medetur, in idque vires obtinet Caſtoreo finitimas.

V.3. Quia inter præcipua medicamenta habetur, quæ memoriam confirment.

V.5. Memoriæ, muſarum matri meritò dictæ.

Sæpe

Sæpe Venus toto prædatrix corpore raptos
  Avehit, aut liquido mergit in igne merum.
Indè graves ſenſus invadit plumbea peſtis,
  Et glaciat vitæ munia torpor iners.
Colluvies animam morborum frigida inundat
  Milite nudatam præſidiiſque ſuis.
Indè tremunt nervis perterrita membra ſolutis,
  Et nutat dubiè mox ruitura domus.
Vix ori calices ſitienti dextra vacillans
  Ferre valet, trepidam ferre venena putes.
Tum demùm apparet quantum tu, Salvia, poſſis,
  Implorántque tuam digna pericla fidem.
Frigore vallatum densíſque humoribus hoſtem
  Vividus obſeſsâ dejicit arce calor.
Spiritibúſque fatigatis certamine tanto
  Spiritus afflatur te veniente novus.
Et nova vita redit (liceat ſi dicere) vitæ,
  Corpore quæ jacuit penè ſepulta ſuo.
Et nervis jam membra ſuis religata tenentur,
  Nec fluctus puppim ſed moderator agit.
Cuncta tuo adventu ſtabilis : tam fortia quiſquam
  Crederet è fibris vincula facta tuis ?
Non fragili laxos ſolidas ferrumine dentes,
  Cogis & alveolis ritè manere ſuis. (lum,
Ah ! nunquam ruat hoc tam pulchrum atque utile val-
  Neve ſuo cedat terminus iſte loco.
Lubrica tu firmas teneri primordia fœtûs,
  Atque uteri fluxam non ſinis eſſe fidem.

V.41. *Salvia confortat nervos, manuúmque trémorem Tollit.* —— Salernitan.
Iidem honorificentiſſimè de hâc herba, &, pro talibus Poetis, etiam poeticè, rogant,
Cur moriatur homo cui ſalvia creſcit in horto ?
V.49. Agrippa eã *ſacram herbam* appellavit, & ſcripſit Leænas eam manducare ad partûs facilitatem. Aetius dicit, Gravidæ mulieres ſi, fluidæq; laxæq; ſint, eâ utiliſſimè veſcuntur ; nam conceptum retinet, & vitalem reddit. Aiunt in Copto Ægypti poſt ſævas peſtilentias ab his qui ſuperfuerunt, ad ejus ſuccum bibendum mulieres coactas fuiſſe, pluriműſque fructus inde productos. *Heurnius*,

Mors fera, parce, precor, vitam anticipare vel ipſam:
  Ut moriatur homo, ſit, precor, ille priùs.
Ah nimiùm properas, ſiquidem in navalibus ipſis
  Naufragium faciat vix fabricata ratis.
Parva quidem memoro. Tu coràm abſentia ſiſtis,
  Nec tu præteritum præteriiſſe ſinis.
Sed fluidarum animo ſignas veſtigia rerum,
  Et non futilibus figis inuſta notis.
Ne malè diluto fugiant pigmenta colore,
  Tu prohibes oleo miſta perire tuo.

Melissa.

ITe procul curæ (nimiùm mihi turba ſodalis)
  Ite; venit vati læta Meliſſa ſuo.
Læta venit, ſertíſque volens me cingit odoris:
  Me cane (ait,) merces ipſa canentis ero.
Jamdudum inſolito juveneſcunt corda ſereno:
  Agnoſco afflatum, nobilis herba, tuum.
Jure tuam frondem ſignaris imagine cordis;
  Te ſolet inter opes cor numerare ſuas.
Vultibus impreſſum veluti regalibus aurum
  Patris & effigiem principis ipſa geris.

V. 1. Meliſſa, Meliphyllum *Virg.* Meliſſophyllum & Melittis *Plin.* quibuſdam Apiaſtrum quorum eadem omnibus origo nominum, quòd ſit herba apibus gratiſſima. Citrago etiam dicitur, ab odore. Citrago quæ & Meliſſophyllon, calida ſiccaque receſſu primo, demulcet quoque atram bilem; confert ad timores & triſtitias quæ occaſione nullâ ex atrâ bile ſuſcitantur, lætáque facit ſomnia, ſimul quoque aliquantum deterget. *Fern.* Et idem alibi, Meliſſophyllum ſyncopen ex frigidâ causâ, mœrorem triſtitiámque excutit. *Raſes* (referente Heurnio) ait, Meliſſa animi hilaritatem, coloris amœnitatem & jucunditatem, bonámque coctionem creat, & canitiem retardat. Quâ de causâ vino indi ſolet. Multis aliis facultatibus celebris eſt, ſed hîc de hâc unâ agitur. Anglicè **Baum**.

V. 7. Qui Signaturas rerum conſectantur, obſervant Meliſſæ folia Cordis figuram referre.

Te

Te fugiunt pluviæ, te venti & nubila mentis,
Auratúmque aperit pax inopina diem.
Nec Bacchus plus ipſe juvat, cùm rore ſuperbo
Fervidus in venas purpureúſque fluit,
Dulcia mortalis portans oblivia ſortis,
Spémque renidentem, divitiáſque breves.
Neſcio quid plerumque bonis turbatur in illis,
Viſus & impuro eſt ſurgere fonte lepos.
Nec ſævum occîdit Bacchus, ſed vulnerat hoſtem;
Viribus iratis fortior ille redit.
At tua lenè fluit, ſine vi, ſine fæce, voluptas,
Nec pungunt caudis gaudia ſæva ſuis;
Nec nimiùm melli vicinus aculeus hæret:
Blanda Meliſſa, tuas non imitaris apes.
O munus cœleſte datum mortalibus ægris!
O numen, curæ ſi medicamen habes!
Infeſtant aliæ peſtes, hæc poſſidet orbem,
Hoc uno ægrotat quiſquis ubique malo.
Gaudeat innumeris & abundet floribus ætas;
Hæc flores ipſos tingit amarities.
Circumfert humana ſuum natura venenum,
Atque opus antidoto vita habet ipſa tuo.

V. 24. Meliſſophyllo ſive Melittide ſi perungantur alvearia, non fugient Apes; nullo enim magis gaudent flore: copiâ iſtius examina facillimi continentur. Idem præſentiſſimum eſt contra ictus earum veſparúmque & araneorum, item ſcorpionum, *&c. Plin. lib.* 21. *cap.* 20. Unde *Virgil.* alvearia eâ illini jubet;

——— *Huc tu juſſos inſperge ſapores,*
Trita Meliphylla & Cerinthæ ignobile gramen. Georg. 4.

COCH-

COCHLEARIA.

EST morbus, nomen Scorbuto Saxones indunt,
  Arctoos latè qui populatur agros.
Fælix barbaricum quæ ridet Græcia nomen!
  Ah fælix quòd non cultius ipſa dedit!
Monſtrum atrox! nullum quo miſit tetrius unquam
  Prædatum in terras vindicis ira Dei.
Centum illi horribiles, centum (mirabile!) formæ,
  Bis centum armatas arbitror eſſe manus.
Inter limoſas abdominis ille paludes,
  Sulphureas inter naſcitur Hydrus aquas.
Illum & deſidia, & nimii peperere labores;
  Illum & luxuries, & dolor ipſe parit.
Sæpe etiam febris defunctæ ſævior hæres,
  E cinere & ſicco proſilit ille rogo.
Naſcitur exiguus, facilique domabilis arte.
  Hei mihi! quàm parvo tempore magnus erit?
Sic ſtupet ingentem Nilus crocodilon ab ovo,
  Vix tantùm immerſis ipſe ſtupendus agris.

V. 1. Cochlearia à figurâ cochlearis nomen mutuatur, peculiariter Scorbuto dicata, & providentiâ divinâ in iis regionibus abundè creſcens ubi hic morbus graſſatur. Quem inferioris Saxoniæ incolæ Scorbock, aut Scorbuck, à torminibus ventris appellant, unde Nomen Scorbuti. *Anglicè*, Scurvy, & herba, Scurvygraſs.

V. 3. Licèt Græcis innotuiſſe videatur hic morbus, nam eum exactè deſcribit Hippocrates in lienis morbis; tamen ita infrequens fuit in Græciâ, ut proprium ac peculiare nomen nullum nactus ſit.

V. 7. Tanta morborum & ſymptomatum farrago in hoc morbo concurrit, ut vix alius ſit tam πολύμορφος, & qui ſub tot morborum ſpeciebus latitet. Sennertus eum autem ſic definit: Eſt prava quædam corporis nutritio vel cachexia ab humore melancholico peculiari modo corrupto orta, conjunctam habens crurum debilitatem & maculas, gingivas tumidas & ſanguinolentas, dentium laxitatem, & plura alia ſymptomata.

Humore obſcæno & ſalibus nutritur aduſtis;
 Ipſi illum flatus, atque alit ipſe vapor.
Ille nec in cunis tentat nihil improbus infans,
 (Deſidiæ ô proles deſidioſa parúm!)
Herculei citiùs non incepere labores;
 Monſtrorúmque hoſtis monſtra imitantur opes.
Qui modo natus erat, jamdudum membra fatigat
 Inſultans; ipsâ laſſa quiete labant,
Et languent, paréntque animæ non læta moventi,
 Nec nôrunt ubi ſit, cùm ſit ubique, dolor.
Pectore deducto vix æger anhelitus exit,
 Sanguine vix ripæ prætereunte tument;
Mox latè dat ſigna ſui fidentior hoſtis,
 Damna nec autorem tanta latere ſinunt.
Tetra ſitu putri, fraudatáque dentibus ora,
 Mortis odor fœdus, mortis ubique color;
Nauſeáque, & vomitus, & clauſi tormina ventris,
 Et ferrugineis crura inhoneſta notis;
Offuſæque animo tenebræ, ſenſúſque ligati:
 Quicquid & ut ſibi ſit vita odioſa facit.

Hoc monſtrum mihi tale dedit natura domandum,
 (Namq; herbis non eſt monſtra domare novum.)
Sic taurum vigilémque draconem vicit Iaſon;
 Non memini ſuccis uſus an ille meis:
Sed vicit, rediítque potitus virgine & auro,
 (Eveniant medicis talia ſæpe, precor.)
Gaudebam quòd dura mihi provincia ceſſit:
 Quò major, certè gratior hoſtis erat,
Ipſa (fatebor enim) capior dulcedine laudis,
 Et juvat in medicis nomen habere libris:

V. 39. Cochlearia facilè primas inter iſta medicamenta tenet, & malo huic peculiariter adverſatur, ut longa experientia docuit; ſale enim volatili acri cum amaritudine conjuncta abundat, unde aperit, penetrat, crudos illos & craſſos humores volatiles reddit, diſcutit, per urinam & ſudores expurgat, viſcera roborat. *Id.*

Invideóque

Invideóque illis quas magni charta Galeni,
  Aut Coi celebrant ſcripta verenda ſenis.
Invidit meritò juvenis Pellæus Achilli:
  Diſſimilis queſtûs nec mihi cauſa fuit.
Cúmque aliæ Græco florerent nomine plantæ,
  (Námq; honor in Græco nomine ſummus ineſt)
Tunc ego littoribus creſcebam inhonora Britannis,
  (Terra Britanna quidem tunc inhonora fuit.)
Creſcebam infelix Gothici procul accola ponti,
  Nec fuerat foliis vilior alga meis.
Nunc decet obſcuræ damnum deforme juventæ,
  Tam longas famæ nunc reparare moras:
Et decet, & facio: nunc inclyta gloria noſtri eſt,
  Et nota in terris omnibus herba legor.
Quis meruiſſe negat, cùm noſtro Marte tyrannus
  Vincitur Arctoo qui vagus orbe furit?
Dicite Io Pæan! ter Io ſonet ultima Thule,
  Ter reſonent Gothici littora vaſta maris!
Ille ferox morbus manibus poſt terga revinctis,
  (Dicite Io!) currus ducitur ante meos.

V. 55. Eadem eſſe creditur à quibuſdam ac Britannica Plinii, quòd abundè hâc inſulâ noſtrâ creſcat.

CASSYTHA.

NEc Folium, Caſſytha, tibi eſt, nec Caulis egenæ,
  Nec Radix? vitæ penſilis ortus ubi eſt?

V. 1. Κασύθα (quæ veteribus Græcis ignota) à κασσύω, *conſuo*, quia quaſi filis quibuſdam herbas implicat; unde & Epilinum (quæ maximè celebris eſt Caſſythæ ſpecies) vocatur Λινόδεσμος, *Vinculum Lini*. In officinis Cuſcuta dicitur. *Angl. Dodder*, Caſſytha primo ordine calida, ſicca ſecundo, amaroris aſtrictioniſque particeps, melancholiam tum herbâ tum ſemine propriè incidit atque detergit, obſtructum lienem expedit, deinde & jecur, arquatúmque nigrum, & febres lentas diuturnáſque pellit, quandoquidem venas omniáque vaſa à putridis humoribus expurgat, ſervato ventriculi & reliquorum viſcerum robore. *Fernel.*

Tota

Tota quidem magica es: nec jam miracula miror
  Plurima quæ facias; grandius ipſa mihi es.
Herbarum ut capias vires, tua retia temet
  Tendis, venatrix & ſimul ipſa plagæ.
O animatum Ænigma! tuæ myſteria plantæ
  Qui cantu celebret vate opus Oedipode eſt.
Non tu vicinas ſine causâ amplecteris herbas,
  Cùm tibi ſint corpus brachia ſola tuum.
Stamina larga quidem tibi nent vitalia Parcæ!
  Sed nec ſubtegmen, tela nec ulla datur.
Fallor? an hinc gaudes filum præbentia lina
  Non ſcrutabilibus complicuiſſe modis?
O benè dilectæ conjux fidiſſima plantæ!
  Quo nullum exemplum clarius edit amor.
Jam pudeat laſcivam hederam memorare, Cupidô:
  Illius amplexus ſola libido facit.
Corpore perfruitur placito: divortia rebus
  Apparent aliis; res habet illa ſuas.
Sunt vires frondéſque aliæ, nec fructus & ipſe,
  Teſtis adulterii, conjugis ora refert.
Et radix aliis ſatiatur libera ſuccis,
  Et vel adhuc nomen nupta parentis habet.
At bona de ſolo pendet Caſſytha marito;
  Nil habet illa ſuum, ſed nec habere velit.
Illius & ſucco nutritam, & ſtipite fultam,
  Et folio ornatam ſe putat eſſe ſatis.
Gaudet & illius quodcunque eſt ſumere nomen,
  Et fieri cunctis una eadémque modis.

V. 24. Neque enim nomen mutuatur ab arbore quam amplexatur, ſed ubique nomen hederæ retinet, quod Cuſcuta non facit.

V. 29. Quæ Thymo ſe implicat Epithymum vocatur, quæ Thymbræ Epithymbrum, quæ Urticis Epiurtica, quæ Rubo Epirubus, &c. nec tantùm nomen adſciſcit plantæ cui inhæret, ſed & virtutes ejus participat.

Tali

Tali animo Alceſte fuit, & Capaneïa conjux,
Et paucæ eximius quas celebravit amor.
Et puto te, Caſſytha, mori pro conjuge lino
Velle; ſed eveniant proſperiora tibi.
Hic viventis amor; claram poſt funera reddit
Altiùs humanæ nomen amicitiæ,
Quam jecori præſtas ſplenique fideliter ægro,
Quos recreas victos obſidióque levas.
Unde, precor, tantas tantillo in corpore vires,
Unde, precor, plantæ pauperis uxor, habes?
Quis fore crediderit jecur ut medicamine tali,
Tam miſerâ tantum viſcus egeret ope?
Utere vel minimis: nec dedignare ſuperbus,
Quòd ſervent homines parva; minora necant.

V. 31. Cùm Apollo à fatis impetrâſſet ut Admeto regi produceretur vitæ terminus, ſiquis pro eo diem obire vellet, uxor Alceſte conditionem accepit, vicémque ejus ipſa ſubiit.

V. 31. Evadne Martis & Thebes filia, quæ ſeſe in mariti ſui rogum projecit.

Turbine quo ſeſe charis projecerit audax
Ignibus Evadne, fulménque in pectore toto
Quæſierit —— Statius.

V. 37. Hepatis & lienis infarctus expedit, uſtam ex bile melancholiam eluit, *&c. Heurnius.*

ABSINTHIUM.

INfauſtum pueris & deteſtabile germen
Credor, & à furiis Perſephonéque legi,

V. 1. Abſinthii genera ſunt plura: Santonicum appellatur à Galliæ civitate, Ponticum à Ponto, ubi pecora pingueſcunt eo, atque ob id ſine felle reperiuntur; neq; aliud præſtantius, multóq; Italico amarius: ſed medulla Pontici dulcis. De uſu ejus convenit dicere, herbæ facillimæ atq; inter paucas utiliſſimæ, *&c. Plin. lib.* 27. 7. ubi totum caput enumerandis ejus virtutibus impendit. *Fernel.* breviter in hunc modum: Abſinthium calidum primo gradu, ſiccum ſecundo, aſtringens, amarum & acre, excalfaciens pariter & detergens, roborans & deſiccans: ejus decoctum ſtomachum corroborat, bilem eique inhærentem pituitam detergit, vacuátque tum per alvum tum per urinas. Hinc morbo regio correptos ſanat, malaciam ſtomachi & inflationes diſcutit, appetitum excitat, nauſeam arcet, lumbricos pellit. Comæ, folia & ſemen uſurpantur; ſed ſuccus ſtomacho infenſus, *&c.*

Inſanire

Inſanire putant medicum, vel ludere certè,
In me ſi ſuccum dicat ineſſe bonum.
Sed neque fœmineo ſcio me placuiſſe palato,
Multa licèt ſexus debeat ille mihi.
Et puto vix paucis triſtem arridere ſaporem:
Hei mihi, quàm paucos Jupiter æquus amat!
Dulcia ſola placent; ſed dulcia quantus amaror
Conſequitur, ſerò poſt ſua damna vident.
Longa voluptatis ſubeunt faſtidia curtæ,
Dilectæque nimis nauſea fœda dapis.
Dat ſtomacho pœnas, quem læſerat antè, palatum;
Odit & optatos, cùm rediere, cibos.
Tum gravis inferno ſpirare mephitis ab orbe,
Mœſtáque Lernæus ſurgere in ora vapor:
Tunc primum ſuccos non faſtidire ſeveros,
Tunc & amaritiem diſſimulare meam.
Nec fruſtrà ingredior ſtomachum, nec inutilis hoſpes;
Sed fero præſentem, numinis inſtar, opem.
Non aliter ſolem recreor ſentire tepentem,
Cùm mihi poſt hyemis frigora longa venit.
Illic ſæpe mihi ſtabulum purgare nefandum,
Et libet Herculei ferre laboris opus.
Pondere diſcuſſo repetit ſua munia lætus,
Et vivo ſtomachus percoquit igne cibos.
Purpureámque avido tincturam devorat ore,
Nec venis operam dat chylus ille gravem.
Paulatim roſeum depingit gratia vultum,
Purgato roſeus ſpirat ab ore vapor.

V. 6. Urinam ac menſes cient tres quatuorve ramuli cum Gallici Nardi radice unâ cyathis aquæ ſex —— Menſes privatim cum melle ſumptum, & in vellere appoſitum. *Plin. Ib.* Abſtergit etiam uterum.

V. 15. Putor ex corruptis aquis

V. 19. Aſtringit ſtomachum, bilémque detrahit —— Malaciam ſtomachi & inflationes diſcutit cùm Sili & Nardo Gallico, aceto exiguo addito —— Faſtidia abſtergit, concoctiones adjuvat, cruditates detrahit, cum rutâ & pipere & ſale —— Stomachum corroborat, & ob hoc ſapor ejus in vina transfertur. *Plin. Ib.*

V. 24. Qui Augiæ ſtabulum purgavit.

Quid

Quid præſtet mea planta boni Venus ipſa fatetur;
  Nec Dea tam dulcis dulcia ſola probat.
Illa meis prudens aſpergit gaudia ſuccis,
  Et cùm lætitiis miſcet amara ſuis.
Scindimur herboſæ ſtudia in contraria gentes,
  Atque habet authores factio quæque ſuos.
Sunt quæ defendunt Epicuri dogmata plantæ,
  Quæque voluptatis læve ſequuntur iter,
Et gaudent dulces populariter edere fructus,
  Et cingunt lætum florea ſerta caput.
At pars Zenonis rigidam colit altera ſectam,
  Virtutúmque ferax & malè culta cohors:
Nec pompas amat aut vana oblectamina ſensûs;
  Feciſſe officium, non placuiſſe, juvat.
Et nulla in terris magis eſt me Stoica planta,
  Cauliculo fulta eſt Porticus ipſa meo.
Delectent aliæ, noſtra eſt prodeſſe voluptas:
  Gratia tarda quidem, ſed mihi longa venit.
Utilis eſt cenſor corruptæ aſperrimus urbi:
  Talis ego, & talis tu, Cato noſter, eras.
Nec feritate tamen nec vindice fulminor irâ;
  Prudentem iraſci cùm ſchola noſtra vetet.
Nulla magìs noſtris compeſco crimina regnis,
  Et fugit aſpectum bilis amara meum.
Me ſimul ac videt ingreſſam ſtomachóq; receptam
  Acria non humili bella parare modo,
Nec venis nec mille remotis auſa latebris
  Fidere, poſtico territa quærit iter.
Et ſequor & fugienti inſto; veſtigia fumant,
  Et via fervet adhuc quâ ferus hoſtis abit.
Nec minùs undantes exhaurio corpore fluctus,
  Advena diluvium cùm meditatur hyems.

V. 34. ——— *Non eſt Dea neſcia noſtri Quæ dulcem curis miſcet amaritiem.* Catul.

V. 54. Abſinthium quod in venis bilioſum eſt per urinas expurgat. *Fernel.*

Nec

Nec magìs obſcænas Belga exſiccare paludes,
  Aut curſum obſtantis vertere doctus aquæ.
Sæpe etiam obſtructis renum canalibus arctis
  Ad fontes refluunt flumina ſalſa ſuos.
Prodigium infælix! vicinis undique membris
  Turbatur, totis & trepidatur agris.
Quid vos ignavæ (ſic increpo) ſiſtitis undæ?
  Mecum ite, en vobis rumpere clauſtra paro.
Rumpo; patent; notáſque ſuus vehit alveus undas:
  Lætantur magno membra levata metu.
Cannibales toto pello de corpore vermes,
  Juſtáque cum fœdâ prælia gente gero.
Vermis edax, certus poſt funera corporis hæres
  Differ adhuc epulas (nec mora longa) tuas.
Viſceribus gens illa ferox pingueſcere gaudet
  Infantum, & tenero læta cruore tumet.
Expectare piget donec mors præparet eſcas:
  Præripiunt avidâ fercula cruda fame,
Quid de pulicibus? vitæ ſalientia puncta,
  Pulvereóſque hoſtes enumerare piget.
Vix mihi majores vacat enumerare triumphos,
  Et latitant numero multa trophæa ſuo.
Sæpè vagum toto diſpergitur æthere lethum,
  Atque elementa ferox occupat ipſa lues.
Ægrotat tellus, ægrotat luridus aer,
  Ægrotant alveis flumina lenta ſuis:
Et miſeros vaſtis mors una amplectitur ulnis;
  Vitalis vitam (quis putet?) aura rapit.
Auxilia in tantis numen non pauca periclis,
  Nec minimum è multis me dedit auxilium.
Et ſæpe una feror (nec ſum quoque maxima) planta
  Bella elementorum ſuſtinuiſſe trium.

V. 73. Ventris animalia pellit, *Plin. Ib.* undè Anglice nomen obtinet.

Non

Non igitur fruſtrà, nec, credo, ſine omine ſacro,
Cuncta ſubacturæ genti in honore fui.
Ipſe triumphalem victor certaminis hauſtum
Germine de noſtro (præmia magna) tulit.
Nobilibúſque tenens ſpumantia pocula guttis,
Clamavit, merces iſta valere dabit.
Nec quòd ſit guſtu minùs illa placebit amaro;
Per quem jam vici ſic labor ipſe fuit.

V. 96. Sacris Pop. Romani celebratur peculiariter: ſiquidem Latinarum feriis quadrigæ *certant* in Capitolio, victorque Abſinthium bibit. Credo ſanitatem præmio dari honorificè arbitratis majoribus. *Plin. Ib.*

NYMPHÆA.

NUm me cœnoſas contentam habitare paludes,
Et miſtam plebi ſpernis arundineæ?
Non ego de vulgo viridi, neque filia terræ;
Incolo cognatas nobilis hoſpes aquas.
Nympha fui, Dea poſtremæ non infirma claſſis:
Venit amor; quid tum profuit eſſe Deam?
Flammipotens jubet ille: accendor in Hercule viſo,
Tótque triumphorum pars Dea parva fui.

V. 1. Nymphæa Heraclia *Plin.* Mater Herculana Apuleio, aliis Alga paluſtris, Papaver paluſtre, Clavus Veneris, in officinis aliquando Nenuphar, *Anglicè* Water-Lily. Nymphæa nata traditur à Nymphâ zelotypiâ ergà Herculem mortuâ, quare Heraclion vocant; aliqui Rhopalon, à radice clavæ ſimili, *&c. Plin. l.* 25. 7. Neſcio quâ autoritate ductus Calepinus hanc Nympham Dejaniram fuiſſe aſſerit, ſic enim ait, Quod Dejanira audiens, (nempe mortem Herculis, cujus ipſa autor innocens fuit) dolore percita Herculis clavâ ſe interfecit, ex cujus ſanguine poſtea nata eſt herba quæ Nymphæa & Heraclion dicitur. Hæc ille; quem ſecutus non ſum, cùm quòd Ovidius, cùm mortem Herculis narrat, iſtius fabulæ non meminit, tum quòd vix ſatis convenire cum Plinii verbis videatur: nam Dejanira neque propriè Nympha appellari poteſt; neque zelotypiâ, ſed dolore mortua eſt. Utcunque ſe res habet, licere mihi exiſtimavi fabulam pro voluntate meâ concinnare.

Mirabar

Mirabar famam herois, fulgentiáque acta,
Membráque mirabar vel patre digna Jove.
Et me paulatim ſubiit ſcelerata cupido,
Ferre virum totum qui tulit ipſe polum.
Verum equidem fatear, noctem mirabar & illam
Quinquaginta animas quâ genuiſſe ferunt.
Nunc pudet,atque herbæ tam fœdos odimus actus:
Sed fuit eximiæ nox ea nequitiæ.
Ille meos (quid multa?) ferus decerpſit honores,
Ille meæ florem virginitatis habet.
At vagus ille Jovem faſſus levitate parentem,
Noluit unius tædia ferre tori.
Monſtra ſubacturus, pejoráque monſtra tyrannos,
Percurrit vindex ſedulus omne ſolum.
Sed ſemper monſtri merces ſit virgo ſubacti,
Sed ſemper natas ille tyrannus habet.
Fœmineúmq; genus mihi jam pro pellice totum eſt,
Nec caruère ipſæ ſuſpicione Deæ.
Nè valeam, ſed & has mihi Sirius hauriat undas,
Et poſſim exuſtâ ſicca palude mori,
Junonis nomen fuerim niſi torta per ipſum,
Crediderémque odium ni ſimulare ſuum:
Forſan & ille meos (dixi) jam ridet amores,
Pellicibúſque feror fabula læta meis.
Vexant ira, dolor, pudor, indignatio mentem;
His tamen invitis omnibus hæret amor.
Viſum eſt æterni niſi ſolâ morte doloris,
Ad finem certâ quærere morte viam.
Fata obſtant, ſors obſtat amantûm dura Dearum;
Infinitum urget vita perennis onus.
Intereà lacrymas fundo noctémque diémque,
Hâc mihi clepſydrâ tempora longa fluunt.
Fit lacus è denſo tandem mirabilis imbre,
Et collecta meos alluit unda pedes.
Siqua fides (magni quæ gloria tetra doloris)
Gaudebam luctûs fertilitate mei.

At

At tandem ætheriis ſerò miſeratus ab oris
  Jupiter, ipſa tuas incole, dixit, aquas.
Juſſit abire Deæ macro de corpore formam:
  Juſſa abiit; multum dempſerat antè dolor.
Deſcendit terram radix nodoſa ſub altam,
  Et nimiùm clavæ me meminiſſe facit.
Perpetuúmque bibunt folia inſatiata liquorem,
  Ad dominam lacrymæ jam rediere ſuam.
Candor adhuc veteríſque manent veſtigia formæ,
  Pallor adhuc noſtro priſtinus ore ſedet.
Nunc equidem totos dego genialiter annos.
  Crede mihi, plantæ turba beata ſumus.
Nos ſapimus meliùs ſolem & cœleſtia dona;
  Nos zephyri mulcent, & tepida aura fovet.
Nectareos nobis calices Aurora miniſtrat,
  Ambroſias nullo terra labore dapes.
Certè hominum miſeret, quos mille incommoda vitæ,
  Et ferus exercet, maxima peſtis, amor.
Non ignara mali, veterúmve oblita dolorum,
  Extinguo flammas, ſæve Cupido, tuas.
Victorémque meum tandem viciſſe triumpho.
  Injuſta has juſtum eſt regna ſubire vices.
Nè te mireris victæ ceſſiſſe, Cupido,
  Me meus Alcides vincere monſtra docet.
Et nè fortè tuo credas, hilariſſime nequam,
  Non niſi deformes poſſe carere jugo;

V. 49. Marcellus eam Clavam Herculis appellat.

V. 53. Duo ſunt genera, quorum unius flos luteus, alterius candidus eſt.

V. 64. Eos qui biberint eam duodecim diebus coitu genituráque privari. *Plin. Ib.* Venerem in totum adimit Nymphæa Heraclia ſemel pota in quadraginta dies. Inſomnia quoque Veneris à jejuno pota & in cibo ſumpta. Illita quoque radix genitalibus inhibet non ſolùm Venerem, ſed affluentiam genituræ; ob id corpus alere vocémque dicitur. *Plin.*

Ipſius & vultûs noſtrâ medicamen in herbâ eſt,
  Et ſe formoſam ſpontè pudica videt.
Et faciem Veneris tribuo moréſque Dianæ,
  Atque in tutelâ numen utrumque meâ eſt.
Sed nè fortè ſuas alieno nomine flammas
  Occultet ſævus (nec caret arte) Deus;
Inſtitui nullos non debellare calores:
  Odi omnes; hoſtem me calor omnis habet.
Seu furialis, utì ſuperâ in regione Cometes,
  Occupet inſanum flamma inimica caput;
Seu vaga perrumpat ventris fornacibus imi,
  Et fumos corpus ſpargat in omne ſuos;
Seu Phlegetontæas accendat ſulphure venas,
  Seu ſtringat ſummam mitior illa cutim:
Qualiſcunque meis metuit concurrere ſuccis,
  Pérque poros omnes exanimata fugit.
Quid nictas? quid dimidio me lumine ſpectas?
  Sentio, vim radix noſtra ſoporis habet.
Et puto tam longus ſomnos inducere poſſit
  (Si vis illa abſit) ſermo. Viator, abi.

V. 71. Illita maculas omnes & vitia tollit —— Alopecias emendat Nymphææ & Cicutæ radix, ſi unà tritæ illinantur. *Id.*

V. 77. Nymphæa tota refrigerat ordine ſecundo, ejus radix atque ſemen exiccat, flos humectat: iſque naribus ac fronti admotus, capitis ex bile dolorem lenit, ſomnum conciliat, ſumptúſque omnem extinguit ardorem. *Fernel.*

ASPLE-

ASPLENUM.

NEC caulem natura mihi, nec floris honorem,
Nec mihi vel ſemen dura noverca dedit,
Nec me ſole fovet, nec cultis creſcere in hortis
Conceſſum, & foliis gratia nulla meis.
Herba inviſa Deis poteram cœlóque videri,
Et ſpurio terræ nata puerperio. *
Gens hominum ſpecie rerum captatur inani,
Atque oculis mentem tradit inepta ſuis:
Pauperibúſque horti nunquam patet area plantis;
Scilicet his regnat picta tulippa locis.
Non ita Dii: Phœbus me præfert mille tulippis,
Et Cous Phœbo proximus arte ſenex.
Nam cùm membra ſuis diviſit finibus autor,
Imperiúmque herbis certáque regna dedit,
Tum mihi præ reliquis provincia dura tributa eſt,
Moribus ille ferox indomitúſque lien.

V. 1. Aſplenum multis nominibus noteſcit. Grecè Ἀσπλήνιον (quòd ſplenem diminuat) Σπλήνιον, Σκολοπένδριον, (propter ſimilitudinem Scolependræ vermis) Ἡμιόνιον, & Theophr. Πτέρυξ (quòd ex filicum genere videatur eſſe) *Lat.* Splenium, Scolopendrium, Scolopendra, Mala herba, & Ceterach Pharmacopolis. Angl. Spleen-wort, Miltwaſt. Aſplenum ſunt qui Hemionium vocant, foliis trientalibus multis, radice limosâ, cavernoſa ſicut filicis, candidâ, hirſutâ. Nec Caulem nec florem nec ſemen habet. Naſcitur in petris parietibúſque opacis, humidis; laudatiſſima in Cretâ. *Plin. lib.* 27. 5.

V. 16. Hujus foliorum jure in aceto decocto per dies quadraginta poto Lienem abſumi aiunt. *Ibid.* Ille dubitanter; audaciùs *Fernel.* Nullâ ſaporis inſuavitate folio ſolo lienem diebus quadraginta abſumit, fœdúmque ex obſtructione colorem detergit, atque calculos etiam in veſicâ comminuit. Et alibi, Syrupus Scolopendrii craſſam terrenámque melancholiam extenuat, mollit, fluxámque reddit, lienem obſtructione liberat, tumentemque ſolvit: Melancholiæ, quartanis diuturníſque febribus apprimè utilis.

C 2 Com-

Comprimo luctantem, ſævóque humore tumentem,
  Aggeribus crebris obſtruit ille vias,
Nequicquam; perrumpo aditus, commercia reddo,
  Et via per ſplenem libera tota patet.
Ni faciam, ſine more furit, dirúmque vaporem
  Victor & horribilem ſpargit ubique luem:
Purpureos animæ crudeliter inficit amnes,
  Déque venenato flumine vita bibit;
Et ſumma immundi depaſcunt corpora morbi,
  Et facies lethi concolor omen habet.
Hinc lacrymæ curæque malæ, vigiléſque labores,
  Et dolor, & præcox carnificina metus:
Hinc laquei deformis amor, præreptáque fato
  Mors placet; hinc vitæ tædia longa brevis.
Monſtra piæ, precor, avertat tam turpia genti
  Jupiter, atque herbæ vis operoſa meæ.
Non malè Trajanus fiſco aſſimilare lienem
  Conſuevit; corpus, cùm tumet ille, macrum eſt.
Quid rides? num Romanæ quòd neſcia non ſim
  Hiſtoriæ? Stipes, non ego Planta forem,
Tempore tam longo ſi tot doctoribus uſa,
  A tantis poſſim nil didiciſſe viris.
Et didici, & proferre tibi miracula poſſem
  Plurima; ſed nunquam garrula planta fui
Propoſitum ut repetam; Multis animalibus ipſa
  Immodici abſumo triſte lienis onus.
Creta quidem mendax, ſed & illi credite, grates
  De porcis referat cùm mihi Creta ſuis.
Splene tumente gravis duríſque laboribus impar,
  Implorat noſtram pauper aſellus opem.
Ille meâ paſtus (miſeret nam pauperis) herbâ,
  Aſſuetum repetit lætus & acer opus.

V. 43. Vitruvius ait in Cretâ, ubi magnâ copiâ naſcitur Aſplenum, Porcos ἀσπλήνας, i.e. *ſine ſplene* inveniri. Dicuntur & Aſini ſplene laborantes eodem ſeſe curare.

I nunc & vanos florum mirare colores,
Deliciáſque breves, purpureámque fugam. 47.
Formoſi lætíque virent (quis denegat ?) illi ;
Nos triſtes formam lætitiámque damus.

Lactuca.

AUguſtum ſanâſſe olim quòd diceris ægrum,
Quidam inter laudes hoc poſuere tuas.
Naſone infamem pulſo & Cicerone necato,
Certè ego te nollem reſtituiſſe virum.
Sed puto tu neutrum nôſti, mundíque tyranno
Non miror ſi ſis gratificata libens.
Utilis ipſa quidem es cunctis medicina tyrannis ;
Et rabies ſacro frigore tacta fugit.
Cinge, precor, caput illorum meliore coronâ,
Inque illis Mundo, ſi potes, affer opem.
Ipſe tuo quondam juſſu de corde peruſto,
Ipſe tyrannorum maximus exit amor :

V. 1. Divus certè Auguſtus lactucâ conſervatus in ægritudine fertur prudentiâ Muſæ Medici. *Plin. lib.* 19. 8.

V. 8. Lactuca tum admota tum ſumpta cum cibo acres demulcet humores, deſipientiam ſedat, vaporíſque ſuavitate ſomnum conciliat, idque blandè & citra offenſionem ullam. *Fernel.* Et alibi, Frigida eſt initio tertii, humida ſecundo, idque ſimpliciter, citra aſtrictionem aut ullius qualitatis exceſſum, crudaque eſtur ; aquæ frigidæ modo refrigerat, ventriculi & præcordiorum æſtum compeſcit, bilem fervidiorémque ſanguinem frænat ; neque tamen ut aqua emollit, aut ventriculi præcordiorúmve robur ſolvit ; ſed nullâ offenſione pro ſucco fervido temperatiorem profert, cúmque benignum ac probum. Eâ temperatione ſomnum accerſit, Veneris inſomnia coercet ; ad quæ etiam ejus ſemen uſurpari ſolet.

V. 11. Quidam Eunuchion vocant, quia hæc maximè refragetur Veneri. Eſt quidem naturâ omnibus refrigeratrix ——— Peculiares earum vires ſomnum faciendi, Veneréæque inhibendi, æſtum refrigerandi, ſtomachum purgandi, ſanguinem augendi, *&c.* Semine trito ex vino poto libidinum imaginationes in ſomno compeſci. *Plin.*

Falſus amor; neque enim tentas expellere verum,
Qui titulum juſti regis amandus habet.
Inviſus meritò eſt tibi Sirius ille Cupido,
Qui necat igne herbas, & fera monſtra parit.

Eadem.

Adde oleum panémque mihi, nec deinde queraris
Pauperiem æſtivis menſibus eſſe gravem.
Has epulas habuit teneri gens aurea mundi,
Et cœnæ ingentis tunc caput ipſa fui.
Semideûmque meo creverunt corpora ſucco,
Materiam tanti ſanguinis ille dedit.
Tunc neque fraus nota eſt, neq;vis, neque fœda libido:
Hæc nimii proles ſæva caloris erat.
Sit ſacrum illorum, ſit deteſtabile nomen,
Qui primi ſervæ regna dedere gulæ.
Hinc vitiis patefacta via eſt, morbíſque ſecutis
Se lethi facies exeruêre novæ.
Ah! fuge crudeles Animantum ſanguine menſas,
Quáſque tibi opſonat mors inimica dapes.
Poſces tandem æger, ſi ſanus negligis, herbas.
Eſſe cibus nequeunt? at medicamen erunt.

EUPHRASIA.

INgredere, ô, oculos, Hoſpes dulciſſima, noſtros;
Ingredere, & vati grata medere tuo:
Si bene de vobis merui, ſi carmine in iſto
Plantarum ſtabili flore perennat honos.
Talibus orabam recubans in gramine mœſtus,
Cùm ſubitò ad noſtros aſtitit illa pedes.

V. 1. Anglicè Eye-bright. Veteribus ignota erat. Herba Oculorum uſibus, iiſque (quod ſciamus) ſolis à natura deſtinata: eos autem mirificè & ſuper alia omnia juvans.

Mirabar

Mirabar funginum ortum tam nobilis herbæ;
Nam nec eam vidi, nec, puto, ibi antè fuit.
Dodrantalis erat fuſco velamine caulis:
Crenatæ frondes ſubviridéſque tegunt.
Stipite de medio lepidè flos emicat albus,
Quem flavi tractus purpureíque ſtriant.
Agnoſco Euphraſiam bello cum nomine bellam;
Patronæ arrident lumina læta ſuæ.
Prodigium, ecce, novum! mihi flore & ſtipite toto
Annuit, & viridi talia voce refert,
Submiſsè; namque eſt herbis mos ille modeſtis,
Nec rauca arboreæ murmura gentis amant.
Florentis vates (ſic incipit) unice Mundi,
Fortia frondoſæ qui canis acta domûs.
Non cuivis voces herbarum audire tributum eſt:
Hoc tibi planticolâ pro pietate datur.
Non hominum ingratos imitamur germina mores,
Queis vatum æternus nullo in honore labor.
Vellem equidem radix poſſit tibi noſtra mederi;
Nec dubium eſt cives hoc quoque velle meas.
At ſi naturæ culpa immedicabilis obſtat,
Heu! nihil herbarum natio tota juvat.
Naturæ nobis haud juſſa infringere fas eſt:
Servimus; domina eſt; quod lubet illa facit.
Gaude ſiqua dedit, nè iraſcere ſiqua negavit:
Crede mihi, parcâ eſt illa benigna manu.
Sed cùm debilitat morbi vis improba viſum,
Aut vinum, aut cæcus, luminis oſor, Amor,
Aut crapula, aut curæ vigiles, aut putridus aer,
Aut quæ præterea millia multa nocent;
Tunc ego non fruſtrà poſcor: quot fundimus hoſtes,
Quas ſerimus pugnas ſi numerare velis,
Antè bonus versâ me proluet heſperus urnâ,
Et requieturos nectare paſcet agros.

Sæpe ferox capitis decurrit vertice flumen,
 Et ſe ſalſum oculi dulcibus addit aquis.
Qui ſolet eſſe alibi lacrymarum fertilis autor,
 Hic dolor à lacrymis naſcitur ipſe ſuis.
Sæpe tument albæ peregrino ſanguine venæ,
 Et domus accenſa eſt hoſpitis igne novi.
Ah! cave nè ſubitò parvi Sol occidat orbis,
 Lumine ſanguineo cùm furialè rubet.
Sæpe obverſantur fumi muſcæque vagantes,
 Et nebulas inter ludicra monſtra volant.
Fume, quid hîc facias? nullos propè cernimus Ignes:
 Quídve (malum!) hîc ſibimet muſca moleſta velit?
Sæpe nivis falſæ obruitur caligine viſus,
 Atque induta albam nox venit ipſa togam;
Diſtantúmque olim ſimulachra fidelia rerum
 Sæpe alio, nullo ſæpe colore micant.
Quid memorem ægilopas & carcinnomata fœda?
 Phlyctænáſque graves, aut epicauma ferox?

V. 73. Epiphora, ſive ſalſus & acris humor è vertice & ſincipite lacrymarum ſpecie defluens.

V. 77. Ophthalmia, ſive Lippitudo, *Celſo*, Inflammatio adnatæ tunicæ à ſanguine acri & bilioſo orta, cum rubore, ardore & lacrymis, & magnâ diſtenſione venarum.

V. 81. Suffuſio, Ὑπόχυσις, humoris præter naturam vel in pupillâ vel inter Rhagoidem tunicam & cryſtallinum humorem concretio. Principio fumi tantùm & vapores obverſari ante oculos videntur; poſteà muſcæ & alia ſimulachra, pro diverſa figurâ ſuffuſionis.

V. 81. Leucoma, albugo, alba macula in corneâ, tandem totam occupans & obcæcans.

V. 89. Tumor inter majorem oculi angulum & radicem naſi, qui nondum ruptus Anchilops vocatus, ruptus Ægilops.

V. 89. Carcinomata, cancri, tumores duri, inæquales, cum dolore (quo diſtinguuntur à Schirris) ab atrâ bile nati, qui aliquando in ipſo oculo oriuntur.

V. 90. Veſicæ parvæ aquâ plenæ ab acri & feroſo humore ortæ, à ferventis aquæ bullis, quæ φλύκταιναι vocantur, ſimilitudinis causâ nominatæ, quæ in corneâ & adnatâ tunicâ frequenter ebulliunt.

V. 90. Velut ex igne facta cruſtuloſa ulceratio nigro oculi adveniens.

Innume-

Innumeráſque ipſo metuendas nomine peſtes?
Et te cui nomen fiſtula dulce nimis?
Hæc ego cuncta domo: quâcunque itur æthera purgo;
Nubila diffugiunt, ſubſequitúrque dies,
Et ridet lætus diffuſo lumine vultus.
Quantum, ô, lætities illa decoris habet?
Scis noſtrum Arnoldum (ſi Arnoldum legeris unquam)
Vel cæcos opibus reſtituiſſe meis.
Reſtituit certè, & mea multùm cognita virtus
Prodigio in tanto debet habere fidem.
Ille quidem foliis (benè miſcens utile dulci)
Tingere vena jubet (tingite vina) meis.
Illa dabunt verè tibi lucem & pocula ſacra;
Illa dabunt munus lætitiámque Dei.
Illa puer trullâ fundat tibi vina capaci;
Poſce, & amicarum nomina tota bibe.
Et, bene vos oculi, dicas, oculíſque propines;
Illi (crede mihi) pocula noſtra bibent.
Sed nimiùm ceſſamus: Abi; non immemor eſto;
Et mea victuro carmine dicta refer.
Dixit, & avertens feſtina evanuit herba,
Lector, habes verâ dicta relata fide.

V. 92. Σύριγξ κόλπος, ſinus anguſtus & longus in quo fiſtulam repreſentat, Ægilopa conſequens.

V. 97. Arnoldus de Villâ novâ. *Libr. de Viniis.*

VESICARIA.

SÆpe mihi (ut mos eſt) tacitæ non pauca putanti,
Et pudor & mentem nobilis ira ſubit.

V. 1. Veſicaria, Halicacabus, Alkakengi Arabibus, Anglicè Winter=Cherries. Si qua planta ſignaturam officii ſui à naturâ impreſſam gerat, hæc profectò illa eſt, cujus fructus & veſicam & calculum in eâ concluſum manifeſtè refert. Eſt autem è Solanorum (*στρύχνων*) genere: Quorum alterum (inquit *Plin. lib.* 21. 31.) cui acini coccinei, granoſi folliculi, Halicacabum vocant; noſtri autem Veſicariam, quoniam veſicæ & calculis proſit.

Plantarúmque genus (niſi queis præcordia Titan
  Effinxit paucis de meliore luto)
Indignor non poſſe hyemem nec frigora ferre,
  Sed pluſquam humana vivere mollitie.
O fruſtrà patre ſole & terrâ matre creatas!
  Semper & hæc fixa eſt, ſemper & ille viget.
Mirum deliciis ni cedant tempora noſtris,
  Pellatúrque Anni finibus exul hyems.
Nos Deus Elyſiis mirum ni conſerat hortis,
  Nè ſtringat teneras aura moleſta comas.
Scilicet halcyones ſumus, & producere fœtus
  Haud lubitum eſt, toto ni ſit in orbe quies.
Nec tantùm hæc parvas ignavia poſſidet herbas,
  Nec repit ſemper dedecus illud humi:
Patricias ulmos, quercúſque effœminat ipſas,
  Atque anima in duro cortice mollis ineſt.
Nec pudet hæc virides Sibaritica vita gigantas;
  Æſtate in cœlos ſcandere velle putes.
Eia! actum eſt, illis tergum ſi verterit annus.
  Eia! ſub terram vita gigantis abit.
Hîc jacet, ingenti poſſis inſcribere trunco.
  Proh pudor! Hîc Jaceas: ſit tibi terra gravis.
Aſt ego, quæ fruticis vix auſim aſſumere nomen,
  (Quanquam illud dederit Plinius ipſe mihi)
Provoco terribilem pulchro certamine Brumam:
  Impavidam feriet ſi polus ipſe ruat.
Bruma venit, ventique mihi pluviæque minantur;
  Armata innumero milite bruma venit:
Tunc Fructus produco meos; ante ora tyranni
  Expono, & dico, Nunc age, ſiquid agis.
Funde tuos imbres; ſaturatas murice baccas
  Incocto nullis diluit imber aquis.

V. 25. Frutex eſt ſurculoſus veriùs quàm herba, folliculis magnis latiſque & turbinatis, grandi intùs acino, qui matureſcit novembri menſe. *Ib.*

Funde

Funde nives; nivibus reniteſcit purpura junctis,
Et rubrum in puro vaſe toreuma placet.
Si prodeſt labris albi vicinia dentis,
Sic decorat roſeas candida forma genas.
Hiſce rudimentis morbos victura rebelles
Virtutem induro conſolidóque meam.
Sic didici immenſo perrumpere ſaxa labore,
Et tyrocinium mite fuit glacies.
Non etenim ſolas (cùm de malè fortibus herbis
Hoc faciant aliquæ) vis mea pellit aquas:
Sed lapides duros ſilicúmque obſtacula rumpo:
Vix penetret tales Hannibal ipſe vias.
Ah nimiùm infœlix ſcopulum qui impingit in iſtum,
Jactatúrque ſuis naufragus æger aquis!
Ah miſer, Indigenæ qui urgetur pondere ſaxi,
Et dignus quem vel Siſyphus ipſe fleat.
Ah quantùm extinctis, quantùm invidet ille ſepultis,
Impoſitus tantùm cùm premit oſſa lapis!
Huic ego non ferrem auxilium? mihi terra dehiſcat,
Si tantum dicar non miſerata malum.
Tunc ego de durâ genitam me rupe fatebor,
Et ſilicum venas caulis habere loco.
Sed miſereſco equidem, molémque liquore reſolvo
Caucaſeam; impulſu diſſilit illa meo.
Obſtructúmque diu prono ruit impete flumen,
Et ſecum adverſæ fragmina rupis agit.

RORELLA.

POl tibi ſe præbet nimiùm natura benignam,
  Et vitæ tempus dapſile mollis habes.
Flos micat Argento, tegitur lanugine corpus
  Purpureâ, & venis aureus humor ineſt.
Nec non in calicem folium tibi quodq; cavatum eſt;
  Et potu nunquam non tumet ille calix.
Exſiccare illum non comeſſator Apollo,
  Non acris potor Sirius ipſe valet.
Arentes circùm deſpectas turgida campos,
  Fluminibúſque ipſis invidioſa mades.
Et bibis, & rides ſitibundos improba menſes:
  Hydra rebullit aquæ prodigioſa novæ.
Te tuus irrorat Nilus de fonte latenti,
  Et jubet invito luxuriare Jove.

V. 1. Rorella, Ros Solis, Rorida & corruptè apud vulgus Roſa Solis, Anglicè Sun-dew. Quæ nomina ſortita eſt, quòd magno naturæ miraculo, rore ſemper madeſcat, & tum maximè cùm ſol ferventiſſimus eſt, quaſi ab ipſo ſole ros in eam dilaberetur: itaque meridie colligi jubent. Alio nomine Anglicè Luſt-wort appellatur, qui pecudes ex illius eſu incendi libidine credunt. Veteribus nota non erat, itaque Græcum (miſella) nomen non habet. Ex eâ liquor ille fit ſatis vulgaris, multique uſus, Roſa Solis dictus; nam & omnibus affectionibus cordis ac pulmonum auxiliatur, & corpus tabeſcens reficit reſtaurátque. Folia illi rotunda caváque, ſubviridia, ſed operta lanugine purpureâ, pediculo etiam rubro & lanuginoſa inhærentia, ſemper liquore vel lentore potiùs quodam tincta, intérque ea parvuli rubicundi caules exſurgunt, quaſi clavos quoſdam candidos pro flore ferentes, in quibus ſemina continentur; radix capillaris. Aqua ex ea ſtillatitia flavi coloris eſt, eóque argentum tingit, ſi immergatur.

De Eadem.

Abjectis hinc ſume hederis tibi, Bacche, coronam;
  Hæc eſt temporibus dignior herba tuis:

Copia

Copia quam diti perfundit lubrica cornu,
  Hæres perpetuum copia facta ſibi.
Sic tu, Bacche, bibis, ſic non frugaliter hauris,
  Exhauſtúſque tibi ſe cadus ipſe replet.
Sic tumet epotus renovato nectare crater,
  Ambroſias celebrat cùm Jovis aula dapes:
Nec labor eſt Phrygio calices implere miniſtro,
  Succurrit ſibimet pro Ganymede calix.
Sic bina anſati pulcherrima pocula cordis
  (In quibus ipſe animus vitam animámque bibit)
Pocula divinum divini opus Alcimedontis,
  Purpureo ſpumant ſemper onuſta mero.
Natura abſumit ſine damno prodiga cenſum;
  Vena micans aufert, vena quieta refert.
O radicalis plantæ prædivitis humor!
  Quid mirum ſi tu languida corda foves?
Corpora quid mirum ſi tabeſcentia ſiſtis,
  Membráque non vano glutine firma tenes?
Quid mirum dubiæ nictantem lampada vitæ
  Tam vivaci oleo ſi renovare datur?
Quid mirum ſi grata venis pulmonibus herba,
  Et nunquam exhauſtis ſpongia gaudet aquis?
Grata ades & Veneri meritò, quæ plena caloris
  Intùs, & externo toſta calore, mades.
Hæc duo ſunt elementa libidinis ipſa, calorem
  Illa animæ, humorem corporis inſtar habet.

V.25 Duo Ventriculi Cordis.
V. 27. *Virg. Eclog.* 3,
——— Pocula ponam
Fagina, cœlatum divini opus Alcimedontis.

Quod nomen Ἀλκιμέδοντος non minùs quàm ὑψιμέδοντος, quod Homero frequens eſt, Deo convenit.

CYCLA-

CYCLAMINUS.

Sanguine ſtillantem naris quæ occludere venam,
 Poſticæ partis venam aperire ſoles,
Nec rationis eges; nam jure Patulcius hujus,
 Alterius debet Cluſius eſſe loci.

V. 1. Κυκλάμινος, Ἰχθυόθηρον (quod piſces devoratum necet) Cyclaminus, vel Cyclaminum, Tuber Terræ, Rapum Terræ, Umbilicus Terræ, Malum Terræ (quod nomen Ariſtolochiæ frequentiùs attribuitur) Rapum porcinum, Orbicularis, & in officinis vocatur Cyclamen, Panis Porcinus, Artanita, *Angl.* Sow-bread. Folia habet minora quàm hedera, nigrioráque, & tenuiora, ſine angulis, in quibus albicant maculæ, caule exiguo, inani, floribus purpureis, radidice latâ, ut rapum videri poſſit, cortice nigro. Naſcitur in umbroſis: noſtris Tuber terræ vocatur, in omnibus ſerenda domibus, ſi verum eſt, ubi ſata ſit, nihil nocere mala medicamenta. Amuletum vocat, *Plin. libr.* 25. 9. Et, In vepribus naſcitur Cyclaminum; Flos ejus Coloſſinus in coronas admittitur.

V. 2. Siſtit profluvium naris, atque ejuſdem aperit venas hæmorrhoidas ſuccus in lanâ applicatus.

V. 4. Nomina Jani, *Ovid. Faſt.* 1. Quòd.

Omnia ſint ejus clauſa paténtque manu.

Eadem.

Ecce ſuperbit ovans generoſâ vite fugatâ,
 Et capite inflato vile tumeſcit olus:
Victricem Regum debellat ruſtica plantam
 Braſſica; ſed prope te ſtare miſella nequit.
Nempe cibum medicamentis decedere fas eſt;
 Inſervit morbis ille, ſed iſta fugant.
Non alias herbas moréſve imitaris avara
 Humanos, quorum mors benefacta facit.
Ipſa tuâ frueris virtute, & viva vidénſque
 Exerces; Horto tu medicina tuo.

V. 5. Ipſum olus, quo vitis fugatur, adverſum cyclamino areſcit. *Plin. lib.* 24. 1.

Eadem.

Eadem.

Docta mihi dederit cùm Græcia nomen honeſtum,
Quod meruit folii bella figura mei,
Gens inimica novum cuderunt Pharmacopolæ,
Queis Græcæ vocis nec ſonus ipſe placet.
Fœdorúmque (nefas!) animantum injuria noſtros
Indigno titulos ſtigmate inuſta notat.
Non ego tam porcis, quàm vobis præbeo panem;
Vos eſtis porci quos ego ſemper alo.

V. 15. Ἀπὸ τοῦ κύκλου, *à circulo*, quia & folium & radix rotunda ſunt.

V. 17. Panis porcinus, quòd à porcis mirè appetatur.

Eadem.

Ulcera deſicco putri manantia tabo,
Mollitiéſque cuti non aliena redit.
Nec mihi duritie vari paníque reſiſtunt,
Nec ſe munit aquâ, nec ſatis igne tumor.
Non ambuſtorum patior veſtigia fœda,
Vibicum infames nec remanere notas.
Nec florere diu picta exanthemata poſſunt,
Nec turpes latè creſcere lenticulæ.

V. 23. Cyclamini radix vel per ſe vel ex aceto vel cum melle ſanat manantia ulcera, & contra ſteatomata efficax. *Plin. l.* 26. 14.

V. 24. Qualis eſt ulcerum mollities.

V. 25. Vari tumores duri & exigui ex frigido craſſóque humore quaſi in callum concreti.

V. 25. Panus, phlegmone in adenum locis emergens.

V. 26. Neque ex pituitâ, ut œdemata (quorum etiam quædam Hydroa vocantur) neque ex bile proveniens.

V. 27. Ambuſta ſanantur radice Cyclamini cum Aizoo. *Plin.* 26. 12.

V. 29. Puſtulæ, variolæ, morbilli.

V. 30. Subnigræ aut fulvæ faciei maculæ.

Et

Et vitiligo fugit, fugiunt & ephelides ipſæ,
  A noſtro quamvis ortum habuere Deo.
Nec patior vultu quicquam apparere puellæ,
  Quò minùs in ſpeculo gaudeat illa ſuo.
Fallor? an & mollem forſan minùs obligo ſexum,
  Quòd miſeræ relevo parturientis onus?

V. 31. Angl. Morphew; cujus tres ſpecies, Alphus, Melas, Leuce.

V. 31. Ἔφηλις Celſo cum ε ſcribitur, & ſignificat aſperitatem quandam mali coloris; hîc autem intelliguntur Ἐφήλιδες Galeni & Hippocratis, quæ ſunt maculæ à ſole, ab Ἥλιος.

V. 35. Gerardus noſtrâs, herbarius diligentiſſimus, dicit ſe experientiâ comprobaſſe, folia Cyclamini pudendo immiſſa facilem partum reddere: Alii, radicem etiam adalligatam id præſtare.

Eadem.

Igne meo falſum icterici conſumitur aurum:
  (Vix equidem vero plus nocuiſſe datur.)
Per me poſticis ductus canalibus ater
  Sanguis abit, fœdâ, dignus abire viâ.
Flaventem bilem, pituitam pellimus albam;
  Fruſtrà & uterque color chara metalla refert.
Pellimus ex oculo nubem & meteora maligna,
  Et parvo obſcurat quicquid in orbe diem.
Pellimus articulis ſœvi mala ſemina morbi,
  Quæque habet infelix uda elementa dolor.

V. 37. Icterum ſanat, qui & Aurigo dicitur, & Morbus Regius, fortè ab auro rege metallorum. Cyclaminus calida & ſicca tertio gradu; radix in uſu eſt; incidit, terget, aperit, digerit, reſolvitque, lienis durities & tumores fotu aut illitu perſanata, tum recens tum aridus arquatum ſiſtit, & bilioſum ſudorem ciet. *Fernel.*

V. 39. Hæmorrhoidas aperit.

V. 41. Bilem & pituitam purgat.

V. 43. Ad hypochyſin & caliginem Cyclaminon in paſtillos diluunt *Plin. lib.* 25. 12. *Meteora*, nempe Albuginem, qui craſſus eſt & albus in corneâ meteori inſtar concretus humor; item alia mala oculorum, quædam frigidorum, alia calidorum meteororum ſimilia. Cum melle infunditur.

V. 45. Medetur podagræ, & membris luxatis, & pernionibus, *&c. Plin. Ib.*

Pellimus

Pellimus & ſpinas, infixáque corpore tela
  Tracta ſtupent nullâ ſe remeare manu.
Parva loquor; membris depellimus omne venenum,
  Et mors poſſeſsâ cedere juſſa domo eſt.
Duráque creſcentes in vitæ incommoda Fœtus,
  Ac nondum miſeros, pellimus ex utero.
O ſcelus! exclamant omnes; num morbus habendus
  Hoc ipſum naſci? credite, morbus hic eſt.
Si volumus verè rationem ducere, vitam
  Reſtaurare minus, quàm prohibere, bonum eſt.

V. 47. Cyclamini radicibus cum melle omnia corpori infixa extrahuntur. *Plin. lib.* 26. 14.

V. 49. Ex vino bibitur denariorum duûm pondere contra ſerpentes omnes. *Id. lib.* 25. 9.

V. 51. Suum tamen venenum ei eſt, tradúntque, ſi prægnans radicem tranſgrediatur, abortum fieri. *Ib.* Succus ventri illitu, alvum ſubducit, ſed Fœtum interimit. *Heurnius.*

LENS PALUSTRIS.

INgentem ranam conditam lente paluſtri,
  Eſſe dapem dignam vel Jove jurat anas;
Et quòd tam lautam ſi doctus Apicius eſcam
  Noviſſet, vel adhuc viveret ille libens.
Non ſumus ergo nihil, nec pondus inutile ſtagni:
  Sed (mihi crede) anatis non ego nata gulæ;
Nec virides conſtravit aquis natura tapetas,
  Futilibus ranis gratificata parens.
Naſcor ad humanæ non vilia commoda vitæ,
  Quæ latuere diu nunc quoque multa latent.

V. 1. Lenticula paluſtris, Anglicè Ducks-meat. Eſt & paluſtris Lens per ſe naſcens in aquis non fluentibus, refrigeratoriæ naturæ, propter quod collectionibus illinitur, & maximè podagris, & per ſe & cum polentâ, glutinat & interanea procidentia. *Plin. lib.* 22. 25. Lentic. paluſt. frigida & humida ordine ſecundo, collectionibus calidis, podagris & igni ſacro commodè illinitur cum polento. *Fernel.*

Currit

Currit in exiguo doctorum induſtria circo;
Et ſpatium anguſtè clauſa recurrit idem.
Germina quid memorem vaſtum diſperſa per orbem
Quæ ſcitur, pars eſt quàm propè nulla mei?
Curtum aliquid ſcitur: majoráque dicere vellem,
Sed Phœbus, ſed me fata ſilere jubent.
Pauca loquar: Toſto liventes ſanguine cancros,
Et flavæ prolem bilis eryſipelas,
Corporis & fiſſi parvas extinguimus Ætnas,
Quocúnque erumpat fomite flamma vorax.
Frigore natali & genitalis viribus undæ,
Quo ſim nata loco, quâque parente, probo.
Cúmque dolore truci & ſubjecto corporis igne
Articulorum ollis clauſa rebullit aqua,
Frigida ferventem compeſcit noſtra lebetem,
Et rore aſperſus detumet ille furor.

ROSMARINUS.

De Morſu Tarantulæ.

SEdula, nec telis vel adhuc ceſſura Minervæ,
Impendens operi viſcera & ipſa tuo,

V. 1. Epiphanius Ferdinandus, qui in hujus admirandi morbi naturâ & curatione diligenter laboravit, quinque remedia experientiâ comprobata commendat, quorum ſecundum eſt Quinta Eſſentia Roſmarini; & quùm ſit ſanè capiti ſalutaris (quod præcipuè hoc veneno afficitur) omnes ſciunt.

V. 1. Tarantula ex Phalangiorum ſeu araneorum genere eſt, à Tarento urbe celeberrimâ Apuliæ nominata, quâ in regione frequens eſt; in ſulcorum ſquallore latitans (inquit Scaliger) imprudentes vel meſſores vel venatores pungit, eam ob cauſam interfuit indigenarum munimenta pedum excogitare; itaque ocreolis calceati metunt.

V. 1. Quia Arachne per invidiam Minervæ in araneam converſa, admirabiliùs jam, ut ait *Ovid.*

—Antiquas exercet aranea telas.

Unde

Unde lepos oritur tibi, Arachne Daunia, ſævus?
Unde vacas triſti ridiculóque malo?
Unde vel ingenium mœſtæ joculare nocendi
Seria vel mortis ludicra peſtis agis?
Ille furit quicunque tuo vix tangitur ictu:
Vulnera vix ſentit, ſed tamen ille furit.
Exiguíque atomus non percipienda veneni
Mox victrix toto corpore vaſta ſedet.
Occupat arcanis mentem in penetralibus ipſam,
Et captam miſeris raptat acerba modis.
Hic ſilet, ille altis clamoribus æthera rumpit;
Hic ſtolidè aſtantes verberat, ille timet:
Solvitur hic lacrymis, quaſſatur & ille cachinnis:
Mille habitus idem, mille habet ora furor.
Omnes una tenet ſaltandi dira voluptas,
Nec datur ulla quies; noctè diéque tenet.
Nam pulſis ſimul atque reſultet muſica chordis,
Aut magicos reddat tibia plena ſonos.
Saltat anus triſtis, ſaltat lethargicus æger,
Saltat inæquali claudus & ipſe pede.
Ipſe potuit, hilari correptus membra veneno,
Saltando Satyros penè necare ſenex.
O miſera, & cantu Sirenum digna chorea,
Cùm faciat furiis mens agitata modos!

V. 3. Daunia, *i. e.* Apula, à Dauno avo Turni, Pilumni & Danaes filio, qui in Apuliâ regnavit. Eſt & fluvius in Apuliâ Daunus nomine.

V. 19. Viſi ſunt à nobis languidi ſolutíque in tantum accendi calorem ex aſcauli ſono, ut ſaltando laſſarent oculos ſpectatorum. *Scal. Exercit.* 185. Refert autem *Epiph. Ferdinand. Hiſtor.* 81. Senem. 94. annorum adeo debilem, niſi ſcipione innixus ambulare non poſſit, auditâ muſicâ velut capreolum ſtatim tripudiâſſe.

V. 26. Modi, menſuræ in cantando aut ſaltando obſervati; unde in omnibus inſcriptionibus comœdiarum Terentii additum videmus, *Modos feciſſe Claudium*, aut alium.

O deſignator ludorum peſſime morbe!
  O quantum hæc intùs Pyrrhica pondus agit!
Talem ego, & ignoto cauſarum fonte fluentem,
  Quid faciam, medici, tollere juſſa luem?
Namque ità me calidus juvet & conſervet Apollo,
  (Qui ſanctum & vobis & mihi numen habet)
Obſcuri (nè vera negem) ſum neſcius ipſe
  Æquè vobiſcum quæ ſit origo mali.
Sed cordi & cerebro (mihi quæ provincia ceſſit,
  Scitis, nec vobis dicere falſa juvat)
Agmina ſpirituum ſæpe auxiliaria mitto
  Noſtrorum, & firmo milite caſtra novo.
Multáque ſe comites tanti bona germina belli
  Jungunt; nec ſub me, credo merere pudet.
Læta meliphylla, & ſerpentum ruta venenum,
  Centaurea minor, coryciúſque crocus.
Túque à pellendis nomen ſortita ſecundis,
  Quæ tenuis vinctos carmine habere pedes.

V. 27. Qui ludis præeſt funebribus.

V. 28. Laborioſa ſaltatio quam veteres integrè armati exercuerunt, unde Ἐνόπλιος dicta. Vocabant *Pyrrhicam*, non à Pyrrho Achillis filio, tametſi ab eo ſaltatam aiunt, victo Eurypilo filio Telephi: quippe ejus pater Achilles ante ipſum dicitur ab *Ariſtot.* ad Patrocli rogum eam ſaltaſſe; Itaque πυρρίχην παρὰ τὴν πυρὰν *Scal. lib.*1. *Poetic.* Sed ſcriptio priori etymologiæ magis favet.

V. 41. Meliſſa, Anglicè **Baum**. Læta, quòd Lætitiam pariat.

V. 42. Dicitur & Centaurium, & Centauréa Virg. plur. num. & Centauréa ſing. num. Duo autem genera [illegible], majus, & minus, Anglicè **Small Centory**.

Cory[illegible] pressura croci,----Luc.
Ultima Corycio quæ cadit aura Croco. Mart.

Et omnes poetæ hoc quaſi ſolenni quodam Epitheto utuntur. Corycus nomen urbis & montis in Cilicia, ubi laudatiſſimus Crocus naſcebatur.

V. 43. Ariſtolochia. *Nicand.* ι addit penultimæ, Ἀριστολοχεία, quam literam derivatio nominis optimè admittit: ſed Latini non ità ſcribunt. Anglicè **Birth-wort**.

Medica

Medica nec mihi Malus opem fulgentibus armis,
 Nec mea chara ſoror ſalvia ferre negat.
Nec lauri myrtíve aut frondiferæ tamaricis,
 Aut hederæ baccæ, juniperíve negant.
Celtica nec nardus, nec dulcis amaracus auræ,
 Nec negat Abrotonum, nec negat Angelica.
Plantago, & ſacro cognomine Carduus adſunt;
 Utilis Abſinthî clarus amaror adeſt.
Semen adeſt Daucíque, Aniſíque, albíque Cumini;
 Caſte tuum Vitex, pulchra Nigella, tuum.
Scorzonera venis ſæclo non nota priori,
 Tormentilla venis, & Roſa rubra venis.
Allia nec pudet, & graveolentes jungere Cepas:
 Has ego Dux acies inſtruo; Signa canant.
Indignor ſtomachórque unum, quòd muſica mollis
 Arroget hanc laudem præripiátque ſibi.
Ut ſunt mendaces, dicent verum eſſe poetæ,
 Gratiáque hæc dominæ facta libenter erit.
At fovet inſanos, non curat, (teſtor Amantes)
 Et dat ſtultitiæ longa alimenta brevi.

V. 45. *Media fert triſtes ſuccos tardúmque ſaporem Fœlicis mali, &c.* Virg. Georg. 2.
Quod ego citrum interpretor, quidam diſſentiunt.

V. 46. Soror, ſimul in iiſdem hortis ſemper ferè ſata, & iiſdem propè facultatibus prædita.

V. 47. Frondiferæ, per excellentiam; nam dicitur à Græcis Μυρίκη a Μυρίος propter infinitam multitudinem minutiſſimorum foliorum. Anglicè Tamarisk-Tree, or Shrub.

V. 49. Lavendula.

V. 49. Majorana.

V. 51. Carduus Benedictus.

V. 53. Dicitur album vel propter calorem ſeminis, vel quòd è vino potum pallorem gignant; undè à Perſio *pallens*, ab Horatio *exſangue* Cuminum, vocatur.

V. 54. Agnus Caſtus officinarum.

V. 54. Anglicè Gith, ſicut etiam Latinè à Plinio appellatur. Μελάνθιον.

V. 55. Non ità pridem hæc herba viréſque ejus à ſervo Mauro in Hiſpania inventæ ſunt; & ab effectibus aliis nominibus dicitur Viperaria, Serpentaria, inſigni virtute contrà venena.

V. 59. Rectè tu muſica curari negas, labore namque & ſudore tum vincitur tum expellitur venenum. *Scal. Exerc.* 185.

Hîc

Hîc debellando blanditur inepta tyranno,
  Magnáque pars morbi eſt quòd nimis illa placet.
Pars morbi eſt vano quòd jactant membra labore:
  Pars morbi eſt; caſu ſed labor ille juvat.
Nulla quieſcendi loca ſunt nec tempora peſti,
  Motibus immodicis exagitata fugit.
Nos quoque naturæ ſe jam relevare paranti
  Adſumus auxilio, porrigimúſque manum.
Hoc aliquid certè eſt; ſed caſus ſcilicet ipſe
  Fit medicus, morbus fit medicina ſibi.

MENTHA.

AMbiguis, homines, moneo, nè ludite dictis:
  Quis pudor humanè grammaticéque loqui;
Si nè vulgentur, myſteria veſtra timetis,
  (Quæ bene curta via eſt) ſit tacuiſſe ſatís.
Quid tormenta juvant dubii crudelia ſensûs,
  Quem ſubigit longus dicere falſa dolor?
Hæc ego jure queror; veterúmque oracula nigra
  Stigmata inuſſerunt quàm diuturna mihi?
Quot conjecturas movit ſententia turpes,
  Tempore quâ belli me vetuere ſeri?
Lectorem obſcuri dicti juvat eſſe malignum,
  Ingenióque ſuo cuncta licere putat.

V. 1. Ariſt.Probl. Sect. 20. Μίνθην ἐν πολέμῳ μήτ' ἔσθιε, μήτε φύτευε, ἢ ὅτι, καταψύχει τὰ σώματα. δηλοῖ δὲ ἡ τοῦ σπέρματος φθορά· τοῦτο δὲ ἀπεναντίον πρὸς ἀνδρείαν καὶ θυμόν, ταὐτὸν ὂν τῷ γένει.

Hinc

Hinc aliquis, mentham bene Mavors oderit (inquit;)
Dilectæ Marti mentha inimica deæ.
Mars generare homines, non tantùm perdere, gaudet,
Officii prædam materiámque ſui.
At Venerem enervat ſeménque effœminat ipſum,
Semimaréſque facit Sálmacis herba viros.
Adjuvat errorem (facilè enutritur ut error)
Quòd lac denſari, quódque coire veto.
Quâ virtute vetem, tum vos, gens docta, docebo
(Sed certè hâc ſolâ conditione loquar)
Cùm mihi dixeritis, quo res comprendere mente
Contingat vobis, quo meminiſſe modo.
Hoc dicam audacter; Veneris me lampada ſacram,
Quam vitali oleo nobile ſemen alit,
Exhilarare meo, blandúmque fovere calore:
Quid fidum Veneri, ſi calor hoſtis erit?
Ignorémne illam nimiúm Proſerpina novit,
Et purgor pœnâ (proh! nimis) ipſa meâ.
Quid? quòd nulla magìs ſtomachum corroborat herba;
Nulla magìs læto digerit igne cibos.

V. 13. Ut damna belli reſarciantur, & tempore majorem liberis operam dare convenit, huic autem rei menthæ uſum dicunt eſſe alienum; quidam, quod arcana propietate conceptionem in fœminâ prohibeat; alii, quod in viris ſemen abſumat. *Plin.* hæc habet *lib.* 20. 14. Ipſa aceſcere aut coire denſaríque lac non ſinit, quare lactis potionibus additur, nè hujus coagulati potu ſtrangulentur: datur in aqua aut mulſo. Eadem vi reſiſtere & generationi creditum, prohibendo genitalia denſari. Alii addunt rationem dicti eſſe, quòd abſumpto ſemine milites, eunuchorum inſtar, minùs ſtrenui redduntur.

V. 18. Salmacis herba, per appoſitionem. De Salmacide fonte nota fabula.

Quiſquis in hos fontes Vir venerit, exeat indè
Semivir, &c. Ovid. Met. 4.

V. 31. Menthæ ipſius odor animum excitat, & ſapor aviditatem in cibis; ideo embammatum miſturæ familiaris. *Plin.* Stomacho apprimè utilis eſt, appetitum excitat: & in condimentis peculiarem uſum invenit: humores frigidos craſſóſque excalfacit, attenuat & abſorbet; ſingultus, vomitiones, cholerámque ſedat, ſed conceptioni reſiſtère creditur. *Fernel.* Singultus & vomitiones, cum ſucco granati —— aridæ quoque farinam tribus digitis apprehenſam ſtomachi dolorem ſedare in aquâ. *Plin.*

Injuſta

Injuſta eſt talem niſi amet Dea Cypria plantam,
Ingratum eſt grates & niſi ſemen agat.
Ergò alias alii non parcè reddere cauſas;
Et cauſam qui non invenit, ipſe facit.
Nempe recrudeſcunt noſtro loca ſaucia tactu,
Me nova vulneribus vulnera ferre volunt.
Quis pudor? aſtringens mihi vis & ſicca tributa eſt,
Et fœdum noſtrâ detumet ulcus ope.
Sanguinis & fluxus ſiſto, medicarier auſa
Naturæ ipſius vulnera facta manu;
Factáque ſerpentum, rabioſi facta levare
(O quàm plaga levis bellica!) dente canis.
Vix memorare auſim quòd ab intertrigine tutus,
Vel dextrâ ſiquis me gerat, eſſe poteſt.
Ridetis? patior lege hâc, ridere viciſſim
Veſtra quoque ut liceat tot maledicta mihi.
Quorum prætereo reliqua; atque exponere verum,
(Hîc lingua in medio ſubſtitit icta ſono)
Quanquam animus meminiſſe horret, luctúque refugit,
Incipiam. (Et virides hîc maducre genæ.)

V. 37. *Caſſ.Dionyſ.Geop.* 12. Mentham impoſitam vulnera exaſperare eóque nomine belli temporibus minùs eſſe idoneam.

V. 39. Mentha utraque calida & ſicca eſt tertio ordine, guſtu acri, ſubamaro, tenuium partium, aſtringendi & exſiccandi vim habet. *Fernel.*

V. 40. Ulcera in capite infantium mirè ſanat——Epiphoris illinitur & omnibus in capite eruptionibus, *Plin.*

V. 41. Æquè maribus ac fœminis ſiſtit ſanguinem, & purgationes fœminarum inhibet ——ſanguinem excreantibus in ſorbitionem datur——Sanguinis fluxiones intùs emendat. *Ib.*

V. 44. Sumitur contrà Scolopendras, & Scorpiones marinos, & ad ſerpentes, *Ib. De Morſu Canis rabioſi, alii.*

V. 45. Intertrigines ſi vel teneatur, prohibet. *Plin. Ib.*

V. 49. Rondeletius cauſam proverbii putat eſſe, quòd ſemen Menthæ homines efficiat nimis furibundos. Falſum! & ſatis ineptè excogitatum! Heurnius putat veteres ad Μινθισκακιαν reſpexiſſe, quòd inimicitiæ immortales eſſe non debeant, nam mentha ſemel ſata durat ætatem.

Non

Non ego veſtrorum pars (credite) ſemper odora
Hortorum, ac quondam virgo decora fui:
Nigra quidem (nam me genuit Cocytius amnis)
Sed fuit in nigro multa colore venus.
Nè quis mentiri me fortè exiſtimet, ore
Veridico meminit Naſo poeta mei.
Lucus erat mœſtâ patri gratiſſimus umbrâ,
Quem tacito æternùm præterit ille pede:
Sunt illic taxíque & funereæ cypariſſi,
Et ferrugineis ſylva ſevera comis.
Hîc me ſecreto ſpatiantem tramite vidit
Tertius inferni Jupiter ille poli.
Vidit, &, heu! placui; nam vultu exardet in omni;
Illi forma placet candida, nigra placet.
Ah! ſi neſcitis, Deus inſatiabilis ille eſt;
Et vi crudelis, non prece, ſemper agit.
Me rapit, amplexus quanquam perterrita fugi:
Nè valeam ad mortem ni mihi viſa rapi.
Quid facerem? ſævum eſt & inexpugnabile numen,
Et fratris vires omnipotentis habet.
Quid multa? invitam ſecretum ducit ad antrum,
Virgineóque ferox corpore perfruitur.
Neſcio quo caſu (namque hoc ſiluere Poetæ,
Nec licuit tali tempore ſcire mihi)
Ecce venit ſcelere in medio Plutonia conjux,
Et mea humi miſeræ corpora ſtrata videt.
Nec purgare data eſt, nec me relevare poteſtas;
Semper at, illa inquit, fixa manebis humi.
Dixit, & extemplò compagem diffluere omnem,
Et rapidâ ſenſi membra ſoluta fugâ.

V. 55. Cocyti filiam mintham cum Plutone deprehenſam à Proſerpinâ Poetæ fingunt, ab eâque in hanc herbam tranſmutatam.

V. 58. *Fœmineos artus in olentes vertere menthas, Perſephone, licuit?* Ovid, Met. 10. Fab. ult.

V. 64. Pluto. *Poli*, quia & Inferi ex poetarum ſententiâ
——*Cœlúmque ſuum, ſua ſidera norunt.*

Venáque radices ſub terram quælibet (ex quâ
  Cauliculus ſurgit mox rubicundus) agit.
Cauliculóſque ornat florum rubicunda corona,
  Et folia obſcuro ſciſſa virore nitent.
Et bellam efficio menthæ, cognominis herbæ,
  Areolam jaculi quo reſupina modo.
At duram infernus ſortem miſeratus adulter,
  (Illa vel infernos digna movere Deos.)
Pro formâ humanâ, pro virginitatis honore
  Vim magnam foliis juſſit ineſſe meis.
Ditavítque humilem multis virtutibus herbam,
  Quas inter dulcis vix numerandus Odor.
Hæc bene cùm veteres (ut erant certiſſima) ſcirent,
  Relligio eſt animis non levis orta piis.
Plutoni ſacram duxêre, atque omen habere
  Mortis, & hinc bello me vetuere ſeri.
Errârunt; alios nè reptet ſedula curo,
  Néve ad Plutonem quis niſi ſerus eat.

V. 87. Literâ tantùm mutatâ, nam virgo Mintha vocabatur, & Græcè quidem ſine ullâ mutatione.

V. 94. Mentæ nomen *ſuavitas odoris* apud Græcos, cùm alioqui Mintha vocaretur, unde veteres noſtri nomen declinaverunt. Grato Menta menſas odore percurrit in ruſticis dapibus. *Plin. lib.* 19. 8. id eſt, Cùm Μίνθη priùs Græcè vocaretur, poſtea Ἡδύοσμον ab odore appellaverunt.

VIS-

VISCUS QUERNUS.

VIſcus (Io !) magni donum Teutatis opimum,
Proſilit è Quercu ſanctior ipſe ſacrâ.
Solennes aras de ceſpite ponite vivo,
Et totum vario ſternite flore locum.
Ritè Deos orans purâ cum veſte ſacerdos
Aſtantum elatus colla manúſque ſuper,
Scandat adorati fælicia culmina trunci,
Et veniam fruticis ſupplice voce roget.
Tum verò auratâ demeſſum falce decenter
Candenti excipiat candida turba ſago.
Et duo candentes immuni corpore tauri
Lucentes tingant, victima grata, focos.
Tum læti celebrate dapes, plauſúſque ſecundus
Concutiat totum, ſeu gravis aura, nemus.
Hos habuit viſcus diis invidioſus honores:
Non Apis tantos ipſe repertus habet.

V. 1. Nihil habent Dryidæ (ità ſuos apellant magos) viſco & arbore in quâ gignatur (ſi modò ſit robur) ſacratius: jam per ſe roborum eligunt lucos, nec ulla ſacra ſine eâ fronde conficiunt, ut indè appellati quoque interpretatione Græcâ poſſint Dryidæ videri. Enimverò quicquid adnaſcatur illis è cœlo miſſum putant, ſignúmque eſſe electæ ab ipſo Deo arboris. Eſt autem id rarum admodum inventu, & repertum magnâ religione petitur. ——*Omnia ſanantem* apellantes ſuo vocabulo, ſacrificiis epuliſque ritè ſub arbore præparatis, duos admovent candidi coloris tauros, quorum cornua tunc primùm vinciantur: Sacerdos candidâ veſte cultus arborem ſcandit, falce aureâ demetit, candenti id excipitur ſago: tum deinde victimas immolant, precantes ut ſuum donum Deus proſperum faciat his quibus dederit. Fœcunditatem eo poto dari cuicunque animali ſterili arbitrantur, contráque omnia venena eſſe remedio. Tanta gentium in rebus frivolis plerúmque religio eſt. *Plin. lib.* 16. 45. de quo vide plura *ibid.* Anglicè vocatur Miſſeltoe.

V. 1. Teutates & Heſus duo maxima Gallorum veterum numina, quibus humano ſanguine faciebant.

Nec ſibi viſa minor Dodonæ quercubus olim
Fatidicis, viſcum ſiqua beata daret,
Scilicet hanc veteres plantis magìs omnibus unam
Patronam vitæ conſtituere ſuæ.
Hæc ſola eſt ſpernit quæ terræ filia dici,
Regalíque udam quæ pede ſpernit humum.
Huic ſoli geniture expers genitalis origo;
Vel mundi ipſius qualis origo fuit.
Cúmque alia humanâ concreſcant inſita curâ,
Naturæ hæc ſola eſt inſita planta manu,
Hinc & ſerpentum nigra exarmare venena,
Et magicos (hominum dira venena) ſonos.
Et morbos, (quàm multi!) omnes ſuperare putârunt.
Quid mirum? Herculeum cui ſuperare datum eſt.
Quis magìs horribilis? quæ forma Chymærica morbi?
Parte ſui mors eſt torpida, parte furor.
Hoc ſuperat monſtrum: tamen hinc quoq;poſſe minora
Falſa quidem fuerat, ſed nec inepta fides.

V. 23. Omnino ſatum nullo modo naſcitur, nec niſi per alvum avium redditum, maximè palumbis ac turdi: hæc eſt natura, ut niſi maturatum in ventre avium non proveniat. *Plin. Ib.* Unde *Turdus ſibi malum cacare* proverbio dicitur, quòd ejus acinis viſcum fiat itretiendis avium pennis. Sed hoc manifeſtè fabuloſum eſt; nam parte inferiore & prona ramorum aliquando naſcitur, ubi adhærere avium excrementa non poſſunt: itaque non ex ſuo ſemine hoc modo concocto præparatóque naſci credibile eſt, ſed ex ſucco quodam arboris quem ipſa vincere & in naturam ſuam mutare non valet.

V. 27. De venenis prius. Veneficia autem averruncare adalligatum cervici ait *Cluſius.*

V. 30. Epilepſiam, Morbum Comitialem, Caducum, Sonticum, Puerilem, Sacrum appellatum, Herculeum autem propter immanes vires violentiámque. Huic morbo viſcum auxiliari apud omnes medicos in confeſſo eſt, itaque omnibus ferè antepilepticis remediis admiſcetur. *Plinius* addit, Si terram non attigit, Comitialibus mederi; eandémque *Cluſius* conditionem requirit: Sed hoc ex Dryidum traditionibus fluxiſſe arbitror.

V. 32. Nam ſenſus & motus voluntarius tolluntur, at totum corpus convellitur concutitúrque, os ſpumat, dentes ſtrident, *&c.*

Credidit

Credidit antiqui ſimplex infantia mundi,
Nec (puto) tunc ævi notus elenchus erat.
Nec modò tutari, vitam dare creditus olim,
Fœcundúmque uteri reddere viſcus agrum.
Quid ſterile eſſe poteſt plantæ ſine ſemine natæ?
Quid clauſum? quæ vel quercum aperire valet.
In lucem immani quæ prodit ab arbore nixu,
Ut capite exiluit diva Minerva Jovis.
Quòd ſi priſcorum vera eſt ſententia vatum,
(Et priſci & vates ſint, dubitare licet)
Non miror, quoniam cognatio jungit utróſque,
Fraterno ſi nos viſcus amore colit.
Ipſi homines olim rupto de robore nati,
Primus (ſi fas eſt credere) viſcus erant.

V. 37. Conceptum fœminarum adjuvare ſi omnino ſecum habeant *Plin. lib.* 24. 4.

V. 47. Cùm homines è grandium arborum cavis exeuntes, ubi ſe contra hyemis ferarúmque injurias abdidiſſent, paſſim in ſylvis viderentur, creditum eſt à primo ſimplicéque ſæculo eos illinc tanquam ex utero natos prodiiſſe: quem errorem rudis vulgi ridiculum poetarum fabulæ confirmare ſunt conatæ.

Génſque virûm truncis & rupto robore nati. Virg.

Quippe aliter tunc orbe novo cœlóque recenti
Vivebant homines qui rupto robore nati. Juven.

Omnium autem belliſſimè atque, ut ita dicam, picturatè hanc rem deſcribit Papinius, *lib.* 4. *Thebaid.* Non poſſum me continere quin verſus ipſos exſcribam, ità digni ſunt qui ubique legantur. De Arcadibus loquitur,

——*Nemorum vos ſtirpe rigenti*
Fama ſatos, cùm prima pedum veſtigia tellus
Admirata tulit, nondum arva domúſque nec urbes,
Connubiiſve modus. Quercus laurique ferebant
Cruda puerperia, ac populos umbroſa creavit
Fraxinus, & fœtâ viridis puer excidit orno.
Hi lucis ſtupuiſſe vices noctiſque feruntur
Nubila, & occiduum longè Titana ſequuti
Deſperâſſe diem——.

CHELIDONIA.

ASpice ſuffuſo flaventia lumina felle,
  Et tincta ictérico turpiter ora croco.
Dilectus nimiùm ſacri color ille metalli,
  Ille color pulchræ gloria prima comæ:
Occupat injuſtus cùm regna aliena tyrannus,
  Tetrior, ah! nigro eſt, horribiliſque magis.
Talem equidem formam, tam fœdam mentis avaræ
  Tam flaventem oculis arbitror eſſe deûm.
Si mens auro inhiat, ſi ſolum cogitat aurum,
  Aurigo eſt; auro concolor illa ſuo.
Sed deus hunc curet, ratióque potentior herbis,
  Icterus herbarum poſtulat alter opem.
Neſcio quid faciant aliæ; mihi credite, noſtram
  Icterus haud fruſtrà poſtulat alter opem.
Non ego me tantæ temerè ingero vana medelæ;
  Ingens ſuſcepti muneris actor adeſt.
Naturæ ipſius mecum diplomata porto,
  Naturæ ipſius ſigna manúmque vide.
In foliis, in caule meo, in radicibus ipſis,
  In toto flavus corpore ſanguis ineſt.
Felle redundanti ſuffuſam credet, & eſſe
  Jurabit, qui me diſſecat, ictericam.
Interea cutis eſt viridis mihi corpore toto,
  Et bonus, atque herbam quo decet eſſe, color.

V. 1. Chelidonium maius, à χελιδὼν *Hirundo*, unde & Hirundinaria dicitur aliquibus, Anglicè Celandine.

V. 1. Decoctum ex vino albo bibitur ad icterum, addito aniſi ſemine. *Matthiolus* etiam plantis pedum ſuppoſitum mederi ait Ictero.

V. 10. Aurigo, icterus.

V. 17. Signaturam quam vocat.

Eadem.

Eadem.

Dii faciant bona multa tibi, vocalis hirundo,
  Atque velint ſceleris non meminiſſe tui,
Quod nobis plantæ docuiſti nobilis uſus,
  Qui latuêre hominum lumina cœca priùs.
A te pro cellis jam penſio larga tributa eſt,
  Sub tignis noſtræ quas tribuêre domus.
Omnia te picti comitantur germina veris:
  Sed nullum utilius, credo vel ipſa vides.
Scilicet huic debes ipſum hoc quòd cætera cernis;
  Hoc te præcipuo germen amore colit.
Te veniente alia adveniunt; non ſufficit illud
  Officium; hoc etiam te redeunte redit.
Nos huic plura tamen quàm te debere fatemur,
  Atque oculorum aciem reſtituiſſe parùm eſt.
Mille malis vitæ, tormentis mille medetur,
  Quæ fortunatæ non patiuntur aves.
Illius adventu miteſcunt tormina ventris,
  Et ceſſat dentis carnificina cavi,
Morbus & auratis depellitur aureus armis
  Nomina qui regis falſa tyrannus habet.

V. 1. Animalia quoque invenere herbas, inprimiſque Chelidoniam, hâc enim hirundines oculis pullorum in nido reſtituunt viſum, ut quidam volunt etiam erutis oculis. *Plin. lib.* 25. 8. & *lib.* 8. 27. Chelidoniam viſui ſaluberrimam hirundines invenere, vexatis pullorum oculis illâ medentes; indè huic herbæ nomen inditur.

V. 11. Florent adventu hirundinum, diſceſſu marceſcunt: Florentibus ſuccus exprimitur, & in æreo vaſe cum melle Attico leniter cinere ferventi decoquitur, ſingulari remedio contra caligines oculorum. Utuntur & per ſe ſucco in colliriis quæ Chelidonia apellantur ab eâ, *Plin. lib.* 25. 8.

V. 17. Succus illius cum oleo chamæmeli calidus umbilico applicatus.

V. 18. Decocto gargarizato, etiam pulvere contactus dens cavus ac putris decidere dicitur.

V. 19. Icterus, qui morbus regius appellatur.

Et ſuccreſcenti florentia carne replentur
  Ulcera ſentinis exonerata ſuis.
Et coeunt fraterna per oſcula vulneris ora ;
  Nec tua tum ſcabies, fœda libido, manet.
Et fugit ambuſtus cancer, fugit improbus herpes,
  Et rubra offenſi bulla caloris abit.
Morborum pigmenta abeunt, atque oſcula ſolis
  Cùm nimiùm memores linquit in ore notas.
Et ridet vitio vultus purgatus ab omni,
  Purior, ac ſpeculo lævior ipſe ſuo.
O patrona oculi ! videant ut lumina pulchrè,
  Utque ſimul videant non niſi pulchra facis.
Spectatum veniat, veniat ſpectetur ut ipſa,
  Dupliciter donis fœmina læta tuis.
Te quoque formoſi comitantur tempora veris,
  Et flos humanus te veniente venit.

V. 21. Suppurationes, collectiones, ſinus ulcerum chelidoniâ ſiccantur, vulnera adeo ut etiam pro ſpodio utantur. *Plin. lib.* 26. 14. Chelidonii ſuccus exſiccat detergétque validè, adeò ut vetera malignáque ulcera, ſinus quoque & fiſtulas, expurget, detergat, tandémque perſanet. *Fernel.*

V. 25. Herpes, Serpigo, Angl. Tetter, unde & herba quibuſdam dicitur Anglicè Tetter-wort.

EURUCA.

VOS, ô, legitimo quos jungit fœdere lectus,
  In quo cuncta licent, gaudia cuncta decent,

V. 1. Græcè Ἔυζωμον, à condiendis opſoniis, Anglicè Rocket. Calida & ſicca tertio ordine exiſtimatur. Eruca præcipuè frigorum contemptrix, diverſæ eſt quàm Lactuca naturæ, conciliatrix Veneris ; idcirco jungitur illi ferè in cibis, ut nimio frigori par fervor immiſtus temperamentum æquet. *Plin. lib.* 19. 8. Et, Aviditas coitûs putatur ex cibis fieri ; ſicut viris Erucâ, pecori Cepa, lib. 10. 63. Ergò à Martiale appellatur *Herba ſalax*,

——— *Venerem revocans Eruca morantem.* Virgil. in Moreto.

Excitet ut Veneri tardos Eruca Maritos. Colum.

Noſtris

Noſtris nè pudeat foliis cœnare libenter:
  Non ſolam paſcunt hæc alimenta famem.
Iſta dabunt totâ convivia dulcia noctе,
  Guſtatu corpus ruminat iſta novo.
At vos, ô Juvenes caſti, innuptæque puellæ,
  Atque omnis vacui turba ſevera tori,
Si ſapitis Veneri ſacram nè tangite plantam:
  Ite; pudicitiæ ſæva venena fero.
Ipſe Cupido meâ latitat, velut anguis, in herbâ;
  Et tingit ſuccis igneus arma deus.
Hortorum præſes plùs nullum germen in hortis
  Et colit, & pulchris donat, & ipſe vorat.
Hinc reor æternùm pruris, laſcive Priape,
  Nequitiæque vigent arma parata tuæ.
Me jubet ut vites, qui ponere quæris amorem,
  Naſo, Cupidinei vulneris Hippocrates.
Sed, bene ſi memini, nihil ipſe guloſius edit,
  Et voluit blando ſolus amore frui.
Ah vafer! at cùm tu tibi, Naſo, medeberis ipſi,
  Tunc ego lactucis caſtior eſſe volo.
Sit donata aliis folii laus frigida caſti,
  In viduo ſomnos concilientque toro:
Me juvat, ô, fortes ludo committere amantes,
  Temporáque aſſiduis præcipitare jocis.
Me nequam eſſe juvat; juvat indefeſſa libido,
  Et nullo admiſtus felle meracus amor.

V. 17. *Nec minùs Erucas aptum eſt vitare ſalaces.* Ovid. Lib. 2. de rem. Amoris.

Non ego morborum medicamina triſtia curo,
(Quanquam etiam morbos mî ſuperare datur:)
Grata voluptatis teneræ fomenta miniſtro;
Tolle hanc de vitâ, vitáque morbus erit.
Sic ego ſum, lector; ſi ſic placeo, utere: ſed me
Stoicidarum aptam non reor eſſe gulæ.
Si te craſſa juvant tetricorum frigora morum,
Solve, precor, fatuam lente paluſtre famem.

V. 30. Erucæ ſemen ſcorpionum venenis & Muris aranei medetur —— putant ſubtritâ Erucâ ſi foveantur oculi, claritatem reſtitui —— Tuſſim infantium ſedari. Radix ejus in aquâ decocta fracta oſſa extrahit; nam de Venere ſtimulandâ diximus, tria folia ſylveſtris Erucæ ſiniſtrâ manu decerpta & trita in aquâ mulsâ ſi bibantur. *Plin. lib.* 20. 13. Utinam *ſiniſtrâ manu* non addidiſſet, ne hoc toti fidem deroget: ſed vir ille, alioquin incomparabilis tot Græcorum Magorúmque impudentiſſima mendacia aliquando intertexit, ut mihi doleat ſanè legenti, eum proſâ oratione ſcripſiſſe, ac non hoc potiùs modo quo hîc ipſi philoſophamur.

Eadem.

Lena voluptatis fœdæ, diſcede libello
(Infamis tecum eſt quid mihi lena?) meo.
Nec caſtas herbas, caſtúmve offende poetam;
Nam nos offendis, mœcha, pudétque tui.
Cum meretrice ſimul veluti matrona videri
Dedecoríque ſibi flagitióque putat;
Sic dedignatur Nymphæa volumine eodem
Conjungi tecum, pallidáque ora rubent.
Non impunè olim foliis cœnata libenter,
Tunc cùm Nympha fuit, traditur eſſe tuis.
Namque illâ Alcidi ſe primùm nocte miſella,
Te facilem nimiùm conciliante, dedit.
Ipſe ego (quis credat) de te dum carmina pango,
Et tua dum mentem ſtringit imago meam,
Neſcio quem ſenſi perrepere in oſſa calorem,
Qualem præmittit mox ſubiturus amor.

Ille quidem tali pugnam cum velite flammâ
  Incipere (heu quondam res mihi nota!) ſolet.
Nunc inviſus amor, mihi nunc inſana libido
  Dicitur, & didici nomina vera loqui.
I, fuge, quære alium, laſciva Eruca, poetam;
  Lesbia det vatem, ſive Corinna ſuum.
Carmine tu noſtro vel prætereunda, vel inter
  Dira venena tuum tandem habitura locum.
I, fuge; nil opus eſt vitia irritare moleſta;
  Nil condimentis indiget illa fames.
Inficit accendítque (heu!) noſtra alimenta Cupido,
  Se miſcens ipſis inſinuánſque cibis.
Linque herbas ſaltem nobis, medicamina linque
  Integra morborum, maxime morbe, Venus.
Germina quæ ſexu voluit natura carere,
  Inſtrumenta operi ſunt aliena tuo.
Hæc tamen ipſa Venus, Venus hæc convertit in uſus,
  (O nimis artificem!) quanquam aliena, ſuos.
Quis tantam viridis flammam ſub tegmine vitæ,
  Aſſiduo paſtam rore, manere putet?
Quid mirum eſt, ſi denſa inter convivia Regum
  Luxuriæ regnet certa libido comes?
Illam inter medias latitantem repperit herbas
  Cum bove convivâ Pythagoræa fames.

PLAN-

PLANTARUM

LIB. II.

SAcra Bonæ celebranda Deæ: procul ite, profani;
Ite cachinnantes, non pia turba, mares.
Fœminei ſecreta chori neſcite libenter;
Neſcite, aut ſaltem diſſimulate, viri.
Inſpectare nefas generis poſtſcenia pulchri;
Ingens quæ paſcat lumina ſcena patet.
Túque ſecunda adeò fulgentis gloria mundi,
Sanctius hîc fratris numine numen habens,
Tu, Bona Luna, fave, tu cornibus annue totis;
Annue creſcenti comiter ore mihi.
Tu lucentem aperis, Lucina, infantibus horam;
Vitaléſque uteri, Jana, tuere fores.
Morbiferi rivos educis, Mena, cruoris,
Mutatóſve novo currere lacte jubes.

V. 1. Quoniam hic liber tractat Plantas tantùm muliebres, eóque nomine Bonæ Deæ ſacer eſt, quæ Mares omnes à myſteriis ſuis abigit.

V. 12. Janus ſolem ſignificat, Jana Lunam, unde illi Dianæ nomen deductum.

V. 15. Sit Dea Mena quam præfecerunt menſtruis fœminarum, *Auguſt. de Civ. Dei, l.* 4. 11. Ibi eſt & Dea Mena, quæ menſtruis fluoribus præeſt, quamvis Jovis filia, tamen ignobilis: & hanc provinciam fluorum menſtruorum in Libro Selectorum Deorum ipſi Junoni idem autor aſſignat, quæ in Diis Selectis etiam Regina eſt, & hic tanquam Juno Lucina cum eâdem Menâ privignâ ſuâ cruori præſidet, *Id. lib.* 7. 2. Hæc Luna eſt quæ Μήνη Græcè dicitur, qui illa menſtrua profluvia temperat, quòd ad ejus rationem vel moventur vel quieſcunt, ut *Ariſt. in Lib. de An.* ſcribit; quæ etiam eſt Jovis & Latonæ filia, ideò privignam Junonis vocat; ignobilis tamen eſt eo nomine apud Latinos. *Lud. Vives.*

Tu

Tu ſexum regis inſtabilem, fideíque marinæ;
  Arbitrióque fluunt pontus & ille tuo.
Viribus arcanis quibus humida regna gubernas,
  Ingenii tumeant flumina parva mei,
Sis Lucina mihi, ſis fertilis Ilithyia;
  Et cerebri curam parturientis age.

V. 19. Juno, Jana, Diana, Lucina, Mena, *&c.* hæc omnia nomina non niſi unam Deam, nempe Lunam, primò deſignârunt, quæ Ἐλειθυια propriè dicta eſt, quòd ad parturientes veniat, ab ἐλεύθω, unde etiam in Græco Epigr. ſimpliciùs Ἐλευθὼ appellatur.

Menſis erat quem diva colit pulcherrima pulchrum,
  Lætities anni pictáque pompa redit.
Convaluere ægræ, linquúntque cubilia plantæ,
  Atque exire audent ſole jubente foràs.
Ut gaudent cœlum patrémque reviſere charum!
  Rupiſſe & tumuli vincla ſevera ſui!
Et mundum, & dulces circùm ſpectare ſorores!
  Nec riſum immeritò gaudia tanta cient.
Mox operi accingit ſeſe gens ſedula, blandis
  Incorrupta bonis, officiíque memor.
Pro ſe quæque opibus contendere ſtrenua ſummis,
  Inque dies denſis altiùs ire comis,
Et folia & pulchros in lucem educere fœtus,
  Et properè humanis uſibus eſſe pares.
Ut valuêre ſatìs, mora nulla eſt; rebus agendis
  Intendunt animos Conciliúmque vocant.
Concilium ſibi quæque tribus (quæ plurima genti eſt)
  Privatim (gentis mos vetus ille) tenet.
Sunt propè mille tribus; ſed quid ſit in omnibus actum
  Vix bene centeno dicier ore poteſt.

V. 21. Aprilis, Aphrodite ſacer, unde nomen obtinet.
Sed Veneris menſem Græco ſermone notatum
Auguror à ſpumâ nam Dea dicta maris. Ovid. Faſt.

Nec

Nec mihi ſcire licet; gens cauta ſilentia ſervat,
Et ſacra conventûs occulit acta ſui.
Sed mea me Laurus, quæ juſſa interfuit uni,
(illa Gynæcitis nomine dicta tribus.)
Edocuit viridis ſecreta negotia cœtûs,
Et quid quæque herba eſt, quoque locuta modo.
Vos, ô humani pars blanda & florida mundi,
(Res hîc veſtra agitur, nec loquor iſta viris)
Vos dictis præbete animos, & credite quicquid
Neſcia fallendi Delphica laurus ait.
Splendebat cœli de vertice Cynthia ſummo,
Atque udo tumidus lumine vultus erat.
Conveniunt plantæ motis radicibus omnes,
Nobilis Oxonïi quas ſacer hortus alit;
Omnes fœminei quibus eſt tutela doloris:
Orpheam credas ſigna dediſſe lyram.
Conveniunt quo bella æquo nitet area circo,
Et ſe formoſo molliter orbe locant.
Prima ſedet caſtæ per honorem planta Dianæ,
(Concilii præſes tunc ea fortè fuit.)

V. 43. Laurus meritò ad hunc conventum accerſitur, nam inter præcipuas plantas laudatur quæ utero dicantur. Laurus excalfactoriam naturam habet, & foliis & cortice & baccis; itaque decoctum ex his, maximè ex foliis, prodeſſe vulvis & veſicis convenit. ———— Proſunt & menſibus fœminarum cum oleo cocta ——— Cortex radicis cavendus gravidis —— Baccæ menſes trahunt appoſite, tritæ, vel potæ —— Sunt qui celeritati partûs multùm conferre putent radicem acetabuli menſurâ in aquâ potam, efficaciùs recentem quàm aridam ———— Laurus Alexandrina ſive Idæa partus celeres facit, ſecundas etiam pellit menſéſque, eodem modo pota. *Plin. lib.* 23. 8.

V. 51. Nox media plenilunii Aprilis.

V. 59. Artemiſia, Anglicè Mugwort. Mulieres quoque hanc gloriam affectavere, in quibus Artemiſia uxor Mauſoli, adoptatâ herbâ quæ antea Parthenis. Sunt qui ab Artemide Ilithyiâ cognominatam putent, quòd privatim medeatur fœminarum malis. *Plin. lib.* 25. 7.

Deinde

Deinde magiſtratu modò quæ præceſſerat illam
Optima non vano nomine dicta ſedet.
Occupat indè locum (caſu puto & ordine nullo)
Arridens lætis blanda Meliſſa genis;
Thymbráque,Serpillúmque,oríſque Abſinthia torvi
Aſparagúſque, duplex Abrotonúmque genus.
Tu, Croce, adhuc teneris gaudens ſervire puellis,
Nunc hilaris, quondam triſtis amator, ades.
Quíque magìs ſtulto tabeſcis, Amarace, luctu,
Nunc causâ exitii ſuavior ipſe tui.
Candida Pœoniam comitantur Lilia rubram,
Additur & Violæ purpura tincta recens.
Séque Laſer fœtens tam dulci jungere turbæ
Audet, virtutis conſcia planta ſuæ.
Et plenam portans Lactuca ſub ubere mulctram;
Et quamvìs Cypriæ, Nympha, inimica Deæ:
Et grave Marrubium bene-olenti Bacchare junctum,
Atque ûteri madido Scordia læta ſolo;

V. 62. Ariſtolochia, quoniam eſt *ἀρίςη λεχούσαις optima parturientibus.* Angl. 𝔅𝔦𝔯𝔱𝔥𝔴𝔬𝔯𝔱.

V. 65. Satureia vulgò.

V. 65. Thymus agreſtis.

V. 66. Abrotonum mas, 𝔖𝔬𝔲𝔱𝔥𝔢𝔯𝔫-𝔴𝔬𝔬𝔡; Abrotonum fœmina, 𝔏𝔞𝔳𝔢𝔫𝔡𝔢𝔯-ℭ𝔬𝔱𝔱𝔢𝔫.

V. 67. Crocus puer impatientiſſimo amore Smilacem Nympham deperiens, in florem ſui nominis converſus dicitur. *Ovid.* 4. *Metam. Hilaris*, & propter pulchritudinem floris, & quòd, hilaritatem generet.

V. 69. Filius Cinaræ Regis Cypri, qui fractâ caſu unguenti pretioſiſſimi pyxide præ mœrore contabuit, & commiſeratione deorum in hanc herbam bene-olentem converſus eſt. Vulgus Majoranã. *Plin.* & Sampſuchum vocat.

V. 73. Laſerpitium (nam laſer propriè ejus lacryma dicitur) fœtidiſſimum ſaluberrimúmque germen cujus gummi Aſſa-fœtida vulgò vocatur.

V. 75. Ob lactei ſucci copiam, & quod lac generet in fœminis.

V. 76 Nymphe, olim Nympha. Vide fabulam *lib.* 1.

V. 77. Angl. 𝔥𝔬𝔯𝔢-𝔥𝔬𝔲𝔫𝔡. Praſium, odorem porri referens.

V. 77. Bacchar radicis tantùm odoratæ, à quibuſdam Nardum ruſticum appellatum. Unguenta ex eâ radice fieri apud antiquos. *Ariſtoph.* priſcæ Comœdiæ Poeta teſtis eſt: odor eſt ei cinnamomo proximus. *Plin. l.* 21.6. Bacchar in medicinæ uſu aliqui ex noſtris Perpenſam vocant—Potio mulieres ex abortu purgat, *&c. Plin. lib.* 31. 19. Officinæ Marrubium nigrum vocant.

V. 78. Angl. 𝔚𝔞𝔱𝔢𝔯-𝔊𝔢𝔯𝔪𝔞𝔫𝔡𝔢𝔯, paluſtribus libentiſſimè creſcens.

Et

Et Polium & Calamintha, habitantia montibus ambo;
Ambo ſed ad frigus vellere tuta ſuo:
Et bene juncta bonæ vitalis Salvia Rutæ,
Quæque arcûs titulum multicoloris habet,
Et Seſelis, cervis Dictamno gratior ipſâ,
Exiguóque potens ſemine Daucus adeſt:
Conſolida, & Plantago ſalubris, germina frugi,
Quæque ſolent firmis cuncta tenere feris:
Imperiúmque ſuum regali nomine ſignans,
Et Regum titulis altior Angelica:
Spicáque, Pulegiúmque accline brevéſque Anemonæ,
Atque Epicureæ nobile Felis olus.

V. 79. Polium Montanum dicitur, & in officinis Calamintha Montana; utriſque languinoſa folia cauléſque: Polia ab eâ causâ nomen trahente, Πόλιος, *canus*.

V. 81. Ruta cum Salviâ ſata fugare buſones cæteráque venenata creditur quæ ſalviam appetunt.

V. 82. Iris, Flower-de-luce.

V. 83. Paulò ante partum Cervæ ſe purgant quadam herbulâ quæ Seſelis dicitur, *Cic. de* Nat. Deor. lib. 2. *Plin. lib.* 8. 32. paulo aliter de cervis. A partu duas habent herbas, quæ Aros & Seſelis appellantur. Paſtæ redeunt ad fœtum: illis imbui lactis primos volunt ſuccos quacunque de causâ, & *lib.* 25. 8. *Calep.* dicit à vulgo herbariorum Saxifragam majorem nominari.

V. 84. Genus Paſtinacæ ſylveſtris: Anglicè Wild Carrots. Duas differentias facit *Plin. lib.* 25. 19. Semen (inquit) hujus Cumino ſimile, prioris Milio; album, acre, odoratum omnibus & fervens —omnia hæc & hyeme & æſtate ſunt intacta quadrupedi ſi poſt abortus.

V. 85. Anglicè Conſound and Plantain. Duæ plantæ aſtringentes, & in nimiis fluxibus uteri utiliter adhibitæ.

V. 87. Imperatoria Angl. Maſterwort.

V. 89. Lavendula.

V. 89. Ob ſurculos humi recumbentes. Angl. Penny-royal.

V. 89. Ἀνεμώνη dicta à vento, quo flante ſpoliatur floribus.

V. 90. Nepeta, Cataria, Mentha Cataria, quòd à felibus avidiſſimè devoretur, quòdque in eâ corpora volutare ludibundæ geſtiant, quæ Epicureæ dicuntur propter has delicias. Angl. Catmint.

Atque

Atque Abiga arrepſit tardo molimine tandem,
 Vix humilem terris auſa levare pedem.
Venit nec miror quod venerit, Anthemis illuc;
 Per lapides ruptos invenit illa viam.
Venit ab Hiſpanis fælix Vettonica ſylvis,
 Quæ gentis magnæ gloria ſola manet.
Virginibúſque favens pia virginis herba Minervæ,
 Et germen venit Mercuriale comes.
Venit Erythrodanus, radicis ſyrmata longæ
 Poſt tergum proprio murice tincta trahens.
Dictamnus venit boreali frigore quamvis
 Tardigrada, & Cretâ triſtis abeſſe ſuâ.
Et nimiùm immodicis Cyclaminum viribus audax,
 Et (liceat tandem dicere) centum aliæ.

V. 91. Chamæpitys, Groundpine, propter aliquam ſimilitudinem & odoris & foliorum, Abiga appellatur ab abigendo partu; aliis nominibus dicitur Thus Terræ, & Iva Arthritica.

V. 93. Chamæmelon, Leucanthemis. *Plin.* Pellit pota calculos. *Id.* Ad calculos efficaciſſima. *Id.* Tantæ autem eſſe dicitur ad hanc rem efficaciæ, ut ſi calculus exemptus ex humano corpore ejus foliis involvatur, brevi tempore diſſolvatur.

V. 95. *Vid. Lib. I. Gentis Magnæ.* Vettonum, quorum nullum, quod ſciam, memorabilius factum extat, quàm quòd uſum hujus herbæ invenerunt.

V. 97. Parthenium, Matricaria, Febrifuga, Perdicium, Leucanthe, Tamnacus, Muralium; nam abundat nominibus: Anglicè Feverfew. Vernula charus Pericli Athenienſium principi, cùm is in arce templum edificaret, repſiſſétque ſuper altitudinem faſtigii & cecidiſſet, hâc herbâ dicitur ſanatus monſtratâ Pericli ſomno à Minervâ, quare Parthenis vocari cœpta eſt, aſſignatúrque ei Deæ. *Plin. lib.* 22. 17.

V. 98. Mercurialis. Ἑρμοῦ βότανον à Mercurio inventore, etiam Parthenium olim dictum.

V. 99. Rubia Tinctorum, quæ radicem habet ruberrimam longiſſimámque, à colore nomen Erythrodanum ſortita, tingendis lanis & coriis magno in uſu. *Lemnius Levinus* affirmat oſſa pecudum ſandicino colore tingi vel viventem herbam mandunt. Angl. Madder.

V. 101. Vide paulò poſt.

V. 193. Vid. lib. I. Sow-bread.

Multa.

Multa quoque extremis advecta videntur ab Indis,
De noſtro multùm germina queſta polo.
Sed fama Oxonii, vel utróſque vagata per Indos,
Solatur curas, exiliúmque levat.
Hæc inter ſteterunt æqualibus intervallis,
Et ſuprà virides explicuêre tholos.
Et genus arboreum, & fruticum Pygmæa propago;
Et viſa eſt crenis bella corona ſuis.
Phœnicios portans vermes pro fructibus ilex,
Heſperidum auriferis invidioſa jugis,
Stabat, fœmineis morbis & luxibus apta:
Quid disjungo illos? Morbus habendus hic eſt.
Hanc hedera intexit ditem fallacibus ulnis,
Blanditiiſque malis arboricida necat.
Stat juxtà invidiam coccis factura ſuperbis,
Murice mox floris nobiliore roſa.
Nec procul extendit ramos betula ſeveros,
Et ſcelere humano ſæpe ſabina nocens;
Et patulo amplexu, te dignáque, Tityre, fagus,
Quíque meretur emi vilis ubique rubus:
Malus & auratis pretioſa Cydonia pomis,
Et medicina homini vulnere myrra ſuo.

V. 105. Ut Galanga, Nux Indica, Nux Moſchata, Zedoaria, *&c.*

V. 113. Dicitur Ilex coccifera, ut diſtinguatur ab Ilice glandiferâ communi. Sunt autem hi Cocci baccæ, ſuccum purpureum in ſe continentes, qui ſole coctus tranſmutatur in vermem nobilem tingendis purpuris. Hi Cocci Heſperidum pomis præferuntur, cùm propter magnos in Medicinâ uſus, tum proter eximiam tincturæ pulchritudinem dignitatémque, unde non minùs lucri ex hâc Ilice quàm ſi Mala aurea portaret.

V. 118. *Arboricida.* Verbum fictitium, ſed ſatis ex analogiâ aliorum. Adjungitur autem Hederæ quæ fœminini generis, non ut adjectivum, ſed per appoſitionem.

V. 121. Anglice **Birch.** *Severos*, quòd ex hâc arbore Magiſtratuum olim faſces, nunc Pædagogorum virgæ conficiantur.

V. 122. Quòd abortibus procurandis in frequenti uſu ſit.

V. 124. Propter eximiam vim aſtringendi.

V. 126. Inciditur arbor ut gummi ejus faciliùs exſudent.

Poſtremò

Poſtremò (indictæ mihi quæſo ignoſcite plantæ)
Juniperúſque ferax, ſacráque laurus adeſt.
Talis erat viridis ſpecies reverenda ſenatûs.
Nox eſt; ventus abeſt; concio tota ſilet.
Expectant, tacitæque arrectis frondibus aſtant:
Se levat, & præſes Parthenis orſa loqui.

V. 128. Ferax, quia veteribus baccis adhuc manentibus novæ ſubindè ſubnaſcuntur.
V. 132. Nempe quæ antè Parthenis dicta erat quàm Artemiſia, *Præſes* additur, ut diſtinguatur à Matricariâ, quæ Parthenis à Minervâ nominabatur, ſicut hæc à Dianâ.

ARTEMISIA.

POſt longa hîc, Matres Conſcriptæ, frigora tandem
(Sit fælix generi noſtro hominúmque precor)
In ſancto ſolitóque frequentes adſumus horto,
Et ſacri menſis nox celebranda ſacra eſt.
Gratia ſit tibi, Phœbe pater; tibi, maxima nutrix
Cynthia, quæ dictis lucida teſtis ades.
Sed libertatis momenta fugacia curtæ
(Namque dies mox nos orta refiget humi)
Nec nihilo, nec vos vano ſermone teramus,
Nec ludis; homines ſic ſua feſta colant.

V. 5. Non immeritò in hoc conventu præſidet Artemiſia (quam honoris, puto, cauſâ quidam Matrem herbarum appellant) nam omiſſis aliis virtutibus, quæ non ſunt hujus loci, nihil æquè utero patrocinatur. *Plin. lib.* 26. 15. Artemiſia vulvæ medetur trita ex oleo, irino aut fico, aut cum myrrhâ appoſita. Ejuſdem radix pota in tantum purgat, ut partus enectos extrahat. Menſes & ſecundas ciet ramorum decoctum inſidentibus; item folia pota drachmâ. Ad eadem omnia proſunt vel impoſita ventri, imò cum farinâ hordeaceâ. Addam unum Fernelii teſtimonium, *lib. de Meth. Med.* Artemiſiæ ſpecies duæ calidæ 2°. ſiccæ 4°. tenuium partium: ſumptæ, aut in uteri fomenta vel inſeſſus accommodatæ, menſes ducunt, ſecundas fœtúſque extrahunt, uteri præcluſioni conferunt. Earum quoque ſuccus cum Myrrhâ ſubactus & admotus, elicit quæcunque concluduntur in utero.

Vivere

Vivere nunc æquum eſt verè; nam frigida bruma
 Dimidium vitæ (mortis imago) tenet.
Ergò agitè, utilibus nunc æquum incumbere curis:
 Longa quieſcendi tempora bruma dabit.
Quot dederit vobis ſubigendos Jupiter hoſtes,
 Et quantum officii ſuſtineatis onus,
Expertæ multis magníſque laboribus eſtis,
 Oppreſsíſque piam ſæpe tuliſtis opem.
Nec certè exiguo generoſis gloria plantis
 Debuit, & ſexûs gratia mollis emi:
Bella gerenda manent eadem, ſempérque manebunt
 Dum tumidi infantes pondera ventris erunt.
Bella manent? ſed quò fæliciùs illa gerantur,
 Scire decet noſtras, & decet hoſtis opes.
Dicite vos, longus quas edocet uſus utrumque,
 Ingenuè veſtras dicite, & hoſtis opes.
Dicite teſte deâ, quæ nos videt aurea, verum;
 Et ferat hæc patriæ quæque tributa ſuæ.
Et doceat diſcátque volens: ſit nulla docere
 Invidia, & nullus ſit didiciſſe pudor.
Prima meretur agi quæ nos tam ſæpe recurſans
 Sanguinei exercet menſtrua cura mali:
Fœmineus quo fonte ruens, quo ſidere fretus,
 Fœcundum toties Nilus inundet agrum:
Quid fluvium premat immodicum, impellátve mo-(rantem,
 Et bona quot ſecum, quantáque monſtra vehat.
Pandite ſecreto myſteria clauſa receſſu;
 Nec vos rem tanti credite turpiculam.

Dixerat, incipiunt reliquæ, ſtudióque calenti
 Propoſitum (ut doctis mos) agitatur opus.

PULEGIUM.

PUlegium, ſua quo virtus celebratior eſſet,
(Et dicentis odor gratus ab ore venit)
Explicuiſſe ferunt, quot triſtia damna minetur
Purpuream ſiſtens rivulus ille fugam.
Succedunt gravitas membrorum udíque tumores,
Fértque ſuum corpus non patienter onus:
Succedunt placitarum olim faſtidia rerum,
Ipſius & vitæ nauſea tetra ſubit;
Ulceráque, & putres ruptis fornacibus ignes,
Et vomitus miſto ſanguine terribiles.
Nunc labor, atque uteri nequicquam pugna furentis,
Et mortes animâ mox titubante breves.
Pectore tardus nunc domito vix ſpiritus exit,
Mox omnes artus tuſſis anhela quatit.
Ipſa etiam victor ſcandit Capitolia mentis,
Et cerebri gyros occupat hoſtis atrox.
Hinc vigiles noctes, vigiles ſed ſomnia terrent;
Veráque mens patitur dum mala, falſa creat.
Jactatámque diu ſerus vitam obruit hydrops,
Atque anima è merſâ naufraga puppe natat.
Ah quoties verno gemmantes flore puellas
(Multa ſagittifero jam meditante Deo)
Hic ferus exurit ſubitâ rubigine morbus?
Flet deceptus amor, triſtis amator abit.

V. 1. Pulegium nomen obtinuit, quòd, ut ait *Plinius*, Flos recentis incenſus pulices necat odore. Γλήχων vel βλήχων Græc. dicitur, quòd guſtatum à pecore capriſque balatum concitet. Multæ diverſæque vires illi attribuuntur: de iis quæ ad præſens negotium attinent ſic. *Plin. lib.* 20.

14. Ex melle & aceto ſedat menſtrua & ſecundas, vulvas converſas corrigit, defunctos partus ejicit. Cui adjungamus Fernelium; Pulegium calfacit ſiccátque ordine tertio, potum extenuando menſes, ſecundas, fœtúſque pellit; tumores, durities, & uteri converſiones inſeſſu tollit.

Inficit ora virens, ipſa inficit oſcula pallor;
  Tingit ut afflatas ſulphuris aura roſas.
Carbones cineréſque vorant gypſúmque tenacem.
  O fœda, & verè jam maleſuada fames!
Non edit hæc virgo, ſcelus eſt dixiſſe; ſed illa
  In jejunanti virgine morbus edit.
Hæc ubi Pulegium, (ſed multa pathetica verbis
  Addidit, humano non referenda ſono)
Dicitur, ut miſerâ de virgine mentio facta eſt,
  Concilium lacrymis commaduiſſe piis.
Non aliter currum Lunâ fugiente diurnum,
  Diſceſſum dominæ flet bona turba ſuæ.
Addidit & cauſas quâ vi, quo tramite cæco
  Perreptet victrix omnia membra lues.
Ille ferox (ait) humor ad oſtia nota ſecundo
  Pulſantis venæ flumine pronus abit.
Sive illum virtus uteri magnetica ſugat,
  Ut ren totius corporis haurit aquas;
Cynthia ſeu curſum, rerum regina fluentum,
  Dirigat, æquoreas quâ regit arte vias.
Sed clauſas uteri ſi repperit obice portas,
  Legitimúmque illi fortè negatur iter;
Tum furit, exacuítque æſtum: pars craſſior hæret,
  Viciníſque movet bella nefanda locis;
At pars mobilior ſurſum ſe attollit, & audet
  In venas puri ſanguinis ire comes.
Latro comes roſeos corrumpit luridus amnes,
  Quâque fluit, ripâ marcet utrâque ſolum.

V. 25. Morbus Virgineus, fœdi Virginum colores, χλώρωσις, quæ ſignificat & *viriditatem*, eſt enim à χλόα *herba virens*, & *pallorem*, ut χλωρὸν δέος *Hom.* Ab aliis Febris Alba appellatur quod plerùmque febricula comitetur.

V. 40. i. e. Arteriæ uterinæ. Arteriæ à Veteribus Venæ nominabantur, ſed plerumque diſtinctionis cauſâ cum epitheto, Pulſatiles, Pulſantes, aut Micantes σφυκταὶ φλέβες. Sic Cicero Arteriam, quanquam & eo nomine alibi utatur, *Venam micantem* appellat.

Vitalíque

Vitalíque cavæ defertur lethifer alveo,
  Obſeſſóque ferox hepate corda petit.
Corda tumens tantis dexter ſucceſſibus intrat
  Ingenti trepidant funditùs illa metu.
At regio ulterior medii munimine ſepti,
  Et tutam vallo ſe putat eſſe ſuo.
Heu mora parva mali! Pulmones occupat ille,
  Sentit & arctatum ſpiritus æger iter.
Indè viâ pronâ parvâque Propontide vectus,
  Invadit lævi regna remota ſinûs.
Quid ſatìs eſt morbo, cui cor non ſufficit ipſum:
  Omnia ni teneat, pauper avaritia eſt.
Torrentem ingreditur fluviorum regis aortæ:
  Hei mihi! tum nullo more modóque furit.
Nec ſitus ætherius capiti eſt, pedibúſve profundus
  Auxilio: effrænis victor ubique meat.
Scilicet ut toto diffuſus corpore ſanguis,
  Diffuſa in toto ſanguine peſtis ineſt.

Aſſenſere omnes; neque enim dubitatur ab ullis
  Purpureus vitam quo rotet orbe labor.
Exciperent riſus frondoſáque ſibila plantam,
  Veracem Hervæum ſiqua negaret adhuc.

V. 55. Ingreditur ventriculum dextrum cordis; unde palpitatio cordis, frequens in hoc morbo ſymptoma.

V. 57. Ventriculus cordis ſiniſter, qui à dextro, ſepto ſuo nullis foraminibus pervio, ſeparatus, poſſit ab illâ vitiati ſanguinis irruptione tutus videri.

V. 59. Ex lege nobiliſſimæ Circulationis Herveianæ, è dextro cordis ventriculo Venam ingreditur Arterioſam, deinde per Pulmones transfunditur in Arteriam Venoſam, quæ tanquam parva Propontis exonerat ſeſe in Ventriculum ſiniſtrum velut Pontum ſuum.

DICTAMNUS.

Dictamnus, quamvis conſtringant frigora fauces,
Injectâ properè ſe levat Endromide.
Nam declamandi ſi ſe bella offerat anſa,
Quid prohibere poteſt germina Græca loqui?
Pulegiúmque illi tanti miracula morbi
Rhetoricè viſum eſt explicuiſſe parúm.

V. 1. Dictamnum oſtendere (capræ) vulneratæ paſtæ, ſtatim decidentibus telis: non eſt alibi quam in Cretâ, ramis prætenue, pulegio ſimile, fervens & acre guſtu; foliis tantùm utuntur. Flos nullus ei, aut ſemen, aut caulis; Radix tenuis ac ſupervacua. Et in Creta autem non ſpatioſè naſcitur, miréque capris expetitur. *Plin. lib.* 25. 8. Præcipua Dictamno vis eſt, Menſes ciet, partus emortuos vel tranſverſos ejicit; bibitur ex aqua foliorum obolo; adeò ad hæc efficax, ut nè in cubiculum quidem prægnantium inferatur: nec potu tantùm, ſed & illitu & ſuffitu valet. *Plin.* 26. 15. At *Fernel.* Dictamni radix (quam tamen *Plin.* ſuprà ſupervacuam eſſe ait) tum pota, tum vel ſuffitu vel peſſo excepta mortuos jam fœtus educit, & ſolo guſtu partus accelerat, *&c.* Unde etium derivari creditur ἀπὸ τοῦ τίκτειν, *à pariendo*, Fas hìc eſſe non puto Virgilii luculentos de ea verſus omittere. *Æn. lib.* 12.

Dictamnum genetrix Cretæâ carpit ab Idâ
Puberibus caulem foliis & flore comantem
Purpureo, non illa feris incognita capris
Gramina, cùm tergo volucres hæſere ſagittæ.

Unde ad extrahendum ex Æneæ corpore telum ingenioſiſſimè hanc adhibet Poeta. Frigoris eſt impatientiſſima, & niſi maximâ curâ nutriatur foveatúrque, hyemem noſtrarum regionum non perfert; tegumento ei opus eſt contra frigoris injuriam, unde Endromis illi attribuitur, quàm etiam caulis ejus ac folia denſâ albâque lanugine referunt. Eſt enim Endromis hirſutum calidúmque veſtimenti genus. Martial.

Sordida, ſed madido non aſpernanda Decembri,
Dona peregrinam mittimus Endromidem.

Arripuit

Arripuit quicquid cognata reliquerat herba,
  Et doctâ ſibimet garrulitate placet.
Si nondum infandi quæ ſit vis ſæva veneni
  Scitis, dum calido corpore fota latet,
Vobiſcum reputate precor quid corpore pulſa,
  Quid ſola, exul, inops, mortua peſtis agat.
Illam errore malo guſtent hominéſve canéſve,
  (Inque canes potiùs tam malus error eat)
Protinus humanam invadit veſania mentem,
  Et totam incruſtat ſordida lepra cutem.
At canibus rabies ſuccedit hiantibus atra,
  Et ſitis ardentes & timor urget aquæ.
Illa (nefas dirum!) prægnantibus illita partum
  Semihominem jugulat præcipitémque trahit.
Credite nunc pueros tali de ſanguine natos;
  Sic format fœtus, ſic alit ille novos.
Nec ſatìs hoc; illo ſeges alma & vitis abortum
  Afflatæ faciunt, & ſterileſcit ager.
Ipſa etiam, gravida eſt ſi fructibus, arbor abortit;
  Si virgo, ægrotat, ſi modò nata, perit.

V. 7. Pulegium Dictamno cognatum & propter ramorum & propter odoris ſimilitudinem, unde Dictamnus appellatur *γλήχων ἄγρια*, *i. e.* Pulegium ſylveſtre.

V. 17. Manifeſtâ qualitate nocet, quòd cum moleſtia & mordicitate exeat, & contactu virile membrum excoriet; Occultâ, quòd ab hominibus hauſtus epilepſiam, lepram, maniam, *&c.* pariat. In fœminis retentus uteri ſuffocationem, vertiginem, lipothymiam, *&c.* in fœtu edito variolas & morbillos. *Sennert.*

V. 17. In rabiem aguntur guſtato eo canes, atque inſanabili veneno morſus inficitur. *Plin. l.* 7. 15. Unde affectus ille mirabilis & canum rabioſorum, & animalium ab iis demorſorum, *ὑδροφοβία* dictus.

V. 19. Nè ipſis quidem fœminis malo ſuo inter ſe immunibus: abortum facit illitus, & omninò ſi prægnans ſupergrediatur. *Plin. l.* 28. 7.

V. 25. Moriuntur inſita, exuruntur hortorum germina, & fructus arborum quibus inſedère decidunt. *Ib.*

Vos, hederæ, teſtor (quis enim pudor acta fateri?)
  Quid vos tum folii vis medicata juvat?
Téque, venenorum victrix celeberrima, ruta,
  Luctantem cogunt tanta venena mori.
Areſcunt autumnali flavedine plantæ,
  Et mœſta ictericus germina tingit odor.
Ille fugat cives tactis alvearibus ægros:
  It vaga, & iratùm murmurat exul apis.
Linquit opes miſera auratas, longóſque labores,
  Et ſtructa artifici dulcia tecta pede.
Nec ſua defendunt latitantem dolia bacchum,
  Languentíſque ſenet prima juventa cadi.
Parva loquor; non ſe defendit belliger enſis,
  Sed cedunt molli dura metalla lui.
Fit ſanguis toties effuſi ſanguinis ultor,
  Et jam mutatâ vulnerat arma vice.
Sæpe viris cauſa eſt belli, gladióſque repôſtos
  Fœmineum exacuit forma venuſta bonum.
Fœmineum ergò malum gladios obtundat eoſdem,
  Obtundat tanti vel meminiſſe mali.
Ah! nimiùm mulier facie confiſa ſuperbit;
  Ah! nimiò illa nimis ſe putat eſſe deam.
Viribus immodicis, heu! non civiliter uſa,
  Mittit adorantes ſub juga ſæva viros.
Tu verò humanas, dea non puriſſima, ſordes
  Reſpice, & eſto memor quid tibi Luna ferat.
Inſpice tunc ſpeculum, quo nunc decepta ferocis:
  Tunc verè quàm ſis pulchra videre potes.

V. 27. Rutum & hederas res medicatiſſimas illicò mori. *Ib.*

V. 31. Omnia (hortenſia) acceſſu mulieris menſtrualis flaveſcunt, *Id. l.* 19. 10.

V. 33. Præter illa certum eſt apes tactis alvearibus fugere, *Id. l.* 28. 7. at lib. 7. Alvei apum emoriuntur.

V. 37. Aceſcunt superventu muſta *Ib.*

V. 39. Ferri acies præſtringitur, *lib.* 7. & *l.* 28. Aciem in cultris tonſorum hebeſcere, æs contactum grave virus accipere & æruginem.

V. 53. Speculorum fulgor aſpectu ipſo hebetatur, *Id. l.* 7. Eboriſque nitor, *&c.*

Tunc

Tunc corruptorem corrumpis dira nitentem,
  Et diuturna tui certáque ſigna gerit.
Tunc furia, propriæque venefica imaginis audis
  Quanta lues! Umbræ peſtifera ipſa tuæ!

Sic ait, utque erat in curſu, parat addere multa:
  Sed totum dicunt obſtrepuiſſe chorum.
Pérque omnes ramos, & per folia omnia circùm,
  Tanquam indignantum, non leve murmur erat.
Námque ibi fœmineo multùm indulgetur honori,
  Et viſa eſt temerè verba prophana loqui.

PLANTAGO.

PLantago aſſurgit nervo ſeptemplice fulta,
  Plantago inſignis gloria prima domûs.
Styptica gens illi eſt, quam gentibus Hæmatagogis
  Infenſam virtus ambitioſa facit.
Sed ſat habet levibus dictis tenus ire ſimultas,
  Et nunquam humano perfurit illa modo.
Magna (nec invideo) certè laus maxima vobis,
  Gentis hirudineæ ſtirps numeroſa, datur.
Purpureum meritò depellitis arce Tyrannum,
  Ejicitur patriâ jure homicida cruor

V. 1. Sic dicta per Excellentiam; Græcè 'Αρνόγλωσσον à figura folii dividitur ab illis in duas ſpecies, Πεντάνευρον, *Quinquenervia*, Anglicè Rib-woꝛt, vel Rib-woꝛt Plantain (quæ & Plantago anguſtifolia dicitur) & 'Επτάνευρον, *Septinervia*, Anglicè Way-bꝛed, Plantago latifolia. Vix poſſunt numerari facultates quæ huic plantæ aſſignantur. Quod ad inſtitutum noſtrum ſufficit, proferam mea uſitata teſtimonia. Plantago apponitur in lanâ in dolore vulvæ, in ſtrangulatu bibitur. *Plin. l.* 26. 15. Et ibidem, Folia plantaginis pellunt, & appoſita, vulvas. *Fernel.* autem, Plantago refrigerat denſátque; hinc ſanguinis eruptiones omnes cohibet, atque ut alvi profluvia, ità & vulvæ fluxiones compeſcit, & adverſus uteri ſtrangulationes ex lanâ ſubjicitur, *&c.* Reliquæ virtutes, ut dixi, tot ſunt, ut *Themiſon* Medicus integrum volumen de eâ compoſuerit.

V. 8. Verbum fictitium ab Hirudine ſeu Sanguiſugâ.

Formoſam imperio vitam premit ille ſuperbo,
Cogit & inſultans multa nefanda pati.
Lurida lethalis circumfert arma veneni,
Et comites morbos, agmina longa, trahit.
Sed quid opus juſto ſuperaddere vana timori
Terricula, & magnum magnificare malum?
Dum nimiùm tragicè ſævum depingitis hoſtem,
Horribilis magis eſt, credibiliſque minús.
Heroêm minuit fictis quem laudibus auget,
Et demit veræ gloria falſa fidem.
Geryonem occîdit, Factum memorabile! at ille
Tergeminus fuerat; jam dubitare licet.
Sed facile eſt vobis monſtrum quodcunque domare;
Sed nobis monſtrum credere difficile eſt.
Legiſti Græcos nimiùm, dictamne, Poetas,
Legiſti, atque artem te didiciſſe puto.
At mihi crede tuis quid de popularibus unus
Dixerit, illorum te meminiſſe decet.
Sit Dea Rubigo, ſegetem tamen arbitror almam
Non ità corrumpit menſibus illa ſuis.
Et pleno nocuiſſe cado plùs mille puellis
Unius certum eſt ora bibacis anûs.
Nec furit hoc quiſquam guſtato ſanguine, multos
Efficit inſanos ſed locus unde venit.
Nam curare canis rabioſi vulnera certè
Ille tuus nimiùm Plinius autor ait.
Fœmineum ſi vitet apis perterrita tactum,
Neſcio; ſed tactum fœmina vitet apis.

V. 27. Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσαι, &c. citatum à D. Paulo ex Epimenide Cretenſi.

V. 29. Vide Ovid. Faſt. 4. *Flamen in antiquæ lucum Rubiginis ibat*, &c.

V. 35. Inter omnes convenit, ſi aqua potúſque formidatur à morſu canis, ſuppoſitâ tantùm calici laciniâ tali, ſtatim metum illum diſcuti, videlicet prævalente ſympathiâ illa Græcorum, cùm rabiem canis ejus ſanguinis guſtatu incipere dixerimus. *Plin. l.* 28. 7.

Fatalem

Fatalem in venis ſineret ſtagnare cruorem,
  A pulſo ſiquidem ruta necanda foret.
Tu quoque deberes meliùs tibi, Bacchica planta,
  Atque corymbifero conſuluiſſe deo.
Nam quòd ait rigidos gladios ferrúmque retundi,
  Dii bene, ſi peſtis ſumma ſit iſta bonæ.
Atque utinam facies pulchra incorrupta maneret,
  Corrumpat ſpeculum donec & illa ſuum.
Sed quid ago? ſatìs hæc miracula græca refellit,
  Fœmina quòd tanto non perit ipſa malo.
Occupat hîc (dictis ut gaudet ſemper acutis,
  Et ſpinam in linguâ fertur habere) rubus.
Non tantùm his, aliis datur & ſerpentibus, inquit,
  Ut ſua nè noceant ſæva venena ſibi.
Nec perimens vultu baſiliſcus cuncta, periret,
  Si vultum in ſpeculo cerneret ipſe ſuum.
Subriſere, levíque omnes tremuêre cachinno;
  A vento credas prætereunte quati.
Nam Cynico frutici libertas magna dabatur,
  Hanc uſu propriam fecerat ille ſibi.
Plantago interpellari ſtomachata reſedit,
  Et pulchro incepit protinus ore roſa.
Dicentíſque pudor faciem commendat honeſtus,
  Gemmantem verno flore rubere putes.

V. 41. Hedera. *Deme meis hederas, Bacchica ſerta comis.* Ovid. Corymbi, baccæ hederaceæ.

ROSA.

TAM fera fœmineo quæ toxica ſanguine miſces,
  Cretica (nam noſtram tangere nolo rubum)

V. 1. Roſa. Inhibet fluxiones mulierum, maximè albas, in poſcâ potus (ſuccus) *Plin.* l.21.19. Et oleum roſarum ad uteri refrigerationem, & immodicos Menſes cohibendos, præſcribit *Fern.* &c.

Aſpice quàm vivo ſaturetur murice vultus,
Quàmque ardens cytini fulgeat ore decor.
Aſpice quàm nullus nec flos nec flora ſit ipſa
Mollior illarum candidiórve cute.
Et ferrugineas juxtà ſimul aſpice formas,
Tectáque echinato cortice membra virûm.
Horrentem dices violetis creſcere ruſcum,
Plorabíſque feris lilia mixta rubis.
Sit tibi tum ratio judex, ſint lumina teſtes,
An pura impurus corpora ſanguis alat.
At tu tinctoris vitiatum crede lebetem
Decolor unde venit, non ſatur unde colos.
Si nihil hic peccat, dices, juſtiſſima nollet
Inſontem patrio pellere Luna ſolo.
Hic nihil in vitio eſt, ſed copia peccat, & illum
Publica (quæ ſumma eſt lex) jubet ire ſalus.
Sic ſi fortè olim numeroſæ prolis abundat,
Nec populis regio ſufficit ipſa ſuis,
Haud illi indignum eſt alias dimittere partem
Quæſitum terras, exiliúmque pium eſt.
Sed pluſquam ſatis eſt cumulat cur fœmina? crede,
Naturæ nunquam prodiga luxuria eſt;
Contenta eſt paucis, nec, avari more nepotis
Congerit immenſas, ut malè perdat, opes.
Certè opus eſt facto quicquid facit illa: quid ergò?
Non locus hîc dubio; res ſibi teſtis adeſt.
En toto ut durat vindemia ſanguinis anno,
Preſſus & aſſiduè de nova vina chylus:
Plena tument ſemper reparato torcula ſucco,
Quem calida & ſatiens maſcula vita bibit.

V. 4. Cytinus flos mali punicæ ſativæ, cuius eſt vividiſſimus clariſſimúſque rubor. Balauſtium ſylveſtris flos eſt.

V. 8. Echinus tegmen ſpinoſum caſtanearum. *Plin.* Armatum his echinato cortice vallum eſt, *Lib.* 15. 23.

V. 9. Anglicè Butchers Broom. Virg. *Horridior ruſco.*

At

At mulier de fonte ſuo moderatius haurit,
  Frugaliſque penum non vorat omne calor.
Vitalem in magnos theſaurum congerit uſus,
  Naturam humanam decoquere ille vetat.
Néve ea ſufficeret generando ſymbola nato
  Quam confert miſto ſemine uterque parens,
Ni pia mantiſſam vellet ſuperaddere mater,
  Perficerétque ſui larga cruoris opus.
Nempe cruore rubens, at candens ſemine conſtat,
  Et pars principium concolor omnis habet.
Hoc ligna, atque illum lapides præbere putares;
  Viváque conjunctis ſurgit utriſque domus.
Ille veneficii reus actus, lethifer ille,
  Cui tu Neſſæum virus ineſſe putas,
(Et mirum eſt ſanè niſi veſtem tinxerit illo
  Quâ miſerum occidit Deianira virum)
Componit teneri ſanguis primordia fœtûs,
  Et dat per menſes blanda alimenta decem.
Nec ſatis hoc illi, chara inter brachia matris,
  Hoſpitis occurrit rurſus ad ora ſui.
Mutato occurrit mutatus tramite & ipſe,
  Secretam emenſus qualem Arethuſa viam;
Mammarúmque duplex gemino de fonte reſurgit,
  Flumine vel ripis candidiore ſuis.
Potavit tales olim gens aurea rivos,
  Fælicis tales reddidit uber agri:
Simplicitáſque virûm, candórque & lactea corda
  Infantum facili digna fuere cibo.

V. 39. Mantiſſa, additamentum rei quæ venit, quaſi manu tenſum, quia ultra pondus quod exigitur hoc manu datur. *Lucil.* Mantiſſa opſonium vincit. Angl. *Over-meaſure, Vantage.*

V. 48. Herculem: Vide fab. *Ovid. Met.* 9.

V. 54. Fons Achaiæ notiſſimus, qui ſub terrâ marique dilabens in Ortygiâ tandem Siciliæ erumpere dicitur. Nec minùs mirabiliter hic ſanguis (ex communi ſententiâ) ab utero per venas hypogaſtricas in mammarias, pérque illas in mamillas ductus, papillis tandem tanquam è fontibus duobus erumpit.

O juſta & prudens naturæ cura parentis!
  Quàm propria ætati pabula cuique dedit!
Cùm nondum jecoris perfecta operaria cella eſt,
  Matre laboratus pignora ſanguis alit.
Cúmque modò ornatâ novus ignarúſque tabernâ,
  Vix ſua noſcit adhuc munia tyro calor:
Mite rudimentum tingendi murice lactis
  (Diſcenti penſum quàm puerile!) datur.
Materiâ victor ſe tandem exercet in omni,
  Gaudet & impenſis luxuriare ſuis.
Dicite nunc tetrum membris cumulare venenum,
  Quo dulces fœtus provida mater alat.
Propinant duræ pueris aconita novercæ,
  Alma parens haurit de meliore notâ.
Unde ſed infanti tam (quæres) utilis humor,
  Tot morbos matri tantáque damna ferat?
Ille quidem prodeſt natali vividus alveo,
  Egeſtus venis exanimíſque nocet.
Ille quidem egeſtus vicino littore torpet
  Naufragus; efferri mortuus ille velit.
Hoc fortuna negat? ſe vindicat ipſe relictus;
  Omniáque infeſto membra vapore replet.
Sed (puto) maturi ſapiant quid ab arbore fructus
  Indicium præbent, cùm putruêre, malum.
Candida ſic vitæ domus eſt in ſemine puro;
  Semine corrupto mors ſtabulatur atrox.
De vita mors eſt teſtis non æqua, nec ipſum
  Crede oluiſſe hominem, qualè cadaver olet.
At tu legitimo labentem tempore rivum,
  Cùm nullâ vitium traxerit ille morâ,
Non minùs affirmas, dictamne ſevera, nocentem,
  Nec morbos morbo ferre, ſed ingenio.
Nè tibi cuncta negem (memoras quæ plurima) monſtra,
  (Quæ vel falſa quidem, vel bene rara puto)
Corpore ſiqua latent abſtruſæ ſemina peſtis,
  (Corpore in humano qualia ſæpe latent)

Unâ eadémque operâ fugat hæc natura, cruori
 Porta redundanti cùm reſerata patet.
Hinc fortè accipiunt alienum menſtrua virus;
 Et comites fraudi eſt non habuiſſe bonos.
Sanguinis hæc culpa eſt? non ſum ipſa venefica, ſiquis
 Cùm ſucco biberit miſta venena meo.

Dixit, & ambroſium dictis ſpiravit odorem:
 Sed multas contrà diſſeruiſſe ferunt.
Phœbææ tandem petitur ſententia laurus:
 Phœbææ laurûs verba habuere fidem.

LAURUS.

QUæ ſors magnorum eſt, inquit, non rara virorum,
 O famoſe cruor, contigit illa tibi.
Plùs æquo culpantur ab his, laudantur ab illis;
 Nec mediocre odium eſt, nec mediocris amor.
Hic præjudicio mentitur, & ille favore;
 Rumoríſque omnes diſcolor aura ferit.
Dictamnum auditis? nullo non fœmina menſe
 Deducit lunam ſaga veneficiis:
Nec miſcere herbas opus, aut fatalia verba;
 Medea eſſe poteſt ſanguine quæque ſuo.
At ſiquid veri pulchro roſa protulit ore,
 Quæque ſuo mulier ſanguine diva bona eſt.
Purpurea hinc teneræ ſuſpendit ſtamina vitæ,
 Subtexítque operi juſta alimenta rudi.
Sed, cui chara feror, niſi me deludat Apollo,
 Símque ſacrum fruſtrà cingere ſueta caput,
Nec format talis, nec nutrit corpora ſanguis;
 Nequicquam falsâ laude triumphat iners.
Quæ me multa movent non hîc memorare neceſſe eſt:
 Unum hoc multorum pondus & inſtar habet.

Nam mulier cunctorum animantum ſola reperta e.
  Quam vena immodico menſtrua fonte rigat.
At pecus omne tamen parit intra viſcera fœtus,
  Vincit & humanum fertilitate genus.
Quot (monſtrum !) exiguus fertur peperiſſe ſimul mus ?
  Paucáque Trojani pondera ridet equi.
Quantum ô montoſus circumfert molem elephantus ?
  Viſus & eſt utero turriger eſſe ſuo.
Fertilitate tuos, Lucina, cuniculus orbes
  Penè æquat ; vix tu ſæpius ipſa tumes.
Nec tamen hunc fœtum theſaurus ſanguinis ullus
  Paſcit, venarum nec reſerata penus.
Nempe in conflictu ſexûs utriuſque jocoſo,
  Scintilla excutitur corpore viva maris,
Quam medio tutè latitantem in ſemine ſugit
  Vis uteri ſitiens, interiúſque rapit.
In cellam rapit arcanam implicitóſque receſſus,
  Diſcindentum oculis vix adeunda loca.
His virgo in thalamis animæ ſcintilla recumbit
  Fœmineæ, ac pleno nubilis igne viget.

V. 21. Solum animal menſtruale Mulier, indè unius utero quas apppellant Molas. *Plin.* *l.* 7. 15.

V. 25. Supra cuncta eſt murium fœtus, haud ſine cunctatione dicendus, quanquam autore Ariſtotele, & Alexandri Magni militibus, generatio eorum lambendo conſtare, non coitu, dicitur. Ex una genitos centum & viginti tradiderunt; apud Perſas verò prægnantes & in utero parentis repertas: & ſalis guſtatu fieri prægnantes opinantur. Itaque deſinit mirum eſſe unde vis tanta meſſes populetur murium agreſtium, *Plin. l.* 10. 65. ubi de mure fœminâ loquens adjectivum adjungit fœminini generis; ſed uſitatiùs aliter facit. Sic ejuſdem *lib. cap.* 16. Mus marinus in terrâ ſcrobe effoſsâ parit ova. Et de Corvis, *lib.* 10. 12. Corvi pariunt cùm plurimùm, quinos : ore eos parere vulgus arbitratur. Et ſæpe eodem modo, unde ad ejus exemplum ſequitur Elephantus montoſus, & turriger ; quanquam Plautus adjectivum fœmininum Elephanto fœminæ addat in Sticho, Solere *Elephantum gravidam* perpetuos decem eſſe annos. Sed putant *gravidam* regi à verbo ſubintellecto, nempe *fœminam*.

Jungit utraſque Venus, & connubialia ſeſe
  Incipiunt miſtâ puncta movere face.
At circùm rubor attritu motúque duorum,
  Et ſanguis, ſignum virginitatis, adeſt.
Ut placuit florens, Inventum nobile, ſanguis!
  Et ſemel inventis addere prona via eſt.
Néve augere labor minimum quem eliſeris ignem,
  In promptu fomes ſi ſatis aptus erit.
Non opus eſt alios flammarum inducere rivos;
  Hoc fulvas tactu gignit Elixer opes.
Adſit materies, & non dignabitur ulla
  Æternis Veſtæ cedere flamma focis.
Guttula ſic creſcit primi generoſa cruoris,
  Et ſpernit facto ſanguine fortis ali.
Album principio nativi ſeminis haurit,
  Atque opibus læta eſt ædificare ſuis.
Hæ cùm deficiunt, tum vita operoſior exit,
  Et bene maternam ſedula poſcit opem.
Materiam poſcit, ſed quam ſibi præparet ipſa,
  Et puram roſeo murice tingat agens.
Namque uteri plenis hæreſcens lacte mamillis
  Venarum multo jugiter ore bibit.
Aſpice vitales modò natum in luminis oras,
  Quàm promptus lactis nota alimenta petit?
Blanditias mammis facit, arridétque papillis,
  Et gaudet veterem ſe reperiſſe dapem.
An paſcet prolem natura cruore tenellam?
  Proh ſcelus! hæc morum ſæva elementa dabit?
Tale rudimentum quid mirum ſi genus ipſum
  Efferat humanum, Cannibiléſque facit?
Non illaudati mirarer facta Neronis
  Impia, nec furias, triſtis Oreſta, tuas;

V. 50. Elixer verbum eſt Arabicum, ſed in rebus quas Romani ignorârunt neceſſe eſt ut vocabulis utamur non Latinis, & ridiculè ſuperſtitioſus eſt qui id vitio vertit.

V. 63. Umbilicali[illegible]

Si Deus infantes materno ſanguine nutrit,
  Et primam miſeris hanc jubet eſſe ſitim.
Reſtat adhuc cauſam fluxûs aperire rubentis,
  Qui tantâ fontem religione tegit.
Fœmina bruta parit, catulóſque in ventre ſaginat;
  Nec venas ideò tundere luna ſolet,
Pro causâ quærendum aliquid quo ſola ſuperbit,
  Quod proprium mulier præcipuúmque tenet.
Atque hoc occurrit ſolum mihi multa putanti,
  Quòd ſuperat formâ mollitiéque virum.
Non equa vincit equum, non taurum vacca; ſed iſta
  Si digna eſt Io, dignus & ille Jove eſt.
Si leo tu torvus viſu, tua torva leæna eſt;
  Terribiléſque minùs non quatit illa jubas.
Nec magìs urſa rudi concinnè lambitur urſo,
  Nec nitido magìs eſt apta figura polo.
Fœmina nec tigris maculâ eſt ornatior unâ,
  Et ſus fulmineo conjuge fœda magís.
Non avis incultum ridet decorata maritum;
  Peniculo æquali pingit utrumque deus.
Mollities candórque idem commendat olores,
  Nec ſexum aſpectu Leda vel ipſa ſciat.
Quid? graciliſne magìs, vel bella eſt fœmina piſcis?
  Squammarúmve auro nobiliore nitet?
Se ſatìs hîc armat nudo Venus improba ſexu;
  Addere nec formæ tela neceſſe putat.
Nulla ſagittiferis oculis victoria parta eſt;
  Rem peragit totam conciliator odor.

V. 84. Io in Vaccam; vide Fab. *Metam.* I. Jupiter in Taurum, *Met.* 2.

V. 88. Calliſto à Junone in urſam commutata, à Jove in cœlum tranſlata, efficit Urſam Majorem quæ Arctos dicitur, Vide Fab. *Met.*

V. 90. Apro.
Fulmen habent acres in aduncis dentibus Apri. Ovid.
& paſſim alii

V. 94. Utpote quæ cum olore concubuerit, notitiámque habuerit.

At

At gentem humanam formoſior ignis adurit,
  Nec rationis egens, nec ſine luce calor.
Nec facit hunc coitus brevis & cœnoſa voluptas:
  Ah! pereant, quibus hæc ſola vocatur amor.
Larga venuſtatem tribuit natura puellis,
  Et nivei blandas corporis illecebras.
Auratâque viros voluit retinere catenâ,
  Et frænare vagos dulcibus imperiis.
Nec ſolùm inceſtas turpiſſima paſcere membra,
  Sed ſpectantum oculis gaudia caſta dare.
Sanguinis hinc partem, preſſura noviſſima tandem
  Quem facit, & duri vilis amurca chyli,
Quæque pilos abit in triſtes barbámque ferocem,
  Denſatæque infert nubila fuſca cuti,
Derivare omnem voluit de corpore pulchro,
  Laxatáſque dedit Lunæ aperire vias.
Quòd ſi impura ſuis decurrere flumina rivis
  Fors vetet, & magnus digerat ille calor,
Paulatim formam mulier ſolidata virilem
  Induit, & ſtupor eſt qui fuit, Iphi, tuus.
Sic Phaethuſa pilis ſibi totum horreſcere corpus
  Mirata eſt, denſas & fruticare genas.
Sæpe manum damnans ſpeculum ſibi poſcere teſtem,
  Et ſpeculum damnans ſæpe referre manum.
Ipſa diù proprio eſt infælix territa vultu;
  Ipſa diù infælix territa voce ſuâ eſt.

Hæc & plura quidem (ſed quis pote cuncta referre)
  Veridico edocuit laurus amata Deo.
Hinc ærumnoſi dura ad miracula partûs
  Se via ſermoni præbuit ipſa ducem.

V. 117. Aliter enim morbi mórſque conſequentur.

V. 121. Pithæi Abderitæ Conjux, quam refert Hippocrat. *lib.* 6. *Epidem.* cùm anteà fœcunda fuiſſet, viro exulante menſibúſque ſubſiſtentibus, toto corpore hirſutam factam eſſe, barbam erupiſſe, vocémque aſperam & virilem effectam; idémque Nemiſæ Gorippi conjugi contigiſſe.

Obſtetrixque

Obſtetríxque loqui juſſa eſt Junonia planta,
  Quæ meritum à Lochiis optima nomen habet.
Arrexit caules, & non invita loquuta eſt,
  Nec piguit proprium commemorare decus.

V. 131. Ariſtolochia Junoni Lucinæ ſacra: Nominis cauſa quòd ſit *ἀρίστη ταῖς λοχείαις*, non *λεχώσαις*, ut in *Plin.* legitur, *optima parturientibus* Vel à Lochis, *i. e.* purgamentis omnibus poſt partum, quæ fælicitcr expellit.

V. 133. Habet enim caules humi arrepentes.

ARISTOLOCHIA.

ET florem, & baccas virides, & ſemina fundo,
  Patronámque uteri non ſterilem eſſe decet.
Sed magìs eſt altè mea ſumma recondita virtus,
  Et fructus radix maximus ipſa mihi eſt.
Hanc natura uteri ſignavit cauta figurâ,   5
  Nec paſſa eſt vires diſſimulare ſuas.
Indè vocor terræ malum; tam nobile malum
  Non ipſe Heſperidum Lucidus hortus habet.

V. 1. Angl. Birth-wort. Plurimis modis Ariſtolochia prodeſt; nam & menſes & ſecundas ſciet, & emortuos partus extrahit myrrhâ & pipere additis, pota vel ſubdita: Vulvas quoque procidentes inhibet fotu, vel ſuffitu, vel ſubjectu, maximè tenuis. *Plin. lib.* 26. 15. Noſtri Malum Terræ vocant, & quatuor ejus genera ſervant —— omnes colore buxeo, caulibus parvis, flore purpureo; ferunt baculas parvas ut Capparis. Valent radice tantùm —— Odor omnium medicatus, ſed oblongæ radici, tenuiorique gratior —— Oblonga in ſummi gloriâ eſt; ſi modò à conceptu admota vulvis in carne bubulâ, mares figurat, ut traditur. *Plin. lib.* 25. 8. Quod poſtremum dignius erat hoc poemate quàm opere Philoſophico inſeri; imò nè hoc quidem dignum. Libet adjungere *Fernel.* Ariſtolochia utraque menſes, ſecundas, & fœtus cum myrrhâ & pipere pota pellit; ſubdita eadem præſtat, & uteri ſordes expurgat.

V. 5. Crollius, qui in Signaturis Plantarum multus eſt, hanc ſimilitudinem inter figuram uteri atque radicis Ariſtolochiæ rotundæ obſervavit, ut arbitror, primus. Quantam vim habeant hæ ſignaturæ rerum neſcio; Poeticæ non malè conveniunt.

Dignius

Dignius hoc tolli (tu nupta fatebere) curſum
  Quàm quod tardavit, pulchra Atalanta, tuum.
Hinc proprio fovet amplexu, nec pondera tanti
  Auſa eſt arboribus credere mater humus.
Néve in me partus ſolventem molliter omnes
  Mirandus terræ eſt omniparentis amor.
Non falſus fuit ille animi qui carmine dixit,
  " Præſentem monſtrat quælibet herba deum.
Nec falſa Egyptus coluit ſanctiſſima quondam
  Florenti virides quæ pietate deos.
Roma, quid indulges rhonchis? " Naſcuntur in hortis,
  " Naſcuntur campis numina denſa tuis.
Quid ſeges eſt niſi flava Ceres, & vitis Iacchus?
  Veſtitúrque deis religioſus ager.
Et Lucina ego ſum; valvis bipatentibus arctas
  Laxato vitæ cardine pando fores.
Ignoſcas precor ô temerè mihi, Luna, loquutæ,
  Impia ſi mihi vox excidit ore pio.
In me tu numen, tu in me Lucina moraris,
  Et ſub perſonâ te tenet herba deam.
Claudis & exiguo noſtræ radicis in orbe,
  Virtutum partem quas tuus orbis habet.
Ingentes refero victrix de morte triumphos,
  Armis uſa meis, viribus uſa tuis.

V. 9. Notiſſima fabula; Vide *Metam.* 10.

V. 15. * * * * *

V. 17. Allium cepáſque inter deos in jurejurando habet Ægyptus. *Plin. lib.* 19. 6.

Porrum & cepe nefas violare aut frangere morſu. Juv. Sat. 15.

V. 19. A Romanis irridebatur hæc ſuperſtitio Ægyptiorum, quanquàm omnigenûm Deorum avidiſſimis, ut patet (præter multa alia) ex illo notiſſimo ſcommate,

O ſanctas gentes quibus hæc naſcuntur in hortis
Numina! ——— Juv. Sat. 15.

Sum-

Sum præfecta viis, totúmque in corpore purgo,
Perfuncta Ædilis nobile munus, iter.
Dilato anguſtum nimis, obſtructúmque recludo,
Et latè præceps omne quod obſtat ago.
Nulla objecta mora eſt animæque animæque miniſtris,
Nè poſſint puras ire redire vias.
Sentinas etiam exſicco, fœdáſque paludes,
Hæreat in medio nè vaga turba luto.
Sed mihi mandata eſt curâ propiore tuenda,
Ducit ad ætherias quæ Via Sacra plagas.
Cimmerias patriæ tenebras cùm linquere vellet,
Et nova cognatum cernere vita diem,
Thermopylas uteri nè mors priùs occupet obſto,
Præcludátque arctum nè vigil hoſtis iter.
Mireris (nam, mirorum ditiſſima mater,
Nil natura magìs prodigiale facit)
Quo materna modo pondus malè mobile poſſint
Tantillo tantum clauſtra tenere ſinu;

V. 33. Ariſtolochia, præſertim rotunda, calida atque ſicca tertii gradûs initio, adeóque validè cerebri & Pulmonum lentam craſsámque pituitam expurgat, ut epilepſiæ ab utero, tuſſi & aſthmati conferat, & interiores rumpat abſceſſus, & abortum quoque provocet. *Fernel. lib.* 5. *Meth. Med.* Et, Ariſtolochia utraque amara & ſubacris, abſtergit & digerit, ſed rotunda craſſos humores validiùs extenuat, & ab iis natas obſtructiones promptiùs expedit; hinc aſthmaticis, ſuſpirioſis & pleuriticis auxilio eſt, *cap.* 20. Ariſtolochia multò validiùs lienem obſtructione liberat, laterìſque doloribus auxiliatur. *cap.* 24.

V. 39. Putreſcentia ſanat & ſordida expurgat. *Fernel. Ibid.* Et Ariſtol. utriuſque radix ſtrenuè abſtergit, ſed rotundæ potentius; putredines ſanat & exeſt, ulcerum ſordes expurgat, vermeſque necat & extrahit. *Id. lib.* 10.

V. 42. Uterus, membra muliebria.

V. 45. Celeberrimæ anguſtiæ montium in Græciâ, quas Leonidas Rex cum quatuor millibus occupavit, & numeroſiſſimo Perſarum exercitui aditum in Græciam intercludere auſus eſt; dictæ à πύλαι, *Portæ, i.e.* anguſtiæ montium, & *aquis calidis* ſcaturientibus, quæ cum cervice uteri non malè conveniunt.

Quo

Quo moles tam magna modo, quo fulmine adacta,
Tranſeat anguſtæ limina clauſa foris;
Compages uteri quo dura reciprocet æſtu;
Quo ſeſe evolvat, quo replicétque modo;
Quid laxet nodos quâ vi ſolida oſſa dehiſcant,
Quâ ſubeant iterum vincula nota fide.
Non opis hoc noſtræ, nec quicquid ubique potentum
Herbarum eſt, quotquot maxima terra parit.
Ipſáque vóſque meæ, non ſegnis turba, ſorores,
Inſtrumenta operis parva, ſed apta, ſumus.
At peragit deus (ut facile eſt agnoſcere) primas;
Nam dignus tanto vindice nodus adeſt.
Ille jubet creſcenti uterum decedere proli,
Creſcentíque utero cedere membra jubet:
Et concurrentis Symplegados ora reſolvit,
Atque aperit molli ſaxea clauſtra manu.
Interea forti conatu induſtrius infans
Et capite audaci fiſſile tentat iter:
Interea magno mulier diſrupta dolore,
Commotum totis artubus urget onus:
Et meus inſtigat penetrabilis ardor utrumque,
Et rareſcentes cogit hiare plagas.
Sæpe intra miſeræ funebria viſcera matris,
Heu! nondum proles nata, ſepulta jacet.
Inceſtat patrias vitæ mors impia ſedes,
In tam fœcundo fertilis ipſa loco.

V. 55. In partu oſſium commiſſuræ, nempe ſynchondroſis coxendicis cum oſſe ſacro & pubis, & coccygis ſynneuroſis ſolvuntur & molleſcunt.

V. 61. *Nec deus interſit, niſi*
— *dignus vindice nodus*
Inciderit, — Horat.

Hic autem contra regulam Horatianam non peccatur.

V. 65. Symplegades inſulæ, vel potiùs ſcopuli, in oſtio ponti Euxini, quas inter ſe concurrere poetæ finxerunt. Vide *Valer, Flac. lib.* 4. Et ſingularis in uſu eſt Συμπληγὰς,
Si conſtringantur gemina Symplegade culi. Mart.

V. 68. Omnia animalia naturaliter in caput exeunt; oblique autem, vel in pedes, contra naturam, *Ariſtot. Hiſt. Anim. l.* 7. 8.

Spargit

Spargit lethiferos incluſum funus odores,
  Sarcophagúmque ſuum (monſtra!) cadaver edit.
Quis credat? Matrem tollit præpoſterus infans;
  Et tumulum vivum mortuus ipſe necat.
Prodigium caſtæ dii tantum avertite genti;
  Nec niſi adulterio ſit labor ille datus.
Quà licet auxilior; putridum ſalvâ arbore fructum
  Stringo; concuſſus molliter ille cadit.
Gaudeo, nè tantâ præceps eat ipſa procellâ,
  Quaſſatæ merces præcipitare ratis.
Sæpe fugit vinclis proles temeraria ruptis,
  Exuvias linquens ſarcinuláſque ſuas.
Linquitur & chorion tunica, atque ſubucula ralla
  Amnios, & turgens lacte placenta penus.
Lucinam implorat mulier recidiva ſecundam,
  Nec miſerè ad partum parturiiſſe ſat eſt.
Hic etiam miſeræ ſuccurro, uterúmque repurgo:
  Nec facilis, purus nec nimis ille labor.
Quas ibi ſuſtineam fœtris detergere ſordes
  Scitis; ſed nullus vir (precor) iſta ſciat.
Si ſciat, amittet multum Venus improba juris,
  Et minùs incipies eſſe, Cupido, ferox.
Sed quamvìs arcana in me chirurgica virtus
  Infixa ex alto vulnere tela trahat,
Non tua, blande Cupido, revellere ſpicula conor;
  Heu! malè tunc uteri dicta patrona forem.

V. 88. Secundas.

V. 89. Exterior Membrana fœtum in utero circumveſtiens, Χόριον, interior Ἄμνιος dicta eſt; unde hæc ſubuculam, illa tunicam refert. *Placenta* uteri, vel Hepar uterinum, vel fortaſſe rectiùs Mamma uterina, unde infans per vaſa umbilicalia partem nutrimenti haurit.

V. 99. Ariſtolochia utraque ſurculos & ſpicula extrahit, ſquamas oſſium illita educit. *Fernel. Ib.*

Una

Una in me vis eſt, quam certè miror & ipſa,
(Ah quæ ſe poterit noſcere planta ſatis?)
Omnia ſunt tenebræ; multos meditata per annos,
Quod feci toties quâ faciam arte rogo.
Nam tanta humanæ quæ præbeo commoda vitæ,
Piſcibus exitium, nec ſua fata, fero.
Ut me libârunt, patrias anima uda ſub undas,
Vitáque cum nullo murmure muta fugit.
Unde hoc fluctivagis bellum cum gentibus ortum?
Nam nec eas novi, nec nocuêre mihi.
Et fœcunda magìs vivunt animalia nuſquam:
Perſequor hæc odio fertilitatis amans.
Exerit effectus ſeſe, præbétque videndum;
Sub terrâ radix cauſa profunda latet.

V. 103. Piſcatores Campaniæ eam que rotunda eſt venenum Terræ vocant, corámque nobis contuſam immiſtâ calce in mari ſparſere: advolant piſces cupiditate mirâ, ſtatimque exanimati fluitant. *Plin. l.* 25. 8.

Lentiscus.

Excipit hîc oriunda Chio Lentiſcus; & inquit,
Nunc quod adeſt, non hoc temporis hujus opus.
Ut lubet in piſces (non hoc erit, optima, fraudi)
Et ſævi, & totum depopulare mare.

V. 1. Lentiſcus, Anglicè The Mastick Tree, Græcè σχῖνος, & baccæ ejus σχινίδες. Nomen Latinum fortaſſis à lentore lacrimæ & folii. Omnes fluxiones, non ſolùm menſium, cohibit. Meritò ei hæ partes contra ſabinam attribuuntur; non ſolùm enim obortum prohibere creditur, ſed & ipſa ſemper fœcunda eſt, ut ex Ciceronis verſu diſcimus.

Jam vero ſemper viridis ſempérque gravata
Lentiſcus triplici ſolita eſt grandeſcere fœtu;
Ter fruges fundens tria tempora monſtrat arandi.

Hujus arboris gummi Maſtiche dicitur; optimum genus in Chio naſcitur magnâ copiâ.

Viderit

Viderit hoc Glauci quæ reddit in æquora piſces,
  Viderit æquoreos quæ facit herba deos.
Parva queri piget, ô, quando hîc, hîc cauſa ſabina eſt
  Inter tot plantas ſtare ſceleſta pias:
Auſa ſacros aditus, & non violabile templum,
  Vivificóſque uteri cæde replere lares;
Impatiens ſceleris ſpem nudam occidere vitæ,
  Et deſignatos auſa necare viros.
Infantem tenerum maternis abripere ulnis,
  Extremus belli eſt immodicúſque furor.
Hîc intuta (nefas!) clauſi cuſtodia ventris,
  Præſidiíque parùm viſcera matris habent.
At tantùm natos civili tollitis irâ,
  Arma novercalis tarda, aconita, manûs.
O ignara mali, ſimplex & ruſtica Colchis,
  Flagitiíque artes erudienda novas!
Medeam erudiet pueros Medea ſabina
  Doctiùs & citiùs dilacerare ſuos.
Ingenioſa parùm es, vindictæque inſcia Progne:
  Grande moræ pretium eſt; hic ſine vivat Itys.
Concumbáſque fero quamvìs invita marito,
  Spémque novam Tereo, ventre tumente, feras.
Tunc matura odio, tunc noſtram admitte ſabinam,
  Funeſtáſque utero præparet illa dapes.
Ore caleſcentes avido vir devoret offas,
  Et ſua viſceribus viſcera rapta tuis.
Quem vindicta facit, generoſum eſt crimen abortus;
  Nunc faciunt nugæ deliciæque leves:
Ut vultum famæ componat adultera caſtum,
  Nè ferat indicium criminis ipſa ſui;

V. 5. Fid Fabul. ultimam 13. *lib. Metam.* Cùm piſces in ripâ explicuiſſet, illi contactâ quâdam herbâ in profundum proſiluerunt: admiratus vim herbæ Glaucus eum deguſtat, ſéque eodem modo in mare projiciens Deus marinus factus eſt. Prov. Græc. Γλαῦκος φαγὼν πόαν οἰκεῖ ἐν θαλάσσῃ.

Ut

Ut vitet ſumptus, & ſit Venus impia frugi,
Nè tua ſit nimiùm laxa, libido, domus:
Monſtrando ventri rugarum ut dedecus abſit,
Et matronales (res inhonora) notæ.
Omnibus his cauſis æquè officioſa ſabina eſt,
Nobilis ingenii ſedulitate mali.
Si conſpirarent homines cum germine tali,
Mox cultor vacuo nullus in orbe foret.
Vos brutis oculis ſpectacula vana daretis,
Materies veſtræ tota deeſſet opis.
At vos, quæ rapidum ſufflamine ſtringitis ævum,
Et Parcis dulces nectitis arte moras,
Utque eſtis pictæ florentia ſidera terræ,
Jure homini vitæ fata necíſque datis,
Vos, ô, infantum viva incunabula fœdè
Vexantem, arboream flammâ abolete ſtrygem.
Hoſtem naturæ ſceleratam tollite, & ipſum
Ter madidâ lauru ritè piate locum.
Se ſaltem Cretæ teneat natalibus arvis,
Paſiphaes uterum digna ſubire gravem.

V. 45. Machina quâ currus deſcenſu prono rapidus ſtringitur, *i. e.* retinetur.

Ipſe rotam ſtringit multo ſufflamine Conſul. Juv. 8.

Unde Auguſti dictum. *Hatterii ingenium ſufflaminandum eſſe.*

V. 47. Eodem jure fortaſſe quo Cœli ſidera.

V. 50. *Nocte volant, puerósq; petunt nutricis egentes.*
Et vitiant cunis corpora rapta ſuis:
Carpere dicuntur lactentia viſcera roſtris,
Et plenum poto ſanguine guttur habent.
Eſt illis Strigibus nomen, &c. Ovid. Faſt. 6.

V. 52. Ritus antiquus luſtrandi.

——*Cuperes luſtrari, ſiqua darentur*
Sulphura cum tædis, & ſi foret humida Laurus.

V. 53. Ubi magnâ copiâ creſcit, & unde in alias regiones proveniſſe creditur. Quidam Creticam Cupreſſum appellant, teſte *Plin.*

V. 54. Quæ Minotaurum peperit,
Semibovémque hominem, ſemihominémque bovem.

Gravem, i. e. gravidum: ſic Quinctil. *Gravis fructu vitis.*

Corporis

Corporis hîc duplicem unius feciſſet abortum:
O iterum nullo palma futura die!
Sed, puto, maternâ nunquam voluiſſet in alvo
Tam magnæ monſtrum dilaniare ſpei.
Nam pueros ſeptem forti fauſtóque quotannis
Ore voraturus ſemivir ille fuit.
Curre, ſabina, redi in patriam; nec fortè queremur
Dictamnus tecum ſi popularis eat.

His dictis diviſi animi; varióque tumultu,
Murmure & incerto concio tota fremit.
At frondis commota Sabina erexit acutas,
Ut viſo ardentes hoſte Leæna jubas:
Cuíque priùs ternos mater Natura calores
Attribuit, calidam jam quater ira facit.

V. 59. Minos victis Athenienſibus hanc juſſit eſſe partem ſtipendii quam penderent, ut ſeptem nobiles pueros quotannis in Cretam mitterent Minotauro objiciendos.

V. 62. *Dictamnus Popularis*, ejuſdem patriæ, nempe Cretica. Dictamnus autem mirè efficax creditur ad expellendum embryonem.

V. 67. Vulgò dicunt *Calidam tertio gradu*.

SABINA.

TUne, miſelle frutex (his turbida vocibus infit)
Túne inimicitias, ambitioſe, meas?
Tu celebrem mundo maledictis ſtringere plantam,
Et multâ notam laude, miſelle frutex?

V. 1. Herba ſabina, Brathy appellata à Græcis, duorum generum eſt, altera Tamarici ſimilis folio, altera Cupreſſo; quare quidam Creticam Cupreſſum dixere—— partus emortuos appoſita extrahit & ſuffitu. *Plin. lib.* 24. 11. Anglicè Savin dicitur. Crollius in eâ ſignaturam venarum uteri vidit, mirâ (ut mihi videtur) perſpicacitate. Sabina (inquit *Fernel.*) tertio eſt gradu calidorum & ſiccorum, acris & validè digerens. Menſes, ſiquid aliud, provocat: fœtum etiam viventem enecat & mortuum ejicit.

Tu,

Tu, dentis medicina cavi, quam ſede remotâ
  Vix in tonſtrinis ultima theca capit?
I nunc, votivas circùm ſuſpende tabellas,
  Atque onerent ramos parta trophæa tuos.
Inter tot titulos monumentáque tanta laborum,
  Pars putridi dentes maxima laudis erunt.
An quoniam flentes tua lacrima dura catarrhos,
  Et decurrentes lignea ſiſtit aquas,
Naturámne putas tenui conſtringere vinclo,
  Conceptûſque udam poſſe inhibere fugam?
Non ità; ſed nomen fallaces vana per artes,
  Et magno vilis planta licere, cupis.
Quod non es ſimulas, famæque imponere quæris:
  Non ego ſed quæ ſim diſſimulare volo.
Confiteor nondum natos me avellere fœtus:
  Utere confeſſæ commoditate reæ.
Confiteor; nec tu, matre indulgentior ipsâ,
  Lacrimulis poteris hoc prohibere tuis.
Te comedat, totam te prægnans allinat alvum,
  Junge & cum lentâ maſcula thura pice;
Et lapidem geſtet (labor hic eſt Hercule dignus)
  Herculeum; vires, credo, habet ille tuas.
Scilicet ille hominis primordia ferrea duri,
  Invictâ retinet fortiter ille fide.

V. 5. Nempe Maſtiche, lacrima ejus, in doloribus dentium vulgatiſſimum remedium. Maſtiche laudatiſſima Chia, candida. *Plin.*

V. 13. Ad firmandum fœtum atque uterum in iis quæ abortui ſunt obnoxiæ nihil frequentiùs à Medicis quam Maſtiche & intùs & extrà adhibetur.

V. 25. *Lap. Herc. i.e.* Magnetem, ob admirabiles vires ſic dictum. In manum geſtet gravida (quæ abortum timet) magnetem, vel umbilico apponat: brachio alliget, & ſub aliis geſtet lapidem aquilæ, vel qui in utero cervæ aliquando reperitur: Corallia item, Jaſpidas, Smaragdos, Adamantas. *Sennert.* Aliiſque paſſim eadem.

Adſint coraliúmque ſmaragdorúmque cylindri,
  Et circum digitos plurima jaſpis eat;
Indomitúſque adamas, & proles unio conchæ,
  Quæ ſeſe & prolem claudere docta ſuam.
Ante omnes prægnantem Ætiten ferre ſub ulnis
  Sit memor; imò illi conſule ferre duos.
Nil gerit in gravidâ ſobolem conſtantiùs alvo;
  Æternùm ſobolem providus ille gerit.
Omnia cùm faciet, faciet tamen omnia fruſtrà,
  Attingat ſuccos ſi ſimul illa meos.
Confiteor; neque ero naturæ ingrata benignæ,
  Nè tibi diſpliceam quæ mihi nulla places.
Hoc natura dedit, puto te ſapientior, ipſa,
  Arboreus quamvìs tu videare Cato.
Non in proliferam ſoleo ſubrepere furtim,
  Aut dominâ invitâ vi penetrare domum.
Mallem ego formoſo formoſa vireſcere in horto,
  Atque illibatas integra ferre comas.
Diſcerpor, tundor pilis, cædémque coacta
  Sum facere indignam, ſed priùs ipſa pati.

V. 29. Claudian. dicit, ——*Vellitque Corallia Clotho*; & Græcè ſcribitur κοράλλιον cum ο: ſed his prævalere debet Ovidii autoritas, qui bis in *Met.* 4, & 15. habet Coralium.

V. 29. Cylindros ex iis (ſmaragdis) facere malunt quàm gemmas, quoniam eſt ſumma commendatio in longitudine. *Plin. lib.* 37. 5.

V. 31. Margaritarum etiam pulvis paſſim præſcribitur.

V. 33. Ætites Lapides ex argumento nominis magnam famam habent; reperiuntur in nidis aquilarum: aiunt binos inveniri, marem & fœminam, nec ſine iis parere quas diximus aquilas, & ideo binòs tantùm—— Huic eſt in alvo lapis qui vocatur Callimus —— Ætitæ omnes gravidis adalligatæ mulieribus vel quadrupedibus in pelliculis ſacrificatorum animalium continent partus, non niſi cum parturiant removendi, alioqui vulvæ excidunt; ſed niſi parturientibus auferantur, non pariunt. *Plin. lib.* 36. 21. Eſt Lapis iſte prægnans; intùs, cùm quatias, alio velut in utero ſonante, *Id. lib.* 10. 3. Suprà alligatus (inquit Lev. Lemnius *de Occult. Nat. Mirac.*) fœtum retinet: ad femora applicatus attrahit, partúmque facilem reddit: & hoc uſu quotidie in Galliâ comprobatum eſſe.

Jure quidem ſummo ſceleratam Colchida damnas
  Numquid & in cultrum tranſit inepta, ſcelus?
Quid Nemus omne tibi niſi, non es ſobria, dicet,
  Quando reas vites ebrietatis ages?
Vim Deus hanc tantam dono mihi non dedit; illam
  Sed majora ſequi dona neceſſe fuit.
Nam menſes utero cunctatricéſque ſecundas,
  Membráque mortiferum mortua pondus ago.
Et per me liber nativo carcere fœtus
  Attonito ignotum ſuſpicit ore diem.
Sed nihil, ah! tanto dignum videt ille labore:
  Vellet & in tenebras, credo, redire ſuas.
Optaret veniſſe meum maturiùs hauſtum,
  Cùm nondum vivum perficeretur opus.
Quod ſcelus appellas, gravis autor, & eſſe fatebor;
  Sed, lentiſce, hominum, non ſcelus eſſe meum.
Hoc emeret quanti primis ſub menſibus infans,
  Si ſciret quòd mox eſſet iturus iter?
Ah! minimè prorsùs decuit producere talem
  Auguſtam in mundum difficilémque viam.
Ad cœlum ire putes magnis conatibus ægrum;
  Cum pœnâ ad pœnas naſcitur innumeras.
Nixibus in lucem prodit lethalibus Infans;
  Ipſe dolor partûs omnia mortis habet.
Ah! quanti Veneris fallacia gaudia conſtant!
  Quam carè matris nomina mater emit!
At tu dilecto cruciata puerpera morbo,
  Quam vivum torquet (vipera dulcis) onus,
Carpe meum properè folium, nè carpere differ;
  Et crede in ſucco nectar ineſſe meo.
Protinus impulſu reſerantur clauſtra potenti;
  Exitus è mundo vix magìs ipſe patet.
Protinus à ramis maturus decidit infans,
  Et plorat tantùm, matre tacente, puer.
Illa rudi gaudet vagitu oblita doloris;
  Auſa animo Venerem mox agitare novam.

At tu legitimæ cui deſunt tempora Lunæ,
(Noctem uteri princeps humida Luna regit.)
Tu folium nè carpe meum, nè carpe, monebo ;
Sed longè, quanquam pondere tarda, fuge.
A me concuſſus totâ pluit arbore fœtus,
Atque cadit, vel ſi fructus acerbus erat.
Hoc ego prædico, nè me poſt damna petita
Lentiſco dicas impoſuiſſe tibi.
Scilicet innocuæ non peccant ſpontè puellæ,
Nulla volens unquam vel gravidata fuit.
Sed ſi ego non eſſem, credo, committere tantum
Nulla quidem poſſet (da voluiſſe) nefas.
Ac centum præſtant operam bona germina eandem ;
Exiliúmque ideo ſi meruiſſe putor,
Exilii comites video non defore noſtri ;
Ibimus in Cretam quàm bene magna cohors?
Ibis, Myrrha, ſimul mecum, virgo impia quondam,
Nunc pia, ſupplicio nunc pretioſa tuo.
Sed labefactâſti neque tunc, licèt impia, fœtum:
Quem fœtum? & crimen quem peperiſſe fuit.
Et Panaces magno mortem quod nomine terret,
Cúmque ammoniaco galbana flava ſuo ;
Divitibúſque Laſer planta inficianda Cyrenis,
Ni ſimul & lucri dulcis adeſſet odor.

V. 104. Nempe ex patre conceptum. Vid. *Fab. Metam. lib.* 10.

V. 105. Panaces ipſo nomine omnium morborum remedia promittit. *Plin. lib.* 25. 3. ἀπὸ τῦ πᾶν ἀκεῖν. Vocatur & Panax & Panacéa, & propter eximias vires, Panax Herculeus. *Virg.* appellat *Odoriferam Panaceam.* Eſt autem Panaces neutrius generis, ſicut Cacoëthes Nepenthes, Hippomanes. Angl. vocatur All-Heal. Ab hoc exſudat Opoponax, qui ſuccus cum multis poteſtatibus & hanc obtinuit abigendi partus.

V. 106, Galbanum, gummi Ferulæ Syræ, Ammoniacum Cyrenaicæ.

V. 104. Propter odorem fœtidum. Planta ipſa Laſerpitium proprie dicitur, ſuccus Laſer, *i. e.* Aſa fœtida. Catul.

Laſerpitiferis jacet Cyrenis.

Plin. lib. 19. 3. Laſerpitium, quod Græci Σίλφιον vocant, in Cyrenaicâ Provinciâ repertum, magnificum in uſu medicamentis.

Ibis, thus terræ (nec thura Sabæa moramur)
Ibis tu luto quem, croce, tinxit amor.
Ibis ereuthodanum, & colocynthis fellea, mecum,
Pictáque quæ varii terga Draconis habes:
Eminus & tacitis cyclaminus noxia telis,
Nec temero gravidis tranſilienda pede:

V. 109. Abiga, Ground-pine, de quâ ſuprâ. *Nec Thura Sabæa moramur*, quia ſcilicet contrariæ virtutis exiſtimantur, unde Sabina modò,

Junge & cum lentâ maſcula Thura pice.

V. 110, Alluſio ad verſum Tibulli,

Sed nimius luto corpora tingit amor.

Lutum, vel Luteum, vel Lutea, (λυσιμάχιον quibuſdam) herba erat croceo colori tingendo in uſu. *Virg.*

——*Croceo mutabit vellera luto.*

Crocus amore Smilacis contabeſcens, in florem ſui nominis converſus eſſe fingitur.

V. 111. Erythrodanum, Angl. Madder, de quo priùs. Alia eſt Erythrodanus, quam aliqui Ereuthodanum vocant, nos Rubiam, quâ tinguntur lanæ, pelléſque perficiuntur, *&c. Plin. lib.* 24. 11. Rubea radice atque ſemine pollet, callida ordine ſecundo, ſicca tertio, eximiâ detergendi facultate inſignis, quâ jecur, lienem, renes atque uterum exquiſitè purgat: Nam Icterum ſanat, lienem abſumit, urinam craſſam atque copioſam, nonnunquam & cruentam, movet, menſes ciet, appoſitáque ſecundas ac fœtum detrahit, ut proinde minimè ſit tuta prægnanti. *Fernel. lib.* 5. *Meth. Med.*

Colocynthis, vel Cucurbita ſylveſtris, appellatur etiam Fel Terræ, propter amaritudinem; & Mors Plantarum, quia herbas quæ propè créſcunt, aut necat aut amareſcere facit. Angl. Coloquintida, vel Bitter Gourd. Nec puerorum nec ſenum nec prægnantium (fœtus enim vel ſuppoſita enecat) ſed ætate duntaxat florentium & robuſtorum medicamentum eſt. *Fernel. lib.* 5. *Meth. Med.*

V. 112. Dracunculus, Dracontium, Serpentaria à quibuſdam, Anglice Dragon, à caule maculoſo inſtar Draconum. Semen Dracunculi fervens mordáxque, tantúmque ineſſe ei virus, ut olfactum gravidis abortum inferat. *Plin. l.* 24.16.

Antidotúſque aliis, ſed fœtibus ipſa venenum,
In cœtu nulli ruta ſecunda pio.
Quid memorem reliquas? agmen ſumus; ipſa quoque (ibis
Quæ meritum à Lochiis Optima nomen habes.
Sed neque tu tandem, præſes veneranda, manebis:
Surge, age, & exilium concomitare meum.
Finierat; favor orantem plauſúſque ſequentur:
Nec cauſam dubium eſt obtinuiſſe ſuam.
Parthenis incepit; reverentia præſidis omnem
Compreſſit motum, conticuítque locus.

V. 115. Quæcunque autem Ruta & per ſe pro Antidoto valet, foliis tritis & ex vino ſumptis, contra aconitum maximè & viſcum; item fungos & ſerpentium ictus, ut pote cùm muſtelæ dimicaturæ cum his rutam priùs edendo ſe muniant. Valent & contra ſcorpionum ictus & araneorum, apum, crabronum, veſparum aculeos, & cantharidas ac ſalamandras, caniſve rabioſi morſus, *&c.* *Plin. lib.* 20. 13. Sed addit tandem, Præcavendum eſt gravidis abſtineant hoc cibo, necari enim partus invenio.

V. 123. Artemiſia. Vide quæ priùs.

ARTEMISIA.

CUm te, chara ſoror, viridis reſpublica pellet,
Ire relegatæ non dubitabo comes.
Si nos fœminei luimus ſcelera omnia ſexûs,
Næ noſtra Ecbolicæ ſtirps miſeranda domûs.
Sit capiti ipſius ſiqua in ſua viſcera ſævit;
Nec pars, ſed totum mortis agatur opus.
Intempeſtivâ cur nos accerſimur horâ?
Illa dies noſtra eſt cùm bona Juno venit.
Impia & infælix, virtutis tempora tantæ
In magnum impatiens anticipare nefas!
At ſemel admiſſi non nôrunt otia ſucci,
Otia non nôrunt torpida; ſemper agunt.

V. 4. Plantæ quæ fœtum imperfectum aut mortuum ejiciunt.

Nec labor eſt magnus tabulata revellere nondùm
Vel bene fixa ſolo, vel bene juncta domûs.
Spreturam ventos cùm ſint retinacula firma,
Nunc dubiam abripiet quælibet aura ratem.
Quid non evertit primordia frivola vitæ?
Nec mirum; vita eſt integra penè nihil.
Nunc perit, ah! tenui pereuntis odore lucernæ,
Et fumum hunc fumus fortior ille fugat.
Totum aquilis Cœſar rapidis circumvolet orbem,
Collegámque ſibi vix ferat eſſe Jovem.
Quantula res quantos potuiſſet inepta triumphos,
Et magnum naſci vel prohibere Deum!
Exhæredâſſet moriente lucernula flammâ
Tot dominis mundum numinibúſque novis.
Tu quoque tantilli, Juvenis Pellæe, perîſſes,
(Quàm gratus terris ille fuiſſet odor?)
Tu tantùm unius qui pauper Regulus orbis,
Et propè privatus viſus es eſſe tibi.
Nec Tu tantùm, idem potuiſſet tollere caſus
Téque, Jovis fili, Bucephalúmque tuum.
Dormitórque urbem malè deleviſſet Agaſo
Bucephalam è veſtris, Indica fata, libris.

V. 19. Miſeret, atque etiam pudet, æſtimantem quàm ſit frivola animalium ſuperbiſſimi origo, cùm plerumque abortûs cauſa fiat odor à Lucernarum extinctu. His principiis naſcuntur Tyranni, his carnifex animus. Tu qui corporis viribus fidis, tu qui fortunæ munera amplexaris, nec te Alumnum quidem ejus exiſtimas, ſed Partum, tu qui te Deum credis aliquo ſucceſſu tumens, tanti perire potuiſti, atque etiam hodie minoris potes. *Plin. lib.* 7. 7.

V. 22. *Diviſum imperium cum Jove Cæſar habet.*

V. 26. Imperatoribus Romanis, qui poſt obitum in deorum numerum plerique relati ſunt.

V. 31. Ad eundem odorem equæ dicuntur abortire.

V. 33. Id eſt, Si Agaſo (qui curam Equorum agit, *A Groom*) dormitans fortè in ſtabulo equæ Bucephalo prægnantis extremitatem candelæ fœtentem reliquiſſet, in causâ forſitan fuiſſet cur abortum faciente equâ, Bucephala urbs (in memoriam illius celebris equi ædificata) nunquam condita fuiſſet.

Vix

Vix credenda quidem tam nugatoria peſtis,
  Mollitia hæc uteri ni mihi nota foret.
Ingratos ſcitis quantum aſpernetur odores
  Arcanâ olfactûs tetricitate ſui.
Vix bene prudenter, mihi credite; nam locus aptum
  Deliciis tantis non habet ille ſitum.
At contrà, totis bene-olentia ſenſibus haurit,
  Occurrítque illis, interiúſque trahit.
Nec facile affectûs cauſam indagare latentis,
  Nec docti ſatìs hanc explicuere viri.
Tentemus ſiquid melius poſſimus & ipſæ;
  Ultima nam curſûs tempora luna terit:
Et quæ de partu miracula mille ſuperſunt,
  Conventum poſcunt diſcutienda novum.
Edita tu proavis, Cynareia planta, tyrannis,
  Jam tandem offenſi gloria ſumma patris;
Jam ſacra, jam divûm gratiſſima naribus arbor,
  Atque iterum virgo, virgo perennè manens,
Tu bene fœminei myſteria fœmina mundi
  Commemorare potes, nam meminiſſe puto,
Téque olim patriæ natam inter aromata dulcis,
  Præclarè fas eſt noſcere quid ſit odor.
Quinetiam infælix cùm te ratione minori
  Tentantem fruſtrà vincere vicit amor.
In medio longæ miſeram diſcrimine pugnæ,
  Ah! ſæpe Hyſtericam decubuiſſe ferunt.
Ergò agè, quæ tandem tua ſit ſententia pande:
  Quid dubitas, nimiùm Myrrha modeſta, loqui?
Quid fles? quid rupto dimanant cortice guttæ?
  Illa vetus nil jam culpa pudoris habet.

V. 39. Inter veſicam & rectum inteſtinum poſitus.

V. 49. Myrrha, filia Cynaræ regis.

V. 51. Quæ adoletur diis immortalibus Thuris modo.

V. 55. Panchaiæ.

——— *ſit dives amomo,*
Cinnamáque coſtúmque ſuum ſudatáque ligno
Thura ferat, floréſque alios Panchaica tellus,
Dum ferat & Myrrham, &c.
Ovid. Metam. 10.

Fælices

Fælices culpæ, lacrymas producere tales,
Et tantum terris quæ potuere bonum!
Nulla unquam merita eſt tantum virtutibus ipſis
Fœmina, Tu quantum crimine, Myrrha, tuo.

MYRRHA.

AT tandem abſtergens fletum Cynareis odorum,
Diductis leviter frondibus ora levat.
Incipit, exactóque calet mox lingua pudore;
Mox nullâ ut pergat ſollicitanda prece.
Sic prima eſt cochleæ dura exantlatio ſiccæ;
Mox denſum pleno flumen ab ore vomit.
Nota quidem res eſt, aliis longè omnibus unam
Plura Gynæcitin fundere verba tribum.
Inque illâ longè reliquis plura omnibus unam
Fundere, ſiqua olim planta puella fuit.
Ergò hîc hiſtoriam contexit origine ab ipsâ,
Quâque licet, molli mitigat arte ſuam:
Quàm longùm illicito pugnavit fortis amori,
Et mala ne faceret, quàm mala ſæva tulit:
Quàm ſit ſæpè ſuâ conata arceſſere dextra
Mortem, dum potuit Myrrha pudica mori;
Impar cum ſævo congreſſa Cupidine virgo,
Sub juga quis magnas mittit ahena deas.
Multáque præterea quæ mens mihi dicere non eſt,
Cùm meliùs Naſo dixerit illa priús.
Tum verò innumeros uteri (haud ignara) labores
Flebilibus fertur queſta fuiſſe modis.
Vix ego, ſi ora mihi dentur muliebria centum,
Et detur pulmo roboris inſtar habens,
Tot genera & formas & nomina ſæva malorum,
Tot varii vultûs monſtra referre queam.
Quæ Superûm invidia eſt tam multo milite mortis
Ipſius vitæ velle replere domum?

Quid tutum eſt homini tua dulcia regna, voluptas,
  Metropolímque tuam ſi dolor hoſtis habet?
Sed mihi præcipuè laurus mea rettulit illam,
  Hyſterici incurſus ingemuiſſe mali.
Væ miſeræ (dixit) totius corporis urbi,
  Si caſtellum uteri vis inimica tenet!
Eminus hinc dirum jaculatur ubique vaporem,
  Fit fuga vaſta animæ quâ vapor ille ſubit.
Spirituum turbas intercipit ille volantum,
  Ut procul incautas teter avernus aves.
Si ſtomachum attingit, ſtomachus collabitur æger,
  Penſáque venarum ſemiperacta jacent.
Immemor officii dulces avertitur eſcas;
  Friget & extincto cruda culina foco.
Cor petit? ipſa tremunt labefacta palatia cordis;
  Vitale excuſſo ſanguine turbat opus.
Intrantéſque novos ſuſpendit ad oſtia fluctus;
  Territa vel retrò cedere vena jubet.
Et cava vel dubio, vel nullo, tympana pulſu,
  Significant animæ prætereuntis iter.
Splendida lætities afflatu extinguitur atro,
  Et ſpes, & quicquid pectore lumen habet.
Ut dicunt, Stygiis olim apparentibus umbris,
  Oppreſsâ tremulas luce perire faces.
At ſubeunt luctúſque metúſque odiúmque diei,
  Et formis horret Scena maligna nigris.
Mox in proceſſu fauces crudeliter ipſas
  Carnificis ſtringunt vincula ſæva mali.
Æthereâ infelix aurâ non veſcitur; ignis
  Sola alimenta ſui vita pyralis habet.

V. 46. Vena Cava ubi ingreditur dextrum cordis ventriculum.

V. 47. Arteriæ.

V. 47. Sanguinis, vel animæ in ſanguine.

V. 58. In Cypri ærariis fornacibus ex medio igne majoris muſcæ magnitudine volat pennatum quadrupes, appellatur Pyralis, à quibuſdam Pyrauſta: quamdiu in igne eſt, vivit; cùm evaſit longiore paulò volatu, emoritur, *Plin. lib.* 11. 36.

Sæpe

Sæpe & in alta volans caput occupat impigra peſtis,
  Ardentémque animi fértque rapítque domum.
Barbarico trahitur ratio captiva triumpho,
  Nunc religata oculos, nunc religata manus.
Scilicet hanc hilaris miſeram dementia ludit,
  Et riſu effræni viſcera mœſta quatit.
Et (vigil ah fruſtrà!) præſentia ſomnia narrat,
  Miratúrque ſuos non placuiſſe jocos.
Cuncta tremens pavet hæc, & cunctis illa minatur,
  Ac miſeranda jacet terribilíſque ſimul.
Huic vanis irarum ardeſcunt ignibus ora,
  Atque illi vanis imbribus ora madent.
Mortis imago alias premit exactiſſima, quâ cum
  Collatus, vitæ ſomnus imago foret.
Conſtringit ſenſus torpor ſolidiſſimus omnes,
  Arboreæque animæ non magìs alta quies.
Nec levis aura poteſt tenues impellere pappos,
  Siqua ex ore venit; ſed, puto, nulla venit.
Defunctam hyſtericæ conjunge, jacere putabis
  Defunctáſve duas, Hyſtericáſve duas.
Hoc tanto in morbo (quis credat? ſed tamen æquum eſt
  Credere quam longus perdocet uſus opem)
Subjice ſopitis grave-olentes naribus auras;
  Huic tetro cedet tetrior ille vapor.
Perdicum plumæ variæ ſuffimina ſunto,
  Humanæque comæ, quadrupedúmque pili,
Cornuáque coriúmq; boum, & quæ plurima quondam
  Verruca ægroti crure tumeſcit equi.
Nil virtutis eget: Quis caſus repperit iſtam?
  Aut tantum ingenium caſibus unde fuit?

V. 7. Pappus, Lanugo florum (propriè papaveris) ——— *Pappóſque volanter.* Lucret.

V. 83. Plumæ avium auxiliantur, inprimis perdicum, combuſtæ. *Sennert.*

V. 85. Imprimis utiles ſunt & à plurib⁹ commendantur ut præſentaneum auxilium, & quòd momento quaſi mulieres ſuffocatas revocent, verrucæ quæ tibiis equorum adnaſcuntur, ſi in furno ſiccentur, & in pulverem redigantur, & fumus ex eo naribus objiciatur injecto carbonibus. *Id.*

Ure ſimul petrelæa, & matrem ſulphur odorum,
  Viroſámque aſſam, caſtoreúmque grave.
Hæc per mille poros, nervóſque, viáſque micantes,
  Deſcendunt acie denſâ, uterúmque petunt.
Ille omnes aditus contrà munire ſupernè,
  Et clauſtra aggeribus firma tenere bonis.
Ergo in ſe magnis contractus nixibus ipſe
  (Nam ſpatio in magno vis malè fuſa perit)
Humoréſque ſupervacuos fœdóſque vapores
  Emittit triſtes inferiore via.
Non jam cura manet longinqua invadere regna;
  Tutari cura eſt ſéque ſuóſque lares.
Nec tandem Hannibali nova ſufficit agmina, poſſit
  Ut procul Italiæ frangere victor opes,
Romanas aquilas & pila minantia circùm
  Carthago è muris cùm videt ipſa ſuis.
His nares; uterum contrà ſuffire memento
  Quo placas magnos largus odore deos.
Cinnamáque ladanúmque illic ſuppone caprinum,
  Et coſtum, & ſtacten, ſi ſapis, adde meam,

V. 89. Πετρέλαιον, quaſi *oleum petrarum*, ex quibus odore validiſſimo extillat.

V. 89. Ex Chymicorum ſententiâ, quæ ſanè probabilis eſt.

V. 90. Grave-olentum: ſic *Plin.* Virus alarum, & Muſtelarum virus exitio eſt, *i. e.* odor. Colum. Virus paludis. *Virg.*

——Viroſáque Pontus.
Caſtorea ——

Statius tamen eo in bonam partem utitur,

——Atque omne benignè
Virus odoriferis Arabum quod creſcit in arvis.

Ubi Virus ſignificat rem multùm non malè olentem.

V. 107. Λήδανον Herodot. ſed Ionicè, nam communiter Λάδανον ſcribitur, & corripitur à Marcello.

V. 107. Arabia etiamnum & Ladano gloriatur, fortè caſu hoc & injuriâ fieri odoris plures tradidere, capras, maleficum aliàs animal, odoratum autem fruticum appetentius, tanquam intelligant pretia, carpere germinum caules prædulci liquore turgentes, diſtillantémque ab his caſus miſturâ ſuccum improbo barbarum villo abſtergere, hunc glomerari pulvere, incoqui ſole, & ideo in Ladano caprarum pilos eſſe. *Plin. l.* 12. 17.

V. 107. Sudant (myrrhæ arbores) ſponte priuſquam incidantur Stacten dictam, cui nulla præfertur.

Sudorém-

Sudorémque ſacrum zibethi, vomicámque gazelæ
  Ignotúmque homini te genus, ambar, habens,
Et mea quod ſpirat Panchaia ditibus hortis,
  Atque revicturæ quod rogus halat avis.
Nec tu thura bonis dubites avertere divis:
  Dii bene concedent uſibus illa piis.
Tum membra obſcuro cernes undantia motu
  Experrecti animi lucida ſigna dare.
Tum cava non ſolito fremere inteſtina tumultu,
  Disjectíque hoſtis tota ſonare fugâ;
Subter & obſcœno ſtillare venena canali,
  Sanguineáſque iterum lenè micare vias.
Et ſe ſæpe levant oculi, cœlúmque requirunt,
  Purpureúſque redux floret in ore calor.
Ultima conſtrictas reſerant ſuſpiria fauces;
  Ad vitæ expirat morbus & ipſe modum.

Quod tibi, dulcis odor, cum membro à nare remoto
  Et nari inviſo, quod tibi fœdus, odor?
Tu quoque quâ cauſâ, fœtor ſpurciſſime, bello
  Tam clara & longè diſſita regna petis?
Quâ vos, quâ celeres emittitis arte ſagittas,
  Naſus ubi, veſter tam procul arcus, abeſt?
Ergò aliqui ad cerebrum credunt pertingere ſolum,
  Quâ via ſub celſo fornice nota patet;

V. 109. Zibeth vocatur odoramentum quoddam pingue, craſſum, nigri ſaponis facie, quod ſudor eſt animalis cui Felis eſt figura. Qui liquorem illum eſſe ejus ſemen arbitrantur, ineptiunt; Strigmentum enim eſt, non, ut putabas, humor extractus è loculis genitalibus, *Scal. Exer.* 211. 2.

V. 109. Gazelæ Vomica, cujus excellentiam probant Perſæ, ſi odorantibus ſanguis è naribus eliciatur, *Id. Exer.* 211. 6. —— Gazela tibi ignota non fuiſſet ex quâ Moſchus: eſt autem Gazela tota capreoli facie, *&c. Ib.* Vide etiam *Exercitat.* 21.

V. 110. Græci recentiores (veteres enim non noverunt) Ἄμβαρ appellant, alii Ambram quidam Ambaram: quidam balænæ ſemen eſſe putant, alii gummi arborum in mare delapſum, alii genus bituminis. Scaliger Fungi ſpeciem eſſe.

Cogna-

Cognatóque utero mox impertire cerebrum,
  Aut triſte aut lætum quod ferat hoſpes odor.
Nec ſua ſæpe uterus, ſed gaudia gaudet amici,
  Et læſi læſus ſæpe dolore dolet.
Quod cerebrum Pyladen, uterum delectat Oreſten;
  Quod fugit & Pylades, noſter Oreſta fugis.
Non equidem inficior nodum quo jungit utroſque
  Naturâ ſimili conciliatus amor.
Conceptúſque ſuus, ſuus eſt & partus utriſque,
  Atque ambo fœtus ora parentis habent.
Quid, quòd ineſt nunquam ſatiata libido creandi?
  Magnorúmque capax, arctus utriſque ſinus?
Multáque prætereo (concurrunt multa in utriſq;)
  Scilicet hæc matrix corporis, illa animi eſt.
Sed tamen hæc iſti propria eſt ac priva facultas,
  Nec caput & nares ſemper, agátne, rogat,
Surgere conantem atque urgentem vincula fruſtrà
  (Sæpe rebellantem vincula nulla tenent)
Suppoſitus revocat (naſo ignorante quid actum)
  Et firmat grato glutine blandus odor.
At deſcendentem devexo pondere eundem
  (Nam proprio imbellis pondere ſæpe labat)
Suppoſitus fugat occurſu, ſurſúmque repellit
  Horrenda intentans arma moleſtus odor.
Sic cùm tota ſuis gens olim exceſſerat arvis,
  (Ingens finitimis undique terror agris)

V. 148. Ut Miniſter in ſacris Agonalibus.

Semper Agat ne rogat, nec niſi juſſus agit, Ovid. Faſt. 1.

V. 149. Galeni motus autoritate nonnunquam putavi uterum nihil aut perexiguum è ſuâ ſede dimoveri: at ægrotarum mulierum modò querimoniâ modò precibus adductus, hunc ſæpe tactu deprehendi inſtar globi cujuſdam in ventriculum efferri, eúmque graviter opprimere; hinc ſæpe manu depreſſus eſt, manifeſtóque in propriam ſedem propulſus: neque id ſanè magis alienum videri debet, quàm ejuſdem prolapſus quo totus ferè procidit. *Fernel.* Alii tamen hunc aſcenſum uteri negant.

V. 157. Helveti. Vide Hiſtor. *lib.* 1. Comment. Cæſar.

Invitam ad patriæ ſemiruta tecta relictæ
  Reppulit obſtanti major ab hoſte metus.
Ergò alias alii cauſas; ſed nulla relatu
  (Nam legiſtis eas, ſat ſcio) digna novo.
Quid potero ipſa novi? mihi tu, doctiſſima præſes,
  Fare aliquid, dicis; res ait ipſa, tace.
Fas parere tibi; verum reperire Deus me
  Fortè vetat, verum quærere & ipſe jubet.
Longiùs hæc ratio, puteóque petatur ab imo:
  Haurio ſi lentè, da veniam, alta latet.
Admiranda vides, & bella & fœdera rerum;
  His conſtat mundi muſicus ille tenor.
Hæc qui haurire velit noto de fonte quaterno,
  Gnaviter inſanus cum ratione foret.
Cauſarum hîc varii ſe pandunt undique rami
  Sed cauſis radix omnibus una ſubeſt.
Namque ea quæ vulgò jam quatuor eſſe putantur,
  Non ſunt immenſi ſemina prima globi.
Theſauros elementorum congeſſit in illis
  Verorum, in promptu numen habere volens;
Principia unde ſuos depromere poſſet ad uſus,
  Et miſta æternùm ſuppeditare nova.
Infinita favis latitant elementa minutis;
  Infinita homini, ſed numerata Deo.
Nec magìs antiquus claro calor inſidet igne,
  Famoſúmque ſuæ frigus inhæret aquæ,
Quàm vel amarities,dulcedo,albórque nigrórque,
  Atque omnis, variæ copia naris, odor,
Vel noſtræ ecbolicæ vires, vel ſtyptica virtus,
  Propria materiæ puncta habuere ſuæ.
Terris cuncta, & aquis, flammíſque animíſque coæva.
  Quid parcè & timidè dico? Priora volo.
Nam quæ terræ & aquæ, flammæq; animæq; vocantur,
  Ex his compoſitum corpus habere reor.

V. 167. A notiſſimâ Democriti ſententiâ, *Veritatem in profundo puteo latere.*

Quip-

Quippe—Sed oblatus ſubitò vocem abripit horror,
Nam longè versâ janua clave ſonat.
Intrantémque ipſum cultorem nobilis horti
Vidit ruta procul ; vidit, & intremuit.
(Nam nulla in terris diſtantia longiùs herba
Purgatrix oculi quàm bona ruta videt)
Et fugite hinc properè ſubmiſsâ voce ſuſurrat ;
Cultor adeſt horti, diffugiamus, ait.
Nondum erat orta dies, ſed luce afflata propinquâ
Luna iter admiſſis præcipitabat equis.
Nec ſe more ſuo tam matutinus agebat,
Sed caſu è ſomnis excitus ille novo.
Nam ſubitis uteri lacerata laboribus uxor,
Inclamabat opem, Juno benigna, tuam.
Ille autem, qui vel centum Junonibus horti
Prætulit attonitus germina multa ſui,
Quæſitum huc properè Cyclaminum forte cucurrit,
Quo lentum excuteret parturientis onus.
Ut procul aſpexêre virum, ſeſe ocyùs omnis,
Sed furtim, & nullo murmure, turba levat.
Et breviter præſes, Nunc miſſa eſt ; Ite, ſorores :
Interruptum aliàs perficietur opus.
Diſcedunt, nullóque ſono nullóque tumultu
Areolas repetunt germina quæque ſuas.

PLAN-

PLANTARUM

Lib. III.

Flora.

NUnc, ſiquando, mihi, nunc lætùm, Muſa renide,
Tempus adeſt veris; temporis ora refer.
Nunc varia innumeros, facundia, pande colores,
Et quicquid florum picta poeſis habet.
Undique ſe trudant viridanti è carmine gemmæ,
Et reſonet toto muſica verna libro:
Undique laudis odor dulciſſimus halet, & omnis;
Pluſquam Pæſtanas pagina fundat opes.
Undique formoſas lumen diſcriminet umbras;
Nulláque non veris gaudia carmen agat.

Primus, Io, Maii, mundo gratiſſimus omni,
Primus, Io, venit, præcipuúſque dies.
Hoc olim (ſic fama) die (nec rumor inanis
Sed ſic fama refert vatibus orta ſacris)
Nupſit odorato Chloris formoſa marito,
Nupſit, & ex illo tempore facta dea eſt.
Tunc & terra ferax, & cœlum, & pontus & aer,
Publica lætitiæ ſigna dedêre ſuæ.
Nulla erat in toto nubes circum vaga cœlo,
Vel ſi forſan erat, picta decenter erat.
Nullus compoſito ſpirabat in aere ventus,
Aut hilares flatu ſollicitabat aquas.

Vel ſi forſan erat, dulces ſpirabat odores,
  Mulcebátque hilares officioſus aquas.
Tunc mille ignotis florum radiare figuris,
  Attonitam monſtro fertilitatis humum.
Tunc nova per ſteriles ſe attollere lilia montes,
  Innocuóſque rubos dulcè nitere roſis.
Pro triſti urticâ pro vulnifico paliûro,
  Narciſſum & violam ſurgere purpuream,
Hunc talem tantúmque diem, de virgine crudâ
  Quo facta eſt eadem fœmina, quóque dea.
Grata quidem ludis celebravit Flora quotannis,
  Et voluit lautâ religione coli.
Dum dea Romanæ manſit non ultima gentis,
  Et numen dominâ dives in urbe fuit.
At tandem omnigenûm turbâ comitante Deorum,
  Cum vaga Romanis finibus exul, abit,
Ludorum, & pompæ, templíque & thuris honore,
  Omnibus & divæ deſpoliata bonis.
Cum generi infœlix humano deſiit eſſe,
  Et cœpit tantùm floribus eſſe dea.
Quo potuit miſeranda modo (non more vetuſto
  Prodiga inexhauſtas cùm malè ſparſit opes,
Non ea vis animo, nec tanta ſuperbia tanto
  Culmine dejecti numinis eſſe poteſt.)
Sed furtim modicéque & libertate modeſtâ
  Et coluit tamen hunc, & colit uſque diem:
Quóque magis variis diſperſum partibus orbis,
  Regnum obeat florum, quod ſibi reſtat adhuc.
Hæc, memor officii, ſolennia ſacra quotannis,
  Nunc his, nunc aliis partibus orbis agit.
Nec labor eſt illi terras peragrare remotas,
  Et latè mundum viſere floriferum.
Nam pictis zephyri vaga curribus aera tranat,
  Et placidum aurigâ conjuge radit iter.
Annus erat longè ante alios pulcherrimus annos,
  Annus, Iô, nomen cui Carolinus erat,

Aureus

Aureus ille quidem cœlo proceſſit ovanti,
  Cinxerúntque aureis aſtra benigna choris.
Ille dedit toti pacem mitiſſimus orbi;
  Ille fores Jani clauſit ubique ſui.
Ille dedit majus tibi, fauſta Britannia, donum,
  Ille tibi pacem Carolidémque dedit.
Viginti annorum reparavit damna malorum,
  Compoſuítque vetus jam, validúmque chaos.
Nec fuerant urbes tantùm illi atque oppida curæ,
  Reſpexit flores, arboreúmque genus.
Reſtituit ſylvarum, hortorúmque auxit honores;
  Et nullum nitidæ pacis omiſit opus.
Ipſa deos reliquos & dulcia numina ruris,
  Exul Flora diù concomitata redît,
Illam ego curvatæ dorſo ſuper iridis altam
  Vidi equidem (mihi tùm Muſa ſpecilla dedit)
Anglica purpureo repetentem regna triumpho,
  In pompâ agnovi verſicolore deam.
Subſtitit illa tuâ, Thamiſis, celeberrime, ripâ,
  Cui chara ante alias & vetus hoſpes erat.
Hîc dea totius conventum indixerat orbis
  Floribus, hîc juſto conveniúntque loco.
Convenere omnes, quotquot plaga fervida torret,
  Frigida conſtringit, vel moderata fovet.
Quotquot prima dies roſeo de carcere Eoo
  Erumpens, madidi luminis imbre rigat.
Quotquot ſera dies pronæ contermina metæ
  Lumine purpureo florida & ipſa videt.
Germina conveniunt, non hæc (nè fortè putetis)
  Quæ radice altâ fixa videtis humo.
Fixa videtis humo, nec ſe poſſe ipſa levare,
  Vivere materno vel malè rapta ſinu.
Quis negat? at certè venêre (quid impedit) illa
  Quæ vidiſſe ſacrâ mente Platona ferunt:
Agnoviſſe ferunt ſimul, idæáſque vocaſſe,
  Divinúmque genus, filioláſque Jovis.

O quanta ætheriis quam fulgida gloria plantis,
  Quantus honor nudæ eſt Archetypæque roſæ?
Qualis odor, quantúſque rubor! ſed & hæc tamen ipſa
  Noſtrates multùm eſt dicta referre roſas.
At conſtans & firma per omnia ſæcula vernat,
  Non violabile habens occiduúmve decus.
Námque idæa roſa eſt divinæ mentis imago,
  At roſa terreſtris, quæque ſuperbit humi.
A Jove plus diſtans vel imaginis hujus Imago eſt,
  Quid mirum, ſtabili ſi minùs ore nitet?
Talia conveniunt viva exemplaria gentis
  Florea floridulæ; concelebrántque diem

Tanta, tot iſtius ſpectacula dædala lucis,
  Pingere tu, credo, ſolus, Apollo, potes.
Tu qui peniculo radiorum pingis, Apollo,
  Hoc varium mundi multicoloris opus.
An poſſis planè dubito deſcribere verſu,
  Plantarum & vatum ſis licet ipſe deus.
Confiteor rem tantam operum non eſſe meorum;
  Pauca legam, ritu prætereuntis apis.
Faſciculus nobis è tanto parvulus horto,
  Sufficiens unus, ſit modò dulcis, erit.

Cùm jam ſolennis pars magna peracta diei
  Eſſet odoratis magnificiſque ſacris.
(Sacris, quæ nec lingua poteſt humana referre
  Forſitan, & quæ ſit fortè referre nefas)
Judicio tandem placuit certare jocoſo;
  (Sed res certè acta eſt acriùs illa joco)
Reginam hortorum regni ſi vellet amæni,
  Et quaſi pronumen diva creare ſuum.
Quæ foret ingenti digniſſima nomine planta,
  Et tituli radiis nobilitanda novi.
Scena recurvatis ſtabat topiaria ramis,
  Exigui formam templi imitata cavam.

Multa arbor, multúſq; frutex bene olentibus umbris,
Et lepidè pictis compoſuere tholum.
Punica ibi, regale rubens, & candida jaſme,
Candidáque Idaliæ myrtus amata deæ.
Et flore argento ſimili ſtetit aurea malus,
Tota odor; atque maris ros & utrúmque lilac.
Lenta periclymenos, vultúque colutea flavo,
Intextúſque roſæ multus ubique decor.
Et pulchrum quicunque alius caput extulit altè
(Emblema adjectum) flos variabat opus.
Interiùs poſita eſt ſummi teſtudine templi
Sub mediâ, ſedes judicis alta deæ.
Conflata innumerabilibus (mirabile dictu)
Ex foliis horti verſicoloris erat.
Quæ variis oculos ludebant ſcita figuris,
Non effabilibus conſociata modis.
Vermiculatum opus egregiè, gemmíſque per artem
Diſpoſitis ſolidum, teſſerulíſve putes.
Nil opus eſt ſolido; ſunt tenuia corpora divis,
Quæque ſuper pappis firma ſedere queant.
Illa ſedet totâ cum majeſtate venuſtâ
Immenſæ poterant quam dare veris opes.
Illa Ariadnæâ frontem ſtellata coronâ,
Iridis & feſtâ veſte ſuperba ſedet.

V. 134. Album & cæruleum, alio nomine dicitur Syrinx vel Syringa alba aut cærulea, quod ſurculos ſpargat (aliquando & truncum arboreum cærulea) fungoſâ medullâ plenos in morem Sambuci, & fiſtulis effingendis aptos, unde & Anglicè vocatur Pipetree, ſpicam vel racemum portat florum minutorum, cærulea longiorem, alba breviorem, odoratorum.

V. 135. Frutex ſepibus familiaris flore odoro, vulgò dictus Caprifolia vel Matriſilva. Angl. Woodbind, Honyſuckle.

V. 135. Arbor florem ferens ſimilem geniſtæ, à noſtratibus Sena Notha dicta, quod folium habeat non diſſimile Senæ, vim autem purgandi acriorem multò & periculoſam.

Ante

Ante deæ ſolium & nullis non mite tribunal,
Stabat in officiis turba parata ſuis.
Mollibus & pictis, ſed &, heu! pernicibus alis,
Subnixa horarum bis duodena cohors.
Has prope ter deni ſtabant ex ordine pulchri,
Inſignéſque pedum mobilitate, dies.
Vos quoque bis ſeni ſed vultu diſpare menſes;
Sedula lunares gens agitare rotas.
Ver aderat, roſeus juvenis, ſua in ora notatus,
Attrahere haud raro judicis ora deæ.
Pulchra quoque aſtabat, cultúque modeſtior æſtas,
Spicea ſerta illi, flaváque veſtis erat.
Pomonæque tumens, Bacchíque autumnus honore,
Purpureas vitis qui pede calcat opes.
Et parvo contenta, famémque & frigora ſpernens,
Tempeſtas planè Stoica, pauper hyems.
Non tamen huic nullum indulſit natura nitorem,
Nec vel languenti gratia nulla ſolo eſt.
Rebus in adverſis triſtem non deſerit annum
Plantarum fragili natio tota fide.
Sunt aliquæ plantæ (ſunt flores inter amœnos,
Deliciis natum luxuriæque genus)
Quas hyemis nunquam certè infœlicis amicas
Eſſe pudet, non ſi terra polúſque fremant.
Sunt paucæ fateor, ſunt germina parva minorum
Gentium, at à meritis nobilitata ſuis.
Ergò hyemem primam (dedit hunc novus annus honorem,
Atque hyemi vultu Janus utroque favens)
Diva ſuam juſſit non magnam educere turmam,
Copiolámque inopem, gloriolámque levem.
Paret hyems, raro diſponit & agmine flores
(Virtuti haud numero fidere ſueta) ſuos.

Stant acie in primâ duo florum pænè gigantes
Pigmæas inter militias hyemis.

Nobile mezereon mater laurúmque tinum, quos
  Pænè gigantæo nomine terra vocat.
Quæ ſi florerent minùs anni tempore duro
  Germina, vix nomen florum habitura puto.
Nunc ità cenſentur; titulúmque hunc forma mereri
  Et non indignus vere probabit odor.
Stat juxtà, quam ſæpe malæ legere novercæ,
  Quam genuit triplicis ſpuma cruenta canis,

V. 187. Chamælæa Germanica, Angl. Spurge-Olive, or Dwarf Bay. 1. Laurus Pumila, nec differre videtur à Chamædaphne *Dioſcorid. Arab.* Mezereon dicitur, floret circa Calendas Januar. Frutex eſt, aliquandò in altitudinem ſex pedum creſcens, & multos ramulos diffundens, folio liguſtri, ſed minore, & pallidiore, racemis florum minutorum ex ipſo ligno erumpentibus, quibuſdam ſaturi, aliis diruti ruboris, odoratis.

V. 187. Quamobrem ità vocetur neſcio, aliqui Laurum ſylveſtrem vocant, æquè malè. Tini meminit *Plin.* Hanc (ait) ſilveſtrem laurum aliqui intelligunt, nonnulli ſui generis arborem: differt colore, eſt enim cæruleâ baccâ, *lib.* 15. *cap.* 30. Pumila eſt planta (verba ſunt Bapt. Portæ, ſed in Angliâ novem pedes altas vidi) foliis inodora admodum florida etiam Hyeme, quo tempore maximè expetitur opere topiario, Flos in umbella corymbacea ex albo purpureus, ſemine ut Terebinthi, gigartis uvarum ex argento in cæruleum luridis & Celaſtrum Theophraſti putat eſſe.

V. 193. Aconitum, Woolfs-bane, Angl. floret Menſe Januario (nempe Aconitum hyemale dictum, ſunt enim aliæ ſpecies.) Conſtat omnium venenorum ocyſſimum eſſe Aconitum, & tactis quoque genitalibus feminini ſexus, animalium eodem die inferre mortem. Hoc fuit venenum quo interemptus à Calphur. Beſtiâ uxores M. Cæcilius accuſator objecit, Hinc illa atrox peroratio, Ejus in digito mortuas. Fabulæ narravêre, à ſpumis Cerberi canis, extrahente ab inferis Hercule, ideóque apud Heracleam Ponticam ubi monſtratur is ad inferos aditus gigni. *Plin. lib.* 27. *c.* 2. Addit 3. Naſcitur in nudis cautibus, quas aconas vocant, & ideò Aconitum aliqui dixere, nullo ne pulvere quidem nutriente, hanc aliqui rationem nominis attulêre, Alii, quoniam vis eadem in morte eſſet, quæ cotibus ad ferri aciem deterendam, ſtatimque admota velocitas ſentiretur. Poſtrema ratio nominis ſatis inepta eſt, priorem probat *Ovidius.*

Quæ quia naſcuntur durâ vivacia caute,
Mortales Aconita vocant——

Florem habent Ranunculo ſimilem, radicem Anemonæ.

Planta

Planta nocens, duris plerumque in cautibus orta,
Nomen & indè ferum, durior ipſa, trahens.
Nunc viget, auratúmque caput levat improba terrâ,
Nec, ſimilis patri, ſolis ad ora tremit.
At propè Leucoion tenerum tremit ore modeſto,
Territa vicinæ proximitate malæ.
Illa nives inter niveæque ſimillima guttæ,
Dignoſcenda tamen, candidiórque nitet.
Nobilis hanc ſequitur cœleſti concolor oræ
Hepatica, atque omni cærula nube caret.
A ſe ſervato clarum & venerabile terris
Sanguinis artifici viſcere nomen habens,
Conſcia virtutis ſæva inter frigora brumæ,
Proſilit è duro, planta puſilla, ſolo.
Aſpectus aliæ molles & tempora cœli;
Et ſolem & zephyros, opperiantur, ait.
Proſilit illa ferox, heu, caule tenerrima nudo,
Præpropera, & foliis incomitata ſuis.
Primula jungitur, his, quam ver cognominat ipſum,
Et decorat vernus purpureúſque color:
Atq; anemonarum, cyclaminorúmq; crocorúmq;
Audax ſub dio quoddam hyemare genus.
Quas velut iſtius non veras temporis herbas
Diva ad gentiles juſſit abire ſuas.

V. 199. Nempe Leucoium bulboſum præcox (nam Leucoium ſignificat Stockgilliflowers, & Leucoium luteum, Wallflowers) quod Febr. floret, vel aliquandò ſub finem Januarii; Aliqui Violam albam bulboſam appellant; Angli The bulbous Violet, or Snowdrops, quaſi dicas Guttas Nivis.

V. 203. Hepatica nobilis; Noble Liverwort. Flos ranunculo ſimilis, Januario florens.

V. 213. Primula Veris cærulea vel purpurea, quæ mediâ hyeme floret, nam reliqua genera tardiora vernáque ſunt. Blew-Primroſes.

V. 216. Anemonæ arte & ſatione tempeſtivâ quovis anni menſe florent, ſed & ſpontè quædam Februario, ſicut & Cyclamini, Crocique.

Reſtabat

Reſtabat canæ genuino ex milite brumæ,
  Helleborus, gelidi gloria prima ſoli.
Solus hic auſus erat pulchrum certamen inire,
  Floreáque intrepidus poſcere regna ſibi.
Et radice nigrâ ſe ſiſtens antè tribunal
  Pallidulo cæpit fortitèr ore loqui.

V. 220. Helleborus, **Bears foot**, floret Decembri, unde & Angl. dictus eſt, **Christmas-Flower**. Flos Roſæ albæ ſimplici ſimilis.

HELLEBORUS NIGER.

NOn mihi nunc animus formæ contendere honore,
  Lilia vobiſcum, purpureáque Roſa.
Prætidas hæc olim veſania perdidit, auſas
  Junoni vultus æquiparare ſuos.
Cum ſubitò falſis ſilvam mugitibus implent,
  Séque putant turpes rus peragrare boves.
Hæc ego curavi læſæ deliria mentis,
  Humanámque iterum vocem animúmque dedi,
Et meus haud pretium retulit vulgare Melampus
  Conſcendens thalamos, Iphianaſſa, tuos.
Nec mihi ſtultitiam quiſquam exprobabit eandem,
  Quam pepulit plantæ vis animoſa meæ.

V. 3. Melampodis fama divinationis artibus nota eſt, ab hoc appellatur unum Hellebori genus Melampodion. Aliqui paſtorem eodem nomine inveniſſe tradunt, capras purgari paſto illo animadvertentem, datóque lacte earum ſanaſſe Prætidas furentes. *Plin. l.* 25. *c.* 5. Prætides Præti Argivorum Regis filiæ, Iphianaſſa, Lyſippe, Mæra, & Euriale dictæ, quæ cum ſe formâ Junonem ſuperare jactitaſſent, in eum furorem actæ ſunt, ut ſe vaccas eſſe crederent.

Prætides implerunt falſis mugitibus agros. Virg.

Melampus autem (ſive Augur ille celebris, ſive alius)

——*Helleboro curavit eas & Iphianaſſam uxorem duxit certè Melampus.* Virg.

Medicus dicitur. Georg. 3.

——*Ceſſere Magiſtri Phillyrides Chiron, Amathacmúſque Melampus.*

Form

Forma bonum magnis ſolidum atque fidele deabus,
Cum cœlo & magnis illa coæva deis:
Non illam hoſtili irrumpens capit impete morbus,
Nec longi expugnant obſidione dies.
Frivola res forma eſt in floribus atque puellis,
Par hominum vitæ frivola ridiculæ.
Talis inauratæ fugitiva ſuperbia nubis
Quam Phœbi Artificis lucida pingit acus.
Nunc lætùm nitet ac ridet, ſed proxima triſtes
Turpiter in lacrymas deſinere hora videt.
Hæc teneros anguſta coarctat gloria flores,
Hos malè cancellos Hemerocallis habet.
Illos & pluviæ necat, & vis improba venti,
Illos aurorum cæca venena necant.
Ut Semele infœlix inter blanda oſcula ſolis,
Atque ſui, pereunt ipſo in amore dei.
Illis per fibras cæſim læthale calores,
Mortiferum punctim frigora vulnus agunt.
Frigora ſi veniant, Progne pernicibus alis
Adventum brumæ non magis ipſa fugit.
Siquis in hâc, divûm æternis flos dignior hortis,
Tam fragili vitæ conditione brevis.
Siquis ſubjecit pedibus ſtrepitúmque furorémque
Et raucas hyemis terribiléſque minas.
Indomitúſque nives calcat, pluviáſque repellit
Victor, & aeriæ bella ſonora plagæ.

V. 24. Hemerocallis antiquorum flos diverſus eſt diverſis autoribus, Dioſcoridi ex genere Liliorum eſt, *Theoph.* Longe alius, & *Plin.* qui eam folio coronare dicit. Nomen certè maximæ parti florum convenit, ſed minùs fortaſsè Lilio quam pleriſque aliis, ſi à fugacitate titulum obtinuit.

Huic,

Huic, dea, pro meritis da ſceptra hortenſia tantis,
  Imperium in flores da, dea juſta, tuos.
Sola quidem virtus facit & ſapientia regem,
  Si benè rex magni dictus Imago Dei.
Hâc ego confidens, non formæ dote ſuperba,
  Florea non temerè vindico regna mihi:
Nec forti imbellis mihi cedere turba rubeſcat,
  Luxuriâ & vernis ebria, turba bonis.
Venit hyems; Eheu? lætus modo, nunc ſimùl annus
  Lugentis vultus atque furentis habet.
Undíque carceribus venti effunduntur apertis,
  Et latè infælix diſpoliatur ager.
Frondibus arboreis primo conamine raptis
  Truncum & radices vix ſua ſervat humus.
Imbribus immodicis latet obruta terra, vel illa
  Lanatis nivium tota operitur aquis.
Vel concreta gelu riget, & ſimul ipſa ſupernè
  Fert ripam in dorſo fluminis unda novam.
Marmoreo in tumulo natura ſepulta videtur;
  Frigora captivam deſidioſa tenent.
Germina miraris tanto in diſcrimine rerum
  Multa mori; ingenti multa latere metu?
Aſpice languidulo nictantem lumine, & ipſum,
  Plantarum credes non benè habere deum.

V. 39. Audiamus unum *Plin.* Medetur morbis Comitialibus, Vertigini, melancholicis, inſanientibus, Lymphaticis, Elephantiæ albæ, lepris, tetano, tremulis, podagricis, Hydropicis, incipientibus Tympanicis, ſtomachicis, ſpaſticis, clinicis, Iſchiadicis, Quartanis, quæ aliter non deſinant, tuſſi veteri, inflammationibus, torminibus. Hæc omnia cumulatim, ſed & multa alis ſparſim attribuit. Libet nunc titulos videre Imperat. Juſtiniani, Imperator, Cæſar, Flavius Juſtinianus, Alemanicus, Gothicus, Franciſcus, Germanicus, Anticus, Alanicus, Vandalicus, Africanus, Pius, Fœlix, Inclytus, Victor ac Triumphator, ſemper Auguſtus. Satis hæc glorioſa, ſed profectò Imperator Helleboro noſtro immane quantum inferior eſt.

Nunc, violæ, nunc ô bellæ prodite tulipæ,
Nunc, roſa, purpureum pande ſuperba decus.
Quid nitidi vivas expromere, Lilia, vultûs
Ceſſatis (propria eſt hæc nivis hora) nives?
Omnia ſecretis conduntur germina in antris,
Omnia ſurda jacent, omnia muta metu.
Auſa laborantis tantâ in formidine mundi
Pænè ego belligerum ſola levare caput.
Nec me virtutis, nec me rationis egentem
Circumſtat telis millibus acris hyems.
Quod tibi ſi mens eſt reginam, diva, creare,
Et titulo plantam nobilitare ſacro.
Conveniant omnes, te coram judice certent,
Ut dignam tanto munere, diva legas.
Cauta ſed in mediam conventum indicito Brumam,
Quæque petunt fortem tempora dura ducem.
Siqua ex molliculis, ſiqua ex redolentibus iſtis,
Et nimiâ ornatis ambitione venit,
Si caput audebit pulchellum oſtendere, cedo;
Pulchellum exornet pulchra corona caput.
Nulla quidem veniet; diſcrimine picta venuſtas
Tam magno imperium non benè credet emi.
At ſolæ comparebunt non divite cultu,
Quas, dea, nunc comites cernis adeſſe meas.
Nec ſibi nunc (non eſt fiducia tanta) petitum
Adveniunt iſtæ, ſed mihi regna vovent.
Fortiter hæc patior; quid agam nunc fortiter audi,
Cognita nam virtus parte in utráque mea eſt.
Nec ſolum invictum bellis civilibus eſſe,
Sed latè populos vincere regis opus.
Si mihi de partis cognomina clara triumphis,
Atque honor ex omni ſurgeret hoſte novus.
Vix (puto) Romanus vel jactantiſſimus olim
Tot titulos princeps accumulare poteſt.
Serpentes latè cancros, ſcabiémque vagantem
Monſtra ſuperveniens irrequieta domo;

Quartanas

Quartanas cunctatrices lentóque duello
Terribiles celerem carpere cogo fugam.
Cum vertigo rotat cerebrum, ſufflamine noſtro
Siſtitur, & firmo permanet orbe caput.
Cum membris exundat aquoſus & æſtuat hydrops,
Siccatur noſtro pulvere dira palus.
Quid memorem reliquos,cum morbum tollo caducum,
Sit licet Herculeus, ſit ſacer ille licet?
Quid memorem morbos? mihi mors apoplectica cedit,
Néve animâ patior membra manente mori.
Magna quidem memoro; ſed & his majora ſuperſunt,
Tantáque res meriti pars quotacunque mei eſt.
Me penes eſt unum læſæ curatio mentis,
Efficere hoc ſolis diiſque mihíque licet.
Inſanis medeor ſtultíſque, quid addere poſſit,
Quæ majora mihi vel dare regna deus?
Qui facit hoc, illi eſt totus provincia Mundus,
Imperium magno Cæſare majus habet..

Dixerat, & læto comites plauſere tumultu,
Ipſáque (ſi fas eſt credere) riſit hyems.

Protenùs eduxit legiones purpureum ver,
Florea per totum funditur umbra ſolum.
Vix (puto) qui tantâ potuit facundus Homerus
Argolicas acies dinumerare fide.
Vix (puto) tot poterat formoſa examina florum
Exactâ & certâ dinumerare fide.
O Ver! ô pulchræ ductor pulcherrime gentis!
O florum Xerxes innumerabilium?
Quos ego (nam gens eſt non averſata liquores)
Epotare etiam flumina poſſe reor.
Talis erat pictis fulgens exercitus armis,
Et forma atqua ingens arma fuere decor.

Nomine tum formâque tubæ flos æmulus ærêæ,
Stans medio, clarum ter dedit ore ſonum.
Edicítque altâ voce, ut ſimul audiat omnis
Concio (nam vox eſt candida & alta tubæ.)
Quiſquis (Io) florum quos hic aſtare videmus,
Non petitis regnum, cedite ritè loco.
Ritè priùs ſanctum venerati numen abite,
Qui regnum ambitis, vos remanete loco.

Prima racemoſi ſubmiſſo vertice caulis.
Antè deæ ſolium judicis, Orchis abit.
Orchis apes portans maculoſo examine pictas,
Monſtráque ridiculi ludicra floris habens.
Orchis, quam Satyri & nequam deus ille Priapus,
Et Venus, & judex noſtra vel ipſa probat.
Hanc ſequitur cognata canini nominis herba,
Nec minùs ipſa iiſdem fida miniſtra deis.

V. 131. Ex genere Pſeudonarciſſorum Juncifoliorum, propter figuram tubi in medio flore à Gall. *Trompettes* dicitur, ut à noſtratibus, *Trompets*, vel, Baſtard Jun.

V. 139. Famoſiſſimo nomine Satyriòn, à libidinoſis Satyrorum teſticulis. Ὄρχεις Teſticuli, quorum & figuram radices referunt, & vim mirificè augere dicuntur. *Dioſc.* ſcribit à Romanis, Molorticulum Veneris nominari, quaſi (interprete *Lauremburgio*) efficax in permolendo Orticulo muliebri. Multa ſunt Orchidum ſpecies, ſed tres à floris figurâ cognominatæ, nempe Orchis, Sphzodes, Melittias, Myodes. Angl. The Waſps Orchis, (quam malè *Parkinſonus* noſter appellat, The Gnats Orchis, σφὴξ enim Veſpa eſt, non Culex) The Bees Orchis, The Flies Orchis.

V. 145. Dens Caninus. Dogs-tooth. Flore albo vel purpureo, ex Satyriorum (ut quidam exiſtimant) genere, & Satyrion Erythronium, Τρίφυλλον *Dioſc.* voluit eſſe, quod *Parkinſonus* noſtras Tulipam eſſe contendit, utcunque non minus efficax in excitandâ Venere creditur.

His

His quoque ſe jungunt pulchri comites Hyacinthi,
Nobilis illa, potens, & numeroſa domus.
Nec tamen hæc cauſa eſt hoc tempore poſcere regnum,
Heu! ignominiâ nuper inuſta gravi.
Nam quondam Oebalio cum ſe de ſanguine cretum,
Et magni Ajacis diceret eſſe genus.
Res ea judicio Floræ commiſſa ſupremo,
Nuper erat, cauſâ ſed cecidiſſe ferunt,
Quod ſua non poterant inſignia ſcripta probare
Litterulis mœſtis flebilibúſque notis;
Tu quoque qui Græcis gallinæ filius albæ,
Ignoti titulum, candide, Lactis habes,
Quamque parens florum miti lætiſſima cœlo
Bethlemiæ Stellam terra Britanna vocat,
Ambitione vacans omni, Leucantheme bulbe,
Ut decet affinem, tu comitaris eos.

V. 147. Variæ ſunt diſſimillimæque Hyacinthorum ſpecies quarum nulla litterulis notiſ:e ſignata eſt, ſed neque Lilii formam habet, itáq; nullo iure hoc nomen invaſerunt. Columellæ, Vitruvio, Palladio Iris, cærulea Hyacynthus dicitur, quæ non minus ab illo Heroico poëtarum differt; de quo magna inter Criticos & inextricabilis contentio eſt. *Parkinſonus* Hyacinthum illum purpureum quem ſtellatum dicimus, Virgilianum Vaccinium putat eſſe.

V. 157. Orinthogalum, Lac Avis, vel Gallinæ, an propter excellentiam & raritatem cùm primò id nominis adeptum ſit? quo ſenſu dicimus,

Rara avis in terris nigróque ſimillima Cygno?

Certè *Plin.* in præfatione ſic ait, Alii Κέρας Ἀμαλθείας, (libros inſcripſere) ut vel Lactis Gallinacei ſperare poſſis in volumine hauſtum, ſuper quo Dalechampius, Lac Gallinaceum olim de ſummâ fælicitate uſurpabatur. *Strabo. l.* 14. Eos qui Sami fœcunditatem laudabant, ei proverbium accommodaſſe tradit, quo aiunt, Φέρειν ὀρνίθων γάλα. At nullus hoc bulbo vulgarior; an quod flos iſte parvus, intùs lacteus, foris viridis, albas quodammodo avium ſuper foliis dejectiones (quæ quaſi lac Avium videntur) repreſentant? vocatur & alio nomine Bulbus Leucanthemus, & ab Anglis honorificentiſſimè, Bethlemiæ Stella propter ſtellarem floris figuram.

Sed neque te ſummæ tanto in certamine laudis,
Virium habere ſatis, belli modeſta, putas.
Militiæ quanquam pars tu firmiſſima vernæ,
Præcedis, comitas, ſubſequeríſque ducem.
Quanquam Conſolidæ nomen tibi jure tributum eſt
Et magno dignum principe munus habes.
Quanquam nulla facis,quanquam omnia vulnera curas,
O verum plantæ militis officium!
Hæc eadem guttis Sanicula ſparſa cruentis,
Et Cotyledonis ſanguine ſparſus apex.
Hæc eadem rubro Lunaria cærula caule.
Et Geranî virtus Hæmatoidis agit.
Hæ ceſſere tamen; flores plerumque feroces
Non ſua tam virtus, quam ſua forma facit.
Cedit & ipſe etiam gladii de nomine dictus,
(Quis putet hoc?) cedit, picta tulipa, tibi.
Tot cinctus gladiis, truculenti more tyranni,
Regni affectati ſuſpicione caret.

V. 163. Daiſie. Gall. *Margarite.* Officinis Conſolida minor appellatur propter vim aſtringendi curandorúmque vulnerum eximiam.

V. 171. Sanicula guttata dicta, propter plurimas minutiſſimas coloris ſanguinei guttas per florem minutum ſparſas. Angl. Spotted Sanicle. Nec diſſimilibus guttis notata eſt Cotyledon, ſed paucioribus, majoribuſque, herba eſt ex Sedorum genere, Angl. Navel-worth; Lunaria, Moon-wort, Angl. aliquibus Soldanella Montana dicitur, vel Alpina propter ſimilitudinem folii cum Soldanellâ marinâ, i. e. Sea Bindweed. Geranium, Angl. Cranes-bill, à γέρανος. grus, quod in ſummis alis quaſi gruum capitula ac roſtra ſpectantur. Multas habet ſpecies, Geranium Tuberoſum, Romanum, Batrachoides, Hematoides, propter ſanguineum floris colorem, & aſtringunt hæ quatuor Herbæ, & egregiam vim habent in vulnerariis remediis, ſed & florum etiam gratiâ in hortos aliquando recipiuntur.

V. 177. Gladiolus, quod folium ad effigiem gladii formatum ſit, quâ de causâ & Græcè. ξίφιον appellant, & Μαχαιρώνιον, Angl. Corn-flag, quoniam creſcat inter ſegetes, Segetalis etiam Lat. dictus. In pulverem redactus bulbus, & inſperſus, Sanguinem ſiſtit, & vix uſpiam planta eſt tantæ poteſtatis in emolliendis diſcutiendíſque tumoribus & quam Gladiolibalbus foris impoſitus cum adipe porcino. *Laurenb.*

Quantùm

Quantùm immanè aliis hic diſtat ab enſibus enſis,
In rabiem effingit quos fera flamma ſuam.
Huic tribuit natura parens armaria verè
Unguenta; hòc ſolo ſiſtitur enſe cruor.
Tu quoq; ceſſiſti, locuples, Aquileia, colorum,
Et lauta & centum conſpicienda togis.
Obſeſsáſque vias audax perrumpere, & hoſtes
Dejicere obſtantes, precipitéſque dare.
Quódque magis mirum eſt, tam formidabile nomen
Tam regale ſonans, ora Leonis habens.
Nec tibi majores animos, Gaviana modeſta,
Tigridis in morem dat maculoſa cutis.

V. 185. Vel Aquilina, vel Aquilegia, Angl. Columbine quia florum calcaria recurva columbarum cervicem cum capite, & roſtro referunt, ſicut Latinè ab Aquilâ denominatur propter mucronem floris aduncum inſtar Aquilini Unguis. Fab. Columnæ Iſopyrum eſt *Dioſc.* Coſtæa Pothos *Theophraſti*, at Dalechampio *Theop.* Dioſanthos. *Dodoneo* Leo herba vocatur, *Geſnero* Leontoſtomium; non alium exiſtimantibus Ore Leonis, à Columellâ dicto.

Narciſsique comas & hiantis
ſæva Leonis
Ora feri———

Lib. 10. Radix in Hiſpaniâ eſtur poſt longa jejunia ad deturbandos renibus calculos. *Park.* ex Camerario, ex Cluſio autem refert ſemen contra Morbum Regium atque omnes Hepatis obſtructiones utiliter ſumi, immo & parturientibus facilem partum præſtare.

V. 181. Fritillaria vulgo nominatur, errore ridiculo nomenclatoris qui putavit Fritillum ſignificare Fabulam illam Luſoriam quâ Scacchorum in ludo utimur, quadratis areolis bicoloribus diſtinctam, Alii Meleagridem appellant, quod ejuſmodi maculis Meleagridis *i. e.* Affricano-gallinæ, & plumæ & ova notentur, Alii Narciſſum (videtur enim Narciſſorum eſſe ex genere) Caperonium, à nomine, ut ferunt, Inventoris. Alii Lilium variegatum. Nomen Gavianæ primus ei indidit *Laurembergius*, ab ovis Gaviarum punctis luridis eundem in morem variis. Gavia avis eſt aquatica, Anglicè puto dicitur, Sea-gull, eandémque ob cauſam Belgas hunc florem appellare ait Kivitsbloemen, *i. e.* Gaviæ florem.

Cur non hoc proſit, maculas mutare vel auro,
Cum nollet Citrus luxurioſa ſuas.
Diſceſſere ſimul ferrugine tincta rubenti
Lilia, quæ fœlix Perſidos ora tulit.
Lilia diſceſſere ſimul, tollentia ſtellis
Spicatum exiguis lacteolíſque caput.
Gemmantis gratos uvæ redolentia odores,
Pergratos hominum ſenſibus atque deûm.
Non viret in terris cerebro indulgentior herba,
Vim non immodici ſobria nacta meri.
Hanc ſequitur repens per humum,baculúmq;requirens,
Clematis infirmo non bene fulta genu.
Purpurei denſo Ranunculus oris honore
Bellus it, à tergo gens numeroſa ſubit.
Gens agris hortíſque potens, latéque per hortos
Nobilitas, latè plebs dominatur agris.

V. 194. Prodigioſa Menſarum Citrearum pretia vid. apud *Plin. lib.* 13. & Menſarum inſaniam vocat, quas fœminæ viris contrà Margaritas regerunt. Et, Inter pauca nitidioris vitæ inſtrumenta hæc arbor eſt. Has menſas propter maculas & colorum diſcurſus varios, Tigrinas & Pantherinas ibidem vocat.

Accipe fœlices, Atlantica munera, ſylvas;
Aurea qui dederit dona, minora dabit. Mart.

V. 195. Lilia Perſica, non ità pridem è Perſiâ hùc advecta à Mercatoribus noſtratibus. Radicem habet Coronæ Imperiali ſimilem, ſed ſine graveolentiâ ſcapum minorem humilioremque; à medio ad ſummum ſtant quidam ordines florum pendulorum inſtar Gavianæ, ſed vix tantæ magnitudinis, colore ferrugineo, *&c.*

V. 197. Lilium Convallium dictum, neſcio quamobrem, exiguorum alborúmque foliorum ſpicâ conſtans. Putatur hæc eſſe veterum Oenanthe, quam *Theod.* Vitifloram vertit ab odore germinantis uvæ. Incertum hoc quidem, ſed ponamus hic ita eſſe.

V. 203. Vinca pervinca. Angl. Perwincle, or Ladies Bower, ſed plures ejus ſpecies ſunt.

V. 205. Crow-foot. Angl. Ranunculum vocamus, quem Græci Batrachion, genera ejus quatuor —— naſcitur in limitibus humidis, & opacis *Plin.* unde à Ramis cognominatur ſed hodiè multa ejus generis nota ſunt, quædam certe belliſſimo flore.

Bellus

Bellus it Aſphodelus, ſed enim, me judice, radix
  Non dedit Aſcræo fercula lauta ſeni.
Flos propè conſequitur, ſed multùm diſpare formâ,
  Nomine non humilis, pulcher Adoni, tuo.
Sed tua progenies Anemone fertur euntem
  Riſiſſe indignum nomine, Adoni, tuo.

V. 209. *Aſphodil*, Day Lilly. Aſphodelus manditur & ſemine toſto & Bulbo, ſed hoc in Cinere toſto, deinde ſale, oleo addito,ntereà tuſo cum ficis, præcipuâ voluptate, ut videtur *Heſiodo*, traditur & ante portas villarum ſatum remedio eſſe contrà veneficiorum noxam. Aſphodeli mentionem & *Homerus* fecit, Radix ejus napis modicis ſimilis eſt, neque alia numeroſior 80 ſæpè acervatis bulbis. *Theophraſt.* Et ferè Græci, princépſque *Pythagoras* Caulem ejus cubitalem & ſæpè duûm cubitorum, foliis porri-ſylveſtris, Anthericon vocavére, radicem vero, *i.e.* Bulbos Aſphodelon, noſtri illos Albucum vocant, & caulem Haſtulam Regiam, *&c.* *Plin. lib.* 21. 17. *Heſiod.*

Νήπιοι, ἐδ' ἴσασιν ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντὸς,
'Ουδ' ὅσον ἐν μαλάχῃ καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ.

Plato, 3. *de Legibus*, *Epimenidem* viliſſimo cibo confecto ex Malvâ & Aſphodele contentum fuiſſe tradit. Dalech. Ἐδώδιμοι μὲν γὰρ ὐ μόνον Βολβοὶ καὶ τὰ ὅμοια τέτοις, ἀλλὰ καὶ ἡ τῦ Ἀσφοδέλυ ῥίζα. *Theophraſt.* Quidam igitur veterum Ἀσφόδελον Siſarum putant eſſe, ſed folia Aſphodeli πρασῳ μεγάλῳ ὅμοια non autem Siſari; noſtri quidem Aſphodeli tuberibus porci veſcuntur, ſed hominum ſtomacho averſatur ac vomitum ciet, ergò aut Aſphodelum poëtico more pro quacunque radice ponit *Heſiod.* Aut delicatiùs Aſcræ genus naſcitur, aut planè neſcimus quid ſit illius Aſphodelus.

V. 212. Flos Adonis, eodem nomine & Anglicè vocatur, ſatis ineptè. Flos eſt exiguus, ruber, ſex foliis minutis conflatus, ex Anthemidis genere videtur eſſe; ridet hanc nominis arrogantiam Anemone, quod ea ex ipſo Adonidis ſanguine nata dicatur. Anemonis hanc aggregant quidam tanquam infimam & ſimpliciſſimam earum ſpeciem.

Leucoion, quanquam totum vix deſerat annum,
Curriculum faciens, ſolis ad inſtar, idem,
Officii plenum, & nullis non menſibus aptum;
(Sed tamen hic veris maluit eſſe comes.)
Egreditur campo ſimul, & cognomine eodem
Cingit odoratum lutea planta latus.
Proxima Caltha ſubit, penè omnibus illa calendis
Certa cliens menſis ſtet licet ante fores.
Calceolúſque cavo bellóque adapertus hiatu,
Calceolus dignus vel pede, Flora, tuo.
Nec non Barba Capri, ſocros nimiíque veterni
Dormitum medio quam juvat ire die.

V. 215. Anglicè Stock-Gilloflowers, i. e. Caryophillus fruticans, ab odoris ſimilitudine. Leucoion dicitur, quanquam omnium ferè colorum flos ſit, vel à canitie foliorum, non floris; ut putat *B. Perta:* vel fortaſsè quod omnes flores, cujuſcunque coloris ſint, degenerent tandem in album, ferè poſt triennium. *Columella* addit etiam iis Epitheton Candidi, admodum ſuperfluè, ſed hoc tamen innuit & alios Leucoion colores habere, cur autem Candida Leucoia præcipuè nominat, cum illa ſint vel ignobiliſſimum genus, vel degenerantia & quaſi valetudinaria Leucoia?

V. 219. Leucoia lutea, maceriis ac muris ædificiorum familiaria quanquam & in hortos quoque recepta, præcipuè flore multiplici, unde Angl. dicuntur Wall-flowers, quaſi flos murorum, vel Parietaria Officinis Cheiri vocatur unde fit oleum Cheirinum, Arabico, ut arbitror, vocabulo.

V. 221. Callendula noſtra (ſic dicta quod omnibus Calendis, *i. e.* menſibus floreat, *Fior d'ogni Meſe*, Ital. quod exactè verum eſt) Caltha veterum putatur eſſe. Leuteolam *Virgil.* vocat, *Colum.* ait.

Flaventia lumina Calthæ ——
Marigold Angl.

V. 223. Helleborine dicicitur, quod ſit Hellebori albi folio, flos Calcei formam quodammodo repreſentat, unde Calceolus Mariæ vulgò indigitatur, Angl. Ladies-ſlipper. Unde & Coſmoſandalos exiſtimatur eſſe veterum, à Sandalis figurâ.

V. 225. Barba Hirci, Τραγοπώγων, Angl. Goats-beard, quod flos nondùm explicatus barbæ hircinæ figuram imitatur, vel à pappo cano grandiori qui in ſummo vertice ejus naſcitur. *Plin.* Comen etiam vocat. Quotidiè circà meridem flos occludit folia nec niſi manè poſtero explicat.

Buthal-

Buthalmóſque oculi lato fulgore bovini,
    Sive tuo potiùs, maxima Juno, micans.
Scorzoneráque flava, malis inimica novercis,
    Ipſáque materno lacte benigna tumens.
Et cava non æſtum patiens non frigora Radix.
    Quæ cautè poſt ver advenit, antè fugit.
Et tu Lunaris Viola, & Blattaria dulcis;
    Digna quidem titulo nobiliore frui.

V. 227. Angl. Ox-eye. Buphthalmos flore ſimilis boum oculis, folio fœniculi, circà oppida naſcens, fruticoſa caulibus, qui;& manduntur decocti, quidam Cachlam vocant. *Plin. l.* 25. 8. *Dalech.* legit Calcham; fortaſſe non malè Caltham legeremus, nam ex earum genere videtur eſſe, & colore & figurâ floris. Notum eſt bovinos oculos, *i. e.* magnos, Junoni attribui.

V. 229. Anglicè Vipers-graſs, Scorſonera Hiſpanicè ſonat quaſi Viperaria herba non ita pridem inventa, contra venena laudatiſſima, lacteo humore abundans, Flos luteus dilutâ flavedine, & non abſimils barbæ Hircinæ; Tragopog.

V. 231. Radix Cava, Angl. Hollow-root; A re nomen habens, nam intus cava eſt, teſtámque refert. Herba eſt Delphinio flore ſimilis folio Aquilegiæ, Tota veri mancipatur, reliquo anni tempore ſub terrâ latens.

V. 234. Variis nominibus nuncupatur Viola Lunaris, Bolbonach, (barbarico nomine) Viola latifolia, Viola peregrina, Lunaria Græca, Lunaria major, Lunaria odorata, Angl. Sattin Flower, Honeſty, Penny Flower.

V. 233. *Plin. lib.* 25. 9. Eſt ſimilis Verbaſco herba, quæ ſæpè fallit pro eà capta, foliis minùs candidis, cauliculis pluribus, hæc abjecta blattas in ſe contrahit, ideóque Romæ Blattariam vocant: Atque idem ſcribit *Dioſcor.* de verbaſco ſylveſtri; negat id *Parkinſonus* in noſtratibus Blattariis obſervari; quæ tamen & Anglicum à Blattis nomen trahunt. Moth Mullem, quarum quæ Lutea eſt, odorata eſt.

Albaque

Albáque Cardammine & Pulmonaria fuſca,
Et quas mille alias longa referre mora eſt.
His etiam arborei fœtus, fruticéſque nitentes,
Se jungunt comites non renuente deâ.
Queis dedit hortorum læto conſidere regno
Numen floripotens, & meruere locum.
Dulce Periclymenum, dulci Libanotis odore,
Dulcis & Hiſpano nata Geniſta ſolo.
Et Syringa duplex, cultu formoſa decenti,
Albam ſive gerit cæruleámve togam.
Additur his roſeæ Sambuci lacteus orbis,
Mille unus ſtellis conglomeratus honos.
Additur & Ceraſus, noſtráſque & Perſica Malus,
Quarum multiplici flore ſuperbit apex.
Queis natura tamen fructus prolémque negavit,
Et ſterili paſſa eſt luxuriare bono.
Sed, velut eunuchi, formæ decus atque coloris
Præmiolum raptæ fertilitatis habent.
His & mille aliis cedentibus æquore campi,
Turba petitorum ſola relicta manet.

V. 235. Siſymbrii genus eſt, quod officinæ Naſturtium aquaticum vocant, Water Creſſes: Sed Cardamine flore pleno & Cardamine trifolia recipiuntur etiam in hortos. Angl. Cuckow Flowers (flos Cuculi) Ladies Smocks.

V. 235. Herba Bugloſſi folio ſed promiſſo magis atque læviore, colore quoque dilutiore albicantibus maculis notato, ad ſimilitudinem pulmonis, unde nomen, & ad omnes pulmonis morbos utiliſſima exiſtimatur. Quidam Symphytum maculoſum vocant, *i. e.* Spotted Comfrey. Florem fert Paralyſi vulgari ſimilem, ſed colore ferrugineo, unde & Angl. dicitur. Cowſlip of Jeruſalem, aliiſque nominibus Lugwort, Sage of Jeruſalem.

V. 245. The Elder Roſe, Anglicè Or the Guelder Roſe, quod in Gueldriâ frequens naſcatur; flos quaſi pila quædam alba apparet ex innumeris minutiſſimis conglobata floſculis.

V. 247. Fructum, niſi rariſſimè, non ferunt, cúmque non probabilem, itaque ad topiarias magis ſcenas, quàm uſum pomarii adhibentur.

Omnis

Omnis erat totâ comitatus gente ſuorum,
Omnis & in feſtâ veſte ſuperbus erat.
Procedit prima ante alias, quaſi Phoſphorus almi
Veris, & hos dulci dat Viola ore ſonos.

VIOLA.

AUreus portis Aries ſupernè
Exit auratis quadriformis anni,
Vérque formoſum radiante portat
(Plaudite) dorſo.
Vérque dum procedit (Io triumphe!)
Floreo procedit (Io!) triumpho,
Ferculum primum venio ſuperbæ
Nobile pompæ.
Ut decet veris ſobolem decori,
Maximam natu ſobolem decoram,
Purpurâ involvor, viridíſque geſto In-
ſignia regni.
Regio quamvìs veneranda cultu,
Regios odi tumidóſque faſtus,
Nec ſinum amplexúmque humilis parentis
Impia ſperno.
Gaudet aſpectu Cytheræa noſtro
Sentiens anni reditum tepentis,
Nec magìs certa eſt calidorum hirundo,
Augur amorum.
Ergo naſcenti mihi multa raptim
Millia impingit Venus oſculorum,
Et ſacro labrum mihi purpuraſcens
Nectare tingit.
Hinc calix noſtri ſimùl atque floris
Panditur blandâ reſolutus aurâ,
Parva jucundos adaperta pixis
Fundit odores.

Dúmque odoratum mea mulcet aura,
Dúmque guſtatum ſapor ipſe ineſcat,
Dúmque mirantes color & venuſtas
Palpat ocellos.
Utili lenocinio ſalubres
Corpori ſuccos ſimul adminiſtro
Blanda & ægroto medicina quondam
Digna Epicuro.
Fervidos hoſtes minimo tumultu
Exigo ſenſim ſine clade victrix
Corpus haud ſentit placidè peracti
Vulnera belli.
Cedit, & ceſſiſſe rubeſcit herbæ
Ad coronamenta epuláſque natæ,
Virium atque iræ nimiùm potentis
Conſcia febris.
Ponit ut ventus timidéque muſſat,
Ipſe Neptunus ſimul atque lætum
Increpans ventos caput æſtuoſis
Extulit undis.
Quid mihi paucos numerare flores
Viribus magnis nimiùm furentes?
Quid mihi multos ſpecie decoros
Rebus ineptos?
Principem ſiquid deceat rogabis;
Omnis hoc mundus referet roganti,
Magna cum multâ bene lenitate
Juncta poteſtas.

Dixit, & extemplò divini ſpiritus oris
Demulcet totum lætificátque locum,
Aura diù manſit, Violámque fuiſſe locutam,
Si non audiſſes verba, probaſſet odor.
Diceſſit, ſubiítque locum, quæ proxima ſtabat,
Auricularum ingens nec numeranda cohors.

Tincta

Tincta cohors Violâ, coccis, & murice tincta,
Pallida, flava, rubens, candida, fuſca, cohors.
Quæque (genus duplex) conſanguinitate propinqua
Sed formâ inferior, Primula veris erat.
Auricula has ducit cunctas, cauſámque perorat
Lutea, quæ merito Maxima dicta ſuo eſt.
Centena attollens quæ prodigialiter ora,
Centeno poterat (cùm lubet) ore loqui

v. 66. Primulam Veris à Paralyſi ità diſtinguit *Parkinſonus*, (Nam ab aliis plerumque confunduntur nomina) quod illa non niſi unicum florem eodem caule attollat, hæc plures. Illam Primroſe Angl. vocamus, hanc, Cowſlip. Sunt igitur omnes Auriculæ Urſi, genus quoddam Paralyſis quod nomen Auriculum ſatis quidem ineptum, ſuo tempore obtinuiſſe teſtatur *Mathiolus*. Mirum ſanè foret ſi hæc omnia genera Primularum, tam inſignia atque ubique ætate noſtrâ creſcentia, veteribus ignota omninò fuerint, vix minùs certè mirandum eſt, vetus illarum nomen à Criticis noſtris adhùc ignorari.

Auricula Urſi.

Florum diva potens ô radiantium,
Quid miſtum è variis floribus in ſinu
Geſtas faſciculum mollis eburneo?
Me, me multiplicem caule vel unico
Unam faſciculum Diva fer integrum,
Me turbâ capitum dulce micantium
Pluſquam Geryonem, monſtrum & amabile:
Me ſidus radiis dulce ſalubribus
Multis compoſitum fer, dea, ſtellulis.
In flores alius jus ſibi regium
Et ſummum titulum floſculus arroget,
Dicar vel populus floripotens ego.
Nec natura mihi vana ſine omine
Lætorum tribuit tot capitum decus,
Humani capitis, principis omnium
Partis, nobilibus dedicor uſibus.

Mentis

Mentis conſpicuam ſed fragilem Pharon,
Æternæ dominæ nec bene congruam
Virtus non patitur noſtra fatiſcere;
Cùm nutat dubio pondere machina
Laxatis ſuperans vix retinaculis
Extinctóque fere lumine mobilis.
I, nunc, illepidum nomen & horridum
Ride, ſi lubet, ô, quod mihi inuſſerit
Sæcli barbaries ſordida nuperi.
Nam verum & proprium gens veterum pio
(Rem ſacram) occuluit cauta ſilentio.
In mentem tibi quid venit, ineptule,
Qui primus lepidos dicere floſculos
Fœdæ conſimiles auriculis feræ,
(O quiſquis fueras) auſus es, impudens?
O, non Auriculis digne, ſed Auribus!
" O amplis aſini dignior auribus,
" Quam judex cytheræ ridiculus Midas!

Talia cantanti (neque enim tam læta loquuntur
Germina, more hominum, ſed ſua verba canunt)
Succedis, Narciſſe, puer (ſi credimus) olim,
(Pérque ſacram vatum credimus iſta fidem)
Et ducis longúmque genus, varióſque propinquos,
Suffragatores, ambitioſe, tuos.
Omnes pallor habet, vel fulgor luteus omnes,
(Pallore & luto corpora tingit amor)

Quanquam

Quanquam purpureos illis indulſit honores
 Blandus adulator, munificúſque Maro.
Pro eunctis albo Flos Chalcedonicus ore
 Narciſſi ſoboles indubitata, canit.

V. 44. *Parkinſonus* noſter nullum agnoſcit purpureum Narciſſum, aliquem Medio-purpureum appellat, qui calycem nempe habeat vel circulis vel punctis purpureis ſignatum. At *Virg. Eclog.* 5.
Pro molli violâ, pro purpureo Narciſſo.
Fortaſſis more ſuo quemvis pulchrum colorem, purpureum, quemvis florem Narciſſum vocat, ut cùm dicit
——*Manibus date Lilia plenis*, i.e. Flores omnes, ſicut *Homerus*, Ανθος nomine genus omne florum complectitur, ſed quid reſpondebimus *Plin.* qui ait, Narciſſi duo genera in uſu Medici recipiunt, unum purpureo flore, alterum herbaceum. An illum indigitare vult quem medio-purpureum vocat *Parkin*? An illâ ætate quidam fuerint toti purpurei? An non denique (quod ſuſpicor) Romani aliam aliquam plantam præter croceum illum fabuloſum ex Narciſſo florem, Narciſſum nuncupaverint? Cur enim ei peculiariter comam attribuerunt? *Colum.* Narciſſique comam; *Virg.*
——*Sera Comantem Narciſſum*——
& certè longè maxima pars Narciſſorum verna, non ſera eſt: cur illi etiam lacrymam, tanquam arbori aut frutici, glutinoſam dederunt? *Virg.* 4. *Georg.*
——*Pars circa ſepta domorum,*
Narciſſi lacrymam & lentum de cortice gluten;
Prima favis ponunt fundamina——

V. 45. Narciſſus Chalcedonicus flore pleno albo Polyanthos. *Parkinſ.* qui & pulcherrimus & ſuaveolentiſſimus eſt.

NARCISSUS.

OLim quis fuerim puer,
Quam formæ nimio terribilis bono,
 Quæ fataliter impotens
Et multis nocuit, nec domino minùs,
 Cujus vanâ ab imagine
Flammas elicuit vel ſub aquis amor.
 Notum ſtirpibus infimis
Jam notum anniculis ſtirpibus arbitror.

Et quas toſta caloribus
Urunt perpetuis Æthiopum ſola.
Et quas ripa Boryſthenis
Urit perpetuo languida frigore.
Ut quondam pueris puer,
Sic flos emineo floribus omnibus,
Nec cauſam poteris dare,
Cur mî forma minùs nunc placeat mea.
Demiſſum teneo caput,
Antiquum ſpeculum cernere geſtiens,
Da fontem mihi limpidum
Antiquis videas fervere amoribus,
A Nymphis & adhuc color,
Et noſtris decorant tempora floribus,
Me geſtant tepido ſinu,
An mallent puerum dicere, neſcio.

Gens Anemonarum tum ſe promovit, & illi
Arriſit placido lumine diva favens.
Nam neque ſplendidior, nec gens numeroſior ulla
Horticula eſt, dicam pace, Tulipa, tuâ.
Purpurea his dux eſt juvenis de ſanguine pulchri
Derivans certo ſtemmate pulchra genus.
Cuique Anemonarum (domus eſt quæ maxima gentis)
Haud dubiè primas dat Platyphylla domus.

V. 32. Vulgatiſſima Anemonarum diviſio apud recentiores in latifolias atque tenuifolias.

Illa

Illa decenter hiat Zephyro ſpirante benigno,
Solvit & in tales ora venuſta modos.

V. 33. Flos nunquam ſe aperit niſi vento ſpirante, unde & nomen accepit. *Plin.* 21. 23. Fallitur ergò *Ovidius*, Qui ità dictum putat, proper brevitatem floris, pauci enim ſunt diuturniores,

——Brevis eſt tamen uſus in illis;
Namque malè hærentem, & nimiâ levitate caducam,
Excutiunt iidem qui perflant omnia venti.

Ovid. lib. 10. *Metam.* Ubi Fabulam vide. Ex Adonidis cruore natam Anemonem fabulatur & *Ovidius*, & *Nicander*, & plerique poëtarum. *Bion* ſolus ex illo Roſam aſſerit creatam, è lacrymis autem Veneris Anemonem.

Δάκρυον ἁ Παφίη τόσον ἐκχέει, ὅσον ὁ Ἄδωνις,
Αἷμα χέει· τὰ δὲ πάντα ποτὶ χθονὶ γίγνεται ἄνθη.
Αἷμα Ῥόδον τίκτει, τὰ δὲ δάκρυα τὰν Ἀνεμώναν.

Liceat mihi Anemonæ gratificari, atque ex utriſque ortam prædicare.

ANEMONE.

O Omni requie mollior inquies,
Qui mundum exhilaras flamine fertili,
O ter digne Favoni,
Noſtræ connubio deæ.
Inſpires dominæ leniter auribus
Blando quo recreas omnia ſpiritu
Commendantia verba,
Et voto faveas meo.
Si ventus meritò congenerem mihi
Non falſi titulum nominis addidit,
Si cum carcere ventus
Marcens Æolio jacet.
Confuſa, & ſimili vincta ſilentio
Ornatum capitis complico fulgidum, &
Caſu triſtis amici,
Florem incarcero lugubrem.

Si me ornat variis copia veſtibus,
Et læta innumeris pompa coloribus,
Si me regibus aptum,
Divum nobilitat genus.
Me flavi genuit ſanguis Adonidis,
Commiſtus roſeæ cum lacrymis deæ,
Cum ſacri puer oris
Sylvæ gloria flebilis;
Apri fulmineo vulnere concidit;
Ut valdè hiſtoricus Naſo probabilis,
Antiquarius ingens,
Non vanâ retulit fide.
Quot guttæ juveni purpureæ cadunt
Tot rorat lacrymis diva nitentibus,
Formoſique cruenta
Æquant flumina rivuli.
Tanquam conjugio nexibus intimis
Se miſcent lacrymæ & ſanguis amantium,
Pulchrorúmque parentûm
Naſcor filia pulchrior,
Quas vires habeam fortè requiritis?
Quas vires habeam? Formam habeo bonam,
Pulchræ filia divæ,
Pulchri filia Adonidis.

Proxima ſe multâ cum majeſtate decoris
Et nimium faſtûs Imperialis habens,
Clara Corona infert; nec vel Divi vel Iambi
Incedunt Tragici nobiliore gradu.
Illa propinquorum nullo venit agmine cincta,
Illa ſibi fidens, agminis inſtar erat.
Erigitur, vultúque ipſâ vel Judice digno
Perſequitur numero jus graviore ſuum.

V. 47. Omnium florum auguſtiſſimus viſu; *Laurembergius* Archithyrſo nomen illi indit.

CORO-

Corona Imperialis.

Magnum hìc videtis, maximum, & acribus
Certamen actum ſeditionibus,
Natura ſed noſtræ verendum
Impoſuit diadema fronti.
O tot peracto verba negotio
Conſumpta fruſtrà! Quæ loca litibus,
Natura ſi noſtræ verendum
Impoſuit diadema fronti?
Mî glorianti inſignibus imperî,
Flori invidetis forte novitio,
Fraudíque mî forſan futurum eſt,
Nomina non habuiſſe Græca.
Plebeia forſan filia pauperum
Dicar parentum, quod trahor originem
Nullis pudendam fabuloſis,
Aut pueris ſuperum aut puellis,
Hujuſce mundi non vetus incola,
Rexi per annos innumerabiles,
Et Bactra Suſáſque & beati
Floriferos orientis hortos.
Bulbus me honeſtat maximus aureus,
Qualem videmur ſæpe manu globum
Regum timendorum teneri,
Orbis & imperium notare.
Et celſa thyrſum purpureum erigo
Regúmque dignum ſceptrigerâ manu,
Te, Bacche, victorem decere,
Qui domitis potuiſſet Indis.

V. 18. Ab oriente non ità pridem in noſtras regiones venit, veteribus ignotus. V. 21. Sæpè bilibris eſt.

Florum

Florum coronâ cingor & aureâ,
Intérque Flores turgidulæ micant
Dulcíque diſtentæ liquore,
Parvula ſidera, Margaritæ.
Ornant coronam argentea ſtamina
Et ſtamina ornant; aureoli croci
Et circulum ſupra nitentem
Exeritur viridis capillus.
Quandoque florum tergemino ordine
Auguſta ſurgo; nec mihi ſat placet
Regalis ornatus ſupremæ
Pontifici locupletis horti.
Invidit æther, me aſpiciens, humo;
Clarámque ſtellis obtinuit novem
Minoidos pulchræ coronam,
Debet adhuc tamen invidere.

Talia voce tonat, graditúrque deámque ſalutat,
Non humili geſtu, ſed quaſi diva deam.
Ah nimiùm fœlix, omníque ex parte beata,
Ni gravis ornatum dedecoraret odos.
Occupat inde locum dives ſine fine Tulipa,
Laſciva & nullo luxurioſa modo.
Quotquot habet mundus tot poſſidet una colores,
Callida miſturis ſe variare novis.
Non ſatìs eſt auro coopertam ſtare coruſco,
Nec cocci aut conchæ purpura lauta ſatìs.
Licia ſola juvant ſed multicoloria veſtis
Attalicâ pictæ, vel Babylonis acu.
Sola placere oculis cura eſt; & dicier horti
(Hoc juvat, hoc melli eſt) nomina ſumma ſui.

V. 30. In intimis foliorum ſingulorum floreis ungulis enaſcuntur tubercula quædam candida, Margaritis non ab ſimilia, liquore melleo plena.

V. 37. Arcbithyrſus triplici florum ordine Conſtantinopoli familiaris eſt, apud nos rariſſima.

V. 43. Ariadnes.

Sæpè

Sæpè aliqua ex illis proprii pertæſa coloris,
Nec contenta ſuis (ut fit ubique) bonis.
Neſcio quo, magno certè conamine, & ægrè,
Ora ſibi mutat, nobiliúſque micat.
Medea veluti ſi coʃta fuiſſet aheno,
(Medea herbarum talia fecit ope)
Certa mori, ſed læta tamen, neque enim illa recuſat,
Aut dubitat tali conditione mori.
Tantus Amor laudis, tantíque eſt gloria formæ!
“ Plus vitâ indecori mors celebrata juvat.
Pro reliquis cauſam nunc ſuſcipit alba Tulipa,
Sive quod haud illâ rarior ulla fuit.
Sive magiſtratum veteri quod more petenti
Conveniens ſemper candida viſa toga eſt.

V. 59. Qui bulbus continuos aliquot annnos vulgarem florem, flavum aut rubrum oſtentavit, is unâ forſitan æſtate pulcherrimi coloris floſculo exhilaraturus eſt colonum, ſed brevi & non durabili gaudio; nam cum plantâ ipsâ bulbus totus ſequenti emoritur. *Lauremb.*

TULIPA.

IN libris (memini) vatis Horatii,
(Nam vates legimus natio florea
Nos vates redamant, nulláque cernitur
(Florum gens ſtudioſior.)
Quidam ſe chlamydum dives opum domi
Poſſediſſe refert millia quinquies;
Ut magnum numerat millia quinquies;
Veſtes bis totidem mihi.

V. 7. —— *Chlamydes Lucullus, ut aiunt,*
Si poſſet centum Scenæ præbere rogatus,
Quî poſſum tot? ait, tamen & quæram, & quot habebo
Mittam ——
Poſt paulò ſcribit.
—— *ſibi millia quinque*
Eſſe domi Chlamydum partem vel tolleret omnes.
Horat. l. 1. Epiſt. 6.

Quot

Quot terræ facies verna puerperæ
Quot fulget volucrum picta ſuperbia,
Quot ſcitè artificum diſpoſitus manu
Gemmarum varius dies,
Quot vel lucis acus docta coloribus,
Intexit lepidè ſtragula nubium,
Tot veſtes mihi ſunt, & ſequitur decor
Me regalis in omnibus.
Me veſtrûm miſeret, candida lilia,
Me veſtrûm miſeret, purpureæ roſæ,
Quas una atque eadem continuò facit
Veſtis trita beatulas.
Tam frugi ſtudiis conveniunt togæ,
Et quandoque gravem germina florida
Picto conſtituent horto Academiam,
Vobis non deerit locus.
Ornet divitior copia principem,
Ornet lautities ambitioſior;
Regem pompa decet ſplendida; parcitas
Vectigal malè ſordidum eſt.
Hinc ver purpureum (veris an abnuat
Quiſquam in judicio flos requieſcere?)
Me totis retinet menſibus ad ſui
Extremum imperii diem.
Atque his eximiis auget honoribus
Pars anni tenero chara Cupidini,
Non tantùm faciem propter amabilem,
Sed multò mihi plus Amor.

Devinctus

Devinctus meritis interioribus;
Magnum neſcio quid, præſto Cupidini ;
Magnum ; ſed taceo ; quid taceam tamen ?
Non nos tetrica natio
Flores, progenies nec ſumus arboris
Lentæ, frigidulæ, putidulæ, gravis,
Moroſo Cereris nobilis in ſacro ;
Sed nec tu dea tetrica es.
Radix deliciis molliculis favet,
Radix nequitiis noſtra procacibus,
Torpentes agitat lenè medullulas
Blandis fœta caloribus.
Si cœnaſſet eam nocte nefariâ
Infœlix Juvenis regii adultera
Non invita die, nec nimiùm ferox
Vixiſſet, puto, poſtero.

V. 38. Ante non ità multos annos cœperunt quoque bulbi illarum inferri culinis, & præparari in guloſum, neque ingratum ferculum, quo non ſolùm creditur corpori laudabile alimentum adjungi, ſed & ſtimulos addi exercitiis venereis. Aſſantur bulbi ſub cineribus, vel coquuntur in aquâ, & apponuntur cum aceto, oleo, ſale, pipere. *Lauremb̃er. Gerardus*, & *Parkinſonus* contendunt, &, ut arbitror, evincunt, Tulipam noſtram non aliam eſſe Satyrio *Dioſcoridis*, inter venereos bulbos olim famoſiſſimo.

V.42. Ἀγνὸς Græcè quaſi Ἁγνὸς i.e.purus,caſtus. Undè Officinæ eam barbarè Agnum Caſtum vocant, hoc eſt, Arborem Caſtam caſtã. Eſt ex ſalicũ genere : *Gaza* Amerinam vertit. Rationem nominis reddit *Galenus*, quod caſtitatem conſervet iis, quibus aut eſtur, aut bibitur, aut ſubſternitur : Vitex latinè dicitur. *Plin. lib.* 24. 9. Non multum à ſalice vitilium uſu diſtat Vitex, foliorum quoque aſpectu, niſi odore gratior eſſet, Græci Lygon vocant, alii Agnon, quoniam Matronæ Theſmophoriis Athenienſium caſtitatem cuſtodientes, his foliis cubitus ſibi ſternunt. Θεσμοφόρος autem Ceres ; Legiferam Cererem appellat *Virgil.* Romanis Bonæ Deæ nomine innotuit, cujus caſtiſſimæ ſacra viris ne aſpicere quidem licuit.

V. 50. *Sexti Tarquinii.*

Dixerat, erubuit paulùm dea conſcia veri,
Nec tamen & riſum continuiſſe ferunt.
Iris ſubſequitur, cœleſtiáque ora reſolvit,
Iris odorato concomitata choro.

IRIS.

SI forma imperium poteſt mereri,
(Flores forſitan inter & meretur)
En ora imperio creata florum,
Et cognomine pulchriora gemmâ
Et cognomine pulchriora divâ
Erectâ ad ſuperos verendâ fronte,
Et cœlum referente, ſed ſerenum.
Par eſt regia numini poteſtas
Par cœlo facies decétque regem,
Nullus principe dignior potenti
Quam mollis titulus ſerenitatis,
Nec certè ſatis eſt mihi eſſe pulchræ,
Omnis livor abeſt malignitáſque
Pulchros efficio, meóque ſucco
Purgatis nitor additur puellis.
Hic formoſa tenui virûm & deorum
Captis blandior innocens ocellis,
Nec naſum minùs obligo beatum,

V. 4. Quidam radicem cryſtalli eſſe dixerunt, vocatur ex argumento *Iris*; nam ſub tecto percuſſa ſole ſpecies & colores Arcus cœleſtis in proximos parietes ejaculatur, ſubinde mutans, magnáque varietate admirationem ſui augens. *Plin. lib.* 37. 9.

V. 14. Succus radicis tollit maculas, & impetigines.

V. 18. Quædam locum ipſum odoratiorem faciunt, ut Iris; quia & arborem totam, cujus radices attingit. *Plin. l.* 21. 7. Et paulo poſt, Iris radice tantùm commendatur, unguentis & medicinæ naſcens, & alibi eam dicit eſſe nobiliſſimi odoris. Hinc ex radice Iridis cæruleæ pulvis ille conficitur, vulgò Pulvis de Cypro dictus (Angl. Orris-powder) qui capillis inſpergi ſolet.

Auram

Auram nectaream undequaque fundens,
Nullam præpoſuiſſe fertur olim,
Ridenti mihi dulce, dulce olenti
Nec Seplaſia delicata plantam,
Nec molli Sibaris ſoluta luxu
Cunctarúmque potens amœnitatum.
Spirant (quis negat?) ore blandienti
Divinos violæ roſæque odores,
Spirat Leucoion, Crocúſque ſerus,
Et nunc nomen aromatis calentis
Flos quondam Jovis, obtinens, & omnis
Dives copia ſuaveolentis anni.
Sed (credo) mihi ſoli odora radix,
Formoſiſſima partibus ſupernis
Fragrantiſſima partibus profundis,
Utrimque utilis atque utrimque flos ſum.
Inter delicias ſevera tantas
Morbos undique pello ſævientes
Sic turmas trepidas agit virorum
Vultu Pentheſilea virginali;
Sic Martem Venerémque Pallas una
Diverſiſſima numina, æmulatur.
Non hâc inferior ſuperba forma eſt,
Non illo inferior ſuperba virtus.

V. 22. Forum Capuæ, ubi tot unguentarii negotiabantur, ut Seplaſiarius indè abſolutè pro unguentario acceptus ſit.

V. 23. Famoſiſſima deliciis olim urbs magnæ Græciæ.

V. 27. Angl. Stock Gilloflower, Crocus ſerus. Verus ille Crocus, qui medicinæ uſibus ſeritur, & autumno tantùm floret, odoris ſuaviſſimi.

V. 24. Caryophyllus. Gilloflower Angl. quem quidam putant eſſe *Διὸς ἄνθος Theophr.* ſed non nimis hoc certum eſt.

Me pictam fugit obſtinata bilis,
Me luxus comitem Cupidiníſque
Unguentis madidam fugit, mihique
Indignata velut leæna, cedit
Hoſtis fulva feróxque delicatæ.
Me vel plus lepore hinnulóque pernix
Vitat præcipitans aquoſus humor,
Audax diluvium minatus hydrops,
Erumpénſque vagus latente fonte,
Cùm me corpore ſentit ingruentem,
Cedit corpore pænè naufraganti.
Ut Nilus refluítque ſubſidétque
Contactus radio potentis aſtri,
Hebræi (pia gens) licet deorum
Heu ſacris aliena dicta noſtrûm,
Gens vobis Solomone nota rege.
Promiſiſſe ferunt Jovem ſupremum
Cùm merſum æquore recrearet orbem,
Nullo tempore velle ſe futuro,
Submerſum æquore perditum ire mundum,
Promiſsíque ſui velut ſigillum
Æternum diplomatis ſacrati
Impreſſiſſe polo Iridem decoram;
Iris nunc ego, nec minùs venuſta
Nec formâ minùs efficax venuſtâ,
(Ipſam rem gero, cujus illa ſignum eſt)
Parvo polliceor venuſta mundo,
Illum, me ſimul atque cernat intus,
Nulli diluvio obnoxium futurum.

V. 43. Succus recenter expreſſus, partim ex radicibus ſolis, partim ex floribus etiam validè deturbat ex corpore Aquam & Bilem; adeóque celebre eſt Hydragogon. *Lauremb.* Iris cui flos purpureus eſt, efficacior ea cui albus, dejectione, nonnunquam & vomitione Aquam, præcipuè Citrinam ducit, deinde & craſſiorem pituitam, viſcerum obſtructionibus expediendis efficaciſſima. *Fernel.*

Protenùs

Protenùs in medio comitatus conjuge ſolâ
  Pæonis ingenti flos ruber ore ſtetit,
Non ea de numero magnæ fiducia venit
  Gentis; tota quidem gens erat una domus.
Nec dedit hos animos regalis copia veſtis,
  Idem habitus cunctis & color unus erat,
Non tamen hæc frugi toga majeſtatis egebat,
  Atque inerat conſtans cum gravitate decor,
Nam clarum floris latè centuplicis orbem
  Fulgentem ſaturo murice tollit ovans,
Aglaophotin eum titulo appellare ſuperbo
  Non dubitant aliqui, nec meruiſſe nego.
Quin medicorum etiam diplomata publica juſſu
  Fertur honorificè ſcripta tuliſſe deæ
Namque deis Pæon medicus primarius olim,
  Nomen apud medicos nobile ſervat adhuc:
His igitur, meritíſque ſuis, quæ maxima, fretus,
  Intrepido cauſam ſic agit ore ſuam.

V. 62. Vetuſtiſſima inventu Pæonia eſt, noménque autoris retinet. *Plin. lib.* 25. 4. nempe à Pæone, cujus meminit *Homerus*, eámque Plutonem curaſſe dicit vulneratum ab Hercule. Vid. *Iliad.* 5. Celeberrimus hujus plantæ uſus in omnibus Epilepticis Cephaliciſque morbis, præcipuè verò Pæoniæ Maris, non Fœminæ languidior virtus. Appenſa collo radix (præcipuè infantum) Epilepſiam (quæ non ſit inveterata) curat, ſicut ipſe experimento ſæpiùs cognovi. *Parkinſ.* atque hujus rei author eſt etiam *Galenus*.

PÆONIA.

ILluſa pictis ſi Tulipa virgulis
    Et morionis in togâ,
Gemmata vel proles Anemone Adonidis
    Si præferatur nunc mihi,
Cedat tonantis ales, & regno excidat
    Pavone victus aureo.
Cedat tyrannus ſaltuum, verus leo,
    Chamæleonti futili.

Vos in corollis geſtitent nymphæ ſuis,
Nec me corollæ reſpuunt.
Eóne nomine arrogaturam mihi
Me nunc coronam creditis ?
Me regia virtus, inque rebus arduis
Fœlicis efficaciæ,
Victoriæque nobiles regem creant,
Non pictus armorum decor.
Sic, ſic furentem viribus morbum ſacris,
Sacróque nomine Herculis,
Humana clavæ corpora Herculeæ modo
Ictúque ſternentem unico,
Depello capitis arce jactantem minas
Iráque ſpumantem improbâ.
Hinc ille ſucco præpotens Pæon meo,
Curaſſe forſan dicitur,
Plutona magno vulneratum ab Hercule,
Curavit hunc morbum ſcio.
Immite mortis numen, & regem inferum
Fuiſſe Plutonem ferunt.
Hic ipſe mors eſt morbus; at furens, neque
Defuncta mors, ſed ſaucia.
Inepta ſim profectò ſi vires meas
Cum gente molli conferam,
Præſiſcinéque dixerim, plantam mihi
Sol ipſe non videt parem.
Non iſta facio cognitâ plantis viâ
Diviniori ſed modo,
Nec me neceſſe eſt corpus ingreſſam intimum
Hoſtem ferire cominùs,
Non eſt opus vaginâ, ut enſem conditum
Virtutis internæ extraham,
Emiſſa longè namque odoris ipſius
Hoſtem ſagitta conficit.

Suſpenſa collo perduelles abditos
Valliſque munitos fugo,
Non ipſa vidi caſtra, non veni (quid hoc
O Cæſar ?) & vici tamen.

Talia commemorans abit ille, modeſta maritum
Proſequitur conjux ore rubente ſuum;
Ecce autem totum fragrantior aura repente
Exhilarare locum, ſplendidiórque dies.
Proceſſere Roſæ; quas; turma triaria, magni
Scilicet hæc acies ultima veris erat,
Sylveſtres aliquæ; ſed & his non gratia nulla eſt;
Et virtus horto digna vel Heſperidum.
Hæc portentificum valet exarmare venenum,
Formidantis aquam quod vomit ira canis,
Hæc valet & lapidum duras in corpore venas,
Saxeáque obſeſſæ rumpere clauſtra viæ.
Nec, quanquam agreſtis, fuerat cognatio talis
Dedecori, aut ſummis inficianda Roſis.
At ſtetit urbanæque tribus, turbæque togatæ
Quatuor attollens ſigna quaterna phalanx,
Quarum prima venit, próque omnibus una locuta eſt,
Puniceo ſpirans ſuaviter ore Roſa:
Gloria quæ quondam locupletis magna Damaſci,
Dicitur Aſtartes ſanguine nata deæ.

V. 55. A morſu canis rabioſi unicum remedium oraculo quodam nuper repertum radix ſylveſtris Roſæ quæ Cynorrhodos appellatur, *lib.* 8. 41. Hiſtoriam vide *lib.* 24. 2.

V. 57. Fructus Lithontriptici, in quibus excellunt exempti Arilli, ſpongiæ quoque calculoſos efficaciſſimè juvare dicuntur, & imprimis qui inibi continentur lapilli & vermiculi. *Schroder.*

V. 65. Veneris Syriæ, Quarta Venus Syriâ Tyroque concepta, quæ Aſtarte. vocatur, quam Adonidi nupſiſſe traditum eſt. *Cic. lib.* 3. *de Nat. Deor.* Fabula autem ſic ſe habet. Roſam non niſi candidam primò extitiſſe, rubuiſſe demùm, vulnerato Veneris pede, cum Adonidi opem latura, præcipiti curſu per dumeta raperetur.

ROSA.

ESſe me quiſquam dubitare poſſit
Sanguinem verum Veneris beatæ?
Ipſe germanum ſine fraude vultus
Pingit amorem.
Dulcis, & mollis, juveníſque ſemper
Sic meus ridet, lacrymátque quondam
Mane vel frater; ſimilíque nobis
Purpurat ore.
Frater alatus; foliorum & alas
Ipſa diſtendo; facibus relucet
Frater, ardentes apices & ipſa
Vertice tollo.
Quis meas neſcit, quis in orbe ſpinas?
Quis mei fratris, quis in orbe ſpinas
(Quas magis denſas gerit atque acutas)
Neſcit amoris?
Quicquid hoc mundo superóque pulchrum eſt,
Optat & gaudet roſeum vocari,
Hæc puellarum propè ſumma laus eſt,
Summa dearum.
Me colit princeps orientis alti
Memnonis mater, ſimiléſque nobis
Vel ſibi tantùm digitos habere
Ducit honori.
Cùm dies portâ bipatente cœli,
Prodit aurato nitidus triumpho,
Cærulam nimbis roſeis plateam
Molliter horæ
Divites ſpargunt, ſuperas coronis
Undique exornant roſeis feneſtràs,
Primus exorti videor diei or-
natus & omen.

Cúmque jam laudis ſatur æſtuoſæ
Se domum pompâ recipit peractâ
Limine occurro, reducíque læto
Gratulor ore.
Elegans pulchri ſpeculator oris,
Arbiter formæ criticus Cupido,
Intuens vultus vacuos roſarum
Vitat & odit.
Sic apis (quandoque meus, fatebor,
Melleæ frater ſimilis volucri eſt)
Præterit flores inopes odorum, ig-
nobile vulgus.
Ipſa nimiùm niſi tincta plenè
Spiritu vivo fuerint roſarum
Ipſa, vix ſummis patienda labris,
Oſcula ſordent.
Quid quod & morbos fugo delicata,
Efficax virtute, modóque ſuavis ?
Ipſa tormento reſoluta leni
Corpora purgo.
Phœbus ut nubes reſerans aquoſas
Solvit in rorem placidè ſalubrem,
Non Jovis ritu, rapido exprimentis
Fulmine nimbos.
Quid mihi objectant breve tempus ævi ?
Non ob hoc regina minus vocari
Debeo; hoc obſit mihi nuncupari
Si dea vellem.
Arroget nomen ſuperis dicatum,
Nomen immortale Amaranthus audax
Arroget; nullum tamen ipſa novi
Neſtora florem.
Ah potens flores nimiùm propago,
Et videremur genus invidendum,
Longa ſi tanti, propria & decoris
Dona fuiſſent.

Quid querar noſtram doleámve ſortem?
Omnis humanæ miſerè caduci
Gloriæ flores, fugiunt eodem
More modóque.
Fama ſed fortes vetat interire:
Et mihi abruptum properante Parcâ
Non fugax virtus, odor & ſuperſtes
Prorogat ævum.
Infimus vermis remanente vitâ
Mortuo fertur melior leone;
Ipſa viventes validóſque flores
Mortua vinco.
Mortuam ſi me reputare fas eſt
Cujus inſignem vel adhuc cadaver
(Corporis functi quaſi vivus hæres)
Spirat odorem.
Torqueant ipſum mihi vel cadaver,
Torqueant ſævi lacerata membra,
Exprimant omnem clibani calentis
Turbine ſuccum.
Aridi blandùm cineres olebunt;
Ut decet magnos ſepelire reges,
Me meo natura parens odore
Funera condit.

Dixerat, ambroſiâque locum compleverat aurâ;
Gratia virginei mira ruboris erat.
Laudibus acceſſit, quod eam non ſpontè putares,
Nec temerè laudes commemoraſſe ſuas.
Rivales tremuiſſe ferunt;* nam diva favoris
Multa ſui vultu ſigna loquente dedit.
Suffragatores ſteterunt poſt terga potentes,
Terna propinquarum congenerúmque phalanx.
Lutea prima fuit, bello minùs utilis illa,
Nulláque morborum capta trophæa ferens.

Alba

Alba ſecunda phalanx, & non ingloria factis,
Quæque oculis fidam ſæpè tuliſſet opem.
Tertia vexillo, bellatrix maxima, rubro,
Et non pacifero læta colore micat.
Immodico fluxu labefactos ſuſtinet artus,
Humorúmque vagam ſiſtit ubique fugam.
Illa feros hoſtes ligat aſtringentibus armis,
Vincula dat victis, implicitóſque tenet.
Subſidio illa ſolet cordi cerebróque venire,
Cum cor aut cerebrum vis inimica premit.
Illa docet ſpirantem ignes miteſcere febrim,
Paulatim & ſomno lumina victa dare.
Germinis auxilio talis demulſit Iaſon
Flammivomos tauros, ſuppoſuítque jugo.
Hâc ope pervigilem didicit ſopire draconem;
Fallor, an ille draco nil niſi febris erat?
Talis rubra phalanx, quæ cum popularibus albis
Dicitur, heu, lites quondam habuiſſe graves.
Quid de lite loquo? Longum & lacrymabile bellum,
Et certamen atrox inter utraſque fuit.
Nec miſer Æmathiæ bis inundans ſanguine campus,
Spectavit majus nobiliúſque nefas.
Scilicet (ut mos eſt) regnandi dira libido,
Solennis tanti cauſa furoris erat.
Nam Roſa non potuit per campos rubra Britannos,
Et Roſa non potuit candida ferre parem,
Huic ager Eboraci, Lancaſtria fertilis illi
Ad bellum ingentes ſuppeditavit opes.

V. 127. Roſa Candida inſigne erat Regiæ familiæ Ducum Eboracenſium, Rubra Lancaſtrienſium, inter quos per ſæculum ferè duravit bellum omnium longè crudeliſſimum, in quo plus ſanguinis Britannici quàm in bis ſuperandâ Galliâ effuſum eſſe dicitur, in quo octuaginta principes regii ſanguinis occidiſſe feruntur. Certè duodecim ferè annorum ſpacio duodecim magna prælia inter Reges Henricum ſextum & Edvardum quartum commiſſa ſunt.

Quis

Quis furor, ô, veſtras in voſmet vertere ſpinas,
O conſanguineæ, congeneréſque Roſæ?
Non deſunt hoſtes vobis, non juſta triumphi
Materia, & nullo fama pudore rubens.
Gallica nam veſtro bis ſubdita Lilia regno
Per roſeos latè nunc dominantur agros,
Vicinúſque nimis nudum latus improbus haurit
Carduus, & ſtimulos irrequietus agit.
Intereà vobis per bella domeſtica ſceptrum,
Et petitur nimiùm grata corona Roſis
Ah nimiùm Veneris pulchræ de ſanguine cretis,
Ah nimiùm (video) Mars violente, places.
Nunc ego crediderim Martem de flore creatum,
Accepit tandem fabula mira fidem.
Mars totis violentus agris bacchatur, ut horto
Immiſſus nitido ſævit aduncus aper,
Ille ruit frutices & ſepimenta decora,
Et laceram pando fulmine vexat humum,
Eruit ille Crocos, & purpureos Hyacinthos,
Atque epulas bulbi, lauta Tulipa, tui.
Egeſtos tumulos ſubverſáque germina fleres,
Et vaſtum informi ſtrage videre ſolum.

Quo me, Muſa, rapis? vel quo producis, ineptum?
Non hæc eſt numeris res tenuanda meis.
Dicam ego Plantarum luſus rixáſque jocoſas,
Par erit his forſan fiſtula noſtra modis.
Prælia Plantarum & pluſquam civilia bella,
Lucanus tragicâ perſonet ipſe tubâ,
Vel Thebanorum cecinit qui funera fratrum,
Virgilio vates proximus ille, canat.

V. 138. Inſigne Regni Scotici.

V. 143. Vid. *Fab.* 5. *Lib. Faſtorum.*

PLAN-

PLANTARUM
LIB. IV.

FLORUM II.

FOelix, quem miſerâ procul ambitione remotum,
Parvus ager placidè, parvus & hortus, alit.
Præbet ager quicquid frugi natura requirit,
Hortus habet, quicquid luxurioſa petit,
Cætera ſollicitæ ſpecioſa incommoda vitæ,
Permittit ſtultis quærere, habere malis.

Talis erat magni memoratu digna Maronis
Corycii quondam vita beata ſenis.
Talis (crediderim) tam lætus & impiger hortis
Dives in exiguis Abdolominus erat,
Illum damnoſas runcantem gnaviter herbas
Ecce ab Alexandro rege ſatelles adit,

V. 7. *Namque ſub Oebaliæ memini me turribus altis,*
Quà niger humectat flaventia culta Galeſus
Corycium vidiſſe ſenem: cui pauca relicti
Jugera ruris erat——
& paulò poſt,
Regum æquabat opes animis, &c. *Virg.* 4. *Georg.*
Ubi mallem per Corycium, Phocenſem; quàm cum Virgilianis interpretibus Cilicem intelligere, nempe ex Coryco, vel Coryceâ Phocidis propè Parnaſſum non ex Coryco, Ciliciæ monte, oriundum meminit ejus *Stat. Theb.* 7.
Vel qui Parnaſſon utrumque
Aut Cyrrham tauris Æmemoriámque ſupinant
Coryciúmque nemus——
V. 10. Hiſtoriam vide initio *libr.* 4. *Q. Curtii.*

Accipe

Accipe Sidonii, vir magne, inſignia regni,
Sceptrum, ait, & mitram, Sidoniámque togam:
Miſſus in imperium tantum (quis credat?) amatam
Dicitur invitus deſeruiſſe caſam.
Reſpicit ille gemens hortum; meliora relinquo.
Heu, ait, infœlix, deteriora ſequor.
Talis erat generi humano vix nomine notus
Aglaus, in parvo diis bene notus agro.
Namque Gyges Lydas, regum ditiſſimus olim,
Impius & ſcelerum proſperitate tumens,
Ecquis, ait, toto, me fortunatior orbe eſt?
Hic Clarium eſt auſus voce rogare deum.
Numen adulari neſcit; fœlicior, inquit,
Aglaus; ille furens, Aglaus iſte quis eſt?
An ſit eo quiſquam rex nomine quærit? At illo
Rex certè dictus nomine nullus erat.
An ſit eo quiſquam dux belli nomine clarus,
Aut ſuperis tractâ nobilitate potens?
Anne aliquis prædives opum nullóque periclo
Inter inexhauſtas luxurioſus opes?
Nullus erat talis generis ſplendore, vel armis,
Divitiiſve potens; Aglaus iſte quis eſt?
At tandem Arcadiæ vix notâ in valle repertus,
(Arcadas alta quies umbráque denſa tegit)
Strenuus exigui cultor prope Ptophida fundi
(Ptophida ſed tantùm viderat ille ſemel)
Invidiâ regum digniſſimus ille repertus,
Teſte deo, fœlix Aglaus ille fuit.

V. 20. A Gyge Rege tunc ampliſſimo terrarum conſultum oraculum Apollinis reſpondit, Aglaum Pſophidiam eſſe fœliciorem. Senior hic in anguſtiſſimo Arcadiæ angulo parvum, ſed annuis victibus largè ſufficiens prædium colebat, nunquam ex eo egreſſus, atque (ut è vitæ genere manifeſtum eſt) minimâ cupidine minimum in vita mali expertus. *Plin. l.* 7.46. Quam Hiſtoriam fuſiùs narrat *Valerius Maximus. lib.* 7. *c.* 1.

V. 38. Arcadiæ civitas ab *Ovidio, Statio, &c.* memorata.

Talis

Talis magne Deus (ſi te mihi dicere fas ſit
Ridiculorum inter nomina vana deûm)
Talis, vere Deus, nunc inclinantibus annis
Sit, precor, ætatis ſcena ſuprema meæ,
Finis inutilium mihi ſit precor illa laborum,
Jactatæ ſtatio firma ſit illa rati.
Sic mea cœleſtem prægustet vita quietem;
Dormiat, & mortem diſcat amare ſuam.

Ecce iterum abripior longè; quo Muſa rapis me?
Otii laudatrix irrequieta ſacri?
Pulchra via eſt (fateor) ſed noſtris devia cœptis,
Verte aliò, inceptum perficiamus iter.
Nunc tibi dicendum eſt, per totum autumnus & æſtas
Quot quantas acies explicuere locum.
Fulgentem juncto complerunt milite campum,
Aut quia vir numero par vel utriſque fuit.
Aut quia fortaſſis non germina pauca fuerunt,
Militiam exercent quæ ſub utroque, duces.
Pauca, precor, mihi Muſa refer, neq; enim omnia quan-
Filia Mnemoſynæ ſis, meminiſſe vales. (quam
Si poteris; denſas fœcundæ æſtatis ariſtas,
Autumníque uvas enumerare potes.

Principium [1] Viola æſtati, lætúmque dat omen
Flammea, & æſtivum concomitatur iter.
Et comes autumni; veluti Proſerpina lucens
Anni dimidio, dimidióque latens.

[1] *Viola Flammea.*

V. 63. Viola tricolor. Angl. Hearts-eaſe, Panſie. *Theophr.* Φλὸξ. In flore triplicem colorem oſtendit, candidum, luteum, cæruleum, videtúrque non potuiſſe decentiori vocabulo à *Theophr.* nominari quàm Flamma; cum in lucernæ ſive lignorum flammâ terni ejuſmodi colores conſpiciuntur, cæruleus in imo, luteus in medio, candidus in cacumine, ut & in Iride cœleſti. *B. Porta.* Maio floret, & ad finem uſque autumni perdurat. Sed inodora eſt.

Pulchrior illa quidem Violâ cognomine vernâ
Ornatus generum poſſidet una triûm.
Argentúmque aurúmque & purpura fulget in illâ
O fœlix, ſimilis ni tibi dêſſet odor!

[2] Heſperis & Violæ ſibi nomen amabile ſumit,
Rectiùs in titulos, heſpere, ſumpta tuos.
Omnes illa tibi reſerat, tibi fundit odores
Prodiga, quos toto claudit avara die.
Te plus ſole colit; nec te nova nupta ſalutat
Blandiùs, ut lucem ſentit abire gravem.

[3] Anthemis exiguum ſed non ingloria florem
Vix levat; at vires parva gigantis habet.
Illa ſpecum reſerat victrix, quo tumida Caci
Ignivomi febris condita more latet.
Illa fovet laſſos, labefactos erigit artus,
Egeritúrque dolo, diſcutitúrque tumor.
Calculus impulſu illius diſſolvitur acri,
Damnantis fati calculus ille malus,

[2] *Heſperis.* [3] *Anthemis.*

V. 71. Flos Leucoio non abſimilis. Angl. Dames-Violets, Queens-Gilloflowers, Winter-Gilloflowers. Viola matronalis, vel hyemalis, vel Damaſcena, vel Muſcatella quibuſdam dicitur, non certum hanc eſſe Heſperim *Theophr.* Heſperis (inquit *Plin. lib.* 21. 7.) noctu magis olet, inde nomine invento. Quâ in re certè cum veterum Heſperi hæc noſtra convenit.

V. 78. Chamæmelon, propter odorem mali dictum. Leucanthemis —— Anthemum *Plin. lib.* 26. 8. Videtur alia ab hac herba eſſe, quanquam & illud calculos ejicere dicat. Chamæmelon febres quæ citra viſceris alicujus inflammationem infeſtant; diſcutit diſſolvitque; ac præſertim quæ ex humoribus bilioſis aut cutis denſitate proveniunt, quâ de re & ab Ægyptiorum ſapientioribus Soli conſecratum eſt, febriúmque omnium putatur remedium, *&c.* Sennertus ex *Galeno*. Quidam etiam affirmant calculum ex humano corpore exemptum (ſit penes ipſos fides) & Chamæmelo obvolutum, brevi tempore diſſolutum iri, magno argumento illud validiſſimè calculoſis opitulari.

Innatas

Innatas cautes, & clauſtra potentiùs ictu
Fulminis aut auri, ſaxea rumpere amat.

Te [4] Cyane infœlix vellem laudare, nec ipſe
Diffiteor vultus ſic meruiſſe tuos.
Sunt tibi formoſi vultus, cœlúmque ſerenum
(Quàm diſtans cœli moribus!) ore refers.
Ergò vetat laudare Ceres, diva utilis orbi,
Agricolæque, ſacrum diíſque mihíque genus,
Sunt tibi mendoſi mores, ſegetémque trucidas
Fertilis (ô monſtrum!) perfidus hoſpes agri,
Nec Rubigo magìs, nec belli ductor iniquus,
Nec magè frugiferæ ſus inimica deæ.
Quin etiam meſſori obſtas, falcémque retundis
Improbus, agricolis vitâ obitúque nocens.

Frons rudis eſt, miſtâque decens feritate [5] Nigella,
Et Venus incompta eſt, horridulúſque nitor.

[4] *Cyanas:* [5] *Nigella.*

V. 88. **Blew-bottle.** Angl. In nomine Cyani colos. *Plin. l.* 21. 8. Quoniam à Cyano, gemmâ cærulei coloris, nomen habet, quam quidam Turchinam noſtram arbitrantur; quanquam ubique inter ſegetes naſcatur, eum tamen honorificentiſſimè *Plin.* cum Violâ, & Rosâ & Amarantho recenſet.

V. 97. Blaptiſecula ruſticis dicta eſt, quoniam metentium falcem retundit.

V. 100. Anglicè **Fennel-flower**, quòd fœniculi folio ſit, à Græcis Melanthia propter colorem ſeminis, quod ad multa utile eſſe dicitur, vid. *Plin. lib.* 20. 17. Gith, ex Græcis alii Melanthion, alii Melaſpermon vocant, optimum quàm excitatiſſimi odoris & quam nigerrimum; & Gith, etſi barbarum videri poſſit, Romanum vocabulum eſt, nec à *Plinio* tantum ſed & à *Columella* & à *Plauto* uſurpatum, ſi verè *Calepinus* legit in Rudente *Pl. Act.* 5. *Sc. Secundæ*, Os calet tibi, num Gith frigefactus? Gall. *Pourette* dicitur propter calorem ſeminis piperi non abſimilem. Ferocula floris figura eſt, (indéque ruſtici noſtrates eum appellant **Ruffling Robin**) extantibus barbâ cornibúſque viridibus: Semen, nempe id genus quod ſuave olet, Catarrhos & humores aqueos potentiſſimè exſiccare atque exhaurire dicitur.

Sylva impexa tibi viridis riget hiſpida barbæ,
  Conſimiliſque virent cornua torta modo.
Eſt & cæruleæ vultus tibi concolor undæ,
  Flumineus quali fingitur ore deus.
Pictus in hoc habitu ſteteras, Acheloe, priuſquam
  Herculeâ fuerant cornua fracta manu.
Non hoc de nihilo eſt; ornatu germina veſtit
  Natura, officiis conveniente ſuis.
Tu toto educis latitantes corpore rivos,
  Currite, dicis aquis; territa currit aqua.
Secretos regis anfractus, cæcóſque canales,
  Flumineum humano numen in orbe tenes.

Quid, [6] Speculum Veneris, tantum tibi ſumere nomen,
  Tam plenum invidiæ quid tibi mentis erat?
Innumeris pingit veſtem tibi purpura clavis,
  Nobilem habes, fateor, patriciámque togam.
Sed Speculum Veneris? tituli vix pondera tanti,
  Sanguine nata deæ, ſuſtinet ipſa roſa.

[6] *Speculum Veneris.*

V. 113. Nomen à Gerardo noſtrate impoſitum, traductum ex Belgico, Venus Looking-glaſs, ſed melius antè à noſtris appellabatur Corn-Violet, i. Viola ſegetalis, quòd inter ſegetes creſcat, ab aliis variè nominatur Onobrychis, Viola arvenſis, Viola inodora, Viola pentagona, Campanula arvenſis. Flos minutus purpureus, ex unico folio campanularum more compactus, ſed pentagono; parvitatem floris ingens numerus ex eodem caule pullulantium compenſat, & bellum præbet ſpectaculum.

Non

Non tu tam lepidos titulos [7] Antirrhinon, ambis!
  Te Caput hic Vitulæ nominat, ille Leæ,
Formidabilius te nominat Ora Draconis
  Anglia; Quæ tituli eſt iſta Chimæra tui?
Gorgonas & furias noćturnáque ſpećtra fugare
  Quid mirum, ſi te territa credit anus?

Quid tibi caſſide opus, malè caute [8] Napelle? timéſne
  Inſidias capiti, flos ſcelerate, tuo?
Ah utinam tantùm galeam tibi fata dediſſent,
  Impia in humanam tela dedere necem.
Quid tibi caſſis opus? non bello invadis aperto,
  Militiam peragunt cæca venena tuam.

Dii benè quod galeam contra galea altera ſurgit,
  Quæ premit alta tuas, [9] Anthora juſta, comas.

[7] *Antirrhinum.* [8] *Napellus.* [9] *Anthora.*

V. 119. Antirrhinon vocatur, ſive Anarrhinon, ſive Lychnis agria, ſimilis Lino, radice nullâ, flore Hyacinthi, ſemine vituli narium, &c. *Plin.* 25. 10. Nomen Antirrhini attribuitur huic plantæ, quanquam non omnimodè conveniat cum deſcriptione *Theophraſti* aut *Dioſcoridis*; Ab aliis vocatur Orontium, Canis Cerebrum, Os Leonis, Leo Herba, Angl. Snap-dragon, Lyons-mouth, Calves-ſnout. Hoc perunćtos venuſtiores fieri, nec ullo malo medicamento lædi poſſe, aut veneno, ſiquis in brachiali habeat, arbitrantur Magi. *Plin. ibid.*

V. 125. Napellus verus flore cæruleo. Blew helmet-flower, (*i.* Flos Galeatus, à figura) vel Monks-hood Angl. (*i.* Monachi cucullus) ex Aconitorum genere. Napellus venenorum præſentaneorum facilè princeps, & planta adeò venenata eſt, ut non ſolùm ii qui ejus ſuccum hauſerunt, rarò vel nunquam evadant; ſed & ii qui ſagittis Napelli ſucco illitis vulnerentur. *Sennert.* A radicis figurâ quæ Napum refert (nempe radicis longæ non rotundum) nomen obtinet.

V. 132. Angl. The wholſom helmet-flower (flos galeatus ſalubris.) Counter-poiſon Monks-hood. (Monachi cucullus Antidotum) Aconitum ſalutiferum; Avicennæ Napellus Moyſis dicitur. Anthora quaſi Antithora, hoc eſt, Thoræ nempè Aconiti antidotus. Uſus præcipui in morbis ac ićtibus venenatis; Peſtilentiæ ſpecificè adverſatur, & peculiariter radices Thoræ. *Schroder.*

Excipit hæc ictus, & vulnera vana retundit,
  Caſſide ſub tali prælia Pallas init.
Quis deus has vires tantillas, quis tibi robur
  Monſtroſum heroâ cum pietate dedit?
Tu bona Medeis tantùm Medea, venenis,
  Tot ſcelerum vindex, ſacra venena ferens.
Nec tibi devicti laus ſola aut ſumma Napelli,
  In nullo pateris germine inulta nefas.
Serpentes poterunt per te non eſſe nocentes,
  Et non eſſe nocens Africa terra poteſt.
Secreti cum quicquid habent elementa veneni
  Aer, & tellus, & gravis unda vomunt.
Inque homines miſeros inſpirant omnia mortem,
  Et quo debet ali fomite, vita perit.
Cùm poſſit natura venefica & ipſa videri,
  Et pro matre bonâ facta noverca mala eſt.
Tum quoque lapſarum mundi miſereſcere rerum,
  Tum quoque victricem ſiſtere es auſa luem.
O pulchrúmque ſacrúmque herbæ fatíque duellum!
  Hoc hominum oppugnat, protegit illa genus.

Sume ſecundanam [1] Galegam tibi, Martia planta;
  Virtuti flos eſt proximus ille tuæ.

[1] *Galega.*

V. 153. Secundani, ſecundæ Legionis milites. *Liv.* Galega, Ruta Capraria, Angl. Goats-Rue. Galega Italicum nomen eſt, teſte *Matthiolo*, florem habet, vel potius ſpicam floream, albi vel cærulei coloris, contra omnia venena peſtilentéſque morbos laudatur.

Pulchra

Pulchra quidem es [2] Lychnis, ſed quâ ratione vetuſtas
Te voluit Græcæ nomen habere Roſæ.
Hoc Græcâ dixêre fide; mendacia Græca
Cernere ubique licet, nam tibi nullus odor.
Tu tamen antiquis decus es ſolenne corollis,
Et ſtellant radiis tempora cincta tuis.
Illuſtrata tuis gaudent convivia Lychnis,
Et largo vini munere facta Roſa es.

[3] Lychnida majorem & ſpecioſam lumine multo
Miſit Cæcorum terra vocata priús.
Candelabrum ingens, variíſque inſigne racemis,
Nec plures oculos pavo ſuperbus habet.
Tale ferè regum pendet laquearibus altis,
Auratóque aureas verberat igne trabes.
Altera divitibus menſis, altaribus iſta,
Atque epulis divûm digna lucerna micat.

Si quibus in terris inſcripti nomina regum,
Naſcantur flores, me, Maro magne, rogas,
Neſcio; ſed certè non pauci nomina regum
Magna ferunt; néve eſt is mediocris honos.

[2] *Lychnis.* [3] *Lychnis Chalcedonica.*

V. 155. Quæ Græca (Roſa) appellatur à noſtris, à Græcis Lychnis, non niſi in humidis locis proveniens (noſtrates autem Lychnides nulla loca recuſant) nec unquam excedens quinque folia, violæ magnitudine, odore nullo. *Plin, lib.* 21. 4. λυχνὶς στεφανωματικὴ dicitur, vel à foliorum cauliſque tomento, quo veteres fortaſſe pro ἐλλυχνίῳ utebantur, vel à colore lucido, vel quòd noctu luceat: *Theodor. Gaza* in verſione *Theophr.* Lucernulam vocat. Angl. Campion.

V. 163. Flos ſpecioſiſſimus, multarum Lychnidum umbellam portans. Anglicè Non-ſuch, or Flower of Briſtow, Chalcedonii autem Cæci olim dicti, quòd non ſedem potiùs in oppoſito littore elegiſſent, ubi poſteà Byzantium conditum eſt, multùm commodiore loco.

[4] Lyſimachúſq; ornat, rex ornat [5] Gentius hortum,
Hortus (Iô) recipit nomina tanta libens.

Nec dedignatur te, [6] Saponaria, nomen
Vile; ſed & bella eſt forma, & amœnus odor;
Magna quoq; eſt virtus; tibi cedit maximus hydrops,
Atque lues pulchræ filia fœda deæ.
Inde miniſteriis victrix ſervilibus inſtas,
Splendeſcítque operâ nigra culina tuâ.
Ipſe triumphatis dictator Quinctius equis,
Ad ſua (nec puduit) talis aratra redit.
Direxítque manu ſtivas, & miſit eâdem
Sub juga curva homines, ſub juga curva boves.

Quid voluit cum tot flores natura creatrix
[7] Campanæ formam juſſit habere cavam?

[4] *Lyſimachia.* [5] *Gentiana.* [6] *Saponaria.* [7] *Campanulæ.*

V. 175. Invenit & Lyſimachus herbam Lyſimachiam quæ ab eo nomen retinet, celebrata Eraſiſtrato, folia habet ſalicis, florem purpureum, fruticoſa, ramulis erectis, odore acri, gignitur in aquoſis, vis ejus tanta eſt ut jumentis diſcordantibus jugo impoſita aſperitatem cohibeat. *Plin. lib.* 25. 7. Unde quidam eam παρὰ λύειν τὴν μάχην dictam volunt, quo ſenſu Anglicè vocatur Looſe-ſtriſe, or, Willow-herb, propter folium ſalicis.

V. 176. Anglicè Gentian, Felwort, Bitterwort. Cujus diverſæ ſpecies multúmque flore differentes. Gentianam invenit Gentius rex Illyricorum, ubique naſcentem, ſed Illyrico præſtantiſſimam, &c.

V. 177. Sopewort Angl. Inter gentianas numerat *Parkinſonus* propter ſimilitudinem folii. Nomen habet ab extergendi facultate quâ ſaponis ritu pannos eluit purgátque, etiam lanas ac vaſa culinaria emundant eâ ruſticæ. Flos, qui aliquibus plenus eſt, Jaſmini odorem æmulatur.

V. 188. Campanæ, vel Campanulæ, Angl. Bell-Flowers, à figurâ floris, multæ ſunt earum ſpecies, ſed quæ præcipuè & peculiariter ità nominantur (nam Convolvulus, Trachelium, &c. licèt eâdem formâ ſint, habent propria ſibi nomina) Campanæ Perſicifoliæ, quæ vel albæ ſunt vel cæruleæ.

Quænam

Quænam hæc ſunt tibi, Flora, oblectamenta jocoſa?
  Ad quæ, neſcio quos, ludicra ſacra vocas?
Nullus in his uſus, nec tintinnabula nobis
  Reddiderint ullos tam fabrefacta ſonos:
Auris tarda homini eſt; vertentis machina mundi
  Non notos homini fundit ubique modos.
Pars aliqua è florum populis,hominúmq;deûmq;
  Guſtatum, tactum, naſum, oculóſque juvat,
Quid ſenſum excipimus quintum, cum forſitan illi
  Harmonici poterint auribus eſſe deûm.

O bene commiſto [8] Convolvule fuſe metallo!
  Ille Corinthiaco pulchrior ære color.

Dum blandi in laudes ſolvuntur rauca [9] Tracheli,
  Guttura, tam leni quæ recreantur ope,
Nomen adhuc majus tribuunt collegia Romæ
  Coccina purpureæ, pontificúmque togæ.

Ipſa tibi molles manicas [1] Digitalis adaptat
  Spinoſas carpis cum dea Flora roſas.

[8] *Convolvulus Major.* [9] *Trachelius Flos Cardinalis.* [1] *Digitalis.*

V. 199. Convolvulus autem major cæruleus, multò largior Campanulâ cæruleâ, Anglicè Great blew Bellflower, Great blew Bindweed, flos bellus, jucundiſſimi coloris. Alluditur ad campanas veras quæ ex ære conflantur, cujus genús laudatiſſimum Corinthium olim fuit.

V. 201. Trachelium dicitur à leniendis faucibus gutturibúſque exaſperatis Angl. Throat-wort, or Canterbury-bells, quorum omnium pulcherrimum Trachelium Americanum flore ruberrimo,ſive Flos Cardinalis; ſic dictum vel à colore coccineo longè vividiſſimo, vel quòd in Cardinalis alicujus horto primùm Europæ innotuerit.

V. 205. Angl. Fox-glove, quod aliquatenùs Chirothecam repræſentet.

Non

Non nimiùm [2] Pomo flos eſt formoſus amoris;
  Lætior eſt fructus, floridulúſque magis.
Hoc in amore novum eſt; plus totâ meſſe reíque
  Poſſeſſæ fructu flos nitet ipſe ſpei.

Quàm nitidas [3] Cancri nova mittit America Chelas?
  Talia ſidereus brachia Cancer habet.

Pars eadem mundi [4] Naſturtia lutea mittit,
  Ille etiam in noſtros flos venit hoſpes agros:
Ecce, Eques auratus, de carcere ſtipitis arcto,
  (Agnoſcens ſignum ſole tepente datum)
Proſilit, & fulvis florem calcaribus urget,
  Et ſimili flavum ſuſpicit ore diem.
Tale ſolet Caſtor cùm pervolat æquora cœli,
  Spadici nitidum ſubdere calcar equo.
Credo aliquam pugnam fortis bellator inivit,
  Aſpice ſanguineis corpora ſparſa notis:
Ah utinam hoc habitu viſus tibi, Naſo, fuiſſet,
  Narraſſes lepidam gnaviter hiſtoriam.
Omnia dixiſſes; genus altum & fata ſuperbi
  Floris, & illa rubens quid ſibi gutta velit,

[2] *Pomum Amoris.* [3] *Canna Indica, Flos Cancri.* [4] *Naſturtium Indicum.*

V. 207. **Love-Apple.** Longo caule poma quædam portat (nam flos negligitur) magnitudine exigui mali ſed gibbera colore mali Aurantiæ.

V. 211. Flos coccineus, antequam explicetur cancrorum chelas aliquatenus referens, explicatus gladiolum. Anglicè **The Indian flowry reed.**

V. 213. Naſturtium Indicum. **Indian Creſſes,** Angl. (quod folia eſitantur naſturtii modo, ſimilique ſapore acri prædita ſunt) **Yellow Larks-heel,** *i. e.* Delphinium luteum, quòd Delphinii more calcaneum vel calcar habet longum. Flos belliſſimus. Monardus, qui primus eam in Hiſpaniam tranſtulit, Florem ſanguineum nominat, quòd tria inferiora floris folia ſanguineis punctis & quaſi guttulis notata ſunt.

At

At nos cuncta latent ſeros antiqua poetas,
Nec deus exagitat, nec vetus ille furor.

Et tibi [5] Regalis pulchrum dat gloria calcar
Conſolida, & flores magnus es inter eques.
Ornatum decuit belli atque inſignia ferre,
Si verum Ajacis te genus eſſe probas,
Floris inarmati non eſt pater ille, negata
Qui voluit nimiùm fortis ob arma mori.
Parte quidem ex aliquâ veteris titulos hyacinthi
Te certum eſt vultu ſuſtinuiſſe tuo.
Nam tibi adhuc remanent veſtigia grata decoris
Oebalii, & vel adhùc te, puto, Phœbus amat,
Et tibi lugubris ſignavit ſyllaba frontem,
Heu index miſeri vix dubitanda patris:
Quíque invaſit adhuc Hyacinthi alienus honores,
Victus jure, novos jam ſibi quærit avos.
Nec tamen hic finis magnæ de nomine litis?
Sed tibi adhùc, Princeps Conſolida, hæret aqua.
Plurima ſigna favent, ſed &, heu, nonnulla repugnant,
Nam referunt formam Lilia nulla tuam,

[5] *Conſolida Regalis.*

V. 229. Flos πολυώνυμος, Conſol. Reg. Calcaris Flos, Flos Regius, Buccinum Romanorum, ſed uſitatiſſimè Delphinium. A quibuſdam creditur eſſe veterum Hyacinthus fabuloſus. E quaternis conditionibus Hyacintho attributis ab *Ovidio*, ſola forma Lilii obſtat, alioquin affirmarem audacter Conſolidam regalem, eam ſcilicet cui Flos eſt purpureus, eſſe ipſummet *Ovidii* Hyacinthum, 1° color illi purpureus, 2° evidentiſſimè & expreſſiſſimè in flore hoc leguntur literæ *Ai*, *Ai*. 3° Eſt etiã primus inter verni temporis flores, ſed prohibet figura quæ nimis remota à Lilii effigie. *Lauremb.* Sed quid ſibi velit cum Conſol. Regal. primum inter vernos flores vocet, non intelligo; eſt enim certè omnino æſtivus, propè ad autumnum uſque durans. Angl. vocatur Larks-heel vel Larks-ſpur.

V. 241. Hyacintho enim noſtro veteri omnes notæ deſunt.

Neſcio Trojanis an te ver colligat hortis,
  Hic comes æſtatis tardior ire ſoles.
Et contendit adhuc tecum de nomine claro,
  Martagon; & cauſam quo tueatur, habet.
Nec Laertiaden Ajacémque inter, Achillis
  De ſacris armis lis propè tanta fuit.
Quantam Conſolida exercent, & Martagon ingens,
  Ob titulos, Ajax, relliquiáſque tuas.

Sanguine neſcio quo creta eſt & [6] Fraxinus herba,
  Hectoris ingentis forſitan ille fuit:
Purpurea aſſurgunt tibi fila, cutímque rubellam
  Percurrit ſaturo vena cruore rubens:
Tu tres Metropoles humani corporis, armis
  Propugnas, uterum, cor, cerebrúmque, tuis.
Arſuras tandem defendis fortiter urbes
  Intereà, & differs quà potes uſque rogum.
Fata obſtant, obſtat deus imperioſus, habétque
  Hectora nequicquam Troja caduca ſuum.

Neſcio quas vires habeas, Cretæ incola, [7] Thlaſpi,
  Magnas credo, Jovis tu popularis habes.

[6] *Fraxinella.* [7] *Thlaſpi Creticum.*

V. 250. Pro Martago ſic argumentantur, eſſe ex genere liliorum, eſſe inſcriptum maculis quibuſdam, quæ literæ poſſunt appellari, eodem certè jure quo *Plinius* in Fabâ literas lugubres inveniri ait ex ſententiâ *M. Varronis.* Unde diſtinctionis gratiâ hunc Hyacinthum Inſcriptum appellant, ϗ ἁ γραπτὰ ὑάκινθος. *Theocr.* Sed & illi Epitheton Ferruginei, atque Purpurei, ſatis convenit ſi morem Poëtarum ſpectamus, qui nunquam ferè de coloribus exactè loquuntur. At verò tandem non eſt vernus hic flos; Quid dicam? hæret aqua mihi, & aſſenſum ſuſtineo.

V. 255. Fraxinella, quòd ſit folio Fraxini. Angl. Baſtard Dittany. Flos quinquefolius, rubellus, ſed ſingula folia ſaturatiore & ſanguineo rubore virgata, è quorum medio ſtamina purpurea dependent.

V. 265. Thlaſpi ſeu Thlaſpe; cujus multa ſunt genera diverſiſſimæ figuræ; hoc genus quod in hortos recipitur, dicitur Angl. Candy Tufts.

Quæ

Quæ te dextra legit leprâ, [8] Scabioſa, decenti
Contactu ô fiat ſic ſcabioſa tuo.

Igne ſalutari [9] Pyrethrum calet acre, moleſtas
Exhaurit torto dente potenter aquas.
Pars imi rubra eſt, ſummi pars candida floris,
Gingivam & dentem, natus utriſque, refert.

Tu porcis alimenta ſoles [1] Cyclamine decora,
Sed medicinam homini, ſed dare ſerta deis.

Non [2] Muri abſimilis, muri cognominis herba,
Gaudet in obſcuris cauta habitare locis.
Umbram amat; adverſus Phœbeia ſpicula, plantam
Auratâ umbellâ protegit ipſa ſuam.
Tota riget ſetis, ſed & eſt holoſerica ſeta,
Nec teneram offendit virginis illa manum.
Innumeris horret, ſed multùm innoxia, telis,
Telorúmque piâ vulnera ſanat ope.

Parvus aromatici ſpeciem vultúmque decorum
[3] Armerius dicti de Jove floris habet.
Majeſtas propè ſola deeſt divina puſilla,
(Crediderim) infantis flos fuit iſte Jovis.

[8] *Scabioſa.* [9] *Pyrethrum.* [1] *Cyclaminus.* [2] *Auricula Muris, Piloſella.* [3] *Armerius.*

V. 267. Angl. Scabious, vel quòd ſcabiei medetur, vel quòd alba quaſi farina quædā ſcabiei non abſimilis, ſummis florib⁹ adhæret quaſi aſperſa. Ψώρα Aëtii.

V. 269. Unde & Salivaris dicitur, quòd ſalivam moveat ore recepta. Angl. Pellitory of Spain.

V. 273. Flos Cyclamini Coloſſinus in coronas admittitur. *Plin. lib.* 21. 9. Coloſſinus, purpureus, à Coloſſis urbe Troadis.

V. 275. Piloſella, quod tota piloſa ſit. Μυοσωτὶς. Angl. Mouſ-ear.

V. 284. Anglicè Sweet John, Sweet William. Caryophyllis figurâ ſimilis, ſed ſinguli flores admodum parvi.

At juncti florem multi ſociantur in unum,
Qui vel barbato ſic Jove dignus erit.

Te quidam Armerium, [4] Muſcaria planta, vocarunt,
Te cui muſca levis, præda jocoſa placet.
Impendis ſuccos in retia denſa, tuóſque
Gnaviter exudas inſidioſa dolos.

Sunt triplices rami, ramo ramuſculus omni
Tergeminus, foliis tergeminíſque datur.
Tergemini ſimul & flores [5] Epimedion ornant,
Quicquid id eſt, aliquid res habet iſta ſacri.

Tu quoq; parva nites, neq; enim tibi, [6] Ptarmica, parvæ
Candida multiplicis gloria floris abeſt,
Utque movere ſoles ſternutamenta, ſalubre
Sic, puto, naſcenti ſternuit omen amor.

[4] *Muſcipula.* [5] *Epimedium.* [6] *Ptarmica.*

V. 289. Muſcipula Lobelii. Lobels Catch-fly. Ben rubrum Monſpelienſium. Inter Lychnidos recenſet *Parkinſonus*, caule & foliis ità viſcoſis ut irretire muſcas poſſit.

V. 295. Epimedium *Dioſcor.* & ſemine & flore caret. Huic ſpiſſandi refrigerandíque natura, fœminis cavenda. *Plin.* 27.9. Non eſt igitur Epimedium noſtrum idem quod veterum; quanquam in illa poteſtate convenire cum illo credatur, quod ſterilitatis cauſa ſit, unde Angl. nominatur Barren-wort.

V. 297. Ptarmica flore pleno quod Πταρμὸν, *i. e.* Sternutamentum provocet. Angl. Double Pelletory, florem Parthenio ſimilem gerit. Amor ſiniſtrà ut ante dextram ſternuit approbationem. Nunc ab auſpicio bono profecti, &c. *Catul.*

Num tibi naſcenti primis, mea vita, diebus,
Aridus argutum ſternuit omen Amor? Propert.

At

At tibi formoſi formoſior accola [7] Mellæ
  Aurea purpureis frons redimita comis.
Nec pudeat prati, prato collecta virenti
  Ruſtica placavit ſæpe corolla deos.
Tu pia melliferæ præbes alimenta volucri,
  Cùm tibi vix tellus præbeat ipſa parens.
Das hyemale penus, das anni tempore duro,
  Atque æſtate illi flos ſemel eſſe parum eſt.
Officio floris radix tibi fungitur ipſa,
  Melláque languenti ſera miniſtrat api.

Eſt [8] Monſtrum viſu fœdum, nec mole timendum,
  Sed multùm ingenio, viribus, arte potens.
Octo pedes, totidem crurum internodia terna,
  Quæque importunâ mobilitate vigent.
Et pro corpore habet ventrem, deforme, rotundum,
  Ventre venena tument, retia ventre latent.
Retia quæ tendit culici muſcæque vaganti,
  Dulciáque ex rapto fercula latro vorat,
Hoc ſatis eſt tibi, Arachne, urbes ac tecta colenti
  Civiliſque tibi eſt legitimúſque furor.

[7] *Amellus, Aſter Atticus.* [8] *Phalangium.*

V. 301. *Eſt etiam flos in pratis cui nomen Amello,*
Fecere agricolæ, facilis quærentibus herba,
Namque imo ingentem tollit de vertice ſylvam,
Aureus ipſe, ſed in foliis quæ plurima circum
Funduntur, violæ ſublucet purpura nigræ,
Sæpe Deûm nexis ornatæ torquibus aræ
Aſper in ore ſapor, tonſis in vallibus illum
Paſtores, & curva legunt prope flumina Mellæ;
Hujus odorato radices incoque Baccho.
Pabuláque in foribus plenis appone caniſtris. Virg. Georg. 4.

Mella nobilis eſt in Galliâ fluvius, aliíque cognominis alibi; Poetæ tamen notior Mela Italus quem ſiniſtrâ ripâ receptum Ollius fl. in Padum defert, videtúrque hinc nomen inditum flori Amello, *Farnab.* noſtras. Idem flos eſt atque Aſter Atticus antiquorum, qui & Inguinalis & Bubonium dicitur. Angl. Star-wort.

At ſævit majori agreſte [8] Phalangion irâ,
Et minimo ingentes conficit ore feras.
Dico, Feras? dentis non aſpectabilis ictu
Mentem homini primam, mox animámque rapit.
Tale, Phalangita, & tam formidabile monſtrum
Conficis, & meriti præmia nomen habes.
Sic cum Scipiadæ ceſſit pars tertia mundi,
Diripuit victæ miles avatus opes.
Dux habuit ſpolium belli ſibi majus, & hoſtis
Cognomen domiti præda ſuperba fuit.

Producis lepidos, opulenta [9] Peruvia, flores,
Mirandi noſtro germinis orbe parens.
Ne tibi tam placeas auri argentique metallis,
Quæ malè fœcundo gignis ubique ſolo.
Ut tantas admirer opes laudémque, requiris?
Terra venenorum non magis ulla ferax.

9 *Mirabile Peruvianum.*

V. 321. Phalangium eſt Italiæ ignotum, plurimorum generum, *&c. Plin. l.* 29. 4. Ubi genera nominantur; namque omnis Araneus venenatus Phalangion dicitur, quòd internodia terna in cruribus habeat (quanquam id cum innoxiis araneis commune) Φάλαγξ enim propriè digitorum internodium eſt. Cum Italiæ ignotum eſſe dicit, Magnam Græciam ſub Italiæ nomine non comprehendit; nam in Apulia familiaris eſt famoſiſſima illa ex Phalangiorum genere Tarantula, à Tarento urbe dicta. Hæc autem herba Phalangites, vel Phalangium appellatur, ἀπὸ τοῦ τοῖς Φαλαγγιοδήκτοις βοηθεῖν. Eâdemque notione Angl. dicitur Spider-wort.

V. 330. Cognomen Affricani.

V. 331. Angl. The Mervail of Peru, or of the World. Glorioſiſſimo nomine, & ultra meritum tumido. Flos parvus eſt ex campanularum genere, ſed numeroſiſſimus ſuper eodem caule, luteus, purpureus, albus, verſicolor, quod maximè eſt in eo mirandum. Ad ſolem ſe claudit, veſperi aperit, convolvuli purpurei more.

Alba

Alba quatit rubro ſua tintinnabula caule,
 Nativum hìc etiam monſtrat [1] Iucca decus.
emina ſed noſtris non profert exul in oris;
 Pulchra ſibi eſt, patriæ fertilis illa ſuæ.

[2] Malva levat caput hortenſis, penè æmula gentis
 Arboreæ, & multâ ſtat redimita roſâ.
Diceret hanc aliquis cernens, planta iſta ſuperba eſt;
 Tam pulchro nimius corpore faſtus ineſt.
Mitior at nulla eſt, nulla eſt humanior herba,
 Nulla magìs ſuavi commoditate bona eſt,
Omnia tam placidè reſerat, blandéque relaxat,
 Emollítque vias, nec ſinit eſſe rudes.

Africa dat multo ſaturatas lumine [3] Calthas;
 Vicini agnoſcas nobile ſolis opus.

[1] *Iucca.* [2] *Malva hortenſis roſea.* [3] *Flos Africanus.*

V. 338. Eam ſic deſcribit *Ferrarius. Toroſus, Thyrſus,* aſparagi ſive Haſtulæ regiæ modo emicat in trium quandoque cubitorum lævem & ſanguineo colore ſplendentem virgam, quæ diffuſis palmaribus ramulis turbinatim arboreſcens, fritillarias citrà quadratas maculas imitantia florea Tintinnabula, obſoleto candore pallida, leviquenonnunquam rubore interfuſa, inodora, deorſum verſum ſpectantia raris intervallis numeroſa ſuſpendit, eadem tandem ſine ſemine arida ſibi poſteriſque moriuntur. Nempè noſtris in regionibus ſed in Americâ fœcunda eſt Iucca: Nomen illud indidit *Gerardus* noſtras, arbitratus veram eſſe Iuccam Americanam, ex cujus radice panis ibi conficitur, Caſſavi nominatus, ſed fallebatur.

V. 341. Angl. Hollihock. Ex Malvarum genere, quarum virtutibus emolliendi, leniendi, laxandi prædita eſt. Malva arborea quibuſdam dicitur, ſed non rectè; eſt enim alia præter hanc vera Arbos Malva, ſemper virens.

V. 349. Anglicè Africans, Et vulgo ſed malè nominantur, French-Marigolds. Flos Africanus, Flos Tunidenſis, Caltha Africana dicitur. Genus autem unum eorum, flos Africanus fiſtuloſo flore, ſemina omnibus inuſitatæ formæ, longæ, planéque ſagittam referentis, ſicut & folliculus quo conduntur, pharetram repræſentat, unde locus non abſurdus fortaſſe datur fabulæ inſequenti: Floræ cum his telis papiliones inſectantis venatu.

Latus multipléxque ardenti fulgidus auro
  Orbis, adoratas blandè imitatur opes.
Quædam tota cava eſt; poterat folium omne videri,
  Aurata artifici fiſtula facta manu,
Ah utinam bonus his animam inſpiraſſet Apollo,
  Fiſtula quàm miros ederet illa ſonos!
Nec brevis huic flori vita eſt; maturior ævi
  Exacto moritur non niſi menſe ſenex.
Tam longa indulgent huic ſoli ſæcula Parcæ,
  Invitâque ſecant ſtamina pulchra manu.
Capſula vulgaris non eſt quâ ſemina condit,
  Sed pharetræ formam picta ſonantis habet.
Illa quidem pulchris pharetra eſt onerata ſagittis,
  Illa humero flores, molliter apta ſedet.
Venatu indulgens cum Papilionis in horto
  Perſequitur trepidam læta premítque fugam,
Ille laboratas radiis ſolaribus alas
  Huc temerè atque illuc, heu, ſine mente quatit.
Qui niſi ſic fugeret flos poſſit & ipſe videri;
  Et picto attonitam falleret ore deam.
Nunc miſerande jaces confixus cuſpide floris,
  Tactáque vix ſentit terra cadentis onus.

Talem regna ferunt quondam fœlicia Caltham,
  Punica; Junonis tunc roſa dicta fuit.
Quo ſteterat Carthago ingens, hæc gloria clari
  Unica, vel certè ſumma relicta ſoli eſt.
O florum ſpes fallaces & inania vota!
  Irrita in æquores quæ rapit auſter aquas!
Olim hæc ſperavit reducis decorare triumphum,
  Hannibaliſque ipſas cingere fortè comas.
Aurea ſperavit Carthaginis eſſe corona
  Victricis, mundi cùm foret illa caput.
Non dubitaſſet eo ſibi tempore poſcere regnum,
  Flora licet Latiæ tunc dea gentis erat.

Nunc

unc illi miſeræ, cùm patria ſerviat ipſa,
Vivere privatâ conditione ſat eſt.

Ciſte, decus parvi fruticis, tam flore puſillo,
Quid ſimulare roſas, ambitioſe, juvat?
éve parum id facias, moreris quâ naſceris horâ,
Cúmque die exoriens occidis ante diem.
h vide nè nimio conſtet tibi gloria tanta,
O pluſquam ſatis eſt! Ciſte, imitate roſas.

Lada, ſoror Ciſti, nè cedat honore roſetis,
Exudat foliis balſama odora ſuis.
alſama, quæ fœdo caper improbus appetit ore,
Et barbæ obſcœnæ pinguis adhæret odor.
Non ſcelus hoc homines tibi ſic patiuntur abire,
Unguentata caper, ſed tibi barba cadit.
Curat Alopecias hâc Ladanon arte repertum;
Quid dicam? has vires planta dat, anne Caper?

[4] *Ciſtus.* [5] *Lada.*

V. 387. Græci Ciſton appellant fruticem majorem Thymo, foliis Ocymi, duo ejus genera, flos maſculo roſaceus, fœminæ albus. *Plin. l.* 24. 10. Roſago quibuſdam dicitur, quod ſit flore ſimplicis Roſæ, ſed inodora, & paucis horis marceſcens. Anglicè **Holly Roſe, Sage Roſe.**

V. 393. Congenera huic Lada eſt, ſed altior fruticoſiórque. Ciſtus Ledon, quibuſdam. Angl. **Gum-Ciſtus, or Sweet-Ciſtus.** Ladanon vel Ledanon exſudans. Arabia etiamnum Ladano gloriatur. Forte caſuque hoc & injuriâ fieri odoris plures tradidêre, capras maleficum aliàs frondibus animal, odoratorum verò fruticum appetentius, tanquam intelligant pretia, carpere germinum caulis prædulci liquore turgentis, diſtillantémque ab his caſus miſturâ ſuccum improbo barbarum villo abſtergere, hunc glomerari pulvere, incoqui ſole, & ideo in Ladano caprarum pilos eſſe. *Plin. l.* 12. *ib.* Ubi vide plura. Hoc Ladanon multi usûs eſt, inter cætera vino coctum Alopecias curare dicitur.

Objicienda tibi, [6] Jaſme unguentaria non eſt,
 Hic ſolus flori quæſtus honeſtus erat.
At frangenda volunt alabaſtra, unguentaque luxûs
 Condemnant tetrici, putida turba, ſenes.
Non (licèt iratus) tam Jupiter ipſe ſeverus,
 Mitigat iratum dulcis acerra Jovem.
Dulcis odor placat ſuperos; opus ille deorum
 Luxuriæ, humanæ ſed pietatis agit.

Vendicat Auratam [7] Malum dea noſtra, legitque
 Flores; & toto condit avara ſinu.
Vendicat & Pomona ſibi; legit aurea mala,
 Atque onerat calathos inſatiata ſuos.
Lis gravis eſt, nec lite abſunt convicia tantâ,
 Nec deêſt iratis lingua proterva deis.
Et Pomona furens, pomorum ſi tibi clamat
 Tantus amor, pomum tu tibi amoris habe.
Convenit hic titulus; ſed &, ô, aliena placere
 Quid mirum eſt factæ de meretrice deæ.
Flora incenſa refert, Vertumnum novimus & te;
 Novimus & quâ tu ſub nuce facta dea es.
Dum ſimulabat anum, tu virgo pudica manebas,
 Cum juvenili aderat corpore, tum quid eras?
Sorba manu lutea, & dotalia meſpila fortis
 Stringe, maritales collige, caſta, nuces. (mum
Tam bene olens (inquit) tam pulchrum & amabile Po-
 Flos eſt; & carpens aſſerit ipſa manu.
Quædam etiam noménque decúſque Legumina florum,
 Nec probro eſt illis ruſticus ortus, habent,

[6] *Jaſme.* [7] *Malus Aurantia.*

V. 401. Anglicè **Jaſmine**, or **Jeſſemin**. Jaſminum aliquibus dicitur: originem Græcam ſubolet quaſi Viola odorata, quanquam Græcis Jaſme incognita. Frutex nobiliſſimus inter topiarios, apibus flos gratiſſimus, ex quo unguentum conficitur omnium ſuaviſſimum.

V. 420. *Vid. Fab.* 14. Metam.

Nec

ec [8] Lathyrum hortenſis, nec [9] Piſum reſpuit aula,
[1] Coccineámque videt pænè ſuperba Fabam.

[2] Faba vulgaris, non pauper odoris, & albo
Ore nitens, oculis conſpicienda nigris.
i totos veſtiret agros, nutriret agreſtes,
Hortorum poterat non levis eſſe decor.
uanquam Pythagoræ non intellecta renati
Verba quidem miseræ non nocuêre parum.
t vos, ô ſemper, ſapientes, vera locuti,
Diſcite veridico planiùs ore loqui.

orquet atrox guſtum virtute [3] Lupinus amarâ,
Ingenium priſci quale Catonis erat.
)ilue ſed bene aquis illum, vinóque Catonem;
Dulcis uterque tibi permadefactus erit.

[8] *Lathyrus.* [9] *Piſum perenne.* [1] *Phaſeolus coccineus.*
[2] *Faba.* [3] *Lupinus,*

V. 429. Lathyrus annuus ſiliquis Corobi, Angl. Party-coloured Chichling.: Lathyrus latifolius, idem eſt quod Piſum perenne, Everlaſting-Peaſe, ſed & aliud Piſum, Quadratum dictum, flore coccineo in hortos recipitur.

V. 430. Anglicè Scarlet-Bean. Nam Fabam & Phaſeolum communi nomine appellamus; eſt autem hic phaſeolus magis propriè dicendus quàm Faba.

V. 431. Literas lugubres eas maculas appellat. *Plin.* Sed & Oculi quoque Latinè ſatis dici poſſunt: nam idem *Plin.* ait *l.* 8. 17. Pantheris in candido breves macularum Oculi.

V. 435. Par ſcelus *Pythagoras* eſſe dicebat, Ἐσθίειν κυάμους κεφαλάς τε τοκήων. Notiſſimum præceptum ejus, Fabis abſtineto, ſed ſenſus ejus valdè dubius controversúſque eſt, nam & ipſum fabis libentiſſimè veſci ſolitum memoriæ proditum eſt. De interpretatione præcepti, *Vid. Plin.* 18. 12. *Gel.* 11. 4. *Cæl. Rhodig.* 17. 27, &c.

V. 439. Anglicè Lupine. Tria ſunt genera, flore albo, luteo, & cæruleo. Lupinum ab omnibus animalibus amaritudine ſuâ tutum. *Plin.* 18. 14. Sed addit, Maceratum calidâ aquâ homini quoque in cibo eſt; nam bovem unum modii ſinguli ſatiant, validúmque præſtant.

Hi

Hi flores, & mille alii, ſimul agmine longo
Et pompæ lento præteriêre gradu.
Procedunt tractâ per humum radice decenter,
Ut ſua ſerpentes florida terga movent.

Soli [4]Mandragoræ geminis bene cruribus apti
Humano incedunt, fœmina máſque, modo.
Mandragoræ bello penè eſt dea territa monſtro,
Semiflorem illum ſemihominémque videns.

Abfuit hoc [5] Nymphæa choro, non, credo, quod oris
Fidere non auſit viribus illa ſui.
Forma colórque boni certè; quot cernere ubique
Faſtoſas vultu deteriore licet?
Et ſi certamen de nobilitate fuiſſet,
Nulla fuit tantâ nobilitate potens.
Nympha paluſtris erat; quantum decus! Herculis uxor,
Diis geniti herois; Nunc quoque & ille Deus.
Conſtitit hoc magno miſeræ; namque Herculis illa'n
De madido plantam numine fecit amor.

[4] *Mandragoras.* [5] *Nymphæa.*

V. 447. 𝔐𝔞𝔫𝔡𝔯𝔞𝔨𝔢. Mandragoram alii Circeium vocant; duo ejus genera: Candidus qui & mas, niger, quæ Fœmina exiſtimatur, anguſtioribus foliis quàm lactucæ, hirſutis caulibus, radicibúſque binis ternífve rufulis, intus albis carnoſis, teneríſque pene cubitalibus, *&c. Plin.* 15. 13. Ab hâc radicum quaſi crurum ſimilitudine (ſunt enim plerumque binæ, ut ſæpè & in paſtinacis tenuifoliis videre eſt). mirum fingunt de hâc plantâ vaniſſimi agyrtæ, creditque vulgus humanam habere figuram non ſexûs differentiâ etiam oculis percipiendâ, quia & gemitus erutū edere exitiales effodienti.
Semihominis veſano gramine fœta Mandragoræ. *Colum. l.* 10.

V. 451. De Nymphæâ vide quæ *Lib.* 1° diximus.

Ex illo gravis & triſtis, lacrymoſa, ſevera
Vivit, & ipſum odio nomen amoris habet.
Concubitúſque odio eſt, & quicquid ducit ad illum,
Luſus, blanditiæ, liberiórque jocus.
Et quia nota deæ fertur laſcivia Floræ,
(De tantâ hoc fas eſt ſi memorare deâ,
Nam dum viva fuit, dum fœmina, ſemper amori,
Et choreis operam, nequitiíſque dedit)
Siſtere famoſum ſe noluit ante tribunal,
Nec regno hâc vellet conditione frui.
Ah mallet ſtagnis radicem, credo, relictis,
Ante tuum nudam ſiſtere, Phœbe, jubar.

Sanctior his longè [6] Maracottam cauſa profanis
Ridiculíſque ſimul juſſit abeſſe ſacris,
Pictorum vatúmque deos contemnit & odit,
Signata alterius religione dei.
Deridet Venerem, & Floram, fœdúmque Priapum,
Et Phœbum, & ficti monſtra jocoſa poli.
Neſcio quæ, latitant ſed in hoc myſteria flore
Magna quidem,& noſtris non referenda modis.
Nec temerè, nec naturæ ſine mente parentis
Tam non vulgaris, tam nova forma data eſt.

[6] *Maracotta. Flos Paſſionis.*

V. 473. Vide deſcriptionem hujus plantæ, admirabilis ſanè pulcherrimæque, apud *Fabricium* (ſi ridere lubet) qui materiam hic nactus non vulgarem, ſtrenuiſſimè, more ſuo, ineptit. Granadillam Hiſpani (quod pomum Malo granato ſive Punico non abſimile ferat) Americani Maracottam nominat. Flos Paſſionis Jeſuitis dicitur, quod exceptâ cruce, omnia inſtrumenta dominicæ paſſionis in illo conſpiciant; Illi quidem, hebetioris visûs homunculi non item. Maracoe, ſive Clematis Virginiana (The Virginian Climer) à *Parkinſono* appellatur, quòd à coloniâ noſtrâ Virginianâ in Angliam primùm miſſa ſit.

Alba decem ſolia expandit; toga convenit alba
Virginibus caſtis, Pontificúmque choro:
Purpureâ duplicis limbi pars ima coronâ
Bis cincta eſt; ſancti Martyris ille color.
Multa tegunt florem (ſed tectus non latet ille)
Stamina inauratis ſubrubicunda crocis.
Hoc diadema aliqui, ſpinis horrentia ſerta,
Sanguine tincta ſacro ſerta, referre putant.
Et Porphyriaci conſurgit marmoris inſtar
Undique ſanguineis ſparſa columna notis.
Sunt quoque (donati peracuto lumine viſus,
Namque hebetes oculos plurima mira latent)
Pendula qui clarè mediâ ſummâque columnâ
Spongiolam, clavos, flagra cruenta vident.
Melle tument intus dulci, capitíſque figuram
Parva coronati candida poma gerunt.
At radix ſub humum deſcendit longa profundam,
Tartara victricem viſere velle putes.
Et quaſi ſi totum cuperet complectier orbem,
Non extirpandâ fertilitate viget.

Turba petitorum reſtabat ſola, nec ipſa
Magna quidem; paucis vis ea mentis erat.
Inter odoratos regnum tam dulce petentes.
Ecquis te, flores quærere Moly velit,
Te cognata tibi redolentem ruſtica plantam
Allia, meſſorum prandia, Moly velit?

Eſt aliquid (plantæ decus hoc ſenſère vel ipſæ)
  Mæonidæ ſacro nomen habere libro.
Hoc tibi dat magnos animos, faſtúmque tyranni,
  Hoc titulo regnum te meruiſſe putas.
Tantâ laude tumens medium procedis in æquor,
  Et graveolenti audes fortiter ore loqui.

V. 509. Quæ nunc Moly plantæ vocantur, ex aliorum eſſe genere odor ſaporque teſtantur; unde illud honorificentiſſimum olim nomen adeptæ ſint, divinare nemo poteſt, cum Homerico certè Moly (quod nullum eſſe in naturâ rerum non dubito, non magìs quàm fabuloſum illud Hebræorum huic affine Baaras à *Joſepho*, *lib.* 7.24. memoratum) nullâ in re conveniunt. *Hom.* 10. *Odyſſ.*

Ὣς ἄρα φωνήσας πόρε φάρμακον Ἀργειφόντης,
Ἐκ γαίης ἐρύσας, καὶ μοι φύσιν αὐτοῦ ἔδειξεν,
Ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος,
Μῶλυ δὲ μιν καλέουσι θεοί, χαλεπὸν δέ τ' ὀρύσσειν·
Ἀνδράσι γε θνητοῖσι θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται.

Plin. De hoc Moly, ſicut ipſe conjecturam facit, ſic ait. *L.* 25. 4. Laudatiſſima herbarum eſt *Homero*, quam vocari à diis putat Moly, & inventionem ejus Mercurio aſſignat, contráque ſumma veneficia demonſtrat; naſci eam hodiè circà Pheneam & in Cyllene Arcadiæ tradunt, ſpecie illâ *Homericâ*, radice rotundâ nigrâque magnitudine cepæ, folio ſcyllæ, effodi autem difficulter. Græci autores florem hunc luteum pinxère, cum *Homerus*, candidum ſcripſerit. Inveni è peritis herbarum medicis qui & in Italiâ eam naſci dicerent, afferrique Campaniâ mihi aliquot diebus effoſſam inter difficultates ſaxeas radicis triginta pedes longæ, ac ne ſic quidem ſolidæ, ſed abruptæ.

MOLY.

IMpoſuêre dei nomen mihi; Moly me vocarunt;
  Nomen verendum myſticúmque Moly.
Non bene Grammaticis vox cognita; calluit ſed omnem
  Linguam deorum, divus ipſe, Homerus.
Moly deûm linguâ Græcis Μέγα dicitur, Latinis
  Magnum; deorum molliùs ſonat vox.

Victa

Victa meis divina venefica, ſole nata, Circe,
 Ceſſit venenis, fortibus piiſque.
Vixiſſet ſine me ſollertia perſpicax Ulyſſis
 Contecta ſetis indecentèr apri.
Illi Mercurius dedit agmina mille, vímque magnam
 Aſtutiarum conſiliîque fruſtra.
Ingeniíque rotam verſatilis, eloquentiæque ;
 Ni me dediſſet majus acriúſque
Telum———— ——— ———
———Multa quidem parat addere dicta,ſed illi
 Nonnullum iratum ſuſpicor eſſe deum.
Infœlix emittit olentes Ulpica ructus,
 Famoſúmque gravi prodit odore genus.
At circum miſeri caſu rivalis acerbo,
 Gaudere, & riſu cætera turba quati.
Non erat invidiæ tam pauper planta ferendæ,
 Nominis (heu demens!) ambitioſa ſacri.
Et cœpêre omnes luſu cantare jocoſo
 (Nota illis Lyrici carmina vatis erant.)
 "Parentis olim ſiquis impiâ manu
  "Senile guttur fregerit,
 "Edat cicutis Allium nocentius;
  "O dura meſſorum ilia!
Sed lætum abrupit, ſubridens ipſa, tumultum
 Significans nutu ſe dea velle loqui.
Molliter efficta in vocem ſuaviſſima ſuavem
 Aura, profanatum luſtrat odore locum.

V. 18. Ulpicum, genus allii grandiſſimum, maximi incrementi, Punicum, Ἀφροσκόροδον Gr. *Tu plenior allii Ulpici quàm Romani remiges.* Pl. in Pœn.

Alliáque infractis ſpicis & olentia latè,
Ulpica——— Col. I. 10.
V. 25. *Horat. Ep. Lib. Od. 3.*

FLORA.

FLORA.

NOn mendax vanúſve mihi dicetur Homerus
(Me quanquam omiſit verſibus ille ſuis)
Turpiter hoc; ſed mî fas eſt ignoſcere cæco,
Munificè reliquos obligat ille deos.
Quiſquis tam pius eſt, veracem credite eundem;
Et de Moly ſuo non niſi vera refert.
Mortales Baaran Hebræo nomine dicunt
Mæonides ſacro nomine Moly vocat.
Eſt talis mihi flos; Infœlix, eſt mihi, dico?
Nempe fuit; ſed jam nomina ſola manent.
Poſtquam nota homini tam dìa potentia plantæ
Suſpecta, & ſuperis invidioſa fuit.
Mercurióque patrem, quod eam monſtraſſet Ulyſſi,
Iratum colaphos fama dediſſe refert.
Non equidem hoc vidi,ſed vidi (proh ſcelus!) ipſa
Indignis miſerum Moly perire modis.
In barathrum radix deſcendit nigra profundum,
Extirpare illam vix deus ipſe valet.
Velle quidem credas mundi cacodæmonas imi,
Horridáque inferni monſtra fugare ſoli.
Jupiter irridens, opus eſt hæc improba multas
Et non vulgares ut bibat, inquit, aquas.
Ergo deam Lympham vocat, & mirabile, dixit,
Per Ciconum noſti ſerpere flumen agros:
Hinc tu marmoreas undas dea largiter hauri,
Et quocunque vides creſcere Moly loco.

V. 23. Lympha non tantùm Aquam ſignificat, ſed & Deam Aquæ. Teſtis *Varro* qui eam invocat inter duodecim Deos Conſentos, agricolarum duces, *initio Libri*; necnon etiam precor Lympham ac Bonum Eventum, quoniam ſine aquâ omnis arida ac miſera agricultura, ſine ſucceſſu ac bono eventu, fruſtratio eſt.

V. 24. *Flumen habent Cicones, quod potum ſaxea reddit Viſcera, quod tactis inducit marmora rebus.* Ov. Met. 15.

Funde

Funde ſuper nimbos ſed funde capacibus urnis,
Et multo bibulum rore benigna riga.
Juſſa facit, plenos illi non invidet hauſtus;
Mortifera haud parcè frigora Moly vorat.
Protenùs (horrendum dictu) pro caule columnam
Stare, atque in ſummo ſculptile floris opus.
Marmoris & fuſci radicem ducere venas;
“ O monumentum ingens mortua planta ſui!
Hunc habuit finem parvi immoderata poteſtas
Germinis, & ſuperis fama propinqua nimis.

Quid mirum Jovis ingentes ſi pertulit iras
Rivalis ſummi flos meus ille Jovis?
Ille admirandus caſtæ Junonis adulter,
Ille deæ conjux & pater ille dei?
Quid genuit? Numen; nec de mediocribus unum,
Pænè ſuo vitrico par, & (ut ille) tonans.
Et genuit tactu, non magno humilique labore
Quod ſobolem extundit Jupiter ipſe ſuam.
Forma quidem (quantum vitæ natura virentis
Paſſa eſt) totius bellica floris erat.
Fingitur in rigidam gladii folium omne figuram,
Et cæſim & punctim vulnera ferre valens.
Et ferrugineam variant diſcrimina rubra;
Lamina ceu chalybis ſanguine tincta nitet.
Sanguineúſque horret falcatis undique ſpinis,
Caulis & in toto purpurat ore cruor.
Fundus habet clypei ſpeciem, micat aureus umbo
In medio, at capitis ſtat galeatus apex.
Stamina habent arcum, nervos, albáſque ſagittas,
Puniceo auratum nec pede calcar abeſt.
Huic equidem caſtam bellatricémque Minervam
Conſtituebam apto jungere connubio.

V. 37. Flos cujus tactu Juno Martem concepit. Vid. Fab. *Ovid. Faſtor. lib.* 5.

Quo

) fieret vitæ ſervatâ lege ſeveræ,
ıtque illibatâ virginitate parens.
cus ille meis (fateor) creſcebat in hortis
:t mihi ob id Phœnix nomine dictus erat:
inis infœlix hic fertilitatis egebat
ıuctor, & eunuchus flos erat ipſe ſibi.
[ue propagarem mundo tam nobile germen
entavi, fateor, ſedula mille modos.
enio deſperandum nihil arbitror, arte
)mnia vincuntur; ſcilicet arte deûm.
ıque tener veteri bulbus ſuccreſcere bulbo,
:œpit Phœnicis ſpes propè certa novi.
[uis erit finis? turbatus Jupiter inquit,
:xpectem, hìc infans dum creet ipſe deos?
ualem in cœlis (patiar modò) nempe videbo
'rogeniem floris, progeniémque Jovis.
:rgò, monſtrum horrendum ingens cui lumen ademptum
nſolito talpam terribilem ore facit:
rapax prædo noſtris immittitur hortis,
Mole minor, ſimilis ſed Caledonis apro.
:as dederit latè ſtrages pictáſque ruinas,
Quis poterit ſiccis commemorare genis?
ım nec poterat Ricinus, nec ſulphuris aura,
Nec Laſeris, nec odor, Moly, fugare tuus.
:c contentus erat majorum more ſuorum
Venatum vermes ire, levéſque feras.
: Epicuræus bulbos & tubera porcus,
Pulpamenta vorat deliciáſque meas.

'. 81. Ricinus (Palma Chri- great Spurge) olim di- ſ eſt à magnis autoribus (Fal- ı hoc quidem, ſed nihil id i refert in hoc loco) in horto conſitus talpas omnes fugare. Alii Sulphuris fumo in cuniculos immiſſo, aut Aſæ fœtidæ (i. Laſeris) aut allii odore eos abigere præcipiunt.

Uno

Uno nempe decem mihi libræ pendo coronas,
  Totque tuliparum perdidit ille die ;
Quot vellem ſuperûm certè nunc vendere nulli,
  Vel mihi bis decies ſi numerata daret.
Fortiter iſta tuli & diviné ; talia damna
  Ex facili noſtræ perpetiuntur opes.
Dum paro vim contrà, talpa execrabilis ille
  Phœnicem rabido devorat ore meum.
Cúmq; parente ſimul (facinus crudele !) tenellus
  Affixus lateri bulbulus ipſe perit,
Heu ſcelus ! --hìc lacrymæ, nempè hìc cryſtallina roris,
  (Hoc lacrymare deæ eſt) plurima gutta cadit.
Diſſimulare cupit fletus, atque humida terget
  Per cauſam admotâ leniter ora manu.
At tu Moly novum, quod fortè comedit Homerus
  (Nam nimiùm ille (pudet dicere) pauper erat :)
Sed puto quod nullo celebrandum carmine duxit,
  Hæc exempla videns nomina tanta fuge.
Ah fuge crudeles divinæ ſtirpis honores
  Intra naturam ſit ſatìs eſſe tuam.
Ruſtica tu ſoboles, ruris fortuna beati,
  Non plantæ debet, non homini eſſe probro.

Finierat, mollíque aſtantia lilia nutu
  Evocat arridens, & jubet ipſa loqui.

LILIUM CANDIDUM.

Ualis ſuperbum lotus olor caput
Trentæ ſereno vel Thamiſis vado
ttollit, & turgens aquarum
Deſpicit inferiùs nitorem,
lis horto flos meus exerit
ore celſus germina candido
abjecta contemnit, parémque
Stare negat ſibi in orbe florem.
antis ætas prima tenelluli
tritur albis, mollibus & cibis,
Quò pulchra candorem benignum
Ora trahant niveíque mores.
nc cuncta aluntur lacte animantia,
lchris boníſque hoc ſat mediocribus;
Me lacte ſed naſci, verendo
Lacte deæ voluere fata.

V. 1. Lilium roſæ nobilitate oximum, inquit *Plin.* at veres Poëtæ tanquam eſſet omium florum princeps, illud uum ſæpè pro omnibus nomiant.

—— *Tibi Lilia plenis*
Ecce ferant Nymphæ calathis.
&,
Manibus date Lilia plenis.
Virg.

Quâ figurâ non raro utuntur & ſacræ litteræ. *Dilectus meus pacit inter Lilia*, Et, *Conſiderate Lilia agri quæ neque ſerunt, neque metunt*, &c. & eodem modo dicendi λείριον vel κρῖνον, honoratur apud Græcos; immò quicquid amabile eſt λειριόειν appellatur Apollo; λείριος; *Homerus* etiam ſuavem vocem vocat ὄπα λειριόεσσαν, qualem, arbitror, Latini intelligunt per vocem Candidam. Quidam Roſam Junoniam nominant, quod ex fabulâ traductum videtur, quæ refert Jovem, cùm vellet Herculem immortalitate donare, dormientis Junonis uberibus eum clàm admoviſſe, illo autem nimis fortiter ſugente magnam vim lactis effluxiſſe, partem ejus cœlo retentam, Galaxiam; partem verò in terram delapſa Lilia effeciſſe.

Multa ſequebantur diverſo Lilia vultu
  Candentem dominam, nec pudor ullus erat.
Ipſe ſequebaris generis flos Martagon alti,
  Qui magni Ajacis diceris eſſe nepos.
Sed tanti herois generoſo ſanguine naſci
  Quam vel Lacte Deæ gloria viſa minor.
Tum verò ante alios expergefacta reſolvit
  Et flos (ſed tardè) ſomnifer ora levat.
Ambitione ipſum vigilat ſuadente Papaver,
  Et cauſam (non hoc munus inertis) agit.
Voce graves ſtimulóque abrumpit gloria ſomnos,
  " Et cantum, & Gallis gloria calcar habet.

PAPAVER.

SOmne, lenimen placidum doloris,
  Gaudium curæ, requies laborum,
Sola morborum medicina grata,
      Somne beate.
Somne, non fallax miſerorum amice,
Hoſpes agreſtis ſine fraude tecti,
Pauperum fautor, deus innocentûm,
      Optime Somne.
Somne, qui mundum vicibus gubernas
Cum Jove æquatis, mediúmque numen
Inter & Plutona es, & inter illum,
      Maxime Somne.
Juſtus es (juſtum decet ut probúmque
Numen) hic coram fateare fungi
Te tui virtute operâque noſtrâ
      Munia regni.
Illa non ſegnis (licèt eſſe ſegnem
Diceres) latè volitat per auras,
Et gravi plumbo feriens volucres
      Siſtere gaudet.

Illa componit placidâ quiete,
Inquies, regnum maris, inſuláſque
Mobiles ponti religat catenis
Grandia cete.
Illa pantheras rapidos & urſos,
Illa ſylvarum dominos leones,
Et feras tygres domat & furentes
Illa tyrannos.
Qui, vel aſpectu baſiliſcus ipſo
Duras occidit, juvenúmque corda
Dulcibus torquens oculi venenis
Pulchra puella,
Improbas vires & acuta condunt
Tela cum nutu jubeo potenti,
Et venenatis gravidam ſagittis
Claudo pharetram.
Regulum ſed quid loquor, aut puellam,
Summa ſerpentum genera aureorum ?
Vis mea occidit ſuperos perennes
Funere curto.
Excipit ſolum superûm parentem
(Jure an excepit dubito) poeta,
Impii poſſunt vigilante cœlo
Eſſe beati ?
Cùm Jovem clamat penetrátque nubes
Voce inauditâ cruor innocentûm ;
Nonne tunc dormis ? in utramque dormis
Jupiter aurem.
Siquis inviſum Cereri benignæ
Me putat germen, vehementer errat,
Illa me in partem recipit libenter
Fertilis agri.

V. 44. Iliad. 2.
Ἄλλοι μέν ῥα θεοί τε καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταὶ
Εὗδον παννύχιοι, Δία δ' οὐκ ἔχε νήδυμος ὕπνος.

Méque

Méque frumentúmque ſimul per omnes
Conſulens mundo dea ſpargit oras,
Creſcite, ô (dicit) duo magna ſuſten-
tacula vitæ.
Carpe, mortalis, mea dona lætus,
Carpe, nec plantas alias require,
Sed ſatur panis, ſatur & ſoporis,
Cætera ſperne.
Ipſe ſe noſtro exhilarat ſapore,
Méque commiſtus liquidóque melle,
Se vel ad menſæ relevat ſecundæ
Panis honorem.
Spiceis ornata Ceres corollis,
Me manu geſtat, tetigítque primùm
Ore, materni diuturna poſt je-
junia luctus,
Prætulit cunctis mea jure grana,
Grana quæ certè potuere ſola
Et famem longam ſimul & dolores
Solvere longos.
Ergo fœcundum ſuper omne germen
Me deus fecit, numeróque turbæ
Perſicum vincit mea ſeminalis
Capſula caſtrum.

V. 61. Candidi papaveris ſemen toſtum in ſecundâ menſâ cum melle apud antiquos dabatur. Hoc & panis ruſtici crate inſpergitur affuſo ovo inhærens. *Pl. l.* 19. 8. Ad hunc morem alludens *Petronius*, dicit mellitos verborum globulos & omnia dicta factaque quaſi papavere & ſeſamo ſparſa. & *Plaut.* Ut mulſa loquitur? Nil niſi laterculos (*i.* placentas laterculorum formâ) ſeſamum, papaverémque triticeum & frictas nuces.

V. 65. Simulachra Cereris papaver olim manu geſtabant, vel quod inter ſegetes ſpontè creſcat, ejúſque inventrix Ceres ipſa quibuſdam dicatur, vel quod eſui fuerit antiquis velut frumentum (unde Veſcum & Cereale papaver dicitur. *Virg.*) vel quod Ceres poſt amiſſam filiam eo primùm cibo ad oblivionem doloris uſa ſit.

V. 73. Proverbialiter *Ovidius* dicit, *Quótque ſoporiferum grana papaver habet.*

Fertiles creſcunt homini labores,
Fertiles creſcunt & ubique morbi,
Cura per totum vigil evagatur
Fertilis orbem.
Vidit hoc mundum miſeratus ægrum,
Jupiter, vidítque dedítque noſtram
Tótque tantíſque antidotum venenis
Fertiliorem.

Dixerat hæc, & plura (puto) meditata referre
Mens erat, at curſu ſubſtitit in medio.
Planta ſoporato nutabat languida flore,
Nec poterat vires ferre gravata ſuas.
Mira loquor (ſed quid timidus nimiúmque modeſtus
Hæc taceam, certâ mira relata fide?)
Siqua fides (neque enim hiſtoriæ mendacia veræ
More poetarum jungere vana velim)
Florea reclinante ad humum lentâ cervice
Nictabat dubiis concio tota oculis:
Narciſſus velut obſtipus triſtíſve Hyacinthus
Jupiter immodico cùm premit imbre caput.
Senſerat hoc Zephyrus, ridétque atque increpat alis,
Attonitúmque quatit fortior aura locum:
Oſcitat ad flatus atque oſcula nota mariti,
Prima dea, atque oculos vix levat ipſa graves:
Purpureis motu incerto pudibunda ſoporem
Deterget digitis, & rogat, Hora quota eſt?
Paulatim reliquæ mirantia lumina volvunt,
Concutiúntque comas ſuſpiciúntque diem.
Præcipuè Florem Solis torpore diurno
Turpiter ignavum ſuccubuiſſe pudet:
Pondera ſed capitis magni ſempérque reclivis
Cauſatus, ſomnum diſſimulare cupit.
Ante deam multâ ſtat majeſtate verendus,
Atque ità Phœbæo protenus ore canit.

FLOS SOLIS.

Legitimus ſimili ſi filius ore probatur,
 Certúmque reddit, teſte naturâ, patrem:
Credite mî, fratres, cùm vos ſpectabit Apollo,
 Suſpectam habebit conjugis Terræ fidem.
Per Styga jurabit, mea cùm conſpexerit ora,
 Alio creatum non fuiſſe me patre.
Et color auratæ, clypeatáque frontis imago,
 Radiiſque cinctum convenit Phœbo caput.
Et niſi mortali genitus de matre fuiſſem,
 Hic vultus inter aſtra donaſſet locum.
Me, prolem cœli, fratrem ne dicite, flores
 Vos, ô, gigantum terrei fraterculi.
Subſcribit formæ pietas, & fortiùs addit
 Amórque, pietáſque teſtimonium.
Ipſe, meum ſemper ſubmiſſo vertice adoro
 Sempérque ſpecto, ſemper obſervo patrem;
Quà vertit vultus, vultus obverto ſequaces,
 Et ſemper hærent oculi in obtutu pio.
Viderat hoc ſapiens pater (ut videt omnia) Phœbus,
 Spuriiſque vobis aut dubitandis liberis,
Has pro dote dedit terras in paupere mundo,
 Sacri metalli (nempe Phœbæi) indigo.
At mihi divitibus ſedem aſſignavit in oris,
 Regnare latè juſſit orbe in aureo;
Ille ſuos inter theſauros jure reponit
 Vivam monetam, imagine impreſſam ſuâ.

Dixit, & haud humili reverenter more ſalutat
 Bíſque deam flexo vertice, térque patrem.
Flos ſubit eximius, titulo majore ſuperbus,
 Flos Jovis, & pulchrâ talia voce refert.

V. 1. Flos Solis, Chryſanthemum Peruvianum, Sol Indianus. Flos omnium maximus, excelſiſſimúſque.

FLOS JOVIS, CARYOPHYLLUS.

ISte auctore ſatus medicinæ, quomodo nullam
Vim medicam ſibi jactat ineſſe?
At Jove natus ego, & proles Jove digna parente,
Cor regnum mihi vindico ſummum.
Ille oculis placeat fulvo ſpectabilis auro,
Aurum ego ſum lætabile cordi.
Nec poterunt tantum curæ morbíque levamen
Ipſa Tagi vada tinnula flavi:
Nec tua, Flos Solis, medicamen patria fulva,
Vel dare tota Peruvia, tantum.
Non poterit meus ipſe pater, ſi rurſus ab alto
In rutilo deſcenderet imbre.
At tu, ne florem locupletem crede, colore
Sit totus licet aureus, uno.
Quas tibi fingis opes? indutum ſemper eâdem
Pauperis eſt incedere veſte.
Ipſa mihi ternis tunicis, vel fortè quaternis,
Nec roſa dives habebitur unquam.
Dicenda eſt opulenta anemone, opulenta tulipa eſt,
Et ſeſe utraque veſtit honeſté.
Sed mea vel tales opulentia vincit utraſque,
Et Crœſus vocor ipſe colorum.
Nulla quidem illarum (veluti locupletis avari)
Munera vel benefacta videntur:
Noſtra ſuis opibus par eſt benè prodiga virtus,
Et melli eſt relevare miſellos.

V. 1. Caryophyllus ſativus Maior, Angl. Gilloflowers, quaſi Julii Flores. *Maximus*, Carnations, variis nominibus à diverſis autoribus indigitátur, V.tonica Altera, Vet. Altilis. Vet. Cor.naria, Herba Tunica, Viola Damaſcena, Ocellus Damaſcenus. Cantabrica *Plinii*, Iphium *Theophraſti*, & διὸς ἄνθος Flos Jovis, quod poſtremum nomen, utpote honorificentius reliquis, elegit, quanquam reverâ valdè incertum ſit an Græcis Romaniſve fuerit cognitus.

Nec

: mihi dulcis odor, tanquam bona fama, recuſat
'antorum comes eſſe bonorum.

:, odor, atque habirus, vultúſq; ſtatúſq; placebant,
)mnia dicenti plena decoris erant.
: modò rivales reliquos turbabat, at ipſi
nvidioſus erat terribilíſque roſæ:
ga ſequebatur ſucco gentilis eodem
;reta cohors, formâ, vi, numeróque potens,
agris aderat ſimul his cognatio magna,
:t non ingratâ ſimplicitate rudis.
e Gigantæo ſubnixis robore parvi
ucceſsêre loco, gens numeroſa Croci.
x erat his, quem purpureâ ferrugine tinctum,
\nni declivis morbifera aſtra vident.
em domitis cœli ipſius ſensêre venenis
nſignem bellis & pietate ducem:
epturus erat cùm reſpicit ille, vidétque
[mpia militibus Colchica miſta ſuis:
id mihi vobiſcum eſt? clamat. Procul ite profana
;ermina, nec cauſam dedecorate meam:
ſua vos Circe nocturna nefandáque bella
Aut Medea ferox, dux popularis, agat.
m vocat illa ſuos celebrátque Chariſtia ſancta,
Vos eritis cœnæ fercula prima piæ.
procul, fraterna reviſite toxica Ponti,
O florum, ô terræ dedecus atque poli.
ait increpitans, nam ſit licèt ille benignus
Fervet & igneſcit bile venena videns.

/. 33. Crocus verus Purpu-
:ens Autumnalis, cujus uni-
ſtamina (cum plurima ſint
ɔcorum genera) magnum ſu-
is & multiplicem Pharmaco-
:iis uſum præbent, Anglicè
affron, ab Italo nomine.

V. 44. Anglicè Meadow-
Saffron, Crocus Prati, pro-
pter ſimilitudinem floris Col-
chicum dicitur à Colchide vene-
norum feraciſſimâ regione, &
Bulbus ſtrangulatorius, & Ephe-
meron Lethale.

Quanta eſt virtutis reverentia ſacra probatæ!
Demiſſo tacitè diffugiunt capite.

CROCUS.

SUnt qui nominibus tument ſonoris
Aut Phœbi patris aut Tonantis alti,
At mî non licet eſſe tam ſuperbo
Qui flores humilis fero puſillos.
Implet gloriolam beátque noſtram
Nomen nobile conſecrati amantis.
Quem poſt tædia turbulenta vitæ
Per ſpes languidulas, metúſque acutos,
Per fletus querimoniáſque tractæ,
Tam Jupiter æquus innocenti,
(Magnus non pater eſt mihi, at patronus)
Sub floris reliquos dies figurâ
Lætos degere dapſiléſque juſſit.
Nec tantum mihi dixit, Eſto lætus;
Dones lætitiam, manúque largâ
Diſpergas ubicunque, dixit, ibis.
Hæc dicens tria quatuórve flori,
Auri ſidere tincta præpotenti
Junxit ſtamina, condidítque in illis
Centum lætitias lubentiáſque,
Centum gaudia, centum amœnitates,
Riſus, blanditias, jocos, lepores,
Scintillas celeres & enitentes,
Auratæ Veneris Cupidiníſque.
Pellit triſtitiam metúmque Bacchus,
Sed tanquam medicaſter imperitus:

V. 6. Smilax & Crocus, amoris impatientiâ in fruticem florémque converſi eſſe traduntur, ſed fabula à nemine qui extat, diſertè explicatur. *Ovid.* eos nominat tantùm, *Metam.* 4.
Et Crocon in parvos verſum
cum Smilace flores.

Plin. lib. 16. *cap.* 35. De Hederâ quæ vocatur Smilax poſt deſcriptionem ejus, ſic addit: Infauſta omnibus ſacris & coronis, quoniam ſit lugubris, virgine ejus nominis propter amorem juvenis Croci mutatâ in hanc florem.

Nam

Nam vivunt redeúntque fortiores.
Serpentis caput obtero ſed ipſe,
Vanis vorticibus rotata cauda
Parvo tempore contumax repugnat.
Humorum mea vis malas paludes,
Auras peſtiferas gravéſque pellit.
Et morbos fugat & fugat venena,
Et quicquid premit obſidétque corda,
Purgato bene corde liberóque,
Per venas placidas per & micantes.
Mæandros vaga corporis per omnes
Diſcurrit, fugit ac redit viciſſim,
Quàm pellucida, læta, ludibunda,
Feſtivè ſaliens niténſque vita!
  Quid morbos juvat expuliſſe corde
Si pulmonibus hoſtis occupatis,
Præcludens aditus, viáſque cœli
Rumpit fœdera commeantis auræ?
Sed non hoc patior, ſacrámque ab udis
Terſam vindico ſpongiam venenis,
Noſtro ſpiritus undequaque tutus
Quo vult ítque redítque commeatu.
Ingratus nimis immemórque amici,
Indignúſque data foret ſalute
In præconia noſtra ſi negaret
Ullam impendere liberatus auram.

V. 33. Numero poteſtatum ſuarum omnes puto flores ſuperat Crocus. Videamus breviter quid de eo credatur. Donatum eſt à naturâ Crocum virtute calefaciendi, exſiccandi, diſſipandi, aperiendi poros, roborandi, coquendi, digerendi, emolliendi, tàm foris applicatum quàm intus aſſumptum. *Lauremb.* Cordialis eſt & pulmonicus (ità ut *Anima pulmonum* audiat) uterinus, & hinc cæteris viſceribus familiaris; calefacit, ſiccat, aperit, digerit, emollit, anodynus eſt, ſomnum conciliat, menſes ac fœtum pellit, uſus ejus frequens in ſyncope, apoplexiâ, hyſtericis affectibus, ictero, peſte, aliiſque venenoſis morbis, aſthmate. *Schrod.*

Sed me qui documenta magna amoris
Perfecti dederam magiſter olim,
Me vel nomen adhuc ſacrum puellis,
Neglexiſſe uterum locúmque carum
Et mos & pietas vetant amantûm.
Quicquid vivificas laceſſit oras,
Et nidum malè vexat æſtuantem
Naturæ tenero incubantis ovo.
Proturbat mea vis foráſque trudit,
Fructum concutit & revellit ipſum
Cum matrem premit egredíque pugnat,
Ipſos enumerandus inter hoſtes.
Quod ſi, florea, principem recuſas
Talem natio, commodum piúmque
Lætum & lætitiæ bonum datorem,
Sed juſtum tamen & malis ſêverum,
Sed fortem tamen impigrúmque bello;
Si vis vivere ſerva ſub tyranno,
Noſtrum nos tibi Colchicum profectò
Commendabimus improbum propinquum.

Dixit, concuſſiſque locum bis térve potenter
Staminibus læto ſparſit odore Crocus.
Omnia jucundo perfundit germina nimbo,
Nectareáſque animæ divitis halat opes:
Illa repentino teſtantur fulgure vultus;
Et leviter motis gaudia muta genis.
Triſtitiam tetricis pellit, rivalibus ipſis
Invidiam; cunctis cuncta venena fugat.
Attonitum relevat languentia colla papaver,
Et rorem ſomni diſcutit ore gravem:
Purpuream fœlix Amaranthus ſurgit in haſtam
Ultimus, atque humiles deſpicit ipſe Crocos.
Magnificæ tumidos animos dat gloria ſpicæ,
Et tituli ambitio non moderata ſacri.

AMARANTHUS.

IMbelles violæ, futilis & roſa,
 Eheu, purpureâ præcipites fugâ,
Formoſos pueros atque puellulas
 Ornent hemerocallidas.
Nos æterna deûm tempora cingimus,
Æternis comites ſemper honoribus,
Et nunquam capiti vel coma decidit,
 Vel nos decidimus comis.
Spectate innumeras undique ſtellulas
Gemmantes ſuperis in viridariis,
Sunt noſtri ſimiles, ſi mihi creditis,
 Sunt flores Amaranthini.
Hoc calthâſque roſâſque albâque lilia
Et vel mille alios nomine floſculos
Hortis ætheriis Cynthia ſuſpicit,
 Sed me deſpicit unicum.
Sunt, floris titulum qui mihi denegant,
Et ſpicam vocitant floream, ineptuli;
Non vulgare quidem (nec pudet hoc) decus,
 Sed privum & proprium eſt mihi.

V. 1. Amarantho non dubiè vincimur. Eſt autem ſpica purpurea veriùs quàm flos aliquis, & ipſe ſine odore. Mirum in eo gaudere decerpi, & etiàs renaſci. Provenit Augusto menſe, durat in Autumnum. Alexandrino palma qui decerptus aſſervatur, mirúmque poſtquam defecere cuncti flores, malefactus aquâ reviviſcit, & hybernas coronas facit. Summa ejus natura in nomine eſt, appellato, quoniam non marceſcat. *Plin. l.*21. 8. Ἀπὸ τῦ μὴ μαραίνεσθαι. Angl. 𝔉𝔩𝔬𝔴𝔢𝔯-𝔤𝔢𝔫𝔱𝔩𝔢, 𝔉𝔩𝔬𝔯𝔞𝔪𝔬𝔲𝔯. Gall. *Paſſevelours*. Et Helichryſum (𝔊𝔬𝔩𝔡𝔦𝔩𝔬𝔠𝔨𝔰 Angl.) Amaranthus luteus dicitur. Exſiccatus Amaranthus colorem retinet, ob id deos eo coronabant, quod diligentiſſimè Ptolemæus Rex Ægypti obſervavit. *Plin.*

Me formâ fateor ſurgere diſpari,
Et vultu inſolito; ſed quid habet novi
Immortalia ſi germina differunt
A mortalibus omnibus?
Dii non ſanguinem habent, ſed quaſi ſanguinem:
Dii non corpora habent, ſed quaſi corpora:
Sum divis ſimilis: non ego floribus
Conſto, ſed quaſi floribus.

Finierant cuncti, & latè gemmante coronâ,
Diſpoſiti turmis ordinibúſque ſuis,
Circumiêre deam, ac preſſis ſiluere labellis
Intenti; caules ſpéque metúque tremunt.
Illam perſonæ reverentia congrua tantæ
Componit placidam, blanditiáſque donat,
Annuit, & vultum effingit laſciva ſeverum,
Pictáque Minois ſe gravitate levat.

V. 25. Epicuræorum de diis opinio, vid. *Cic.* de *Nat. Deor.* 1° Hominis eſſe ſpecie deos confitendum eſt. Nec tamen ea ſpecies corpus eſt, ſed quaſi corpus: nec habens ſanguinem ſed quaſi ſanguinem. Quod ex *Homero* ſumpſiſſe videtur Epicurus, qui de Venere vulneratâ. *Iliad.* 5. Sic loquitur,

——— ῥέε δ' ἄμβροτον
αἷμα θεοῖο
Ἰχὼρ οἷος πέρ τε ῥέει
μακάρεσσι θεοῖσιν.
Οὐ γὰρ σῖτον ἔδουσ' οὐ πίνουσ'
αἴθοπα οἶνον
Τοὔνεκ' ἀναίμονές εἰσι καὶ
ἀθάνατοι καλέονται.

F L O R A.

INter multa meæ memorans miracula, Romæ,
Concilium auguſtum purpureúmque, patres,
Se Cineas regum dixit vidiſſe ſenatum,
Tantum erat in cunctis imperiale decus.

V. 23. *Plutarch.* In Vitâ Pyrrhi.

Talem

Talem ego nunc cœtum video, nullúmque coronâ
Non dignum, hæc inter millia, ſtare caput.
Difficilem electum tam dives copia reddit,
Et lances trutinæ firmat, utraſque replens.
Invidiam tituli deponite, cenſeo, tanti,
Et ſibi nemo, omnes quod meruêre, petat.
Ut verum vobis fatear, Romana, Quirites,
Sum dea, nec regem jura creare ſinunt.
Tarquiniúmne hortis potero regnare ſuperbum,
Romuleâ factum numen in urbe, pati?
Et benè ſi memini gaviſa eſt veſtra tyranni
Sacrilegi juſtâ natio tota fugâ.
Ille Gabinorum præludens cædibus, horto
Meſſuit infœlix liliaſumma ſuo.
Non hominum, florum capiti non ille pepercit,
Abſcidit horribili ſævus utrumque joco.
Vos quoque terrarum dominos imitarier æquum eſt,
Florigenâ ductum nobile Marte genus,
Eſto igitur, ſempérque mane, reſpublica florum,
Ordine plebeio patricióque potens.
Quod fœlix fauſtúmque fiet vobíſque mihíque,
Jucundúmque hominum ſenſibus atque deûm,
Tu, Roſa, ſis Conſul, Collegam Lilia ſume;
Pulcher & auſpiciis talibus annus eat:

V. 18. *Illic Tarquinii mandata latentia nati*
Accipit, & virgâ lilia ſumma metit.
Nuntius ut rediit, decuſſáque lilia dixit. Ovid. 1. Faſt:
At *Livius* ſumma papaverum capita decuſſiſſe affirmat: & *Plinius* probat papavera fuiſſe ſemper in honore apud Romanos, Indicio eſt (inquit) Tarquinius Superbus, qui legatis à filio miſſis, decutiendo papavera in horto altiſſima ſanguinarium illud reſponſum hâc facti ambage reddidit. *lib.* 19. 8. Et ſic ferè alii; ſed abſit ut Poetæ alicui *Ovidii* autoritas non ſufficiat.

Prætores

Prætores eſtote regendo quatuor anno ;
  Præturam vernam; pulchra Tulipa, cape.
Flos æſtiva Jovis, Crocus autumnalia jura
  Dicat, & Helleboro bellica cedat hyems.
Invigilate, datum officii eſt, non munus honoris
  Ipſe honor eſt vobis, ipſáque vita brevis.

Dixerat, aſſensêre omnes, luctúmque repulſæ
  Præſentem, ſortis ſpes repetenda levat.

PLAN-

PLANTARUM
LIB. V.

POMONA.

ALtiùs elatis inſurgite carmina talis
Et pedis heroi greſſum relevate cothurno,
Alta cano; gentẽ arboreã, gentẽ æthere multo
Vicinóque polo & Phœbo propiore beatam.
Illa leves odit pulchellis floribus aptos
Deſpicit ila humiles & dignos gramine verſus.
Cætera materno in gremio ſe germina condunt,
Et vitam aerio tenuem non auſa profundo
Credere, tuta legunt ventoſi littora regni:
His deus ora dedit ſublimia ferre per auras
Ad cœlum, & plantas ſubter ridere timentes,
Atque parum erectos hominum contemnere vultus.
Herculeas metas inter, magníque Columbi
Fulvum orbem, medio longè jacet inſula ponto,
Fortunatarum pulcherrima, quam beat ingens
Naturæ favor, & mira indulgentia cœli.
Non illic placidum, conſtans, ſolidúmque ſerenum
Importuna cohors venti pluviæque laceſſunt.
Solus odoratis alarum molliter auris,
Plaudit humum Zephyrus fœcundóq; incubat anno.
Non illam triſti nubes lacrymoſa macrâque
Paſcit aquâ, tacito ſaturat ſed rore benignus

Æther, & ſuccis vitalibus aſtra ſaginant.
Perpetuum & nullo violabile frigore regnum
Occupat hìc modicis defenſa caloribus æſtas,
Ditior autumno, vere & formoſior ipſo ;
Hic locuples nullis conturbat menſibus arbor,
Sed frondes ſimul & flores, fructúſque ferentem
Omnis læta videt, videt omni Cynthia vultu,
Plurima nec tribuens, quædam negat invida more
Noſtrati; hìc eadem ſemper fert omnia tellus.
Hunc coluiſſe locum ſtudio Pomona perenni
Poſthabitis magni Alcinoi dea dicitur hortis.
Hanc ſapiens mundi mediam veteríſque novique
Pomiferis ſtatuens umbroſam gentibus urbem,
(Arborei caput imperii ſedémque verendam)
Conſcriptis ab utroque replevit civibus orbe.
Illam tergemino circumdant undique vallo
Muricibúſque aditum prohibent paliurus acuti
Et rubus & rhamni & ſemper florens pyracantha,

V. 39. Omni genere ſpinarum, neque enim neceſſe eſt omnes nominare. Murices, alio nomine Triboli, vel Tribuli, mhachinulæ ferreæ erant aculeis extantibus infeſtæ, ad impediendas hoſtium irruptiones paſſim ſparſæ. Paliurus, Anglicè Chriſt's Thorn, i. e. Chriſti ſpina, quâ illum fuiſſe coronatum autumant, quia ſit in Paleſtinâ omnium maximè communis. Rubus, præter illum qui morum fert, (Bramble) & Cynosbaton (the Eglantine) & Cynorrhodon (the Wild Roſe) & Rubum Idæ (Raſberry) comprehendit. Rhamnorum etiam diverſa genera apud Græcos quæ diſtinguere, noſtráque linguâ indigitare perquam difficile eſt. Nec certè major uſpiam apud Botanicos veterum nominum ignoratio eſt, quàm in hâc ſpinoſarum tribu. Ipſa Oxyacantha *Theophraſti* alia eſt illâ *Dioſcoridis*, utræque aliæ Galenicâ, *&c.* Pyracantha (quam *Parkinſonus* veram Oxyacantham arbitratur eſſe) arbor eſt fruticoſa, ſemper virens, pulcherrimis racemis baccarum corallinarum undequâque ornata, ſpinis munitiſſima, ramulis denſa, & omnium ſepimentorum, meâ ſententiâ, optima. Angl. The Coral Tree.

Et

Et Spina appendix, & Spina potentior alba,
Vel magicas etiam valeat quæ pellere noxas.
At lepido directæ intùs quincunce plateæ,
Totam oculis pandunt viridem gaudentibus urbem,
In medióque deæ ſtat vivis fulta columnis
Et teſtudineis ædes topiaria ramis,
Cui circum paries & frondeſcentia tecta
Omnigenis diſtincta nitent pulcherrima pomis,
Eſſe putes variis Anaglypta extantia formis.
Hìc dea, iam lectis fœcundi fructibus horti,
(Nempe alibi lectis, hìc nullo tempore ceſſant)
Vulnerat averſum caudâ cum ſcorpius annum,
Et gelido effœtum reddit ſterilémque veneno;
Hic ſua ſolenni ſacra vortumnalia more
Sacra ſui vario de nomine dicta mariti,
Ambitione colit multâ, inſtaurátque quotannis:
Illo lauta die (neque enim tum prodiga dici
Diva opulenta poteſt) hortenſibus apparat ingens.

V. 41. Miſſis hic Botanicorum controverſiis Spinam appendicem, *Plinii* cum *Dalecampio* Berberim noſtram puto eſſe. De eâ ſic *Plin.* Spina eſt Appendix appellata, quoniam baccæ puniceo colore in eâ Appendices vocantur, hæ crudæ per ſe & aridæ in vino coctæ, alvum citam ac tormina compeſcunt. *lib.* 24. 13.

V. 41. The White-thorn, Haw-thorn. Spina Alba, 'Αλεξίκακος olim credita, & omnium lemurum, ſtrigum, magicorúmque medicamentorum averrunca. *Ovid. Faſt.* 6.

Sic fatus Spinam quâ triſtes pellere poſſet
A foribus noxas, hæc erat alba, dedit.

Et paulo poſt,

Virgáque janalis de ſpinâ ſumitur albâ.

Unde ominis causâ novis nuptis ex hâc arbore tædas præferre veteribus ſolenne erat. Janalis autem dicta, quia ad avertenda illa mala foribus prætexi ſolita eſt.

V. 49. Opera ita exculpta, ut in iis imagines emineant, qualis ille caper ſtans extra pocula. *Juven.* Galli Relevata dicunt. *Plin.* In aſperitatem exciſa

V. 52. Menſe Octobri ſol ingreditur Scorpium; at teſte *Varrone*, Vortumnalia à Vortumnalia à Vortumno cujus feriæ Octobri menſe. Vertumnus dicitur quod in omnes ſe formas verteret, vel ab anno vertente cujus omnes fructus percipit.

Ruricoliſque deis epulum; venere frequentes
Patricio primi, ſummóque ex ordine cœli
Conſentûm bis ſena cohors; nec abeſſe Priapus
Suſtinet, & prurit laſcivus in hoſpite divâ;
Venit magna Pales, umbræque virentis amator
Pan deus Arcadiæ, ſtimulat Silenus aſellum
Ponè ſequens tardum, necnon agreſtia Fauni
Numina capripedes læti ad convivia ſaltant.
Subſequitur vulgus ſuperûm, raróque ſuperbum
Thuris honore ſacri; Picumnus ſtercore diti
Sordidus, & Condus frugum Tutanus avarus,
Et Collina tumens, & tu Vallonia pinguis,
Et Rurina pedes latos perone revincta,
Et centum arboreæ nymphæ per candida colla
Effuſæ, viridéſque comas, mollémque gerentes
Depexam foliis tenuíve ex cortice veſtem.
Ipſa novos quoque miſit America ruſtica multos
Terribiles habitu, formâque & nomine divos.

V. 61. *Varro* in principio libri de R.R. Et quoniam dei facientes adjuvant, prius invocabo eos, nec ut *Homerus* & *Ennius* muſas, ſed duodecim deos conſentis, neque tamen eos urbanos, quorum imagines ad forum auratæ ſtant, ſed mares & Fœminæ totidem, ſed illos duodecim deos qui maximè agricolarum duces ſunt & quos deinde enumerat nempe, Jovem & Tellurem, Solem & Lunam, Cererem & Liberum, Robigum & Floram, Minervam & Venerem, Lympham ac Bonum Eventum.

V. 68. Picumnus, ſtercorandorum agrorum invenit uſum, unde & Sterquilinus dictus eſt. *Serv.* in 6. Æneid.

V. 69. Frumentis collectis atque reconditis ut tutò ſervarentur, deam Tutilinam præpoſuerunt. *Aug. l.* 4. de Civit. Dei *c.*8. Super quo loco *L. Vives*, Tutanus & Utilina dii qui rebus tuendis præerant. *Non. Marcell.* hunc *Varro* & periculoſis & ſubitis rebus invocari nomen eſſe dicit, ut Herculem malorum depulſorem.

V. 70. Nec agrorum munus uni alicui deo committendum arbitrati ſunt, ſed Rura deæ Ruſinæ, juga montium deo Jugatino, collibus deam Collatinam, vallibus Valloniam præfecerunt. *Auguſt.* ibid. ubi Ruſinæ & Collatinæ loco legendum eruditi putant Rurinam & Collinam.

Omnia quis poterit, quis ſi centum ora darentur,
Guſtare illius vel dicere fercula menſæ?
Nullius fruticis, nullius & arboris illic
Symbola defuerant; circumſtant nobile cetrum
Accumulántque dapes variâ cum veſte miniſtri
Succincti, atque habiles duodeni ex ordine menſes.
Vina dedêre Pyrus, Malúſque, Eoáque Palma.
Et vina & calices Nux Indica. Prodiga Vitis
Mille meri dederat ſpecies, & lætus Iacchus
Attollens manibus ſpumantia pocula ſacro
Quem vicina deæ miſit Cannaria ſucco.
Euge, ſolum cœleſte, inquit Canaria, macte!
O infauſta cohors, abſentia numina, quæ nunc
Sobria diſcumbunt cœlo, nectárque propinant!
Perſuaſit reliquis non futilis autor, at unam
Hauſerunt avidè Chocolatam Flora Venúſque,
Haud reor ignaræ virtutum neſcio quarum.
Indulgent genio ſuperi, ſapiúntque boníſque
Rebus agunt lætos convivas; unus eorum
Dicitur hæc inter clamaſſe, ô ſtulta nocénſque
Progenies hominum, quæ ſordida ſanguine multo,
Tam faciles natura cibos cùm larga miniſtret,
Horrendas epulas mavult, luxúmque ferarum,
Sacrificátque ſibi crudeliter, ínque culinas
Avertit templis animalia debita noſtris.
Hoſpitis hinc omnes grato celebrare tumultu
Munera divitiáſque deæ, pars aurea Mala,
Pars Ficus, liquidâve tumentia Perſica carne.
Pars dites Oleæ ſuccos, pars maxima Vitem.
Audiit hæc, tantæque inter præconia laudis
Indignans gravitérque ferens ſua poma ſileri
Mirandóſque homini quos gignit America fructus
(Fœlix terra nimis prædivéſque intus & extrà)
Increpat ore deos ſic Omelochilus iniquos,
Veſpertina ſuum quem prædicat India Bacchum.

Ecquis

Ecquis ait, veteris celeberrima numina mundi
Livor habet? procul hoc vitium noſtratibus abſit.
Si noſtri meruere orbis fœlicia poma
(Vidi aliquos equidem non ſegniter illa vorantes)
Europæorum contingere labra deorum,
Et laudem meruêre aliquam; ſic reddere grates,
Sic ſuffragari non invida lingua palato
Debuit, at veſtræ venalis gratia famæ
Primitias tantùm, decimas, libamina, honores
Ambitioſa ſuos celebrat; ſoláſque probatis
Quêis culti per longa fuiſtis ſæcula, fruges.
At non, ſi noſtrum fortuna afflixerit orbem
Deſtituit natura parens. Non ſi horridus armis
Gradivus ſuperavit Ochecum veſter inermem,
Non ſi turrigeri Neptuni claſſibus altis
Tlalloci Canoæ noſtri ceſsêre cavatæ,
Si ceſſit Viracocha Jovi, proh viribus impar!
Hiſpanúſque ferox, cæſis cultoribus omnem
Divaſtavit agrum, & latè ſola ſola reliquit.
Non, inquam, idcircò ſterileſcit America tellus
Luxuriante ſinu innumeros effundere fœtus,
Gaudet inexhauſta & victore potentior orbe,
Ignotos alibi & noſcendos tempore nullo
(Namque Europa Aſiéq; & pauperis Africa venæ
Tam generoſa dabunt nunquam, mihi credite, poma)
Mille parit fructus; Agite, ô, fiducia ſiqua eſt,
(Quandoquidem hìc omnes utriuſque coegerit oræ
Arboreas Pomona dapes) locuplete deorum
Judicio videamus uter ſit ditior orbis;
Ditior, ah! pomis dico; nam cætera noſtis.
Ah nimiùm noviſtis opes, frugéſque Potoſi.
Aſſensêre alacri populares murmure divi,
Néve recuſarunt noſtri; gaudere Minerva
Confidens Oleæ; Bacchus ridere ſonorum:
Jam nova ab occiduis victoria quæritur Indis

Crateríſque ferox acuit ſibi cornua denis;
Ergo placet dapibus tandem menſíſque remotis
Cenſum agere arboreum; dea protinus evocat omnes,
Séque jubet medio viſendas ſiſtere pomos.
Ordine quamque ſuo; primæ procedere juſſæ
Quas vetus orbis alit duplici de gente nucúmque
Malorúmque, omnes generoſum ſtemma trahentes,
Malorum ſed mille domus & nomina mille.
Ipſa nuces inter numerata eſt Eſculus olim,
Omnis erat lautis pingueſcens glandibus arbor
Pars horti, Pomona, tui; ſed fercula tandem
Lignea Dodones, alimentáque debita porcis
Odit honeſta fames; tandem faſtoſa decenter
Vix dea Caſtaneas dulces Corylóſque recepit.
Magnificóſque alto jactantem vertice conos
Aeriam Pinum, vix has, & pene gravatim,
Sed recipit tamen, atque locum meruere receptæ.
Prima ſubit [1] Corylus campo, nucibúſque jocoſum
Velitibus certamen init, ſedet arbore amatâ
Non umbram captans (dedit umbram cauda) Sciurus,
Sed ludo indulgens & caſſa putamina ſpargens.
Diva refert, ſenibus non expugnabile pomum
Cernitis, abſtineas frater Silene monebo.
Sed multùm innocuis puerorum luſibus aptum
Et gratam malis non pubeſcentibus eſcam.
At vos, ô pueri, jam jam vernante calore

[1] *Corylus.*

Ocyus

Ocyus abjicitote nuces; odêre puellæ:
Reſpuit, ac ſpargi jubet oblectamina poſcens
Seria, & intentus ludis majoribus Hymen.
Bacchus ad hoc, pueris ô germina digna patronis,
Quæ Vites odio noſtras fugiúntque fugántque!
Gingivis ô poma tuis digniſſima quondam,

V. 173. Credo pueros olim non tantùm Juglandibus ſed & omium generum nucibus luſiſſe ſolitos, & ocellata quibus *Augustum* cum pueris minutis luſiſſe ſolitum laxandi animi gratiâ refert *Suetonius*, aliqui has nuces avellanas, alii amygdalas, *Alexander* ab *Alex.* ingenioſiſſimè, Perſicorum Oſſa, propter innumera eorum foramina & quaſi Ocellos interpretatur. *Dalechamp.* certè fallitur, qui per Ocellata intelligit genus optimum Juglandum quod Perſicon & Baſilicon vocat. *Plin. l.* 14. 22. Quod eâ (inquit) parte qua barbatæ ſuæ cuti adhæret, cùm avelluntur, oculi figura delineata conſpiciatur, nec id in ullâ aliâ nuce appareat. Sed verba *Suetonii* ſunt, Talis, aut Ocellatis nucibúſque ludebat. Quod idem eſſet ex hâc interpretatione ac ſi dixiſſet, Juglandibus, Juglandibúſque ludebat, ſed rectè dici poteſt Perſicorum nucleis nucibúſque ludebat. Non inficias ibo doctiſſimum Caſaub. cùm Ocellata globulos lapideos aut eburneos putat eſſe (noſtrates pueri appellant Bound-ing-ſtones, & nullus adhuc frequentior ludus eſt puerilis) conjecturâ niti probabili, ſed nec altera eſt improbabilis. Omne genus igitur nuces die nuptiarum Sponſus vel ſpargebat, vel concubinis ſuis (ut innuit *Catullus* in *Epithal. Jul.* & *Mall.*) ſpargendas dabat, ut ſignificaret ſe puerilibus omnibus oblectamentis renunciare, eàque in poſterum facere velle.

——*Nucibus facimus quæcunque relictis.*

(Ut ait *Perſ.*) Hanc enim veram hujus moris eſſe cauſam arbitror, non eas quas memorat *Plin.* (dicens, Quæ cauſa eas nuptiis fecit religioſas, tot modis fœtu munito, quod eſt veriſimilius quàm quà calendo tripudium ſonúmve faciant) neque illas quas ex *Varrone* citat *Servius*, ut ſtrepitu puerorum nuces rapientium puellæ vox virginitatem amittentis obrueretur, aut denique ut Jovis omine (cui ſacræ ſunt Nuces) matrimonium celebraretur.

V. 177. *Néve inter Corylos vitem ſere* ——

Virg. Georg. 2. Et paulò poſt,

——*Cornu ductus ſtabit ſacer hircus ad aram*
Pinguiáque in verubus torrebimus exta colurnis.

Quòd non ſolum hircus ſed & Corylus nocent vitibus. Ex illo *Plin.* Vites odit Corylus, & ni procul abſit, triſtis & ægra eſt.

Simia,

Simia, ridiculè turpes agitantia rugas!
Sobria ſubridens Pallas, mirabimur, infert,
Has inimicitias, Corylos odiſſe venena
Omnia ſi certum eſt? Illarum plus mihi multò
Admirandus amor, quo vel tellure ſub alta
Theſauros malè ſecuros ſcrutantur avaræ.
En ut ſceptra tenens Coryli divina potentis
Progreditur vates, oculíſque errantibus auri
Rimatur nequicquam obſcura cubilia tecti
Venator; ſed enim prædæ nota aura propinquæ
Afflat, ut extremæ ſuſpenſa cacumina Virgæ,
(Dulcis odor lucri facit ipſo in ſtipite ſenſum.)
Illa tremens, fortíſque ſacro magnete metalli
Percita, ad amplexus properè ſe inclinat amatos,
Deſignátque locum, & vatem ſpe divite complet.
Quid mirum, ſi tanta premunt miracula mentem
Humanam, denſâque vagam caligine volvunt?
Me, me ipſam certè cogunt dubitare, cerebro
Prognatum Jovis, & nutritum numen Athenis;
Tu cauſam, tu pande (potes nam ſolus) Apollo,
Nos hominum turbâ, nobis tu doctior ipſis.
Dixerat, at tanto infœlix ænigmate Phœbus

V. 181. Avellanarum nucleos venenis reſiſtere venenatorúmque ictibus teſtatur *Gal. l.7. Simplic. Medic.*

V. 184. Metallicorum experientiâ compertum eſt, tantam cum metallis Coryli arborem ſympathiam habere, ut ſi illius virga per loca ubi metalla lateant, rectâ deferatur, illicò flectatur in abſconditi metalli indicium. *Bapt. P.* Faciunt ex Coryli ſylveſtris bifido ſurculo virgulam quâ metalla ſcrutantur. *Schrodr.* hanc virgulam divinam vocant. Memini me videre quoſdam, quos nunc Virtuoſos vocare mos eſt, cùm in ludo litterario Weſtmonaſterii puer agerem, qui hanc Virgulam per omnes Eccleſiæ Collegiique partes ingentium theſaurorum reperiendorum ſpe, & impetratâ ab ipſo Rege veniâ circumtulerunt, multíſque in locis terram effoderunt, indiciis neſcio quibus decepti, ſed poſt univerſi tridui laborem irritum, ab ipſis pueris irriſi diſceſſerunt. Habet tamen adhuc magnam autoritatem hoc genus divinationis.

Æſtuat

Æſtuat irretitus, & errat cæcus in arcto.
Nunc animam mundi, nunc commovet entelecheian,
Sympathiámque, atomóſq; vagas, fermentáque turbat,
Credas nigra ſuis oracula fundere Delphis:
Ridet anhelantem genitor, ſibi Jupiter uni
Iſta reſervari gaudens, hominéſque deóſque
Naturæ nodos, & inextricabile textum
Materiæ, mundique ſui ſecreta latere.
Subſequitur Corylos, horti licèt incola rarò
[2] Caſtanea, & latè ſylveſtrem porrigit umbram,
Ferre nuces quicunque favent, ſed qui minùs æqui
Glandes ferre volunt; riſerunt vilia divi
Tergeminis munita armis, cataphractáque poma.
Lintea prima illi lorica, ſed apta duellis,
Undantem arcanâ ſiſtens virtute cruorem;
Proxima de ligno ſolido fabrefacta levíque;
Tertia non tantùm defendere nata, ſed hoſtem
Vulnerat, & longè telis extantibus horret.
Vix, puto, majores moviſſet & ipſe cachinnos,
Therſites clypeo Ajacis ſeptemplice tectus.
At ſua tutatur formæ reverentia [3] Pinum,
Illa caput celſum nubes rigat inter aquoſas.
Sacráque jactatrix inciſa in cortice verba
Virgiliana gerit, pulcherrima Pinus in horto.

[2] *Caſtanea.* [3] *Pinus.*

V. 210. Nuces vocamus & Caſtaneas, quanquam accommodatiores glandium generi, armatum iis echinato calyce vallum, mirúmq; viliſſima quæ tanta occultaverit cura naturæ.—— apud Græcos Sardianos balanos appellant, *&c. Plin.* 15. 23. A Caſtanâ Magneſiæ, vel ut quidam volunt, Apuliæ propè Tarentum, oppido nomen obtinent.

V. 214. Præter membranam rubram cortici ac carni intercedentem nihil officinis exhibent; illa Membrana ſiſtit valenter immodicos alvi fluores, & ſanguinis rejectiones in vino auſtero ſumpta. *Schrodr.*

V. 224. *Fraxinus in ſylvis pulcherrima, Pinus in hortis.* Virg. Eclog.

Pan

Pan deus agnoſcit venientem, ultróque ſalutat
Pinifero capite innutans, & tempora blandus
Cornibus ac foliis vallata inclinat acutis.
Neptunus feciſſet idem ſi fortè fuiſſet
Præſens, nec tantos illi invidiſſet honores
Iſthmiacam ornanti ſacris trieterida ſertis
Victoréſque coronanti, plauſúſque moventi,
Quos pater ipſe mari gaudens audiret utroque.
Non illam immeritò colit, & ſibi vindicat unam
Neptunus, plantarum aliàs non magnus amator:
Illa ſolo ſtabili & natali colle relicto
(Quo ventoſa diù jactato vertice bella
Prælusit juvenis) montes habitare marinos
Gaudet, & æquoreis occurrere nuda procellis:
O fruſtrà generi plantarum hominúmque negatas
Diſcluſáſque ſolo & donatas piſcibus undas!
Naturæ ſuperant ars atque induſtria leges,
Arboribúſque viríſque fit altera patria pontus.

V. 225. ——*Arcadio Pinus amata Deo.* Propert.
——————*Pan Pinea ſemiferi capitis velamina quaſſans.* Lucret.

V. 228. Omnium Iſthmorum celeberrimus Corinthiacus, triginta ſex ſtadia latus inter Ægæum & Ionium mare. Hic Neptunus cognomento Iſthmius, Templum habuit luco Pineo circumcluſum, prope quem Ludi Iſthmii celebrabantur, à Siſypho Corinthiorum Rege primùm in honorem Melicertæ inſtituti, poſtea diu intermiſſi, à Theſeo reſtituebantur; & ab illo, Neptuno conſecrabantur; Victorum Corona Pinea præmium, vel propter commoditatem vicini illius luci Pinei, eidem Neptuno dedicati, vel quòd ex pinu plerumque tunc temporis navigia fiebant, ideóque exiſtimabatur illa Arbor maris eſſe Deo gratiſſima,
——*Dat utile lignum Navigiis Pinus.*—— Virg.

At Cybelæ ante omnes ſtat grata in montibus Idæ,
Matri turrigeræ turriti verticis arbor;
Nunc formoſa arbor, ſed formoſiſſimus olim
Dilectúſque deæ puer; infœlicia teſtæ
Vulnera nunc damnat ſapiens caſtóſque furores,
Nunc Venerem nucleis fovet irritátque morantem,
Et tibi jucundas tædas, Hymenæe, miniſtrat.
Aſt Ia, cui tædas de ſpinâ præparat albâ

V. 243. *Grata deûm matri ſiquidem Cybeleius Atys,*
Exuit hâc hominem, truncoque induruit illo. Ovid. 10. Met.
Poma ſumus Cybeles —— Mart.

Atys formoſiſſimus & chariſſimus Cybelæ puer, cùm per mare Phrygium navigaret, ad flumen Gallum uſque perveniſſe memoratur, ejúſque potu ad inſaniam verſus, teſtes ſibi amputaviſſe ſilice, vel teſtâ.
Mollia qui rupiâ ſecuit genitalia teſtâ. Juven.

Séque Cybelæ conſecraviſſe, unde omnes poſt cum deæ antiſtites, Caſtrati, Gallique appellati ſunt. Multis aliis etiam modis hæc fabula refertur, quos non eſt operæ precium commemorare. Vide *Catulli* carmen de Berecynthia & Aty. Cybele autem (per quam Tellurem intelligunt) & Mater Idæa, aut Berecynthia, & Mater Magna, & Mater Deorum dicitur, turritámque coronam geſtare, quòd terra quaſi coronetur urbibus.
Alma parens Idæa deûm cui Dindyma cordi
Turrigeræque urbes. —— Virg.
Turrigerámq; petit Cybelen —— Claud. Id.
—— *& pronas intendit ad oſcula turres.*

Et ſæpe alibi venuſtiſſimum hæ turres uſum illi præbent.

V. 248. Nucleorum uſus præcipuus eſt in phthiſi (quia nutriunt bene) tuſſi, ſtranguriâ atque acrimoniâ urinæ mitigandâ, ſegnem excitant Venerem, ulcera renum mundificant. *Schroder.* Tædæ nuptiales ex Spinâ albâ primùm, deinde ex Pinu factitatæ ſunt. Res notiſſima, ſuperſedeo exemplis.

V. 250. Ia, Midæ regis filia deſponſata Aty, ſponſo ſuo in arborem converſo, ipſa ſe interfecit, miſerata Cybele corpus in Amygdalũ amaram transforummavit; refert hæc *Arnobius*, cætera de Sorore ejus mihi ſubtexere placuit, & quidni liceat? Comitatur & alia fabula hanc arborem, Phyllida Demophoontis, viro ultra promiſſum tempus abſente, correptam amoris impatientiâ laqueo vitam finiviſſe, & in Amygdalum converſam fuiſſe, ſed ſine foliis, Demophoonta reverſum truncum ejus amplexum eſſe, illam autem ſenſiſſe adventum viri, & gaudio folia emiſiſſe; ab ejus nomine tum demum φύλλα dicta, cùm antè πέταλα dicerentur.

Jam

Jam pater (alba faces tribuit tum Spina jugales)
Non jam deſponſata viro, proh, regia Virgo,
Non jam ſemiviro, longam pro conjuge Pinum
Optato ampleɛtens, vano intabeſcit amore.
Rivalem priùs, at ſociam nunc denique luɛtûs,
Indurat teneram trunco miſerata Cybelle,
Et jubet eſſe Nucem: fit [4] Amygdalus; inficit ipſum
Perpetuus fruɛtum, remanétque doloris amaror.
At [5] ſoror (hæc miſeræ comes) evaneſcere vultus
Ut videt humanos, paulatimque ora ſubire
Lignea, creſcentem librum retinere laborat.
Sed ſtupet obduɛtam ſimili ſe cortice cernens.
Omnia par niſi quod mœror ſubdulcia poma
Lenior effecit, nullóque admixtus amore;
Mitior his multùm virtus, operoſior illis.
Nec tantùm ſemel hæc habitandam ſe dedit arbor
Inque pios ramos truncúmque recepit amantes:
Induit hanc etiam, & vitâ meliore renata eſt.
Heu nimiùm paɛtos menſes numerare ſevera,
Impatiénſque viri Phyllis Rhodophéia lenti,
Fronde novâ laceros crines & caudice longo
Extentam informi letho mutata figuram.
Phyllis abit pudibunda, Ceres perluſtrat euntem
Sollicitè, fœtúque videns gemmaſcere multo
Spem dea venturi locupletem præcipit anni.
Succedunt ſolidis [6] Piſtacia denſa racemis,

[4] *Amygdalus Amara.* [5] *Dulcis.* [6] *Piſtacium.*

V. 273. *Contemplator item cum ſe Nux plurima ſylvis*
Induet in florem & ramos curvabit olentes,
Si ſuperant fœtus pariter frumenta ſequentur,
Magnáque cum magno veniet tritura calore. Virg. Geor. 1.

Nucem, Amygdalum hoc in loco omnes interpretantur.

Laudatámque ferunt victis ſerpentibus eſcam.
Sed venit, ecce ingens multúmque potentior arbos,
Quam dixere nucem mortales, numina [7] glandem,
At Glandem Jovis, hic nullum non nomen honeſtat
Additus; ambroſiámque hominum ſi forte vocaſſent
Laudaſſent minùs; haud equidem reor abſq; deorum
Conſilio hæc capitis nux eſt ſortita figuram,
Nec Caryan Græci fruſtrà dixêre diſerti.
Illam calloſas imitantem anfractibus undas
Innumeris, gyróſque voluminàque alba cerebri,
Inveſtit tunicâ menynx bombycina molli;
Atque abducta ſuper bifidâ conſuta carinâ
Lignea defendit ſolido calvaria clauſtro:
Nec ſatis hoc, viridis tegitur poſt omnia pulchro
Orbe pericranii, decus eſt tutamine in ipſo.
Néve parum liquidè cognatio ſacra probetur
Cum capite humano, minimámve calumnia rimam
Inveniat, crines parit atque alit illa, memórque

[7] *Juglans*.

V. 277. In Nucum genere Piſtacia nota, prodeſſe adverſus ſerpentium traduntur morſus & potu & cibo. *Plin. lib.* 13. 5. Nux Perſiæ, Syriæ, Ægypto familiariſſima, ſed & in Græciâ quoque atque Italiâ creſcens, hic etiam vivere non recuſat, ſed neque fructum fert neque florem.

V. 279. Homerico more loquendi, qui alia rebus apud homines, alia apud deos nomina aſſignat. Itaque Nux ſimpliciter, tanquam Nucum maxima (eſt enim, ut ait *Plin.* pineis minor univerſitate, ſed proportione amplior nucleo) ab hominibus appelletur, à diis (ſi diis placet) juglans, hoc eſt, Διὸς βάλανος Jovis Glans.

V. 284. A capitis ſimilitudine nomen potiùs deduco quàm à capitis gravedine (ut *Plin.*) propter odoris gravitatem, mihi quidem (ut pro meipſo dicam) gratiſſimus odor eſt foliorum, itaque *Macrob.* dicit eam aliquos Juglandem dictam arbitrari, quaſi Juvantem glandem; abſit igitur ut nomen Nucis vel à nocendo vel à nocte (quod putamina atro colore inficiat) derivemus.

V. 294. Putamen combuſtum tritúmque in oleo aut vino, infantium capite peruncto, nutrit capillum, & ad alopecias eo ſic utuntur. *Plin.* 23. 8.

Vel

Vel ſua quam turpis fuerit ſine frondibus arbor,
Non ſinit eſſe homines inhoneſto vertice calvos.
Quàm variæ juglandis opes? dat nobile fabrûm
Uſibus atque annis non expugnabile lignum.
Illuſtrat pictoris opus, cæmentáque firmat,
Dat menſam, & menſæ bellaria grata ſecundæ,
Dat cœnis oleum, cœnanti lampada fulvam,
Præcipuè medicum formidatúmque venenis
Virus habet cunctis; non prodigioſa caninæ
Vincit eam ſpumæ rabies, non aeris ægri
Circumfuſa lues, cœlúmque furentiáque aſtra,
Novit, dilectamque habuit, multúmque comedit
Ille veneniferæ Mithridates maximus oræ,
Ille venenorum rector fortiſſimus olim.
Heu nimiùm ingratos homines! ſortémque malignam
Infeſtámque bonis! Virtuti heu invida fata
Arboreæ! his meritis non tantùm pellitur horto
Nux Jovis ipſius, ſed toto excluditur agro:
Vix illam extremo deſertus margine fundus,
Aut lapidoſa ſolo recipit via publica macro.
Omnibus expoſitam damnis ſævíſque rapinis,
Hìc miſeram bello vexant mutilántque procaci
Immites pueri & vicinia ruſtica, & omnis
Turba viatorum, nec ceſſat ſaxeus imber,
Nec malè fœcundos contundere pertica ramos.
Et jam tota Nucum proceſſerat agmine firmo

V. 298. Id. *Plin.* Cariem vetuſtatémque tardiſſimè ſentit Juglans.

V. 299. Nempe oleo è nucleis expreſſo.

V. 302. In ſanctuariis Mithridatis maximi regis devicti *Cn. Pompeius* invenit in peculiari commentario ipſius manu compoſitionem —— Antidoti. è duabus nucibus ſiccis, item ficis totidem, & rutæ foliis viginti ſimul tritis, addito ſalis grano, & qui hoc jejunus ſumat nullum venenum nociturum illo die. Contra rabioſi quoque canis morſus nuclei à jejuno homine commanducati illitique præſenti remedio eſſe dicuntur. *Plin. lib.* 23. 8.

Turba, genus durum, genus inſuperabile bello
Dentibus infirmis, ſuperûm ſed in ore libenter
(Nec mora) contactæ ſummis patuêre labellis.
Has inter, pictáſque cutim, ſuccóque tumentes,
Molléſque imbelli malorum corpore gentes,
Poma loco ſubeunt corio defenſa rigenti.
Et cognata nucum populo dux Punica [8] Malus.
Non alio Pomona magìs vel Flora ſuperbit
Germine, nec dubitat Cytini roſa verna colori
Cedere, nec vernans aurora, nec igne pyropus
Purpureo fulgens, nec coccina gloria regum,
Nec pudor in pulchro dilectæ virginis ore.
Junoni magnæ fructus ſacer; aurea templi
Stat medio Heræi, Polycleti nobile numen,
Hâc ſceptrum, formoſa ſuæ Carthaginis illâ
Poma tenens dextrâ (dextra eſt manus utraque divis)
Non equidem indignum pomi tam fertilis orbem
Innumeris uteríſque cavum, innumeríſque tumentem

[8] *Malus Punica.*

V. 327. Democritus, aliique agriculturæ ſcriptores, malum Punicum inter Nuces reponendum cenſent, cùm foris duro tegatur cortice, intùs verò habeat quod eſui ſit, ea Græci ἀκρόδρυα vocant. *Plin.* verò inter mala; Mala (inquit) appellamus, quanquam diverſi generis Perſica & Granata. B. P.

V. 329. Ab hoc flore Puniceus color nomen obtinet. *Dioſcor.* & *Galeno lib.* 6. Simplic. Cytinus flos eſt mali punicæ ſativæ: Balauſtium autem ſylveſtris flos eſt: at *Plinio*, Balauſtium eſt utriuſque. Cytinus autem rudimentum fructûs primum.

V. 333. Græci tradunt Heræum templum (à Junonis nomine dictum quam ἥραν appellarunt) in Eubœâ memorabile fuiſſe Junonis ſimulacro, Polycleti opere, ex ebore atque auro facto, altera manu ſceptrum, altera malum Punicum geſtantis.

Seminibus

Seminibus Lucina fovet; verùm infera Juno
Libatum reditus memor abſcidiſſe ſupernos
Odit, & intranti torvor lacrymiſque madentes
Heu nondum placata Ceres, avertit ocellos.
Omnia nimirùm conſtringit Punica, ſiſtit
Omnia, & Elyſiis, ubi non datur exitus, arvis:
Aptior haud ulla eſt arbos; manet ipſa retenta
Et religata tribus ſumptis Proſerpina granis.
  At ſubito lux flava oculos perſtringere divûm
Mirantûm, & blandi diſcurrere fulguris aura;
Ditavêre locum ingreſſæ ſplendentibus umbris,

V. 339. Notum eſt Junonem atque Lucinam, eandem fuiſſe, quamque & Luna ità vocetur; ſed primò neque Jupiter aliud à Sole, neque Luna aliud à Junone numen exiſtimatum eſt. Pluto etiam infernus Jupiter, Proſerpina inferna Juno, dicti ſunt.

V. 340. Jupiter promiſiſſe Cereri traditur, ſibi reſtitutum iri filiam raptam, ſi nihil apud inferos deguſtaſſe; comederat autem miſella ſeptem vel tria grana (nam utrumque, *Ovid.* diverſis in locis affirmat) Mali Punicæ.

——*Cultis dum ſimplex errat in hortis*
Puniceum curvâ decerpſerat arbore pomum,
Sumptáque pallenti ſeptem de cortice grana
Preſſerat ore ſuo ——Met. 5.

At in Faſt.

Rapta tribus, dixit, ſolvit jejunia granis,
Punica quæ tex:o cortice Poma tegunt.

V. 346. Vix enim quicquam aſtringentius malo Punico; ſiſtunt potu menſes fœminarum, ſanguinis exſcreationes, ventris & ſtomachi ſolutiones, genitalia, ulceráque quacunque in parte manantia. Siccavere etiam ut ſic quoque experirentur, invenerúntque tuſorum farinâ dyſenterico à morte revocari, alvum ſiſti. *Plin. lib.* 23. 6.

Bellator, tantæque viæ tantíque pericli
Poma relaturus mercedem Citria dignam:
Nec tamen hic verum prædæ cognoverat uſum
Infœlix preciúmque ſuæ, Martíſque peritus
Neſcierat vires plantarum, & Appollinis artes.
Si pomi aurati, monſtroſa venena domantis,
Virtutem herculeam noſſet, ſuccóſque potentes,
Non illum irato Centauri ſanguine miſtum,
Multiplicis virus totum extinxiſſet Echidnæ,
Nec trepidam impleſſet furioſis vocibus Oetam,
Se tandem toties victâ, nec iam amplius ullo
Ore renaſcenti, victam indignatus ab Hydrâ.
Inde tribus numeroſa Monoſtea nomine dicta,
Intrat, & has ducit [ſ] Ceraſus, quæ ſedula grates
Et feſtina referre, ſalutat prima colonum,
Fructiferúmque aperit baccis rutilantibus annum.
Maîus egens dapibus, ſed lauto dives amictu,
Miratur, florémque putat tam præcoque pomum.
Non ea fœcundos maturo ſole calores
Æſtatíſque dies opperta moratur adultos:
Frigus amat modicum, cultúque tenellula nullo
Arva ambuſta pati, aut tellurem cogitur aſſam;
Invitat fruſtrà Ægyptus, Nilúſque benignus,
Nilus abundanti ſaturat qui flumine plantas,

[ſ] *Ceraſus.*

V. 371. *Media fert triſtes ſuccos tardúmque ſaporem Fœlicis Mali, quo non præſentius ullum: Pocula ſi quando ſævæ infecere novercæ, Miſcueruntque herbas & non innoxia verba, Auxilium venit, & membris agit atra venena,* &c. Virg. Georg.

Et in hoc omnes Medici conſentiunt.

V. 378. Inter prima hoc è pomis colono gratiam annuam refert. *Plin.* 15. 25.

V. 383. Septentrione frigidíſque gaudet, *Io. Palladius.* Ceraſus amat cœli ſtatum frigidum, in tepidis regionibus parva provenit.

V. 387. In Ægypto nullâ curâ potuêre gigni. *Plin. Ib.*

Nec madidam tanti menſûm putat eſſe duorum
Luxuriam,ut ſitiat reliquo & miſera æſtuet anno.
Italiam vix læta videt Românque beatam,
Sed ſibi adhuc peregrina & adhuc captiva videtur.
Scilicet hanc bello captam, Ceraſunte ſubactâ,
(Hoc habuit clarum chariſſima patria nomen)
Cum reliquis ponti gazis & divite prædâ
Tranſtulit Italicos victor Lucullus in agros ;
Et pars ipſa fuit non contemnenda triumphi.
Dicite Io Pæan ventoſo murmure lætæ
Italides pomi, ter Io, ter dicite Pæan :
Ipſa triumphantis laurus geſtire videtur
Captivam Ceraſum ducens, lauróque ſuperbæ
Plaudere Romani reſpublica nobilis horti.
Nec tu capta dole, ſed ovans comitare triumphum,
Tu modò, tu Latiæ civis (quid inepta recuſas ?)
Urbis eris,dominâſque inter numerabere pomos.
Ejuſdem venêre tribus gens maxima [6] Pruni,

[6] *Prunus.*

V. 393. Ceraſi ante victoriam L. Luculli non fuere in Italia, ad urbis annum 680. Is primum vexit è Ponto, anniſque 120. trans oceanum in Britanniam uſque pervenêre. *Plin. Ib.* *Athenæus* memoriæ prodidit,Lucullum debellato Mithridate victorem reverſum primùm arborem hanc à Ceraſunte Pontico municipio in Italiam detuliſſe, fructumqne gentilitio nomine Ceraſium appellaſſe: veruntamen Diphilus Siphnius vir arte & facundiâ celebris, longè vetuſtior, utpote qui Lyſimachi Regis ſucceſſoris Alexandri vixit, Ceraſorum meminit: Ceraſa, inquiens, bonum ſuccum creant, ſed parùm ſubminiſtrant alimenti, ſtomacho grata ſunt, & eidem auxiliantur in frigidâ ſumpta, rubentiora præſtant, & Mileſia quæ urinam pellunt, ſed *Servius* ait, Antequam è Ceraſo urbe Lucullus adveheret, Ceraſium erat in Italiâ, ſed durum, & Cornu appellabatur, quod poſteà mixto nomine Cornuceraſium eſt vocatum. Nam *Servius* pomum Ceraſium non Ceraſum vocitari præcipit. *B. P.*

In

In multas ramoſa domus, varióque colore
Diſtinctas; quarum princeps ab origine mundi
Dicitur ipſius diti regnaſſe Damaſco.
Illa quidem Heſperium ſerò migravit in orbem
Poſt domitas Orientis opes hortóſque beatos,
Jam facilis victu, jam nullo non Jove læta,
Audet Hyperboreis radicem figere campis:
Omne ſolum plantæ nimirùm eſt patria forti.
Has affine genus, Malum cognomine [7] Præcox
Armeniúmque aderat, ſed ſtirpis major in iſtis
Nobilitas apparet, odos generoſior exit.
Ambroſiúſque ſapor perfundens ora liqueſcit,
Et rubet aſperſo leviter color aureus oſtro.
Sed pœnè Aſſyrias ſpernit, nec [8] Perſica malis
Invidet Armeniis; lanugo ſerica fructum
Molliter inveſtit, caro turgida nectare multo

[7] *Armenia. Præcocia.* [8] *Perſica.*

V. 408. Ingens turba prunorum, verſicolor, nigra, candicans —— Damaſcena à Syriæ Damaſco cognominata, jampridem in Italiâ naſcentia, grandiore ligno, & exiliore carne, nec unquam in rugas ſiccata, quoniam ſoles ſui deſunt. *Plin. lib.* 15. 13. Ubi miratur paulo poſt Prunorum mentionem à Catone non eſſe factam, cùm condenda docuerit quadam & ſylveſtria, additque, Pruna omnia poſt Catonem cœpiſſe manifeſtum eſt. Damaſcenis inter omnia principatus, unde noſtratia (*Damaſins*) cognominantur, ſed ſoli culpâ ignobiliora. Pruniſque Damaſci ſtipantur calathi. *Colum.*

V. 416. Perſicorum genus in quatuor ſpecies dividemus ſecundùm *Palladii* ſententiam, ſcilicet in Præcocia, Armeniaca, Perſica, Duracina, *B. P.* In his earúmque ſubjectis ſpeciebus diſtinguendis magnæ controverſiæ, nec anguſtiis notarum decidendæ. Duas primas ſpecies nos communi nomine appellamus Abricots, (à Græco Βερικόκκιον) 3. Peaches, 4. Nectorins, quæ puto & Rhodacena & Tuberes & Nuciperſica vocari, quod lævem cuteolam nucum repræſentent. Armeniaca, vel Armenia majora ſunt Præcocibus, Armeniaca ſola odore commendantur. *Plin.*

V. 420. Prunas Damaſcenas, nam Syrium & Aſſyrium idem eſt Poetis;

Aſſyrio fucatur lana veneno,
Virg. I. Tyrio.

Eſtur potatúrque ſimul: properate fugaci,
Maturæque dapi quid parcitis? illa reponi
Se vetat; haud unquam convivia craſtina amarunt
Vel florum Roſa, vel pomorum Perſica princeps.
Sunt etiam quibus ipſa ſuum pulcherrima nomen
Dat Roſa, conceditque volens [9] Rhodocina vocari;
Non alienus odor, roſeique in corpore tractus.
Illis ſummus honos, ſolidam mandentibus eſcam
Dura ferunt, ſolidíſque fideliter oſſibus hærent.
Hàc ori tenus indulget ſtomachóque calenti
Perſica, deliciis contenta impendere fructum,

9 *Duracina.*

V. 424. Pomum innocuum expetitur ægris, preciúmque ſingulis jam triceni nummi fuere, nullius maiore, quod miremur, quia non aliud fugacius, longiſſima namque decerpto bidui mora eſt, cogitque ſe venundari. *Plin.* 15. 12.

V. 428. Rhodacena Paulo c. 81. *lib.* 1. Perſicorum genera ea ſunt quos nos vocamus, *Auberges*, *Mireco*t*ons*, *Preſſis*, ſic dicta quòd roſam oleant, vel roſeo colore picturata fere conſpiciantur, ea fortaſsè Duracina Latini vocarunt ob ſolidam carnis duritiem, cum mollis & tenera ſit in Perſicis, Armeniis, Præcocibus, & Tuberibus quæ vulgus appellat *Peſches Noix. Dalecamp.* in *Plin. Ib.*

V. 433. Perſica vulgò creduntur in ſuâ patriâ venenata naſci, eóque in errore fuit *Colum.*

——Pomis quæ barbara Perſis
Miſerat (ut fama eſt) patriis armata venenis,
At nunc expoſiti parvo diſcrimino lethi

(qui verſus mendoſus eſt)

Ambroſios præbent ſuccos oblita nocendi.

Error in ſimilitudine nominum Perſeæ & Prſicæ; quem *Plin.* notat *lib.* 15. 13. Perſicæ arbores ſerò & cum difficultate tranſière, ut quæ in Rhodo nihil ferant, quod primum ab Ægypto earum fuerat hoſpitium. Falſum eſt, venenata cum cruciatu, in Perſis gigni, & pœnarum causâ à Regibus tranſlata in Ægyptum, terrâ mitigatâ; id enim de Perſea diligentiores tradunt, quæ in totum alia eſt, myxis rubentibus ſimilis, nec extra orientem naſci voluit. *Galenus* etiam *lib.* 2. κατὰ τόπους affirmat Perſeam à ſe viſam Alexandriæ, arborem proceram mali magnitudine, fructu pyri, noxio in Perſide, veſco in Ægypto.

Oſſa ſed, & crines, flores, lacrymáſque vel ipſas,
Triſtitiam luxúmque ſuum pia dedicat omnem
Utilitati hominum ſummæ, morbíſque fugandis;
Pauca voluptati tribuens, ſed multa ſaluti.
Non ità quæ ſequitur [1] Cornus, malè conſulit illa
Humano infœlix generi, Martíſque ſatelles
Impia, crudeli dat dura haſtilia ligno,
Jure colens ſylvæ, indignáque mitibus hortis,
Et lapidoſa ferens poma auſterúmque ſaporem.
It comes huic ſylvæ vetus incola [2] Ziziphus Afræ,
Mitior at baccis; multâ licet aſpera ſpinâ.

[1] *Cornus.* [2] *Ziziphus.*

V. 434. Flores, Folia ac Nuclei calfaciunt, ſiccant, abſtergunt. Uſus præcipuus florum in lumbricis infantum, in alvi laxatione, meſenterii obſtructione, ſeri purgatione, & nucleorum in diureticis & lithonthripticis, in obſtructione hepatis, ardore ſtomachi. Extrinſecùs adhibentur crebrò in Emulſionibus capitis dolori dicatis. *Schrodr.* Lacryma tuſſi, aſthmati, omnibúſque pulmonum vitiis medetur, & calculoſis utilis.

V. 439. **Cornelian-berry or Cherry.** Bona bello Cornus. *Virg. Georg.* 2. quod ex eâ optima, fiebant haſtilia. *Id. Æneid.* Volat Itala cornus.

V. 444. **The Jujube Tree,** nobis ignota. *Theophr.* Παλιουρος Africana, quam ex Loti genere dicit eſſe. *Galenus* appellare videtur Sericum. Sic deſcribitur à B. P. Arbor infra pruni magnitudinem, caudice retorrido nec ſatis recto, ramis ſenticoſis, multis aduncis intercalantibus ſpinis, è quibus ſurculi præclari, folioſi, ſpithamæ longitudine exeunt, frondes gerentes utrimque per intervallum impari exortu, lentiſci more per cubitum ſerratas, ſimiles 3. *Diſc.* Rhamno, qui hyeme cum frondibus unà decidunt: flore muſcoſo oleæ, ſed odorato magis pomo cornis ſimili, dulci, primo viridi, ultimò puniceo. De Zizipho *Plin. lib.* 15. 14. Æquè peregrina ſunt Zizipha & Tuberes, quæ & ipſa non pridem venêre in Italiam: Hæc ex Africâ, illa ex Syriâ, (ubi per hæc intelligere debemus, Zizipha; per illa, (poma) Tuberes, tranſpoſitione non probabili, ſed à *Plinio* aliiſque bonis autoribus aliquandò uſurpatâ) *Sextus Papinius* quem Conſulem vidimus, primus utraque attulit, D. Auguſti noviſſimis temporibus, in caſtrorum aggeribus, ſata, baccis ſimiliora quàm malis, ſed aggeribus præcipuè decora, quoniam & in tecta jam ſylvæ ſcandunt. Alibi Ziziphi flores ad coronamenta adhiberi ſcribit, his odoratus ſimilis olearum floribus. *lib.* 21. 9. Materies intus colorata eſt ſolidáque, ideo ex eâ Citharæ conficiuntur. *B. P.*

Pacis

Pacis amans gaudet florem præbere corollis,
Materiem citharis præbere epularibus aptam.
Miſit & huc (patriam poſſes agnoſcere fuſcam)
Corpore nigrantem ſitientémque Africa. [3] Loton,
Ecce omnis ſuperûm (quis honor mirabilis iſte
Arboris?) aſſurgit chorus, intrantémque ſalutat.
Solus at immoto dejecit lumina vultu
Conſcius, & quamvis perfrictâ fronte, Priapus,
Quamvis antè fuit ruber ore, rubeſcere viſus.
Agnovêre dei nimirum & in arbore Loto
(Omnia dii norunt, namque hæc immane figurâ
Diſtant) agnovêre in Loto Lotida nympham.
Nil hominum generi ſuſpectum tale fuiſſet,
Agnovêre tamen; fugiens hæc ſcilicet olim
Helleſpontiaci vim numinis, inſcia tantæ
Nequitiæ, & magno nebulonis territa telo,
Dicitur hoc tandem vultus clauſiſſe pudicos
Cortice, nec rigidi cuneum admiſiſſe Priapi.

[3] *Lotus.*

V. 448. Africa, quâ vergit ad nos, inſignem arborem Loton gignit, quam vocam Celtin, & ipſam Italiæ familiarem, ſed terrâ mutatam. Præcipua eſt circa Syrtes & Naſamonas Magnitudo quæ pyro, quanquam *Cornel. Nepos* brevem tradat. Inciſuræ in folio crebriores, alioquin ilicis viderentur. Differentiæ plures eæque maximè fructu fiunt. Magnitudo huic fabæ, color croci, ſed ante maturitatem alius atque alius, ſicut in uvâ. Naſcitur denſus in ramis, myrti modo, non ut in Italia ceraſi. Tam dulci ibi cibo, ut nomen etiam genti terræque dederit, nimis hoſpitali advenarum oblivione patriæ. Ligno colos niger. Ad tibiarum cantus expetitur. *Plin. vide lib.* 13. *cap.* 17. & 18. & *lib.* 16. 30. Lotos ſive Faba Græca, quam Romæ à ſuavitate fructus, ſylveſtris quidem, ſed Ceraſorum penè naturâ, Loton appellant, *&c.*

V. 450. *Haud procul à ſtagno Tyrios imitata colores*
In ſpem baccarum creſcebat aquatica Lotos,
Lotos in hac nymphe fugiens obſcæna Priapi
Contulerat verſos ſervato nomine vultus. Ovid. Met. 9.

Non

Non jam nympha manet, mutatâ nec tamen illa
Conditione dolet; nymphis longævior arbos
Nunc vivit, puerúmque vocantes Neſtora Quercus
Ipſa vocat Puſas; eadem ſub rege Quirino
Fundamenta urbis, tandémque incendia Romæ
Se jactat vidiſſe Nerone ſub Antiquirino,
Non erat illa quidem tanto longùm igne ſuperſtes,
Sed ſimul & flammis & magno ſaucia luctu
Ante diem infœlix nec fato occumbere queſta eſt;
Nongentos (eheu!) nondum compleverat annos!
Nunc quoque defunctæ corpus ſupereſſe putandum eſt;
Hinc nullo tacitura ævo ſibi muſica fingit
Organa tibicen, multóque ſonantior ore
More poetarum auditur poſt funera Lotos.
Vel poſt mille annos floreſcit laude recenti
Jugiter, & viret magis, æternumque vireſcit.

V. 464. Romæ Lotos in Lucinæ area, anno qui fuit ſine magiſtratibus 369. urbis æde conditâ. Incertum ipſa quanto vetuſtior. Eſſe quidem vetuſtiorem non eſt dubium, cum ab eo luco Lucina nominetur. Hæc nunc circiter annum 450. habet. Antiquior illâ eſt, ſed incerta ejus ætas, quæ Capillata dicitur, quoniam Veſtalium Virginum capillus ad eam defertur. Verum altera Lotos in Vulcanali quod Romulus conſtituit ex victoriâ de decumis, æquæva urbi intelligitur, *&c. Plin. lib.* 16. 44. Duravere (Loti) ad Neronis principis incendia virides juvenéſque ni princeps ille acceleraſſet etiam arborum mortem.

V. 474. Cariem vetuſtatémque non ſentit Lotos. *Id.*

V. 479. *Λώτινος αὐλὸς Athen.* 4. *Palladius tenero Lotos ab ore ſonat.* Mart. *lib.* 8. Ep. 51. I. Tibia è Loto, ſed quamobrem Lotus ibi maſculini ſit generis? Plane magis Latinum eſſet, Palladia Lotos, ſed Græco utitur genere, apud quos dicitur *ὁ λωτὸς*, ſicut & alia paria arborum nomina *ὁ κότινος* oleaſter, *ὁ κόμαρος*, arbutus, *&c. Ovid.* certè fœminino utitur,

——*Horrendo Lotos adunca ſono.* Faſt. 4.

Tali-

Tali (nam magica eſt certè dulcedo ſonorum)
Tali dum fuit in vivis dulcedine fructûs
Deleniſſe homines fertur, Sirenibus olim
Dulciloquis Lotos, Circéque potentior ipſâ.
Ecce triumphalis venit arbor; Nympha recede;
Inclyta [4] Palma venit; contempto pondere victrix
Emicat, exemplum virtuti ac præmia donans.
Illa quidem Solymis olim lætiſſima in agris
Vixit, Nunniadæ magni, magníque triumphos
Jeſſiadæ comitata ſacros; nunc (ſi benè novi
Arboris ingentes animos faſtúmque decorum)
Damnati ſervire ſoli dolet incola dici.
Herculeam dat Piſa oleam, dant laurea Delphi,
Atque apium Nemea, atque Iſthmos Neptunia pinum,
Sed ſimul & Palmam tribuunt victoribus omnes,
Omnis in hunc Palmæ conſentit mundus honorem,
Et meritò, neque enim eſt veræ virtutis imago
Verior in terris; ſic inviolata decorem

[4] *Palma.*

V. 480. Inde Syrtis major, in intimo ſinu fuit ora Lotophagon. *Plin. l.* 4. *c.* 4. Hæc cùm exploratores miſiſſet Ulyſſes, dulcedine fructuum capti, redire noluerunt. *Hom.* Ὀδυσ. 9.

Τῶν δ᾽ ὅϛις λωτοῖο φάγοι
μελιηδέα καρπὸν
Οὐκ ἔτ᾽ ἀπαγγεῖλαι πά-
λιν ἤθελεν, ȣ̓δὲ νέεσθαι,
Ἀλλ᾽ αὐτῆ βȣ́λοντο μετ᾽
ἀνδράσι λωτοφάγοισι
Λωτὸν ἐρεπτόμενοι μενέ-
μεν νόϛȣτε λαθέσθαι.

Unde λωτȣ̃ ἔφαγες, Proverb. dictum, cùm quis amore alicujus loci captus, ibi ſe teneat, aliorúmque obliviſcatur.

V. 484. Ut copia atque fertilitas (*Palmarum*) ita nobilitas in Judæa, nec in tota, ſed Hierichunte maximè, *&c.* Judæa inclyta eſt vel magis palmis. *Plin. lib.* 13. 4.

Arbuſto palmarum dives Idume. Luc.

Primus Idumæas referam tibi Mantua palmas. Virg.

V. 491. *Plutarchum* vide Sympoſiacôn 8. ubi rationes multas reddit, quamobrem alia alias certamina coronas habeant, palmas verò omnes communiter; quaſdam earum verſu retuli.

Armati

Armati ſemper folii ſempérque virentis,
Servat, non æſtum metuens non frigora virtus.
Sic oneri fatóque renititur illa prementi,
Fortior aſſurgens, ſic & procera relinquit
Terras, & cœlo pulchrum caput inſerit alto:
Sic generi humano varios ſe expendit in uſus
Multipléxque bonum eſt, generoſo pectora vino
Lætificat, panem & bellaria blanda miniſtrat,
Et prodeſſe potens & delectare perita.
Sic amat & virtus; verè atque decenter amare,
Non minimum eſt virtutis opus, Palmámque meretur.
Non magìs arſura Evadne Capanéa crematum
Nec magis Admetum dilexit prodiga caſti
Sanguinis Alceſte, quam fœmina Palma maritum.
Deperit; inclinat blandos ad baſia ramos,
Secretóſque petit (mos ille vetuſtus amantum)
Complexus, miſtíſque avidè radicibus hæret.

V. 502. *Strabo* eſt autor, Babylonios carmen decantare ſolitos, quo trecentæ & ſexaginta utilitates palmæ recenſentur. Multas ſanè enumerant *Xenoph. in expedit. Cyri*, *Dioſcor. Plin.* Omnes qui de eâ verba faciunt.

V. 506. Non ſine maribus gignere fœminas ſponte edito nemore confirmant: circáque ſingulos plures nutare in eum pronas blandioribus comis. Illum erectis hiſpidum, afflatu viſúque ipſo, & pulvere etiam reliquas maritare. Hujus arbore excisâ viduas poſt ſterileſcere fœminas. Adeóque eſt. Veneris intellectus, ut coitus etiam excogitatus ſit ab hominibus, ex maribus flore ac lanugine, interdum verò tantum pulvere inſperſo fœminis. *Plin. lib.* 13. 4. Multa de his mutuæ benevolentiæ ſignis tradunt multi; bellè *Claudian.*

Vivunt in Venerem frondes animiſque viciſſim
Fœlix arbor amat, (mallem hoc omiſiſſet)
—*Nutant ad mutua palmæ Fœdera.*——

V. 508. Quæ ſe in rogum mariti conjecit.

V. 509. Quæ ut vitam mariti redimeret, ipſa ejus fato morituri vicem ſponte ſubiit.

Cedunt

Cedunt arma togæ, victrix concedat ſ Olivæ
Palma piæ; bello pacem præſtare fatetur
Paciferam geſtans Oleam dea bellica Pallas:
Hâc dea magnificum memoratur adepta triumphum
Et numen noménque ſuum doctiſſima doctæ
Impoſuiſſe urbi, ſuperûm quæ gloria ſumma eſt,
Nam toto laxè regnantes æthere (tanta
Ambitio eſt) hominum regno de paupere certant.
Hìc ſonitum agnoſcens, magni ſignúmque tridentis
Bellator ſe fundit equus de carcere terræ,
Ille novas efflare levatis naribus auras,
Et quaſſare jubis undantia colla decoris,
Hinnitúſque ſui ſonitum exaudire ſuperbit;
Inſultátque pedes glomerans natalibus arvis;
Ignotas rerum facies miráſque figuras
Et circumſtantum intrepidus videt ora deorum.
At juxtà leviter tellus, percuſſa potenti
Cuſpide Palladiâ, rimas agit, emicat altè
Attollítque caput glaucum veneranda comarum
Canitie & pomis diteſcens pinguibus arbor.
Admirata novam plauſerunt numina plantam,
Et benedixerunt, ac tanti muneris autor
Præfertur Neptune tibi; fremuere ſonorum
Victus equus victúſque deus, ſed vímque minâſque
Et ſtrepitum, ingenii vicit dea, pacis & arbor.
Salve, ſancta Arbor, cujus lex ſuſcipit ipſa

ſ *Olea.*

V. 515. Contentionis inter Neptunum & Minervam de nomine Athenis imponendo fabula notiſſima eſt, ſed quid magis incongruum videri poteſt, quàm Equi bellici Neptunum, Olivæ bellicam Minervam autorem extitiſſe? Puto equidem hanc & pleráſque veterum fabulas, non ut multi arbitrantur, ex myſteriis ſapientum concinnatas, ſed ex fortuitis vulgi rumoribus conſarcinatas fuiſſe.

Tanquam

Tanquam hominis curam, & noxâ defendit ab omni.
Cui furor ipſius (tanta eſt reverentia) belli
Parcit, & everſis permittit creſcere templis:
Non te impune auſus ſævâ violare ſecuri
Impius iratâ nimium pietate repulſæ
Ultor Halirrhotius patriæ, Neptunia proles;
Ille ſui infœlix cecidit vertigine teli,
Arbore ſecurâ, relevato quam petit ictu.
Spectavêre dei caſum, errorémque cruentum
Sacrilegæ risêre manus; Jacet hoſtis Olivæ.
Sic pereant, opto, qui pacis amabile germen
Contemerare volunt, ſed & hæc tam ſacra quieti
Planta, jubet bello ſemper nos eſſe paratos,
Et ſperare vices rerum motúſque futuros:
Enſes illa quidem gaudet ſpectare repoſtos,
Sed poſitos ſapiens rubigine vindicat enſes.
Illa etiam nudas juvenum celebrare palæſtras,
Lene rudimentum pugnæ; perfundit opimo
Corpora luctantûm ſucco, foliiſque coronat
Tempora vincentûm. Ne pacem diligit illa
Mollitie morum luxúve inducta metúve,

V. 540. Tanta erat apud Athenienſes oleæ dignitas, ut ſiquis aliquam plantam ejus vel ſubriperet, vel diſcinderet, in judicium vocaretur, ac pro ſacrilego condemnaretur, earúmque culturæ gratiâ Magiſtratus quidam inſtituti, cùm Lacedæmones Athenienſem agrum ferro atque igne vaſtabant, Oleis tantùm parcere ſolebant, tum veneratione plantæ, tum dirarum metu quibus Athenienſes omnes mortales devovebant, qui oleam violarent; immò & Olevantibus legem antiquiſſimam fuiſſe ſcribit *Plin.* Oleam ne ſtringito neque verberato; *Idem* Oleam polluī fas eſſe negat, & vel propitiandis numinibus accendi ex eâ altaria.

V. 545. Halirrhotius, Neptuni filius, patrem ſuum à Minervâ in hoc certamine victum indignatus, ſacram oleam exſcindere voluiſſe dicitur: ſed ſecurim in ſeipſum impegiſſe, & ex vulnere occubuiſſe.

V. 559. Oleæ honorem Romana maieſtas magnum præbuit, turmas equitum *Id. Jul.* ex eâ coronando, item minoribus triumphis Ovantes. Athenæ quoque victores Oleâ coronant, Græci verò Oleaſtro Olympiæ. *Plin. lib.* 15. 4.

Ex

Ex utero terræ non exit fortior infans:
Nil cultoris eget, nec fimum alimentáque poſcit,
Sed gratis fœcunda ſolo pingueſcere macro
Dignatur, cœlos habeat ſoléſque benignos,
Et creſcet quocunque loco; truncum inſere terræ
(Nec labor) abſciſſum, radices protinus ille
Non ignavus agit, ſéque arbos ipſa creabit.
Illa quidem lentè & pedetentim ſurgit in auras,
Sed validâ & multûm fœcundâ ætate virili,
Sed ſemper viride & longùm durante ſenectâ,
Creſcentis tardè compenſat damna juventæ.
Ah benè conſtituit naturæ provida cura,
Utilis ut mundo foret & vitalis Olivi
Proventus facilis vulgóque parabilis uſus.
Ille liquor fœlix aſſumptus & intus & extrà,
Dat formam & robur membris habilémque vigorem,
Levigat ille vias, rivo polit aſpera pingui,
Vulnera pacifico componit hiantia ſucco:
Ille dapem agreſtum miſeratus condit egenam,
Et præſtare epulis regum facit additus herbam;
Siſtit pictorum fugitivos ille colores,
Et brevibus tabulis ſtatuarum tempora donat;

V. 561. *Contra non ulla eſt Oleis cultura*, &c. Vir. Geo. 2. *Quin & caudicibus ſectis (mirabile dictu) Truditur è ſicco radix Oleagina ligno.* Ib.

V. 568. *Virg.* dicit—— *Prolem tardè creſcentis Olivæ*, &c. *Heſiodus* negavit oleæ ſatorem fructum ex eâ percepiſſe quenquam, tam tarda tunc res erat. *Plin.* At *lib.* 16. 44. Firmiſſimæ ad vivendum Oleæ, ut quas durare annis 200. inter Autores conveniat. Et Olympiæ Oleaſter ex quo primus Hercules coronatus eſt, & nunc cuſtoditur religioſè. Athenis quoque Olea durare traditur in certamine edita à Minervâ. Vivacem Olivam *Virg.* vocat.

V. 572. Oleo noluit parci natura, fecitque ex neceſſitate promiſcuum & vulgò. *Plin.*

V. 577. In patriâ meâ Weſtphaliâ uſitatiſſimum eſt vulneratis quotidie exhibere oleum olivarum cum cereviſiâ calidâ quo adeo largè utuntur ut ſudor oleum redoleat. *Schrod.* Oleum vulnerarium eſt. *Ib.*

Ille ſuæ ſtudiis accommodat apta Minervæ
Lumina nocturnis; & vitam ac ſecula ſperent,
Non niſi Palladiam redolentes lampada chartæ.
O utinam noſtræ!
  Jure igitur cunctos meritóque ſupernatat ille,
Conjugia (ut par eſt) ignobiliora recuſans,
Perfectus, plenúſque ſui, caſtiſſimus humor.
Jure ſacerdotes caſto, regéſque potenti,
Et docto vates ſacrans perfudit Olivo
Optima ſacrorum quondam Judæa magiſtra.
Talis erat, tales quaſſavit vertice fructus
Diſcedens olea; ac ramum decerpſit eunti
Læta triumphalem, & cinxit ſua tempora Pallas.
  Succeſsêre aliæ gentes; Polyoſtea primùm,
[6] Meſpilus, & fructum putrem ambitioſa coronat.
Pulchra venit divæ [7] Myrtus gratiſſima pulchræ;
Adventantem imber dulcis prænunciat auræ,
Et blando ſuperûm nares titillat odore.
Ornet ſanguineos Laurus Phœbæa triumphos,
Myrtus amat faciles paucíque cruoris honores,
Contenta eſt molles comitari Myrtus ovantes.
Quiſquis amat, Paphiâ cingat ſua tempora Myrto,
Cingat, Io, fidenter, ovantíſque occupet omen.

[6] *Meſpilus.* [7] *Myrtus.*

V. 597. **Medlar**, Anglicè. Foliaceis quibuſdam quaſi fimbriis caput pomi in coronæ modum redimitur.
  V. 598. *Formoſæ Myrtus Veneri* ——— Virg.
  ——*Solido Paphiæ de robore Myrtus.*
Id. & amatores in Elyſio,
  ———*Myrtea circùm*
  Sylva tegit———
Sed & Venus Murtia, à Myrto cognominata creditur. Bellicis quoque rebus inſervit (Myrtus) triumphánſque de Sabinis Poſth. Tubertus in Conſulatu (qui primus omnium ovans urbem ingreſſus eſt, quoniam rem leviter ſine cruore geſſerat) Myrto Veneris Victricis coronatus inceſſit; optabilémque arborem etiam hoſtibus fecit. Hæc poſteà ovantium fuit corona. *Plin. lib.* 15. 29.

Gentis

Gentis Hyperphlœæ poſt hanc [8] Malúſq; [9] Pyrúſq;
Illuſtres venêre domus, numeróque potentes.
Non illas aſpernatur vel Citria regum
Menſa ſuperborum, non aſpernantur & illæ
Vel tripedes inopum menſas, & terrea vaſa.
Subſidium vitæ, luxúſque paratus egenæ,
Et non ullius deſertrix copia menſis.
Hinc ſibi vina parant gentes quas igne remotus
Languidiore fovet non vitibus æquus Apollo.
Principis illa quidem munúſq; vicémq; liquóris
Non indigna ferunt; ſic curas illa metúſque
Pauperiémque domant, ſic lætitiiſque jocíſque
Spéque novâ, & liquido perfundunt lumine venas,
Et pulchrum accendunt Veneris Martíſque furorem.
Hoc contentâ mero lætùm Normannia degit,
Vicináſque tuens Gallorum haud invidet uvas.
Agmine diſcedunt longo Malíque Pyríque
Omnigenæ, ſylvam credas migrare vetuſtam,
Tantus erat populus: Pomona abeuntibus illis
Annuit arridens; ſed linguam ſannio Bacchus
Exerit, auriculas digitis imitatus Aſelli.

[8] *Malus.* [9] *Pyrus.*

V. 606. Cur Empedocles dixerit ὑπέρφλοια μῆλα, ambigit *Plutarchus*, cùm Philoſophus non caſu epitheta apponat. Grammatici dicunt ob vigorem, & eſſe quoſdam de Græcis qui Phloo Baccho ſacrificent; quoniam ex omnibus fructibus in malo maximè vigor & viror permanet: vel cùm alii fructus foris cortice ambiantur (is enim φλοιὸς eſt) *i. e.* tegmen in ſuperficie habeant, ſolus mali cortex intùs eſt glutinoſa & pinguis tunica, qua ſemen continetur; id vero quod eſui foris eſt circa eam circumpoſitum, ὑπέρφλοιον, *i. e.* extrà corticem ſitum. *B. P.*

Se negat his comitem miſcere Cydonia [9] Malus,
Sola venit; magnos populari indulſit honores
Jupiter ipſe ſuæ; grato perfudit odore,
Depinxítque auro & molli lanugine texit.
Hæc bene cocta Jovi dantes conditáque melle
Vagitum infantis pacantia poma protervi,
Cretenſes memorant nymphas Melimela vocâſſe;
Nunc etiam Melimelorum (ſi credere fas eſt)
Non pudet ambroſiâ ſaturum meminiſſe Tonantem.
Enumerare omnes longum eſt; tota agmina claudunt
Multa Gigartophoræ celeberrima nomina gentis
Nobilitate potentis, & horto ditis & agro.
Berberin, & criſpam ſpinis horrentibus Uvam,
Et Ribem exiguis vitem ſimulare racemis

[9] *Malus Cydonia.*

V. 627. Mala quæ vocamus Cotonea, & Græci Cydonia, ex Cretâ Inſ. advecta. *Plin.* Plura eorum genera, Chryſomela, Struthia. *Plin.* Addit *Colum.* Muſtea. *Virg.* appellat Cana Mala,

Ipſe ego cana legam tenerâ lanugine mala.

Vera Cydonia *Dioſcor.* parva, rotunda, odorata, *Pommes coin.* Ex quibus Genuenſes ſuum delicatiſſimum Cydoniatum parant, Struthia verò magna, ſed minùs utilia, vulgò *Poires coin. Dalech.* utrumque Anglicè **Quince.** Melimela, quidam Muſtea interpretantur, eadémq; eſſe, quæ, *D. Johannis* Mala vocantur; i.e. **Juneting** Anglicè. Alii aliter. Prædulcia fuiſſe conſtat.

Infanti Melimela date— Mart.

Qui & melle condita Cydonia, Melimela vocat in Xeniis.

Si tibi Cecropio ſaturata Cydonia melle
Ponentur, dicas hæc Melimela licet.

V. 637. Γίγαρτον, vinaceum, *i. e.* minutum oſſiculum in acino uvæ propriè, ſed & aliis ejuſmodi granulis attribuitur.

V. 639. I.e. **Barberries, Goosberries, Currants, Rasberries.**

Gaudentem,

Gaudentem, Idæáſque Rubos, hybernaque Fraga,
Plebeiáſque domus alias mihi omittere fas ſit.
Non ità fas Morum, & Ficum, divináque Vitis
Germina, militiæ veteris fortiſſima Poma;
Et nunc ſpes tanti certaminis ultima reſtant.
Se cautè ſapiens infert ac provida [2] Morus,
Explorat cœlos, & vertice ſuſpicit alto
Quod teneat ſignum Phœbus cœleſte, fidéque
Præteriítne bonâ, nec poſſit bruma reverti,
Non fructum aut frondes dubio expoſitura calori.
Ergo diù ſuccum tenet in ſtatione paratum
Atque exire vetat, niſi teſſera detur adulti
Moribus incertis anni non credula verni.
Sed reparat tandem geminata induſtria tardæ
Damna moræ; ſignóque dato,ruit omnibus acer
Nodorum portis, frangítque repagula ſuccus.
Dat ſtrepitum erumpens, magno turbante tumultu,
Gemmarum ſtudio properantûm denſa caterva:
Nec duo prætereunt menſes, & purpura Morum
Nobilis infecit dibaphum, non ſanguine vili

[2] *Morus.*

V. 641. *Hybernáque Fraga.* Fructus arbuti, Angl. Straw-berry-Tree, i. e. Arbor fraga ferens. Aliud corpus eſt terreſtribus fragis, aliud congeneri eorum Unedoni, quod ſolum pomum ſimile fructui terræ gignitur. Arbor ipſa fruticoſa, fructus anno matureſcit, pariter floret ſubnaſcens & prior colligitur. Mas ſit, an fœmina ſterilis, inter Autores non convenit. Pomum inhonorum, ut cui nomen ex argumento ſit unum tantum edendi, duobus tamen hoc nominibus appellant Græci, Comarum, & Memæcylum, quo apparet totidem eſſe genera & apud nos. Alio nomine Arbutus vocatur. *Plin.* 15. 24.

V. 646. Serotino quædam germinatu florent, maturántque celeriter, ſicut Morus, quæ noviſſima urbanarum, germinat, nec niſi exacto frigore, ob id dicta ſapientiſſima arborum: Sed cum cœpit, in tantum univerſa germinatio erumpit, ut unâ nocte peragat etiam cum ſtrepitu. *Plin.* 16. 25.

Purpura

Purpura Concharum, ſed amantum tincta duorum :
Eſt precium & foliis tamen ipſis majus, & uſus
Nobilior fructu ; benè contemplare colorem,
Materiam & formam folii, vulgaria dices
Omnia, ſed nec tu formæ nec crede colori ;
Ornamenta vides regalis maxima luxûs,
Veſtimenta vides turbæ molliſſima mollis,
His foliis induta ferocit fœmina dives.
Nativóque minùs fidit vel pulchra decori,
Has robuſta terunt umbellas membra virorum,
Laſcivítque hominum ridenda ſuperbia geſtans
Vermiculo (miſerum !) contextas paupere frondes.
  Talis erat Morus ; ſed quis miracula [3] Fici
Dicere, vel genera ipſius vel nomina poſſit ?
Innumeráſque poteſtates varióſque triumphos ?
Salve magna Ceres, tantæ ſacra arboris autor ?
Tu frugum legúmque datrix, te vindice, vita
Exuit & victum & mores humana ferinos.
Et pacem panémque habuit;Quid quærimus ultrá ?
Hoc ſatiare famem didicit natura modeſtam.
Plus tamen indulges, & gratificata palato,
Mellea lactantis tribuiſti fercula pomi.
Pauperibus faciles epulas, nec ſuavius illis
Menſa tamen quicquam damnoſa voravit Apicî.
Hâc Phytalum donaſſe Ceres primùm arbore fertur

[3] *Ficus.*

V. 661. Pyrami & Thisbes. Fab. Vulgatiſſ.
V. 686. Pauſanias in Atticâ primam ficum editam tradit prope Cephyſſum, ubi Phytalus, Cererem hoſpitio benignè excipiens, hoſpitalitatis præmium Ficum arborem à deâ dono accepit.

Ἔνθα δ' ἄναξ ἥρως Φύταλός ποτε δέξατο σεμνὴν
Δημήτραν ὅτε πρῶτος ὀπώρας καρπὸν ἔφηνεν.
Ἣν ἱερὰν συκῆν θνητῶν γένος ἐξονομάζει.
Ἐξ οὗ δὴ τιμὰς Φυτάλου γένος ἔσχεν ἀγήρως.

Hoſpita

Hoſpita grata pium, & frumentis poma ſcatere
Innumeris juſſit, teſtata in munere numen.
Nec tamen huic plantæ frugalis diva decorem
Ullius adjunxit floris, riſúmve ſevera
Permiſit vernum : laſciva hæc gaudia, dixit,
Gloriolæque habeant vexilla fugacia vanæ;
Germina pulvillis horti recubantia pictis,
Quæ ſe proſtituunt oculis meretricia cunctis,
Nec metuêre manus hominum naréſque ſalaces.
Nil opus his nugis; fructu ſatis arbor honeſta eſt
Iſta ſuo, cultúque viget matrona modeſto;
Fertilitatem amat; & ſolido de ſtipite pomum
Trudit agens ſtudio ſobolis feſtina creandæ
Groſſorum miſeros, heu, paſſa frequenter abortus;
Lacte tumet, munus geſtit nutricis obire.
  Quis tibi, Fice, neget gratæ præconia vocis?
Quàm labefactatam recreas, totúmque recludis
Prætereuntis iter? ſcabroſa atque aſpera lævas,
Obſtructáſque vias aperis ſpirabilis auræ,
Pulmonúmque reples ventis vitalibus utres,
Nec vocem emendas fruſtrà, reſerata ſed auris
Per te porta patet; venientémque accipit intrò.
Ulcera tu purgas ſentinâ ſordida putri,
Emolliſque feros, fomentum mite, tumores.
Gangrænam & lepram, ſerpentum maxima monſtra,
Et lichena domas, & luctificum cacoethes,
Panóſque, ſtrumáſque, gravéſque parotidas, & quæ

V. 686. Maturis frumenta inſunt. *Plin.*

V. 691. In ficis mirabiles ſunt abortus, qui nunquam matureſcunt. *Id.*

V. 701. De his atque aliis Fici virtutibus, vide *Plin.* fuſè tractantem. L. 23. 7.

V. 711. Lichen, Impetigo, (Ring-worm, Tetter) Cacoethes, ulcus malignum. Panus, tumor, Φῦμα, in quo quiddam puſtulæ ineſt cum dolore & diſtentione vehementi. Strumæ (Kings-Evil) ſcrophulæ. Parotis, abſceſſus genus quod ſub auribus oriri ſolet. Myrmecia verrucæ formicarum more pungentes.

Deformant

Deformant nitidum myrmecia corporis æquor.
Te podagræ fugiunt, tibi aquoſus detumet hydrops,
Singula quid referam? tu cunctis magna venenis
Bellatrix (comites rutam modò nacta nucémque)
Non metuis terræ concurrere cominùs Afræ,
Non metuis toto graſſantes aere morbos
Siſtere, & aſtrorum cæcis te opponere telis.
Unde ea vis animæ viridis? quæ tanta poteſtas?
Non ipſum metuit Ficus ſecura tonantem.
Fulguris illa vias horrendâ luce coruſcas,
Ejectáſque Jovi ſacras in turbine ſylvas,
Succuſſos montes, nutantia templa deorum
Aſpicit, attonitíque ſonora pericula mundi,
Intrepida, & nullâ motis formidine ramis.
Euhoe Bacche! venit tandem dulciſſima [3] Vitis!
Euhoe Bacche venit! venit ebria, Euhoe Bacche!
Stare nequit, ſuſtentat eam robuſtior, Ecce,
Labentémque tenet conjux! Euge ebria Vitis!
Ut te amo, complectórque libens, chariſſima planta!
Da mihi te plenam ſucci, uberibúſque tumentem
Nectareis; da te facilem; non oſcula tantùm
Sumere, nec ſuprema ſat eſt mihi tingere labra,
Interiùs, totóque frui te corpore fas ſit,
Et penetrem fœlix fundum urinator ad imum,
Et me mellifluo madida obruat amne voluptas.
Quis deus, ô, quis me pronepotem nobilis Orphei
(Degenerem quamvis inopémque, heu, laudis avitæ,
Sed redimitum hederâ tamen,& non vana furentem)

[3] *Vitis.*

V. 721. *Plutarchus* inter alia admiranda fici, nempe cicurari tauros indomitos ei alligatos, tenereſcere carnes animalium quæ in ea pependerint, *&c.* addit, neque de cœlo unquam tactam eſſe ficum, & inepti mendacii rationem reddit ineptiorem, amaritudini hoc acceptum referens, cujuſmodi res non attingunt, ſcilicet fulmina, ut neque Vitulum marinum, neque Hyænam.

M Collibus

Collibus Iſmariis ſiſtat? quis per juga raptet
Me Campana vagum, fœlix ubi vinea fulget
Sole ſuprà, flammíſque infrà bis coćta Veſevi?
Aut ubi cœleſti Canaria celſa ſuperbit,
Aut ubi Belnenſi Burgundia purpurat uvâ?
His decet, ô, temerè vatem recubare ſub umbris,
His ſaltare jugis atque inſanire decorum,
Turgentem venáſque deo, mentémque animúmque
Qui celebret dignè Vitem, numénque quod ore
Ebibit attonitus, divinâ voce refundat.
O Arbor meritò dulci de nomine vitæ
Nomen habens! ô qui te ornant, pulcherrima, fructus?
Multus amor, multum ingenium, facundia multa,
Multa etiam virtus animi, & Mavortius ardor,
Lætitiæque, jocíque, & ſpes, & gaudia mille:
His arbor fœcunda tumes, cunćtóſque beatæ
Purpureos vitæ portas albóſque racemos.

V. 741. Iſm. Mons Thraciæ quem Orpheus incoluit.

Nec tantum Rhodope miratur & Iſmarus Orphea
Vinetis olim celebris, juvat Iſmara Baccho
Conſerere ——— Virg.

Homerus quoque de Iſmaro loquens *Odyſſ.* 9. addit

Ἔνθα δὲ πολλὸν μὲν μέθυ πίνετο.

V. 742. Hinc fœlix illa Campania eſt: ab hoc ſinu incipiunt vitiferi colles, & temulentia nobilis ſucco per omnes terras inclyto, atque (ut veteres dixêre) ſummum Liberi patris cum Cerere certamen: Hinc Setini & Cæcubi obtenduntur agri, bis junguntur Falerni, Caleni, deinde conſurgunt Maſſici, Gaurani, Surrentiníque Montes. *Plin. lib.* 3. 5. Principatus olim Amineis vitibus (quod id genus fuerit hodie, puto, ignorari) quarum Vina firmiſſima appellat. *Virg.* Eos in Veſuvio monte creſcere (vel Veſevo, nam utroque modo ſcribitur) Surrentiníſque collibus teſtis eſt *Plin. lib.* 14. 2. Nos ex notis quas affert *Colum.* dicimus Amineum vinum eſſe noſtrum vulgare Græcum, nam nobiliſſimæ notæ eſt, diutiúſque in vetuſtatem aſſervatur, ut etiam centum annorum reperiatur —— Ejus vites Veſuvium montem conveſtiunt rependentem fructu illata damna, ut inveniat apud poſteros gratiam cinere, & conflagratis ſaxis, & calore ſuo vino vim tribuit. *B. P.*

V. 745. *Vin de Beaune*, nobiliſſimum Burgundiæ; perdicis oculi colore notabile.

Omnia

Omnia fortunæ ſcelerata venena malignæ
(Non tot alit, tellus infamis, toxica Pontus,
Serpentum tantâ non ſibilat Africa turbâ)
Diffugiunt perſtricta tui cœleſtibus armis
Antidoti; redeunt fateor, vicibúſque recurſant,
Te tamen abſenti, & tempus captantia ſiccum;
Te relevante hominem non ſentit triſtia ferri
Pondera captivus, non paupertatis egenus;
Te comitante exul nemo eſt, te nemo repulſam
Suffragante tulit; populo nolente creatur
Conſul, habétque ſuos quales Caninius olim
Horarum faſtos; tu principis inſtar amati,
Delicias olim mundi quem Roma vocavit,
" Nullum hominem, jucunda, ſoles dimittere triſtem.
Quid præſtare poteſt majus ſapientia ſumma,
Diſcipulóſque ſuos cum divis porticus æquans,
Quàm tenebras, nimbos, & nubila pellere mentis,
Atq; aperire diem vultúque animóq; ſerenum?
Ebrius & ſapiens rex eſt, atque omnia ſolus;
O magnus Cato qui regnum poſſedit utrumque!
Si brevia hæc quiſquam & fallacia gaudia dicet
Confiteor; ſed & ô hominum quæ talia non ſunt
Gaudia? quid brevius vitâ aut fallacius ipsâ?
Utere dum licet, ô, vinique liquore beato
Vita levis ſubvecta ſecundo defluat amne.
Vitis abit; veteris plauſerunt numina mundi
Omnia, purpureóſque manu carpsêre racemos.
E quibus inſignem ludi non parcus Iacchus
Compactum innumeris acinorum ex utribus unum,

V. 768. Pridie Cal. Januar. repentinâ Conſulis morte ceſſantem honorem in paucas horas petenti dedit. *Sueton. in Jul. Cæſ.* i. e. Caninio, in quem Conſulatum vide quæ jocatur *Cic. in Epiſt. ad Curium.*

V. 769. Titus Veſpaſianus, Amor & deliciæ generis humani appellatus, cujus dictum memorabile, non oportere quenquam à ſermone principis triſtem diſcedere. *Suet.* Et patrem ejus Veſpaſianum miro epitheto ſalutat *Plin.* Jucundiſſime Imperator.

Porrigit Omelochile tibi; quin ebibe, ſodes,
Si ſapis hunc ſuccum, dixit, non aptior alter
Cannibalum ſtomachos crudos tergere deorum.
Ille parum Græco Bacchi aſſuefactus aceto
Abſurdùm fremit iratus, pugnóque dediſſet
Barbarus intento reſponſum, credo, jocanti,
Ni vires nimium notas, animóſque timeret
Numinis Europæi; ergò in diſcrimina pomos
Sæva minùs prodire ſuas jubet; ordine pulchro
Stant omnes, varios jactantes vertice fructus,
Atque ineunt pictis certamen Amazones armis.
Sed prima in campo pomis inhonora ſine ullis
[5] Coca ſtetit, tenui nitens arbuſcula ligno,
Subridenſque Venus; næ gentis America pubes
Horticolæ, ad bellum de fertilitatis honore
Elegêre parùm fœliciter, inquit, euntes
Eunuchum nanúmque ducem, effudêre cachinnos
Noſtrates ſuperi, at mater Pachamama procacem
Increpuit divam, & Cocam defendit amatam.
O quantùm, Cytheréa, erras? tibi nempe ſalaci
Fertilitas obſcœna animantûm cognita ſola eſt,
Hìc mala tu judex; mea regna carentia ſexu
Sunt peregrina tibi; cunctarum quotquot ubique
Terra parit fœcunda, hæc fœcundiſſima vivit
Semper, & innumeris turgeſcit fructibus arbor.
Quid ridetis adhuc? quàm ſit frondoſa videte,
Quot frondes tot poma gerit; nec frondibus iſtis
Utilitate ulli dubitabunt cedere fructus.
Illæ Pacchamaci Virocochæ munere miro
(Quem juga commovit ſubitura immitia quondam
Et nimiis opibus pauperrima terra futura)
Ore parùm manſæ, ſuccóque in pectora miſſo,
Continuò, longæque famis, longíque laboris
Languores abigunt ægros, membríſque vigorem

[5] *Coca.*

Reſtituunt,

Reſtituunt, animúmque levant ſub faſce labantem
Corporis infirmi, quo vos, ô Bacche Ceréſque,
Numina bina, modo. Tres iſta viatica portans,
Bis ternos aliquando dies durabit abundè
Paſtus, & horribiles curret Quitoita per Andes,
Horribiles Andes, poſitam inter nubila ſumma
Ventorum patriam, pluviæque, hyemíſque, tuámque
Fortis Coca ſimul, quam bellica diva puſillam
Deridet Cytheréa ducem; nec te, inclyta Coca,
Suſtentas ipſam minùs admiranda profectò
Quàm ſervas homines; hîc te mercator adire,
Hinc petere haud metuit; vel centum mille quotannis
Vicugnos foliis onerat, Pacóſque gementes,
Non ingrata ferens miſero commercia Mundo.
  Sic ait, innumeris mater Pachamama figuris
Picta cutim, nutúque Hoviam procedere juſſit,
Portantem lapidoſa [6] Hoviam contemptáque pruna,
Sed parili, quamvis aliter, virtute potentem;
Conciliare leves arcanis viribus umbræ
Et dulces condire novâ dulcedine ſomnos
Creditur; ut tantùm hac dormire ſub arbore poſſit,
Ire viam gaudet longam miſer incola terræ
Divitis, incumbítque operi, & ſe ſponte fatigat,
Ut tantâ recreetur ope, placidámque capeſcat
Hîc recubans, quanquam Hiſpano dominante, quietem.
  At [7] Platano Eoæ falsò cognominis arbor,
(Braſiliæ Bacoua eſt) foliorum ingentia vela
Expandit, quorum unius dormire ſub umbrâ,
Et cantare poteſt paſtor ſecurus ab æſtu;
Sub foliiſque jacent viridantibus aurea mala
Conglomerata uno bis centum ſæpe racemo,
Carpuntur toto, toto naſcuntur in anno;
Omnia damna latent, ſempérque prioribus hæres,
Flavorum capitum formoſa repullulat Hydra:

[6] *Hovia.* [7] *Platanus.*

Nec legere illa manu vacat, avelluntur ab ipſis
Pondere lucenti mutantia brachia truncis,
Namque uno avulſo termes mox aureus alter
Proſilit, atque opibus redituris parcere vanum eſt.
Tum verò in medium, ſed neſcio quomodo, Ficus
Indica [8] prorepſit; noſtri novitate figuræ
Obſtupuêre dei, clamavit & unus eorum
(Heu nimium incautus, nam falli numina turpe eſt)
Hoc opus eſt artis; tentamur fraude planorum,
Admovítque manum plantæ, riſêre viciſſim
Barbara turba deûm, nec compreſsêre cachinnos.
Admiranda ſtetit membrorum & corporis expers,
E foliis tantùm compacta & fructibus arbor,
Et foliis foliorum, & quæ naſcuntur ab illis.
Prodigium! & viridis ſpecies monſtroſa Cometæ!
  Congenerem [9] Tunam miſit Tlaſcalla ſuperba,
Talia cui frondis ſuperat miracula fructus;
Poma illi Viracocha dedit viventia ſoli,
Coccineo regum precioſa animalcula luxu,
Ipſe etiam Hiſpanæ dominator maximus oræ
Captivæ ſpoliis Cochenillæ gaudet opimis
Indutus, victi dominator maximus orbis,
Atque utinam hoc ſolo devicti ſanguine tinctus.
Ignotum Europæ pomum, notiſſima poma
Oſtentavit, ovans tantâ Guattimala cive,
Nam quis Amygdalinas [1] Cacaos, quis pocula panis
Sobria, quis potum Chocolatæ neſcit edulem?
Dat vegetum membris habitum, florémque venuſtæ
Purpureum majeſtatis, dat dulcia cordi
Lumina lætitiæ, nec fortè potentior alter
Lenè ciere viros, Venerémque accendere ſuccus.
Non tantùm præſtare homini, ſi tota daretur,
Vaſta poteſt arbor, ſeu ſylva argentea, quæ ſe
Sub magno expandit multum ramoſa Potoſo:

[8] *Ficus Indica.* [9] *Tuna.* [1] *Cacao.*

Nec

Nec tantum rutilat fulvis ubi Cartama ſaxis,
Marmoreis latè fruticans in rupibus aurum.
Non igitur ſapiens tam divitis incola mundi
Ex auro quondam argentóve numiſmata cudit,
Nec tribuit vitæ commercia tota metallo
Quod vitæ tam ſæpe nocens, & inutile ſemper.
Hæc bona Nux nummus populis erat unicus illis,
Cenſus erat magnus, non tum ſeſtertia mille
Sed numerare domi Cacaorum millia poſſe,
Una arbor, parvi vectigal nobile fundi
Et paſcit dominos, & veſtit, & ornat, & armat;
Hoc emitur penus omnis,& omne utenſile nummo,
Et ſi magna cibum penuria denegat omnem,
Hic cibus, hic ipſe eſt. O vera pecunia! at inter
Divitias mundi (pudet, ah!) noſtratis ineptas
Poſſumus & dites ſimul eſſe, faméque perire.
Quàm tu fauſta, tuæ ſi tantùm Hiſpanus avarus
Gentis opes, & non telluris, America, noſſet!
  Nec minus & Veneri (Venerem te Mexica ſævam
Tlazoterella colit) bene olenti fronde decora
[2] Aguacata favet, fructúſque efffictus in ovum
Candenti dulcis ſucci pinguedine turgens
Imperfecta refert udæ primordia vitæ.
  Omnia ſi dominus Cacais edit, omnia penè
Poſſidet in [3] Metlâ, nec ſe facit illa monetam.
Nec mercaturam exercet; merx omnis in ipſa eſt.
Nec pueris fert illa nuces, nec dulcia poma
Fœmineo parit oblectamina vana palato:
Tota arbor ſuus eſt fructus; folium omne tenellum
Manditur, & victum in promptu datſuave ſalubrem;
Quod ſimul ac vires ætate acquirit adultâ
Texitur in veſtes; néve inſtrumenta deeſſent
Artifici, ſummo ſtat ſpina cacumine frondis
Et fit acus ſartori, acus & ſua fila cohærent.

[2] *Aguacata.* [3] *Metla.*

Uritur immodico vicini lumine ſolis
Terra ſiti damnata, hîc vivus cortice ſciſſo
Fons liquidæ prorumpit aquæ, quæ leniter arctis
Percolata viis, longo Mæandria flexu
Fibrarum, nullóque tamen vitiata colore,
Jucundum virgo trahit intemerata ſaporem.
Hoc ſatìs eſt hominum naturæ, ſed tibi non eſt,
Prodiga Metla ſatís. Quæruntur dulcia? Mellis
Inſtar habes; acris delectat guſtus? Acetum es.
Parva loquor, Vinum es, generoſo pectora ſucco
Lætificas, quacunque ruis, curámque metúmque
Pauperiémque gravem pellens, velut aurifer amnis,
Influis in venas; per te miſerabilis Indus
Dives adhuc, libérque ſibi, dominúſque videtur,
Et rege Hiſpano eſt aliquando beatior ipſo.
Si dubitat quiſquam, nec poſſit credere, vinum
Quam modò vidit aquam, pleno ſe proluat hauſtu:
(Nam quis aquæ parcat?) factam de ſimplice nymphâ
Sentiet eſſe deam, & vim numinis ipſe probabit.
Delicias fundens tales, medicamina ſudat.
Cortice diſtillant unguenta potentia cocto,
Et precium eſt lacrymis, quantum non ulla mereri
Gemma poteſt, oculo pulchræ nec blanda puellæ
Gutta tremens, cùm ſe pavitantem dedit amanti:
Non illis rabidi præſentior ulla veneni
Antidotus, medicant medicatæ cuſpidis ictum,
Et geminâ exarmant armatas morte ſagittas.
  Omnia pœnè dediſſe parum eſt; quid, Metla, ſuperbis?
Tam variis dotata bonis, tot munera fundens.
Vinceris ipſa tamen; dat ſcilicet omnia [4] Coccus,
Indorum Palma omniparens, quâ ſoſpite nunquam
(Non mihi certè unquam) dicetur America pauper.
Tollat Iberus opes, tellurem eviſceret ipſam;
Si Coccos ſolas cum libertate relinquat,

[4] *Coccus.*

Invidioſus

Invidioſus erit miſerabilis Indus Ibero.
Quis niſi mentis inops, & diis inviſus avarus
Ulteriora petat? nam quid negat utile Coccus?
Veſtimenta, domos, panem, bellaria, vinum,
Et menſas, lectóſque, & vaſa, & pocula magna,
Et lactis mollem, & ſtomachum recreantis aceti,
Atque olei pinguem tribuens mellíſque liquorem?
Nec tantùm in terris, dominatur & æquore Coccus,
Fit ratis ex illâ, fit malus, vela, rudentes,
Omniáque inſtrumenta ratis, tandémque repletur
Mercibus ipſa ſuis; vectores excipe ſolos,
Cætera ſunt Cocci; néve excepiſſe neceſſe eſt
Vectores, ſolo nutritos munere Cocci.
  Barbarica horrendùm fremuerunt murmure læto
Et non civili plauſerunt numina geſtu.
Noſtra ſed attonito ſe lumine circumſpectant.
Invidiſſe putem, niſi quod non poſſit ineſſe
Invidia ulla deis; ſaltem ſic credere verum eſt
Nos homines;& quicquid agant,fiam ipſe deorum
Candidus interpres; ſed America natio divûm
(Quanquam militiæ, vix pars centeſima tantæ
Explicuiſſet adhuc campo ſua ſigna patenti)
Protinùs exultans, & ſemper ad omnia præceps,
Judicium divæ clamore expoſcere magno.
  Jámque in concilii medio Pomona locata,
Multa putans ſecum prudenti corde parabat
Dicere, (de lanâ neque enim lis illa caprinâ,
Sed mundorum agitur celeberrima cauſa duorum,
Patroniſque deis) dixiſſétque ampliùs, aut non
Fortè liquere ſibi; mihi ſi penetrare deorum
Fas homini mentem; ſed res inopina levíſque
Judicium horribili turbat ſolenne tumultu;
Tempore nam toto tam nobilis Arborilustrî,
Et bibulus Lenæus, & Omelochilus utrimque,
Si quicquam alterutri viſum dictúmve placebat
Vina propinabant ultrò citróque protervi

Prælia miſcentes; hic Metlis, Vitibus ille,
Néve pitiſſabant modico libamine læti,
Magna ſed inverſo ſiccabant pocula fundo,
Euhoe, clamantes; at procedente vapore
In caput, ac fruſtrà divinum utriuſque cerebrum,
Mutua ridentes convitia fundere primò,
Tum verò jurare, execraríque viciſſim;
Et tandem nimio correptus nùmine Metlæ
Omelochilus atrox (timor & reverentia divi
Exciderat Græci) duram jacit impete Coccum
Immani, & frontem Bromio ferit improbus ipſam;
Sed vina excutiens tantùm ſemihauſta bibenti
Innocuum ſedit media inter cornua pomum.
Non tulit hoc Bacchus fervens irâque meróque,
Agreſtíſque dei deformia adegit in ora,
Turbine fulmineo gemmis ſigníſque rigentem,
Quem tenui cratera manu; brutum rudit ille,
Oi Camacalli, camatli, nataſtlits, Intelolocti,
Vociferans patrio ſermone; at cætera turba,
Audito clamore, ululat, mugítque, rugítque
Dentibus infrendens; circumfluus undique pontus
Ad ſonitum reſilit, fundo tremit inſula ab imo.
Proximus huic fumos & nubila fœda Tabaci
Ore bibens, atróque eructans jugiter ore,
Vitziliputlus edax (monſtro crudelior omni
Vitziliputlus, & humanæ ſacer helluo carnis)
Fictile adhuc Peto plenum procul abjicit amens;
Et raptim tendítque arcum, promítque ſagittas,
Arma, arma, ingeminans; nec ſegniùs arripit arma
Teſcalipuca ferox, duce nil humanior ipſo,
Totáque barbarici legio arripit horrida cœli.
Per diverſa deæ fugiunt, pavidæque remota
Poſt arbuſta latent; Venus olim ſaucia bello
Humano, miſeris nil dat ſperare deabus
Divorum in pugnâ; Pallas tamen una remanſit,
Paciferúmque ſuæ ramum projecit olivæ.

Maſcula

Maſcula turba deûm ruit in certamina ſancta
Forti animo,planéq; viriliter arma capeſcunt:
Forſan & illa dies cœleſtibus atra fuiſſet,
Forſitan haud paucos longum mutilaſſet in ævum,
(Vel ſuperûm bello ſuperos nam poſſe necari
Credere non fas eſt) niſi tempore protinùs illo
Ipſe ſtratagema innocuum reperiſſet Apollo:
Non fruſtrà deus ingenii, medicúſque malorum;
Nam, licet arcitenens, arcum non ille ſonantem
Dicitur intendiſſe, ſonos magis ille potentes
Noverat, arripuítque lyram, numeróſque cievit,
Aurea veloci percurrens pectine fila:
Quales (crediderim) divûm edidit auribus olim
Concentus mundi ſacer, & dulciſſimus ordo,
Cùm lites elementorum natura diremit,
Diſpoſuítque modis divinitùs omnia juſtis.
Illi (crediderim) compeſcere bella furentum
Centaurorum, illi decimos componere fluctus;
Illi incurrentum valuiſſent Hurricanorum
Siſtere vim rapidam; latè ligat omnia circùm
Læta quies, atque auris avaræ muta voluptas.
Vitziliputlus atrox ut ſenſibus hauſit amœnum
Attonitis ſonitum, nervo excidit apta ſagitta,
Atque Coatlenſis lævâ delabitur arcus;
Ipſe manus levat admirans, hiat ore profundo,
Excutit & capiti variæ diademata plumæ
Auribus arrectis ſubitò; jam maximus aram
Suſtulerat magnam Viracocha ſub arbore ſacra
Pomonæque ſacram, quam ſævi fulminis inſtar
Jam miſſurus erat (jaculator fulminis ingens
Ipſe domi cœlóque ſuo) at modulamine primo
Omnipotente dei, & magicâ dulcedine tactus,
Depoſuit ſaxum, ſedítque intentus in ipſo
Pacifici auditor cantûs, atque immemor iræ,
Non centena unquam magìs hoſtia mitigat illum.
Te quoque dedecoris tanti, oblitúmque doloris

Ome-

Omelochile miſer, mulctato tam malè vultu
Subriſiſſe ferunt, mox & riſiſſe libenter:
Nam (proh mira fides, & vis divina melorum!)
Ipſe repercuſſus modulis cœleſtibus aer
Toto erumpentem compeſcuit ore cruorem,
Muſicáque impoſuit numerorum vincula victo:
Ipſæ ſponte ſuâ dirupti vulneris oræ
Antiquâ coiere fide, harmoniámque ſonoram
Cunctarum ſequitur fœlix concordia rerum:
Ergò ſuæ lætus ſucceſſu & viribus artis,
Captorum enormes geſtus ac gaudia divûm
Ridet, & urget opus, ſuperatíſque inſtat Apollo,
Vocem addens blandis divinam & carmina nervis.
  Carmen erat, mundum per ſecula longa latentem
Ut ſacrâ Herous concepit mente Columbus.
  O fœlix! mundíque oculo mihi cognita ſoli
Regna videns animo! noſtróſque emenſe labores!
Pellæi juvenis ſuperans vaſtiſſima vota,
Inventórque orbis, quem tantùm optaverat ille.
Non te noſtrorum decepit fabula vatum,
A quibus Heſperium deſcendere laſſus in æquor
(Laſſus ego?) inſimulor; ſenſiſti numine noſtro
Digna magìs, mentem ipſe dabam, tibi, magne Columbe:
Tunc aderam, & ſtimulos agitabam in pectore ſanctos.
Non te continuit prô deſidis Herculis olim
Meta, nec intacti reverentia ſacra profundi,
Nec te naturæ caligo horrenda latentis.
Tres audax menſes mundo poſt terga relicto.
Jactaris pelago immenſo, nova ſuſpicis aſtra,
Ignotos fluctus, ventóſque & monſtra marina.
Ignotóſque deos terres interritus ipſe,
Tu ſolus; comitum trepidant ſed inertia corda,
Et reditum indecorem poſcunt infanda minantes.
Cum miſeris procul apparet lætiſſimus ignis
De ſpecula, Guanahana, tua, & plaudentibus orbem
Luce novum fœlici aperit; clamore ſalutant

Im-

Immodico ſignum, complectuntúrque Columbum.
Hâc patuit portâ nunc pervius aurifer orbis,
Ille dedit parvus parvúmque accenſus ad uſum
Ille dedit quantum lucem mortalibus ignis!
Quàm facilè hoc aditu penetravit in intima mundi
Sepoſiti, viitus, ſeu virtute acrior ipsâ
Europæa fames auri regníque cupido?
At gens Hiſpanam miratur America claſſem
Ad ſua diffuſis tendentem littora velis,
Viventéſque putat terris accedere moles;
Aligeros cetos, formæque animalia miræ
Mirantur cultúmque habitúſque atque arma virorum,
Et cruſtam humanis ferratam accreſcere membris,
Ferventes mirantur equos, equitéſq; biformes;
Et varium duplici conflatum ex corpore monſtrum,
Hoc hinnire, alióque loqui (quis crederet?) ore
Præcipuè bombardarum vultúmque ſonúmque
Et ſubitas fumi commiſto fulgure nubes,
Et veri pejora imitamina fulminis horrent,.
Te vidi attonitum (non, ſodes, ipſe negabis)
Altitonans Viracocha homines timuiſſe tonantes.
Nec minùs intereà veſtræ ſtupet advena terræ.
Inſolitam rerum faciem, ignotáſque figuras:
Miratur tot ubique novis animantia formis,
Plantáſq; fructúſq; novos, hominéſque deóſque,
Naturámque aliam, ſed enim ſuper omnia vecors
Immenſas miratur opes, glebáſque micantes
Auriferóſque amnes, nimiùm hæc miratur amátque
Ah nimiò nimis? hinc cædes & bella nefanda
Quæ geſtit mox hoſtis atrox ex hoſpite factus;
Quæ mihi nunc memorare dolet, puduítque videre.
Hinc deſolatum latè cultoribus orbem
Vidimus; hinc mundi integri, tanquam unius urbis
Vidimus excidium; Quid nunc certamen inane
Exercet? quid nunc pomos defendere tentat
Terra ſuas, ſua quæ defendere viſcera neſcit?

At tu præteritas tandem obliviſcere clades,
Nam tanti non parva Deus tibi, America, vindex,
Et dedit & majora dabit ſolatia damni.
Gaude ſorte tuâ, pars omnis amara vorata eſt
Jamdudum, dulcis ſupereſt: (hic intimâ ab arte
Lætificos ciet ore modos ac pectine Phœbus,
Lætantur monſtroſorum fera corda deorum,
Membráque ſaltantum jactant immania ritu,
Sed taciti, metuunt ſacrum interrumpere carmen)
Jamdudum Europâ ſævum dominatur in omni,
Et vos abreptum vobis ulciſcitur aurum.
Jamdudum inſultat captum victoribus ipſis,
Nec ſcelerum Hiſpanis terris jam cauſa minorum eſt
Quàm veſtris Hiſpanus erat; jura omnia ſternunt,
Cuncta ruunt, miſcéntque ſimul quacunque redundant
Divitiæ, ſed nec populis damnoſior ulla eſt
Cognita diluvies; plures arceſſite Iberos,
Et ſimiles gentes (quæ non imitantur Iberos?)
Effodiantur opes veſtræ, de ſtirpe relinquant
Quas terra emittit fruges, quaſcunque recondit;
Quà lubet, ô tollánt, tollant fomenta malorum.
Infœlicem Helenam, mundis ambobus Erinnyn
Communem rapiunt, quam triſtia bella ſequuntur
Quà venit, atq; ignes, regnorúmque ultima fata.
Tantillo intereà pretio quot commoda vitæ
Mutaſtis? pulſa eſt morum importuna priorum
Barbaries, gens depulſa eſt hominúmque deûmque
Carnibus humanis tandem victúque profano,
Sive horrenda fames, ſeu deteſtabile quoddam
Luxuriæ genus illud erat, tu deſeris ipſe,
Tu paulatim epulas jam, Vitziliputle, cruentas,
Jam nebulis plerumque ſatur fumóque Tabaci.
Veſcêríſque brevi (ſic dii veſcuntur honeſti)
Ambroſiâ tenui, & cœleſti abſtemius aurâ.
Nunc agitis civile bonis ſub legibus ævum,
Nunc habitare domos & munire oppida vallo,

Vomere

Vomere nunc terram, & pontum didiciſtis arare
Navigiis, magníque patent commercia mundi :
Nunc veſtis variæ decus, & tutamen habetis
Armorum, & vitæ lauta inſtrumenta beatæ,
Et belli pacíſque artes, totámque Minervam.
Ipſæ etiam proavis incognita numina, Muſæ,
Incipiunt jam ſe veſtris aſſueſcere terris,
Et gaudere loco; jamdudum vidimus Incas
Hiſtoricos, viſuri olim magnóſque poetas.
Quod niſi falſus ego (at Phœbo quis verior augur
Venturi?) veniat ſæclis volventibus ætas
Cum veſtris corrupta opibus, maturáque meſſi,
Proventu ſcelerum ingenti, virtute fugatâ
Diiſque ſuis, cadet Europe, pars optima mundi,
Externis propriíſque ſimul cadet obruta bellis
Heu deſerta diu & vobis miſeranda jacebit.
Tunc orbis (gaudete) vigebit gloria veſtri,
Ingenium, pietas, artes, ac bellica virtus,
Huc profugæ venient, & regna illuſtria condent.
Ponè ſequentur opes; nollem; ſed, credo, redibunt
In patriam, patriæque iterum pro more nocebunt
Imperia hîc leræ ſtatuent tum maxima Parcæ,
Non numero ingenti ſervorum & inutilis auri
Barbarico tantùm fulgore potentia vulgi
Senſibus attoniti, vidiſtis qualia nuper
Regna Motezumæ, vel ditis Guanacapaci,
Qualia Romano quondam ſed vidimus orbe,
Et domina his virtus erit, & fortuna miniſtra.

PLAN-

PLANTARUM

Lib. VI.

Sylva.

NUnc, age, delicias hortorum, Muſa, nitentûm
Deſere; nunc obſcura tibi, nunc aſpera dumis
(Quâ Phœbus ductor tuus olim, excluditur ipſe)
Per ſaltus tentanda via, & nemorum invia, reſtat.
Eja, age, venatrix! denſas penetremus in umbras,
Intima ſcrutemur viridantum luſtra dearum.
Solve mihi ingenium pede velox, ſolve ſagacis
Judicium naris; facundia libera currat,
Naturámque premat læto clamore latentem.
Tende plagas mentis, ſubtilia retia tende,
Et magnâ conſtringe fugax indagine verum;
Hic tuus eſt venatus, & hæc tua ſola ferina.
Sed neque te pudeat pomaria ditia ſylvis
Pauperibus mutaſſe; habitarunt numina ſylvas,
Forſan & hîc habitent: habitavit proximus illis
Carolides, nemoris dono tutatus opaci
Auguſtum caput, & nulli violabile Parcæ:
Huc ades, ô dilecte Deo! ſacrum tibi lucum
Pangimus, æterni pubentem veris honore.
Tu mihi, tu præſens frondoſi carminis ipſe
Numen adeſto; tuámque volens hic incole quercum.

Quam

Quam tibi longævam ſtatuo; non illa latebras
Perfugiúmque dabit; ſed victor fronde ſedebis
Servatam ob patriam redimitus tempora querna,
Fulgebíſque altus, totíque videberis orbi.
Vos quoque Sylvicolæ, vel (ſi fas dicere) Sylvæ,
Orbis, Hamadryades, non ultimi fama Britanni.
Vos mihi cantanti capite inclinante faventes
Annuite, ô; veniâ liceat mihi pandere veſtrâ
Res veterum ſacrâ nemorum caligine tectas,
Atque novum ingentes immittere lumen in umbras.
Fas mihi, florentis conſulta verenda ſenatûs,
Sermonéſque deûm fas ſit proferre virentûm.
Ignotáſque homini voces, quas auribus haurit
Neſcius attonitis, ramorum audire ſonores
Mobilium credens, & ludicra murmura venti:
Sed Laurus Phœbo (qui tunc procul abſuit ipſe
Orbe vehens alio) Phœbus mihi ſingula dixit,
Nunc ego mundo omni Plantarum prædico vates.
Tempus erat quo Jacobi certiſſima proles,
(“ Carolus ille Pius, propago mitis Olivæ)
Angligenas placidâ populos in pace regebat.
Fœlix ante alios reges, dum fata ſinebant,
Dúmque gubernantis tempeſtas improba rerum
Non renuebat opem, nunc fœliciſſimus ultra
Invidiam, & divûm leto tranſgreſſus honores.
Nam miſeram vento Europam bellante per omnem,
Et ſtrage informi ſylvas lacerante vetuſtas;
Pax ſuper oceanum fertur turbata volaſſe,
Et tepidum in lucis nidum poſuiſſe Britannis.
Non illum vano dea fœcundiſſima fovit
Incubitu, pullique excluſi protinùs aurei,
Juſtitia atque fides, atque uno copia cornu;

V. 41. Prima in propago (ne quem fortè Grammatici decipiant) tam nomine quam verbo anceps eſt. Verbum his producit *Lucretius*, bis nomen *Virgil.* Nec quicquam magis ridiculum excogitari poteſt, quàm quod *Probus* ait: Nomen in nominativo corripi, in obliquis produci. *vid. Voſſ. de A. Gr.*

Sed

Sed pleno atque malis noto medicamine multis.
Talia crediderim Saturno ſæcula rege,
Tam lævi atque albo tranſiſſe per æthera tractu,
Sed ſibi tandem oneri nimia eſt fortuna, deíſque
Ipſis invidiæ: tædet tandem eſſe beatos;
Et levitas hominum pulchram temeraria mutat
Pellice deformi uxorem: Mutatio pulchra eſt.
Non aliud morbi mortíſque inſtare periclum
Certius affirmant medici, quam cum integra viſu,
Luxuriánſque valetudo, ſine vulnere cauſæ
Ullius, nullóque vigorem fracta labore
Sponte fatigata atque labans ſibi diſplicet ipſi.
Talis erat ſtatus Angligenûm, tam pulcher & æger,
Fortunatorum nimiùm bona ſi ſua noſſent.
Sed tam ingrata nihil levat ignorantia culpam.
Ergò deûm magnis monitrix apparuit ira
Prodigiis, heu, nequicquam; ceu fulminis ictum
Antevolare ſolet rapidi prænuncia flamma.
Ipſe puer, nondum (manet horrida imago) biluſtris,
Triſtia me memini toto æthere ſigna videre;
Vidi equidem inſtantum lato terrore malorum
Conſcriptam cœlo hiſtoriam; convexa polorum
Lucenti (heu trepido referens) accenſa procellâ,
Et faciem inferni flagrantem imitata barathri
Undique ſulphureos flammarum volvere fluctus.
Tum ruptâ nube horrendam pulchrámque repentè
Seſe aperire intùs ſcenam, duplicéſque ſtupendò
Ordine diſpoſitas acies, bellóque paratas
Luminis ærati fulgentes ſtare ſub armis:
Monchius haud acies meliùs, fortiſſimus Heros
Inſtruxiſſet eas, bello clariſſimus omni

V. 53. Quaſi celebratiſſimum illud Copiæ cornu verum eſſet, & ſolum fortaſsè Monocerotis cornu, magnũ illud Alexipharmacũ.

V. 61. Κόποι αὐτόματοι φράζουσι νόσους. Hippocratis Aph. S. 2. Spontaneæ laſſitudines morbos denunciant.

V. 72. Hanc partem prodigiorum, quæ in æthere apparuerunt, verã eſſe in me recipio, plurimíq; idonei teſtes rei nunc vivunt.

Monchius,

Monchius, & patriæ columénque decúſque ruentis,
Qui tunc fortè aliquâ deſcriptus & ipſe figurâ
Militiæ cœleſtis erat, rapidúmque premebat
Altus equum; noſtras timor an deceperit aures
Neſcio, credidimus clangorem audire tubarum,
Principium pugnæ; concurrunt protinùs alæ
Hîc equitum ardentes, adverſáque pectora trudunt
Obnixi; hîc pedites haſtilia longa coruſcant,
Veráque ab ætheriis ſclopetis fulmina mittunt.
Involvunt ſuperos tetrâ caligine campos,
Factáque nubigenûm memoranda, & fata virorum.
Sed partem immenſæ ſtragis faciémque tumultûs
Confuſam, rivíſque rubentem ſanguinis æthram
Vidimus, armorum ſplendore & luce malignâ
Fulguris emiſit quam tormentarius ignis.
Tandem acies nobis melior quæ viſa, figuris
Nobilior magnis latè armorúmque virorúmque
Heu converſa fugâ eſt: nox cætera condidit alta,
Mortaléſque hebetans viſus caligo futuri.
  Non tamen his multíſque aliis (quæ tempore in illo
Plurima viſa piis) commota eſt Anglia torpens
Prodigiis; ſylvæ quis tunc obſcura timebat
Monſtra Caledoniæ? quis murmura plebis ineptæ?
Quis tunc Schiſmatici fermenta latentia zeli?
Impius aut quod tum nomen Cromvellus habebat?
Nec ſat erat divis, urbes aulámque ruinæ
Præmonuiſſe gravis; ſaltus ſylváſque monebant;
Nam paria & ſylvis inſtabant fata Britannis.
Flante videbamus zephyro procumbere quercus
Funditùs ejectas poſſeſſo mille per annos
Natalique ſolo; zephyro quis talia demens
Imputet innocuo? Dryades vidêre deorum
Semideæ dextras ſtirpem ſine falce ſecantes.
Aſt aliæ, frondes (portentum triſte) ferebant
Enormes, formâque novâ inſolitóque colore;
Et nunquam foliis manabat melleus humor,

Nobile

Nobile nec ramos viſcum ditabat ovantes:
Sed gallis onerabantur, galliſque latebat
In cunctis muſca infœlix, divina futuræ
Cladis, & obſcuro muſſabat murmure diras.
Sæpè nemus totum ſubitâ quaſi febre laborans
Nullis tranquillum turbantibus aera ventis
Contremere horreſcens; turbantibus aera ventis
Pro ſtrepitu arboreo triſtes reſonare per umbras
Humano ſimilem gemitum & ſuſpiria vera,
Quinetiam obſcœnæ ſummâ dicuntur in orno
Luce palàm, Phœbo fruſtrà indignante, volucres,
Bubones, ululæque, & nomen noctis habentes
Sediſſe, & diro temeraſſe examine ſylvam.
Siqua fides vati, Spinturnix ipſa fuiſſe
Dicitur inter eas, monſtro feralior omni
Spinturnix; avis ignota eſt mortalibus illa,
Sed novêre deæ, & viſâ tremuêre miſellæ.
Singula quis memoret? Sed quid monſtroſius iſto?
Excluſiſſe cavo ſerpentes ova feruntur

V. 12?. Ex animalculis intra gallas quercuum enatis, recepta eſt apud ruſticos venturi anni divinatio, ſi vermis in iis generetur, caritatem frugum, ſi aranea, peſtilentiam, ſi muſca, bellum inſtare prædicunt.

V. 134. Inauſpicata eſt & incendiaria avis, propter quam ſæpenumero luſtratam urbem in annalibus invenimus, ſicut, L. Caſſio, C. Mario Coſſ. quo anno & bubone viſo luſtrata eſt: Quæ ſit avis ea nec reperitur nec traditur, quidam ità interpretantur, quæcunque apparuerit carbonem ferens ex aris vel altaribus, alii Spinturnicem eam vocant, ſed hæc ipſa quæ eſſet inter aves qui ſe ſcire diceret, non inveni. *Plin. lib.* 10. 13. Incendiaria avis, Ambuſtanea, quæ circa buſta verſabatur; Ea, inquit *Serv.* ſi de buſto ſudem ad tectum detuliſſet, incendium portendebat, ſi cujus ædes inſediſſet, & vocem miſiſſet, ſignificabat mortem. *Dalecamp.*

V. 139. Contrà ſerpentes ſucco expreſſo ad potum & impoſita ulceribus (folia Fraxini) opifera, ac nihil æquè, reperiuntur: Tantáque eſt vis ut ne matutinas quidem occidentéſve umbras, quàm ſunt longiſſimæ, ſerpens arboris ejus attingat, adeò ipſam procul fugit. Experti prodimus, ſi fronde eâ gyro claudatur ignis & ſerpens, in ignem potiùs quàm in fraxinum fugere ſerpentem. Mira naturæ benignitas priúſquã hæ prodeant florere fraxinum, nec antè conditas folia dimittere. *Plin. l.* 16. 13.

Fraxineæ

Fraxineæ trabis; haud umbræ perferre ſolebant
Fraxineæ ſupremam oram; vix frondis odorem
Fraxineæ; objectos mallent incurrere in ignes.
At magis haud ullum ſylveſtria numina movit
Prodigium arboreum, quam tactas fulmine laurus
Cernere, contactas viderunt fulmine laurus;
Quas Jovis ipſius veteri diplomate dicunt
Fulminis immunes ſemper vixiſſe, nec ullas
Pertimuiſſe minas cœli, ſortemque tuliſſe,
Quam nulli poterant victori tradere, tutam;
Tam fera monſtra deûm, manifeſtáque ſigna malorum,
Religioſa cohors & conjectare peritæ,
Orbis Hamadryades non neglexêre Britanni.
Eſt vetus atque ingens, fama celeberrima, Sylva;
(Hinc Vaga Cambriacis ſacram diſterminat agris,
Illinc vix Thameſi cedens Sabrina potenti
Alluit) Ardennæ quondam prænobile nomen
Nunc Denæ datur; & nomen mutilatur & ipſa.
Plus nulli Martis nocuit crudele metallum;
Cæditur & ferro, & ferro ſucciſa coquendo
Inſervit, propriæque infœlix triſtia mortis
Inſtrumenta facit; ſibi damnum parturit ipſa
Arboribus fœcunda ſuper, ſubtúſque metallis.
O ſemper bona pauperies! & conditus altâ
Theſaurus tellure nocens! O ſemper ovantes,
Integræ, ſalvæque ſolo non divite ſylvæ!
Nunc quota pars nemoris manet inconſumpta vetuſti?

V. 153. Nobiliſſima ſylva (The Forreſt of Dean) in Comitatu Gloceſtriæ inter Vagam fluv. (the Wye) & Sabrinam ſita, ſed jampridem ferrifodinis & fornacibus plus ſolis interlucata, penéque exhauſta. Quidam quaſi Danicam ſylvam dictam volunt: *Giraldus*, ſylvam Danubiæ vocat. Sed *Camdenus* noſtras ab Ardennæ nomine, abjectâ ſyllabâ priore derivat Denam. Ardenna autem veterum Gallorum linguâ ſylvam ſignificabat, unde vaſtiſſima Sylva in Galliâ Celticâ id nomen abſolutè obtinuit, aliáque olim in agro qui nunc Warvicenſis dicitur.

Sed

Sed tamen hanc partem (tanta eſt reverentia) parvas
Ferri reliquias immitis, & ignis avari,
Numina multa colunt, & adhuc poſt omnia damna
Nobilior terris non incubat umbra Britannis.
Hic longæva Dryas, regni regina virentis,
Cui vectigales immenſi adjunxerat undas
Oceani victrix, nymphis ſylveſtribus ipſa
Concilium indixit magnum, & venêre frequentes.
Omnes quæ poterant cœlum perferre Britannum
Sylveſtres venêre deæ, levitérque ſupino
Colle ſuper, pulchrâ circum cinxêre coronâ
Reginam in medio Dryadem; non ora dearum
Fœminea, arboream ſed formam habitúmque gerentes,
Officiíque ſui feſtis conventibus aptum
Ornatum viridem; ſiquis bello ordine ſtantes
Præteriens vidiſſet eas, non ille putaret
Numina, ſed lucum magnis ſe cernere ſacrum
Numinibus; talis ſcenæ frondentis imago;
Quam parte ex unâ rivus circumdat amœnus
Decurrentis aquæ; viridanti in margine ſedem
Occupat, atque ſolo ſe ſiſtit molliter udo
Leuceis, comes [5] Alcidæ, Herculeóſque labores
Umbra refert bicolor folii; pars nigra ſuperna eſt,
Alba ſubeſt; olli comes eſt Phaetontias [6] Alnus.

[5] *Populus*, Poplar. [6] *Alnus*, Alder.

V. 188. *Populus Alcidæ gratiſſima* ——— Virg. Et *Herculeâ bicolor cui populus umbrâ Velavítque comas* ——— Ab inferis redux hâc primùm arbore ſe coronaſſe dicitur Hercules. Λευκὴ, Gr. Populus Alba. Angl. Poplar.

V. 190. Alnus. Alder. *Tum Phaetontiadas muſco circumdat amari Corticis, atque ſolo proceras erigit Alnus.* Virg. At 10. *Æn.* in Populos converſas fuiſſe innuit, *Populeas inter frondes umbrámque ſororum Dum canit* ——— (Cygnus) Et ſic vulgò traditur; *Ovid.* Autem arbores non nominat, ſed eas electro ſtillantes facit, quod neutri convenit, nec ulli quidem arbori, nam ſuccinum bituminis genus eſt.

Ambuſti

Ambuſti memor, ac caſu perterrita fratris,
Multâ gaudet aquâ, & vivit ſecura ſub undis.
Huic latus adjungunt gens [7] Oleſicarpia dicta
Iteades nymphæ, caſtiſſima turba ſororum,
Et vel adhuc juvenes incano crine ſeveræ
Flumen amant; mores dilectum frigus in ipſos
Tranſit, & egelido lentore cupidinis ignes
Extinguunt ſalamandræ inſtar; dant vincula rebus
Firma aliis, ſolos gaudent disjungere amantes.
Non minus his [8] Acte lætatur & aſſidet undis,
Sed tamen humanis ſtagnantes pellere membris
Dicitur, hæc effata; Quid hîc torpetis inertes?
Hæc ſola ſanguineis tantùm ſunt debita rivis.
Quid cruciare hominem juvat, ô, dum plurima vobis
Arbor honeſta caret? Quin ocyùs,inquit,abite,
Inque uterum terræ veſtrum deſcendite; at illæ
Quà via permittit deſcendunt agmine denſo,
Et toto exactus de corpora depluit humor,
Territus imperio magno virgâque potenti.

[7] *Salix*, Willow. [8] *Acte*, Elder.

V. 193. Ἰτέα. Salix, *παρὰ τὸ ἰέναι*, à ſaliendo, quod citò in altum creſcat. *Hom. Odyſſ.* 10.
—— ἰτέαι ὠλεσίκαρποι.
Ocyſſimè ſalix amittit ſemen, antequam omninò maturitatem ſentiat, ob id dicta *Homero* Frugiperda, ſecutáque ætas ſcelere ſuo interpretata eſt hanc ſententiam, quando ſemen ſalicis mulieri ſterilitatis medicamentum eſſe conſtat. *Plin.* 16. 26. Erat ſalix antiquitùs ſterilitatis & caſtitatis ſymbolum, ſive quod Amerina ſalix, (præcipuè Vitex quæ ex eo genere eſt) ſubſtrata corporibus Veneris deſiderata auferat; ſive quod folia hujus arboris contrita & pota libidinem extinguant.

V. 200. Ἀκτὴ, à Littore, nam in humidis gaudet. *Sambucus* ab ejus nominis inſtrumento Muſico, quod ex ea fieri ſolitum eſt; ſicut Syringa, arbor (the Pipe-Tree) parili ratione nominata eſt; Anglicè Eldar. Inter plantas Hydragogas vix alia celebrior.

Stat

Stat propè nullius non hoſpita læta [9] Betulla,
Arentis madidíve ſoli: nullo aere triſtis.
Mollis & alba cutim, formoſam vertice fundens
Cæſariem, ſed mens tetrica eſt, ſed nulla nec arbor
Nec fera ſylvarum crudelior incolit umbras:
Nam ſimul atque urbes conceſſum intrare domóſque
Plagoſum Orbilium ſævúmque imitata draconem
Illa furit, non ulla viris delicta, nec ullum
Indulgens ludum pueris; inſcribere membra
Diſcentûm, teneróque rubeſcere ſanguine gaudet.
At contrà urbanæ multa inſtrumenta miniſtrat
Prodiga luxuriæ nimiùm [1] Sphendamnis, & omnes
Venarum impendit labyrinthos verſicolorum.
Hinc pretioſa nitet Citróque ſecunda ſupellex,
Molluſcum, bruſcúmque, atque aſpera nomina lævis
Lautitiæ; quoniam gula jam langueſcit inepta,
Ditia ſuſtineat niſi dives menſa nepotum
Fercula, tanquam ederent maculoſi tubera ligni.

[9] *Betula*, Birch. [1] *Acer*, Maple.

V. 210. Betulla, vel Betula, quaſi Batula, à batuendo; *i. e.* feriendo. *Theophraſt.* Σημύδα. Anglicè Birch. Arbor eſt Gallica mirabili candore & tenuitate, terribilis magiſtratuum virgis. *Plin. lib.* 16. 18.

V. 221. Σφένδαμνος. Acer, Maple, Anglicè. Acer operum elegantiâ & ſubtilitate Cedro ſecundum; plura ejus genera: Album, quod præcipui candoris vocatur Gallicum, in Tranſpadanâ Italiâ, tránſque Alpes naſcens; alterum genus criſpo macularum diſcurſu, qui cùm excellentior fuit, à ſimilitudine caudæ pavonum nomen accepit —— Pulcherrimum verò eſt Bruſcum, multóque excellentius etiamnum Molluſcum, (ubi notanda eſt negligentia verborum: Multò excellentius pulcherrimo) tuber utrumque arboris ejus: Bruſcum intortiùs criſpum, Molluſcum ſimplicius ſparſum; Et ſi magnitudinem menſarum capere, haud dubiè præferretur Cedro (vel Citro) nunc intrà pugillares, lectorúmque ſilicios aut laminas (legunt al. Lectorum ſilaceas laminas, *i. e.* flavas. Al. Lectorum Scilicia aut laminas) raro uſu ſpectatur; è bruſco fiunt & menſæ nigreſcentes, *Plin. lib.* 16. *cap.* 15. 16.

Ah meliùs quanto [2] Zygias tibi provida, venter,
Conſulit, agricolæ cùm dat juga fortia tauro,
Materiémque moletrinæ cùm ſufficit aptam?
Ah meliùs quanto [3] Pteleas tibi ruſtica, præbens
Et frondem armentis, & aratris utile lignum,
Ruſtica, ſed fœlix & Baccho conjuge clara?
[4] Oxyas una nemus ſpacioſum proxima fundit,
Et gratam pecori, gratam paſtoribus umbram,
Sive diem ſomno, ſeu malint frangere cantu
Æſtivam; at potiùs, paſtores, frangite cantu.
Cantando fagos mulcebat Tityrus altas.
Hinc olim juvenis mundi melioribus annis
Fortunatarum domuum non magna ſupellex
Tota petebatur; ſellas, armaria, lectos,
Et menſas dabat, & lances, & pocula Fagus.
His celebrare epulum veteres & feſta ſolebant
Vina coronati divis libare benignis,
His retinere (opus haud fuerat placare) faventes.
Nulla ſcyphos unquam infamarunt toxica tales:

[2] *Zygias*, Horn-beam. [3] *Ulmus*, Elm. [4] *Fagus*, Beech.

V. 228. Ζυγία, quod ex eâ facta ſunt Juga. Carpinus Lat. Hornbeam, Anglicè, à duritie ligni. *Theophr.* ex Acerum genere eſſe putat; videtur eſſe ex ulmorum.

V. 231. Πτελέα. Ulmus, Elm. Materie vitiùmque amicitiâ præſtare dicit ulmum *Plin.* Cato ulmos circum vias ſeri deberi præcipit, uti frondem ovibus & bubus habeas, & materiam ſiquà opus ſit, in parato.

Viminibus ſalices fœcundæ, frondibus ulmi. Virg.

V. 234. Ὀξύα. A glande triquetrâ acuminatâ, (ſed diverſa ſunt genera fagorum) Fagus, quod glans ejus eſui fuerit olim, & adhuc poteſt eſſe in magna penuria. Angl. Beech. Magna pars ſupellectilis antiquorum ex hac arbore, præcipuè pocula.

——— *Pocula ponam*
Fagina ——— Virg.
——— *Nec bella fuerunt,*
Faginus aſtabat dum ſcyphus ante dapes. Tibul.

Sed ſitis exhauſit plenos ſecura, nec illud
Arcanâ evenit ligni virtute potentis.
Paupertas fuit antidotum contra omne venenum.
Tales tunc habuit placidos & [5] Fraxinus uſus,
(Fraxinus ipſa arbor, Melias ſed nympha vocatur)
At poſtquam ex illa fabricata eſt Pelias haſta,
Et bibit Hectoreum (prô gloria ſæva!) cruorem,
Bella colit, nec jam pluvias vicináque tantùm
Flumina, ſanguineos quantum ſitit effera rores.
Non illi inferior procero corpore juxtà
(Sed pia & alterius ſtudiis operata Minervæ,
Nam tenui donat victura volumina libro)
Stat [6] Philyra; haud omnes formoſior altera ſurgit
Inter Hamadryadas; molliſſima, candida, lævis,
Et viridante comâ & beneolenti flore ſuperba,
Spargit odoratam latè atque æqualiter umbram.
Iſtam componit nativa imitata venuſtas

[5] *Fraxinus*, Aſh. [6] *Tilia*, Lime-tree.

V. 250. Μελία, Fraxinus, *Aſh*. Multum *Homeri* præconio & Achillis haſtâ nobilitata. *Plin. l.* 16. 13. de haſtâ *Hom. Il.* 16.
——— ——— Ἔγχος
Βριθὺ, μέγα, στιβαρὸν, τὸ μὲν ὐ δύνατ᾽ ἄλλος Ἀχαιῶν
Πάλλειν, ἀλλά μιν οἶος ἐπίστατο πῆλαι Ἀχιλλεὺς
Πηλιάδα Μελίην (Fraxinū) τὴν πατρὶ φίλῳ πόρε χείρων
Πηλίυ ἐκ κορυφῆς, φόνον ἔμμεναι ἡρώεσσιν.
——— ——— *Fraxinus utilis haſtis.* Ovid.
——— *belli potura cruores*
Fraxinus ——— Stat.

V. 259. Φιλυρα. Tilia, Lime-tree. Ad chartarum uſum philyræ cortex ut plurimum ſelectus. E philyrâ fieri libros tenuiſſimos, & in utramque partem replicabiles, in Com. *Herodianus* autor eſt. Hinc philyræ dicuntur omnes libri aut papyri ad ſcripturam utiles. Inter corticem ac lignum tenues tunicæ multiplici membranâ è quibus vincula tiliæ vocantur, tenuiſſimæ earum philyræ, coronatum lemniſcis celebres antiquorum honore. *Plin.* 16. 14.
Diſplicent nexæ Philyrâ coronæ. Hor.
Ebrius incinctis Philyrâ conviva capillis
Saltat ——— Ovid. Faſt.

Culturam,

Culturam, & multo ditat medicamine virtus,
Unáque plantarum dotes complectitur omnes,
Unà omnes meritò connectere nata coronas.
[7] Achras acerba tuens & [7] Orcimelis ſimul aſtant
Nequicquam maturæ & nullo ſole domandæ.
Venerunt etiam ſylváſque hortóſque colentes
Amphibiæ Nymphæ: Non belli nominis Ouas,
[8] Oxyacantha ferox, Sycamineo ſanguine tincta,
Tincta cruore atro, ſed & oſſea tota Craneia,
Et Carya, & Corylis dura, & cute Caſtanis hirtâ.
Quis neget has lautas & opimas vivere, in hortis
Queîs domus urbana eſt, in ſylvis ruſtica villa?
Sed nec abeſſe putes [9] Spinam conventibus Albam
Talibus; omne ſolum natale eſt, intrat ubique
Ardelio; illa quidem cultis excluditur agris
Plerumque, atque hortis; ſed circumſepit utroſq;
Atque omnes aditus ſervat fidiſſima cuſtos,

[7] *Pyri & Mali ſylveſtris.* [8] *Sorbus. Berberis. Morus. Cornus. Juglans. Corylus. Caſtanea.* [9] *Spina alba,* Hey-thorn.

V. 264. Flores calefaciunt & ſicc. diſcut. Cephalici ſunt, utiles in Epilepſiâ, Apoplex. Vertig. Folia ac cortex ſiccant, repellunt, urinam ac menſes cient, extrinſecùs ambuſtis ſubveniunt. Semen fluxionibus quibuſcunque medetur, etiam Hæmorrhagiæ narium, lignum ſanguinem coagulatum fortiter diſſolvit, extrinſecus adhibentur folia in aphthis & tumoribus pedum diſcutiendis, corticis mucilago in ambuſtis ac vulneribus magni eſt ſolaminis. Humor defluens è medullâ diſſectæ capillorum defluvio ſuccurrit. *Schroder.*

V. 27[illegible]. Οὖα, Ὄα, Οἴη. Sorbus. Service-Tree.—— Oxyacantha, de Oxyacantha *Dioſc.* & *Theophr.* & Oxyacantho *Galen.* Variæ ſunt doctiſſimorum virorum opiniones, quidam Berberim noſtram putant eſſe, quos hic ſequor, eandémq; *Plinii* Spinam appendicem.—— Συκάμινος, Morus. Mulberry-Tree.—— Κρανεία, Cornus, Cornelian-Berry.

———— ——— τανυφλοιόν τε Κρανείαν. Hom.

Carya Juglandis, Corylis Coryli, Caſtanis Caſtaneæ Nympha eſt.

Utilior latrante cane armatóque Priapo.
Aſpera frigoribus ſaxíſque Helvetia tales
Educat, & peregrè terras emittit in omnes
Enormes duróſque viros, ſed fortia bello
Pectora; non illi cultu, non moribus aulas,
Atque urbes decorare valent, ſed utraſque fideli
Defendunt operâ; nec iis, gens cauta, tyranni,
Præponunt ſpecioſa magìs, multúmque ſonora
Præſidia; his certi vitam tutantur opéſque.
Hos quoque cùm junctos videas, juſtáq; ſub armis
Diſpoſitos acie, toto nullum agmen in orbe
Nobilius dices viſu aut formoſius illo.
Non igitur temerè veteres ex arbore tali
Quæ rigidæ ſepis munimina firma miniſtrat
Contra prædonum inſidias furúmque ferarúmque
Excidêre ſacras Hymenæa ad fœdera tædas
Juſſerúntque novis vigiles præire maritis.
Huic comites addunt ſeſe de more frequentes
Horrida [1] Prumnitis pomo fœcunda ſevero
Aſpera Virgo Batis, Roſa morſu nota canino,
Auxiliatrices ad ſepimenta catervæ.
  Haud minor æterno pubentûm frondis honore
Sylva aderat; victrix brumæ, nec legibus anni
Subdita vertentis; nihil illa vel indiga Solis,
Vel Jovis eſt, ſed vere ſuo privóque beata;
Et ridet plorante polo terráque gemente.
Pyxiadis frondes hyemem, ſed ſæcula vincit

[1] *Prunus ſylveſtris. Rubus. Roſa Canina.*

V. 296. Spina nuptiarum facibus auſpicatiſſima, quoniam inde fecerint paſtores qui rapuerunt Sabinas, ut autor eſt Maſſurius. *Plin.* 16. 18.

Omnia

Omnia [2] Materies; dentémque fatigat in illa
Tempus edax fruſtrà: tamen omni cerea formæ,
Culturæ dociles ramos accommodat omni,
Ingenioſa ſequi dextrámque artémque magiſtri.
Si tibi ſic viſum eſt, humiles diſtinguet in imo
Repens areolas, & flores ſtare ſuperbos
Aſpiciet ſuprà; ſi vis, caput efferet altè
Magna arbos, ſumétque volens quamcunque figuram
Seu jubeas hominem fieri, ſeu fortè leonem,
Seu volucrem; trunco viridis quaſi pſittacus illa
Inſiſtet proprio; ſtatuáſque hinc ordine pulchras
Arboreus tibi Praxiteles diſponet in horto,
Nec minus artificum obſequitur defuncta labori;
Hinc ſimulacra dolant, atque immortalia penè
Numina; divinamque canens multo ore Cybellen
Delectat patrios Berecynthia tibia montes.
Hinc fabrefacta ſacros diffundit pyxis odores
Nativo purgata; ſtrepunt hoc cardine valvæ,
Hinc ſolidi plauſtrorum axes, & buris aratri,
Hæc & fœmineo multùm officioſa decori
Cæſariem terget nitidam; non ultima belli
Arma puellaris; laqueos hæc nectit amantûm,
Et venatricis diſponit retia formæ.

[2] *Buxus.*

V. 308. Πύξος διὰ τὸ πυκνὸν τοῦ ξύλου; Inde nomen Pyxidum ex illâ factarum; Buxus, Box. Cariem vetuſtatémque non ſentit. *Plin.*

V. 323. —— *Buxúſque vocat berecynthia matris Idææ* —— —— Virg.

Si luxos inflare juvat ——
i. e. Tibias, *Claud.*
Berecynthus Mons Phrygiæ Matri Deûm ſacer, buxo abundantiſſimus.

V. 317. Quod pectines ex eâ fiunt.
Multifido Buxus quæ tibi dente datur. Mart.

[3] Agrias inſidiis levibus captare volucres
Contenta eſt, ſceleriſque fugam conſtringere pennæ,
Sed mala furta hominum denſis mucronibus arcens
Securum defendit inexpugnabilis hortum,
Exornátque ſimul, toto ſpectabilis anno,
Et numero & viridi foliorum luce nitentûm,
Nec piget his decorare domos; juvat undique lætas
Texere Acufoliæ ramos, roſeíque puſillis
Coralii gemmis deformem ornare Decembrem,
Et gelidas vernis hilarare coloribus horas.
Plus hyemi præſtat [4] Comaris, dat edulia poma,
Non terrena ferens nec humi repentia Fraga.
Hâc ſolâ infœlix ſylveſtri paſcitur eſcâ
Janus, & eſuriens non uno devorat ore.
[5] Phillyris & Pyracantha oculos hominúmq; deûmque
Paſcere contentæ, baccarum fercula rubra,
Dant avibus ſolis, & tandem debita gratæ
Per brumam æſtivi perſolvunt præmia cantus.

[3] *Aquifolium*, Holly. [4] *Arbutus*, Strawberry-Tree. [5] *Phillyrea.* *Pyracantha.*

V. 331. Ἀγρία, *Theophraſt.* Aquifolium, vel Aquifolia, quaſi Acufolium nam Aquus olim pro Acus dicebant. Angl. Holly. Fit ex illa viſcum.

V. 341. Κόμαρος. Arbutus. Strawberry-Tree, quòd fructus Fraga repræſentet. Hyeme fructu ſuperbit, coccineo aſpectu micanti, numeroſo, acetoſis conflato partibus, ac guttur exaſperantibus, quiq; alio anni tempore reſpuerentur, flore luteolo.

V. 345. Φιλλυρέα, *Dioſc.* Alaternus ex ejus genere. Angl. Ever-green Privet. Pyracantha, ſecundum *Parkinſonum.* Oxyacantha veterum. Anglicè Prickly-Coral-Tree.

Mœſta

Mœſta ſubit [6] Smilax, habitu lugentis ad urnam
Aut bello rapti aut morbo inclemente mariti.
Mœſta ſubit, velóque umbræ circumdata nigræ
Heu nimium infœlix & inani nympha laborans
Invidiâ? falſi ſub ſuſpicione veneni
Inſontem Graii quam damnavêre Poetæ,
Hiſtoricíque fide famam leviore ſequuti.
Me decet arboreum vatem purgare malignis,
Arboream dictis, & ficto crimine divam,

[6] *Taxus*, Yew.

V. 349. Taxus *Dioſcor.* Smilax, *Theoph.* Μίλ⊚ & Μίλιπος dicitur. Similis his (*i. e.* Abieti, Larici, Piceæ) aſpectu eſt Taxus, minùs virens, graciliſque & triſtis, ac dira, nullo ſucco, ex omnibus ſola baccifera. Mas noxio fructu, lethale quippe baccis, in Hiſpania præcipuè, venenum ineſt. Vaſa etiam viatoria ex ea vinis in Gallia facta, mortifera fuiſſe compertum eſt, hanc *Sextius* Smilacem à Græcis vocari dixit, & eſſe in Arcadia tam præſentis veneni, ut qui obdormiant ſub ea cibúmve capiant, moriantur. Sunt qui & Taxica hinc appellata putant venena, quæ nunc Toxica dicimus, quibus ſagittæ tingantur. Repertum innoxiam fieri, ſi in ipſam arborem clavus æreus infigatur. *Plin.* 16. 10. Ridiculi mali ridiculum remedium! ſed audiamus aliorum tragœdias. *Plutar.* in ſympoſ. ἱστορῦσι γὰρ ὅτι καὶ σκιὰ σμίλακος ἀποκτείνει τοὺς ἐγκαταδαρθέντας ὅταν ὀργᾷ μάλιστα πρὸς τὴν ἄνθησιν.

Eſt etiam magnis Heliconis montibus arbos,
Floris odore homines tetro conſueta necare. Lucr.

Quid quod *Cæſar* in ſuis Commentar. refert Cativulcum Taxo, cujus magna in Gallia & Germania copia erat, ſe exanimaſſe. Hinc Furiis tædas ex hâc arbore attribuerunt Poetæ.

---*Truncâ luſtraverat obvia Taxo*
Eumenis——Stat.

Sed poſt omnem hanc calumniam noſtratis Taxi non tantum umbra innocua eſt, ſed & baccæ ſine noxa eduntur, ſed & de Italica idem teſtatur *Bapt. Porta*, Taxum à Τόξῳ, Arcu, videtur nomen adepta, & ab eodem Toxicum.

——*Ituréos Taxi torquentur in arcus.* Virg.

Siqua fides vati non Graio, taxus ab omni
Pura veneficio eſt, Taxi ſub tegmine quivis
Dormiet, inq; oculos, ínq; aures tutus utraſque;
De vino reſponde mihi, & mihi pocula præbe
Taxica, non equidem parcam vel dante novercâ,
Putida, Grammatici, res eſt hinc Toxica dici,
Illa trahunt arcus Græco de nomine nomen
Triſte, venenatæ veteri de more ſagittæ
Mortiferis titulum ſævum impoſuere venenis.
Cantanti nec obeſſe ſoles, Arceuthi, gravémque
Objicit immeritò vatum tibi maximus umbram,
[7] Juniperi levis umbra nocet nec frugibus ipſis.
Quàm multa arboribus tribuuntur crimina falsò?
Virtutéſque utinam nullæ! Latet intùs ocellos
Effugiens, denſóque obductum cortice verum.
Te quoque, ſi liceat, vellem excuſare, [8] Sabina,
Non licet, & ſceleris nimiùm manifeſta teneris,
Per te prima novæ ſcintilla induſtria vitæ,
Pauper, & in flammam nondum eluctata micantem
(Triſte nefas!) aſperſa veneno extinguitur udo.
Non hìc immeritò comitem, funeſta Sabina

[7] *Juniperus.* [8] *Sabina.*

V. 369. Ἀρκευθὸς vel Ἀρκευθὶς, Juniperus. Umbra ejus ſomnum conciliare dicitur.

Lethæi quaſſare ſilentia rami. Val. Flacc.

Quod ex *Apollonio* ſumptum, qui Juniperi ramo vigilem Draconem ſopitum tradit à Medeâ

Ἡ δ᾽ ὄφιν ἀρκευθοῖσι νέον τετμηκότι θαλλῷ
Βάπτουσι, &c.

Sed & opus fuit pharmaca atque incantamenta carminum addere.

Juniperi gravis umbra, nocent & frugibus umbræ. Virg.

Omnes quidem, ſed in hâc præcipuum eſt.

V. 374. De Sabinâ vid. Libr. I. *Plant.*

Funeream

Funeream [9] Cypariſſin habes; comes omnibus illa
Sed pia funeribus; tu nondum (barbara) natos
Tollis, at illa ſenes etiam deplorat ademptos.
Talis erat puer ille deo Cypariſſus amatus
Lucenti, tam leni animo, tam pectore molli,
Vulnera qui lugens & lamentabile fatum
Dilecti ſibi cervi in mortem tabuit ipſe :
Sed faciem hanc illi miſeratus Apollo refecit,
Et dedit eſſe cupreſſum, ævúmque agitare perenne
Cortice ſub viridi, Cypariſſis nympha vocatur,
Cupreſsúſque arbor. Túque ô (deus aureus addit)
Cui tantilla movet tam magnos cauſa dolores,
Semper eris meritò tu maxima præfica luctûs
Funebris, diti ſacra & diis manibus eſto :
Sic ait, & veri benè gnarus in arbore mortis
Æternæ poſuit præſagia dulcia vitæ,
Materiem invictam carie, nec temporis ullâ
Labe fatiſcentem, florentes ſemper honores
Frondis inocciduæ, pulchræ decora alta figuræ,
In morem liquidæ cœlum invadentia flammæ,
Stat propè major amor [1] Phœbi, ſtat dignior ignis
Arboreus Daphne pulcherrima, caſta ſed omnes
Illa perodit adhuc, crepitúque avertitur ignes.
Non minùs & caſtam deus ardens diligit illam,
Et vatem facit, & ſtrepitu indignantis in ipſo
Omen ineſſe jubet fauſtum lætóſque ſonores,

[9] *Cupreſſus.* [1] *Laurus.*

V. 379. Vid. Fab. 10. *Metamorph.*

V. 401. Laurus quidem manifeſtò abdicat ignes crepitu & quâdam deteſtatione. *Plin. lib.* 15. 30. ubi multa vide de Lauro. Crepitum ejus ſonorum fœlicia portendere exiſtimarunt Veteres; contráque inominatum erat, ſi combuſta ſileret.

Laurus ubi bona ſigna dedit, gaudete Coloni. Tib.

Et tacet extincto Laurus aduſta foco. Prop.

Quid mirum eſt humilis ſi ſacratiſſima laurus
Vulneris impatiens terreno ſtringitur hoſte?
Fulgura quæ ſuperum circùm volitantia tutò
Aſpicit, atque minas cœli flammantis inanes?
O fœlix longè ante alias! ô maxima gentis
Arboreæ princeps! vel ſi tibi Principis aufert
Diva Dryas titulos, O certè maxima Vates!
Te reges tumidi, te victoréſque ſuperbi
(Par operi precium) te proxima gloria mundi
Turba poetarum geſtant, quos inter & ipſos
(Fas ſperare) comas non dedignabere noſtras,
Et foliis raro & ſterili circumdare ramo.
Tum verò ingentes [2] Elate Peucéque ſorores,
Sublimi feriunt rorantes vertice nubes.
Quantum deſpiciunt montana cacumina valles,
Tantum illæ ſtantes in ſummo montibus ipſis
Altiùs aſſurgunt; ſic ſtabat turba gigantum,
Sic ſuperinjectâ frondoſo Pelio Oſsâ
Stabant terrores ſuperum, ſimiléſque ſuperbis
Abietibus piníſque levabant brachia centum.
Hoc benè proſpectu terras, pontúmq; profundum,
(Nam domibus terras & pontum navibus ornant)
Non ſine gaudiolo latè ſua regna tuentur,
Ipſa etiam Prinis palatia regia linquit

[2] *Abies. Pinus.*

V. 417. Ἐλάτη, ab ἐλάω, impello, quod in immenſam proceritatem quaſi propellit ſe. Abieſque Latinè dicitur eâdem notione nominis, quòd abeat in altum. Anglicè Firr. Πεύκη Pinus, quanquam alii Πίτυν, Pinum volunt eſſe, Πεύκην Picam, noſtrâ non multùm hic refert.

V. 428. Πρῖνος. à folio ſerrato, Ilex, Anglicè Holm Oak, or Evergreen Oak, quòd in hyeme frondes non amittat. Hic hortis tantùm excolitur, nec ibi quidem frequens, unius tanquam præcipuè bis meminit *Parkinſonus* noſter, in horto Regiæ Weſtmonaſterienſis, quam *Albam Aulam* vocant, ad poſticum ſita.

Servan-

Servantíque fores ſeſe exuit [3] Ilice ſacrâ
Hortenſes; remanet trunco vita ægra relicto:
Intereà; vix cœlo alibi contenta Britanno,
Nec ſub ſole quidem noſtro ſed rege vireſcens,
Huc jam mœſta venit, monſtris exterrita tantis,
Et fatis Aulæ ſuper inſolabilis Albæ.
Tali ſceptrigeram [4] Dryadem circumſtetit orbe
Nobile nympharum Angligenûm nemus; illa levato
Compoſuit ſeſe tumulo mediámque locavit,
Multâ majeſtate tumens, umbræque favorem
Regales partes longè diffudit in omnes.
Non ego, ſi venti mihi vox clamoſa daretur,
Cùm viridis querceta agitat reboantia Denæ,
Te dignè, veneranda Dryas, celebrare, tuarum
Vel potero ſylvam immenſam deſcribere laudum.
Ex te (ſiqua fides miracula multa canenti
Danda vetuſtati eſt) erupit prima virorum
Tunc libro viridi, cute nunc contecta juventus.
Tunc quoque dura genus, ſed Deucalionis in ævo,
Durior evaſit, cruſtáque incalluit albâ.
Hanc famam eximiis ſubnixam authoribus olim
Elevat, & ſpernit vanorum turba ſophorum,
Et ſchola Pyrrhonis, nimiúmque Academia ridens.
Fas dubitare quidem; ſed non dubitabile & illud
Quos tunc terra bonos homines magnóſque creavit,
His creviſſe cibis, & quernâ glande repaſta
Æquaſſe annoſas vivendo corpora Quercus
Fœlix illa ætas mundi juſtiſſima Nymphe,
Cùm dabat umbra domum vivam tua, cùm domus ipſa
Deciduâ dominos paſcebat fruge quietos,
Soláque præbebant ſylveſtria poma ſecundas
Gramineis epulas menſis; nondùm arte magiſtrâ
Arbor adulteriis prætulerat inſita noſtris.

[3] *Ilex.* [4] *Quercus.*

Digitized by Google

Alma Ceres, non eſt tua munificentia tanti,
Immites alimenta ferunt ſi mitia mores:
Non tanti eſt ſi gens hominum depulſa, ferarum
Victibus induitur naturam ſæva ferinam.
Hinc malè mutatus reſpublica deſiit eſſe
Mundus, & invaſit communia commoda rerum
Quiſque ſibi; hinc cœptum eſt partiri finibus agros,
Natáque confeſtim fines proferre libido.
Hinc homini ſua terra parum; mox nulla videri
Terra ſatis. Bonus, ecce ſolum faſtidit arator,
Pontum arat, his ſulcis frumentum quærit ineptus.
Eſto, non poterit magnus tentator avarus
Efficere ut fruges pontus ferat; efficit illud
Ut ferat arboreum genus, & te, maxima quercus,
Æquoris immenſi montes tranſplantat in altos,
Inſeruiſſe audax abiegnis robora malis.
O Dryas, humani comes & patrona laboris!
Si ſapiunt, ſtabiliſque volunt requieſcere ſede,
En domus es domino multùm diuturnior ipſo
Si poſſunt patrio contenti vivere fundo,
Das juga dura boum, ſtivámque, axéſque gementes,
Omniáque agricolis vitæ prompta arma beatæ.
Pallida ſi mentes agitat veſania lucri,
Fis ratis errabunda, trabes nec certior ulla.
Ventorúmque maríſque incerta pericula luſtrat,
Mors fera compagem rabidâ circumſonat irâ,
Dedignata levis tenui munimine ligni
Se fremere excluſam, ceu quondam raptor ovile
Diſcurrit circùm lupus, exacuítque furorem,
Et rigido dentes nequicquam in poſte retundit.
Linque tuas porcis glandes, ditiſſima quercus,
Linque volens; homini quicquid parit undique terra,
Et quaſcunque oſtentat opes, quaſcunque recondit,
Conquiris donáſque; Eoáque aromata portas

Occiduúm-

Occiduúmque aurum; per te molliſſima ſerum,
Sylváque odora Arabum Thulen pervenit ad ipſam,
Per te nunc orbis reſerati pervius uſus;
Per te nunc iterùm magnus reſpublica mundus
Incipit eſſe; Omnis nunc poſſidet omnia tellus.
Si meritâ veteres celebrarunt laude poetæ
Arietis unius referentem vellera fulva
Phaſide vicinâ pinum, penetratáque ponti
Clauſtra, & Cyaneæ ridenda pericula cautis:
Quis tandem oceanus famæ tibi ſufficit, aut quo
Te ſatis ad cœlum tollet facundia fluctu
Adjungétque aſtris, ô magni ſacra Columbi
Quercus! Io, vectrix auri fœlicior, Argo!
At quercus Dracana tuos imitata labores,
Phœbe, tuo digna eſt ſolius carmine dici.
Sit ſidus Pagaſæa ratis, poſt tempora vitæ
Et curſum æquoreæ cœleſtis fulgeat inſtar
Arietis; hæc puppis totum circum acta per orbem
Sideris officio jamdudum & in æquore functa eſt.
Quàm benè conſuluit terræ natura Britannæ
Oceani magnum tendens hîc ponere regnum?
Si non ingentes, Libani decora ardua, cedros,
Nec pinum Idæam, aut palmam fœlicis Idumes
Nec dites Arabum ſylvas & odora vireta,
Nec platani feſtam conceſſit amabilis umbram,
At querceta dedit toto longè optima mundo,
Belligerúmque nemus ſolidavit robore multo,
At maris immenſi vaſtâ circumdata foſsâ
Inſula ſtat ſecura minarum, & claſſibus illam
Roboreis communit inexuperabile vallum.
Non igitur Dryadæ noſtrates pectore vano
Nec ſine conſulto coluerunt numine quercum,
Non illam Albionis jam tum celebravit honore.
Stulta ſuperſtitio, venturíve inſcia ſœcli.

Angliaci ingentes puto prævidiſſe triumphos
Roboris,imperiúmq; maris,quod maximus olim
Carolides vaſtâ victor ditione teneret.
  Quid mirum hoc, ſiquidem veteres oracula quercus
Effudiſſe ferunt ? Superúmque arcana voluntas
Principio raucâ ſylvarum voce putatur
Significata homini; Phœbæam qualiter implet
Vatem Cyrrhæis erumpens ſpiritus antris
Attonitam raptans & multo numine turbans,
Haud aliter ſacros inſpirans ipſe furores
Robora Dodones agitavit ventus; at illa
Terribili ſonitu capita & fera brachia jactant
Bacchantum more inſano; nemus omne tremebat
Atque abrupta volant folia undique & undique rami
Sparguntur lacerati, equitantem in turbine neſcit
Sylva deum ſtimulata pati, ſed voce prementem
Excutit immani tandem; deus ore dehiſcens
Intonat arboreo mundi ſecreta futuri;
Multa ſimul glomerans obſcura umbroſáque vera.
At ſuperûm generi mortali averſa voluntas
Jamdudum ſacras præſtare ſilentia quercus
Juſſit, & his tantùm voce in conventibus uti,
Aut certè humanas, ſi coram aliquando loquantur,
Non intellectum profundere murmur in aures;
Hìc data libertas fandi, nec Chaonis unquam
Clariùs in ſylva nec apertiùs ore locuta eſt
Fatidico Dryas; immotis nemus undique ramis
Conticuit, vocémque arrectis frondibus hauſit.
  Magna deos generi noſtróque hominúmque minari
Cernitis, ô ſociæ, & multum ſperare nefaſtos
Arbitror eventus, tamen hæc incerta malorum
Ne vos attonitas confundat imago, premátque:
Me nunc partem aliquam deus hic edicere juſſit
Planiùs, & monitu virtutem armare ſalubri.

Accipite hæc totis mea dicta & condite rimis,
Fortiáque adverſis opponite robora ventis.
Non mihi vana fides: hic, quo nunc induor ipſa,
Truncus ab antiqua deſcendit origine quercus
Quam mirata loqui primam Dodonia ſylva eſt.
Nam Brutus, cæſi genitoris regna peroſus,
(Filius infœlix, fœlix pater ille Britanni
Nominis) Epirum venit mœſtiſſimus exul.
Illic progeniem, conſanguinitate propinquam
Pyramidæ ſceptris pulſam, ſolióque paterno
Reſtituit victor bello; & pietate ſolutus
Crimine fatali eſt; nec dedignatus & ipſe eſt
Compellare virum quercino Jupiter ore,
Æneæque ſui pronepotem emittere magnum,
Is ſimilem Æneæ ſortem longóſque labores;
Talia namque illi dirupto cortice fertur
Fudiſſe attonito & trepidanti oracula quercus,
Chaoniâ ſteterat quæ vocaliſſima ſylvâ.
Tros, ô Sylviade, non his tibi figere ſedem
Parca dabit ſylvis, patriæque piacula cædis
Plura tibi quanquam inſonti, majoráque reſtant.
Multa obeunda mari, ſævíſque pericula bellis.
Tu ſolidam obfirma mentem, pérque aſpera rerum
Finde novas virtute vias; dat præmia finis.
Subſtitit Heſperiis Alcides Gadibus olim,
Nil ultrà prono ſperans de ſole; ſed ultrà
Tu penetrare aude, nec te vaſtiſſima veri
Terreat oceani facies; at vela memento
In Boream dare dextrorsùm; tua fata Bootæ
Plauſtra vehunt; pigrè, certo ſed euntia motu.
Auxiliúmque feret totis tibi viribus aſtri
Urſa ſui Jove prognato. Tua dextra tyrannos
Bis ſenos Gomeritarum ſub tartara mittet
Prætereuntis opus; quid adhùc victoria prodeſt

Tanta? Triumphanti totus tibi clauditur orbis.
Totius tu mundi exul; te fata relegant
Ulteriùs, ſed nec trepida, nec defice; mundum
Illa dabunt alium, gremio quem condidit alto,
Integrúmque reſervavit per ſœcula longa
Oceanus tibi Brute, tuum qui ſemper habebit
Et genus & nomen; quicquid complectitur æther
Æneæque Brutíque dedêre nepotibus aſtra,
Æneæ terras omnes, maria omnia Bruti.
Talia prædicens hæc inſuper addidit ore
Quercus hians ſacro: Memor eſto,atq; accipe glandes
Has ait (implevit porrecto termite dextram)
Hæ tibi erunt longi ſolamina muta laboris,
Promiſsíque mei teſtes; cúmque ubere diti
Præbebit tua fauſta ſolum Britannia dignum,
Has ſere, in immenſas creſcent hæc ſemina ſylvas,
Et Quercus toto celebrabitur orbe Britanna;
Chaoniam famâ ſuperabit filia matrem:
Tum tu Brute mihi gratum inſtaurabis honorem,
Inſtituéſque patres Druidas, ſanctiſſima mundi
Nomina; Teutates habitabit robore in omni,
Lætáque fœlicis vulgò dabit omina viſci.
Dixerat hæc Quercus non veri vana, nec illam
Linea decepit puncto fatalis in uno:
Primáque Chaoniis crevit de glandibus arbor,
Huic Avia, ex quâ nunc vobis oracula pando.
Scilicet hæc juvenis, cùm primùm huc Danica claſſis
Appulit, iratis Thore & Tuiſcone deiſque
Saxoniæ reliquis, bis centum circiter annos
Nata fuit; meminit, vidítque ſimillima noſtris
Prodigia, heu, ſimiles nimiùm viſura ruinas!
Ecce, illas video! ——— ———
Prima Caledoniis nubes de montibus orta
Arctoos operit campos, Tuedámque quietum,

Limitis

Limitis oblitum jamdudum munere fungi,
Et medium unius tantùm ſe currere regni
Credentem, ſuper acta volat popularibus auris
Angliacóſque agros ferali territat umbrâ.
Sed terrere ſatis primò, ſimulacráque Martis
(Qualia vos nuper cœlo vidiſtis in ipſo)
Proludunt ſicci; fugat hoſtem argenteus imber,
Ignotum genus armorum, pugnacibus olim
Parcíſq; Angligenûm proavis, ſed prodigus emptor
Nunc pacis populus, ſcelerata infandáque bella
Mox pluris civilia emet: pax ſanguine primo
Ipſa rubet (proh dirum omen!) frontémq; recludens
Purpureum, in medio furiis operata ſenatu eſt.
Magnorum invidiâ vir magnus, plebis ineptæ
Integer injuſtis odiis, clamore diſertus
Obruitur, ſacer, ô, multóque cruore piandus.
Inſonti pariter regi, ſontíque popello.
Principium belli damnata Vigornia fato,
Mœſta videt victrix, & multo murmure plorat
Sabrinæ lacrymíſque ſuæ; ſed & ipſa videbit
Mœſtior, ah, belli (quis poſſit credere?) finem.
Quis nunc Kintoniæ ſublimem in collibus altis
Me ſiſtit deus? heu, qualem nunc flumine rubro
Deſpicio undantem vallem? quantíſque tumentem
Aggeribus cædûm? quas fervidus æquore toto
Rupertus cumulat ſtrages, victórque gemiſcens
Rex pius? avertant curſum niſi fata ſecundum;
Tantorum iſta dabit finem lux una malorum:
Irati vetuêre dei; victoria præceps
Corruit, atque nequit vicinam attingere metam.
Quà patet imperium tunc occupat omne Britannum
Mars immane fremens, regni pars integra nulla eſt.
Belerii extremis à cornibus Orcadas uſque
Et vix læta quidem ſemeſtribus arva diebus,

In ſcelus exitiúmque ruunt, furor omnibus idem.
Albion infœlix, quæ te ſæviſſima ſerpens
Eumenidum, quænam, ô, Hæmorrhöis ore momordit?
Omnia membra fluunt ſtillantibus undique venis,
Tantum, tamque ingens, totum eſt pro vulnere corpus.
Ter campos infauſta tuos, Neuberria, cerno
Cladibus informes, ſuperátque horrore nefando
Sanguine bis tinctos tua triſtis fama Philippos:
Mutua damna diù, atque alternæ pondera ſtragis
Nutantem partis librant utriuſque ruinam.
Terribilem primò impulſum momentáque ſæva
Eboracenſis ager dabit, & Nasbeia tandem
Mortiferum geminabit & immedicabile vulnus.
Quod ſupereſt (namq; omne nefas, ſupereſſe putandum [eſt)
Cernere me prohibete dei; quid deinde futurum
Secretum vobis, precor, integrúmque tenete.
Tollite notitiam venturi; haud gloria tanti eſt
Fatidicam dici atque oracula fundere, ut iſta
Prævideam, videamque iterum. Sed ſe ingerit, ecce,
Congeries oculis non enarranda malorum,
Et deforme chaos: victor rapit impius omnia.
Rex hoſtem fugiens plebeio tectus amictu
(Tempore Rex illo primùm ſimulator, at ora
Agnoſco ſacrata) fugit miſerandus ad hoſtem.
Quis non hoſtilis victo locus? Ille ſuorum
Implorat popularium opem (proh jura fidémque!)
Rex hoſpes, ſupplex fruſtrá. Sic ſpontè magiſter
Naufragus, in fluctus, quos horruit ante, minaces
Exilit ardenti & flammis crepitante carinâ.
At fluctus crudelis & implacabilis irâ
Luctantem in flammas & fata priora rejectat.
Quid facerent? Regem miles ſeu fraude retentam
Ex bello prædam, precibúſque miniſque repoſcit.
Regem adamare putes, nec vivere poſſe ſine illo.

Nec minùs & Scoti redamant, ac reddere nolunt.
Non ità pro vili eſt; perſiſtunt; acriter urgent
Jus partémque ſuam; aut illum non Anglus habebit,
Aut emet. O nullo credendum dedecus ævo!
Ille potens dominus terráque maríque, ſub haſtâ
Mancipii venit captivi more, ſuúmque
Servus herum abducit, ſector temerarius, emptum
Non tibi ego hoc tantum (procul abſit) Scotia crimen
Imputo; tentabis gentis virtute piare
Totius, ſcelus hoc paucorum; & ſanguine multo
Paucorum delicta lues. Vix arma quieſcunt
Affixa in domibus, longúſque revertitur ordo
Civilis belli; fœdis ſubjecta tyrannis
Regia majeſtas, conſtrictáque carcere Vectæ,
Quem non commoveat? Juſtas commovit in iras,
Scotia, te ſerò, te libertatis amatrix
Cantia, te Britonum non impar Cambria famæ:
Prælia quid referam vobis, quæ plurima cerno
Aſtrorum auſpiciis & adhuc commiſſa priorum?
Quid memorem trepidam tingentia vulnera Riblam,
Siſtentéſque fugâ vel curſum, fluminis ipſum
Præcipiti Scotos? Quid te, Medvaga, tumentem
Cædibus? obſidióve tuam, Colceſtria, longo
Virtutem infractam, melioráque fata merentem?
Quid tot nobilium, pugnantûm nobile lethum,
Captorúmque necem miſeram, bellóque pudendam?
Non mihi poſt tantas clades, tot vulnera ſortis,
Fas plorare quidem perituri funera regis,
Si mihi nota viri, mundo notiſſima toti,
Cœleſtis pietas, mortem inter munera ponet
Summa Dei; ſcelus humanum, facinúſque tremendum
Auditu deploro, quod execrabitur ætas
Nulla ſatìs, quod nulla ſatìs, fœcunda dolorum,
Tartara, tormento poterunt punire perenni.

Heu

Heu quid agunt? Video productum carcere regem
Pegmate in excelſo, ſuáque ante palatia, in arce
Imperii ſummâ, populo ſpectante diéque,
Carnificíſque manu ——— ———
Subſtitit hic, gemitúſque imâ radice petitus,
In ſolido ingentes prorupit cortice rimas:
Undique dimanant lacrymæ de frondibus udis,
Quot qualéque ſolent madidæ poſt tempora noctis,
Cùm capiti hærentes nebulas aurora reſolvit.
Ingemuit viridum ſimul omnis turba ſororum,
Et mœſtùm infremuit, ſubitíque ſonora doloris
Tempeſtas totum quatiit nemus;inde ſequuta eſt
Sæva quies magni, mortíque ſimillima, luctûs:
Poſt longum tandem Dryas incipit intervallum.
  Tum verò innumeris confoſſa Britannia telis,
Et capite abſciſſo, proprióque in ſanguine merſa,
Non agnoſcendum jacet atque informe cadaver,
Immanis ſine mente, animáque & nomine truncus.
Quis non poſt tantum mortis ſperare quietem
Poſſit, & æternum torpenti in funere ſomnum?
Nil minùs; ecce, loco unius tunc membra regentis,
Mille ſcatent viles animæ, fervéntque tumultu,
(Terrai putris ſoboles, ignobile vulgus)
Vermiculi genus omne, acríque inſecta veneno,
Serpentéſque atri, & ſerpentum maximus, ipſas
Cromvellus rabido depaſcitur ore medullas.
Fœdus odor toto latè diffunditur orbe.
Tum fas atque nefas verſum, nec fræna furoris
Impietas victrix habet, & tranſgreſſa pudorem,
Pegmata tunc paſſim mediis erecta plateis
Sanguine nobilium rorantia cernere ludus,
Et paria (heu tanquam ſpectacula præbita vulgo)
Carnifices, claróſque viros, commiſſa videre.
Tunc ipſe hoſpitium factus ſolenne bonorum

Carcer,

Carcer, & ante ortum lucis, quæ ducit ad illum,
Plena via eſt turbâ; ſed delaſſata parumper
Sævities ceſſare, & reſpirare coacta eſt;
Ceſſat avarities nunquam; ſine more modóque
Inſatiata furit; pugnantis ſæpe libenter,
Sed proſcribentis deponitur haſta gravaté.
Quicquid florentum ſeries longiſſima regum,
Magnificâ parcáque manu congeſſerat olim,
Bellorum ſpolia, aut prolixæ munera pacis,
Quicquid non frugi pietas, & ſplendida cultu
Religio proavorum aris ſacraverat ipſis,
Quicquid Patricius regni poſſederat ordo,
Quotquot opum fideíque rei (proh vaſta vorago!)
Terrigenis paucíſque haud ſufficit omne tyrannis.
Nec ſat habent ſpoliare ædes regíſque Deíque,
Diruere, atque æquare ſolo gens impia gaudet;
Eſt aliqua ipſius ſcelerata libido ruinæ:
Diſcurrunt fabri, ſonat undique malleus ingens,
Undique ferramenta ſonant, & acuta bipennis
Undique tigna vehunt lapidéſque gementia plauſtra,
Ardentes inſtant operi, ſtrepitúmque cientes,
Ædificare putas victores velle ſuperbos?
Diripientum ille eſt everſorúmque tumultus:
Cúmque hæc eveniunt, ſociæ, cum ligna parentum,
Defunctáſque trabes veſtrûm, longáque quiete
Compoſtas olim regum ſub turribus altis,
Exciſáſque furente manu, vulſáſque videtis,
Tunc ſcitote diem veſtrum, & lacrymabile fatum
Sylvarum veniſſe; trabes quæ ſæva ſepultas
Deturbat domibus, non parcet dextera vivis.
Tunc omnes latè ſaltus, nemora omnia regni,
(Nobile ſeminium & Plantaria claſſis & urbis,
Spem belli, & pacis certa ornamenta futuræ)
Religio quæ magna olim, nunc maximus uſus

Vivere privatæ jubet inviolata ſecuri;
Barbarus invadit victor, ſternítque, ſolóque
Eruit, atque igni divendit avarus avaro.
Non generi arboreo, aut ætati parcitur ulli,
Triginta annorum infantes in limine vitæ
Dejiciunt ulmos, fagóſque ornóſque tenellas,
Nec ſenium aut cani reverentia corticis obſtat.
Pellitur infœlix ô ſemper muſica turba,
Ramorum hoſpitiis volucres pelluntur avitis,
Flebilitérque novum celebrat Philomela dolorem.
Exul Hamadryadum ſimul his chorus effugit omnis,
At tacito luctu (neque enim plorare ſonorùm,
Cœleſtes decet) & lacrymis ſtillantibus intús.
Heu fugimus, ſociæ, & toto vix orbe Britanno
Securos truncos quos ingrediamur habemus.
Sed non hæc ſemper fera Saturnalia durant;
Immodico nunquam dat tempora longa furori
Inſtans à tergo Nemeſis, quatiénſque ſecurim.
Vos ne deſpondete animos, veſtri Deus ultor
Extirpabit eos radicitùs & dabit igni.
Sternite nunc ſylvas, nemora alta cremate, ſceleſti,
Non deerit vobis ex quâ pendebitis arbor:
Intereà (neque enim voti veſtigia noſtri
Fata premunt, ſempérve ſequuntur paſſibus æquis)
Intereà extorres patriæ crudelibus oris
Carolidæ magni per regna aliena vagantur,
Auxiliúmque petunt fruſtrá: comes hæret ubique
Sors immitis adhuc, & vix concedit aſylum.
Heu quantum terris, quoties jactatus in alto,
Filius ille pius ſancti patris! Ille labores
Lætus obit cunctos, ſortémque ferendo fatigat
Infractus; perfer, Juvenis venerande, labaſcet,
Et cedet fortuna tibi; ſed tempora Parcæ
Expectanda manent, tunc quæ tua ſceptra tenaci

Nulla poteſt hominum vis extorquere tyranno,
In dextram matura tuam atque caduca ferentur.
Quò fertur, quid agit? Nondum data teſſera fati,
Proſilit ille ferox, & non patienter in arma
Prodigus irrumpit vitæ, famámque laceſſens,
Per clauſum brumâ atque inimicis claſſibus æquor,
Littora adhuc ſuſpecta petit, hoſtilia nuper;
Vela tamen dantem reditúſque in regna parantem
Carolidem trepidæ cernunt, dubióque tumultu
Eumenides turbantur Oliverianáque mundi
Numina Tartarei, ſacrámque evertere puppim
Tempeſtate ſuâ tentant, factíſque procellis
Impediunt fruſtrà, fato impellente, carinam:
Sed metuunt etiam fruſtrà, cum Cæſar in illâ
Tutus agente Deo, ſed non fortuna vehatur
Cæſaris; illa manus alias, alia arma requirit,
Et vix arma quidem; fruſtra jam Scotia regem
Immutata ſuum revocat, tanti ſed honoris
Gloriolam (totum neque enim meruiſſet) habebit.
Emittétque virum tandem plaudentibus aſtris,
Qui regem armatus multâ cum pace reducet.
Intereà (nondum, ô, ſociæ, nam præterit illud
Intereà ſpiſſum) Sconæ venerabile fanum
Ferguſii magni pluſquam centeſimus hæres
Ingreditur, veterémque capit de more coronam
Applauſu ingenti, ſed &, ô, non omine fauſto,
Impoſitámque manu regni non ritè ſiniſtrâ.
Urget atrox hoſtis, circúmque ſtrepentibus armis
Inſultans furit, & turbat ſolennia victor.
Tum pulchram regi mentem, centúmq; parentum
Sceptrigerûm ſobole dignam, indignatio juſta,
Et cædis patriæ vindicta, incenſáque virtus
Addit agens magnæ ſtimulos ſub pectore laudis.
Non hîc extremo regnorum in fine pudendâ

Obſidi-

Obſidione premi, aut venturæ fidere brumæ
Auxiliis, hoſtíque altos opponere montes,
Sed dare ſe totum bello, permittere habenas
Fortunis animíſque ſuis, Taoque remoto
Occluſum, ad Thameſim certâ vel morte parandam
Affectare viam; poſt terga relinquitur hoſtis
Attonitus, cœptíque tremens horrore ſtupendi.
Heu nihil adverſo valitura in tempore virtus!
Jámque dies venit precibus lacrymíſque petita
Brutigenæ toties populi; rex agmine forti
In patriam vindex redit, & per mille labores
Mille perîcla viæ, Sabrinæ ad flumina victor
(Ad Thameſim mallem) penetrat: Rex mavolet ipſe
Ad Thameſim, ſed conſiliis immiſta potenter
Vota vetant: Age jam bellatrix Anglia, nunc, nunc,
Poſcere tempus equos, capere arma, incurrere in hoſtem,
Nunc (ſiqua eſt pietas) tempus defendere natum,
Ulciſcíque patrem, & patriam relevare jacentem.
Talis erit mens una viris, idem omnibus ardor.
Hoc metuens Genius regni malus, ínque bonorum
Perniciem vel Cromvello vigilantior ipſo
Temperat infernum ſævâ Tetrapharmacon arte;
Aſpida ſomniferam gelidi immodicíque pavoris,
Deſidiæque opium religantis frigore nervos,
Et conſtringentis dextram torpedinis inſtar
Virus avaritiæ; nigro de flumine Lethes
Immiſcet guttas; his omnia pectora ſpargit,
Et peſtis ſubit uda, veternúſque occupat ingens,
Oblitum famæ populum propriæque ſalutis.
Non tamen hic à fortuna deſerta ſuíſque,
Hoſtibus innumeris circùm obruta, deficit acris
Carolidæ virtus; Sabrinæ decolor unda
Teſtis, & haud vano jam Rubri nomine colles,
Metáque fatalis longi Vigornia belli.

Poſt miſeram latè cædémque, fugámque ſuorum
Ultimus excedit campo, captâ ultimus urbe
Atque invitus abit; mox & de colle propinquo
Reſpicit indignans, ſparſúmque recolligit agmen
Naufragio è tanto parvum; integrare labores
Ira ſubit, caſúſque omnes, tandémque nefaſtum
Aut reparare diem, aut mortem ſuperaddere damnis:
Conſilium laudant animoſum, in utrumque parati,
Derbeiúſque Comes, Vilmottúſque inclytus armis,
Et Dux Villerius, juvenis formoſus & audax,
Dulce domi ſidus, violenti fulguris inſtar
Militiæ, tantóque Æneâ dignus Achates.
Nulla mora eſt, vertunt ora & veſtigia retrò;
Nec nova ſpes animos, ſed deſperatio pulchra
Ardentes iterum infœlicia raptat in arma.
Sic Rex, ſic alii pauci, quos gloria mortem
Nec miſeris docet eſſe viris, nec fortibus hoſtem.
Non ea vis reliquæ, nec tanta ſcientia turmæ,
Vocibus hortantem vanis, ſurdóſque precantem
Deſeruêre ducem trepidi, totóſque per agros
Præcipitem ſparsêre fugam: diſcrimine tanto
Quis te nunc juvenis fruſtrà fortiſſime, quis te
Implicitum nodis, ſæváque indagine ſortis
Incluſum Deus eripiet? Siquidem omnia poſſit,
Hoc poterit Deus, & faciet, nec tanta negabit
(Præmia martyrii) ſancto miracula patri:
Non illi æthereâ præpollens Carolus aulâ
Carolidæ imbelli commendat voce ſalutem.

Nunc vobis, ſociæ, cur hæc ſecreta referre
Annorum jubeat venientum, & pandere ſacros
Tempora theſauros inter latitantia cœli,
His impreſſa tamen dudum & ſignata figuris.
(Quæ nec ſomnus adhuc, nec dia inſania vatum
Nec pecudum fibræ, volucrum nec penna, nec aſtra

Monſtravêre homini) tacitis attendite ramis.
Limite in extremo quà dives ſpectat ad ortum
Sallopia, aſſurgit lucus cognomine Bellus;
Nunc locus obſcurus, chartíſque incognitus ipſis,
Séque fruens; ſed mox toto celebratior orbe
Nulla erit, aut famæ radiis illuſtrior umbra.
Stat propè ſacra olim, fœlicis & ominis ædes
Albarum titulo dominarum; hæc unius horæ
Perfugium regi, panémque (ô munera magna!)
Prima dabit laſſo, primúmque albeſcere pulli
Hic color incipiet fati, ſed non niſi poſtquam
Exuerit regem; hic flentes dimittit amicos
Illorum flens ipſe vicem & diſcrimina, ſiccus
Immotúſque ſuis, hic ornamenta prioris
Aurea deponit vitæ, nec tænia cruris
Cærulea, aut equitis ſervatur imago Georgî
Bellatrix, jam ſacrum equitem ſuperante dracone:
Longa comæ nigræ & ſpecioſa volumina cultro
Sciſſa cadunt, capitíque parum eſt cecidiſſe coronam.
Induitúrque artus pannoſâ & paupere veſte,
Nec perſonatus tantùm eſt hoc tempore pauper.
Heu nimiùm iſtius legi rex maximus ædis
Subjicitur veteri; pompam cultúmq; relinquit
Mundanum, abſcindit crines, aſſumit egeni
Squallentem miſerúmque habitum, valedicit amicis,
Fit monachus; mox & tectum fortuna negabit;
Fiet eremita; in ſylvis ſe condet opacis
Solus, egens, vagus; hoc etiam fortuna negabit;
Eripiet tandem terram crudeliter ipſam,
Vix profugo ſedem dabit arbor in aere tutam.
Tum vos, ô, lucum (ne fruſtrà hæc dicta putetis)
Ad bellum properate omnes; intrate ſilentes
Truncum quæq; ſuum; totâ ſine numine ſylvâ
Stet nullum genus arboreum, ſimul ipſáque præſens

Fœlicem ingrediar, nemoris quæ maxima, quercum.
Hîc agite excubias noctémque diémque fideles,
Proſpicite in totos erecto vertice campos,
Vicináſque vias, miles fortè impius iſtuc
Ne veniat venatum homines, rapiátque profanus
Depoſitum cœli ſacrum, quod numina noſtræ
Committunt fidei, & tutum integrúmque repoſcent.
Multa virum, atque oculis impervia protegat umbra;
Hîc igitur juſſæ regem expectate, ſorores,
Jámque aderit, jam nunc horæ fatalis ad aures
Pervenit ſonus; intereà quis ruſticus iſte eſt?
Vel quid humi recubat, noſtráque ſub arbore ſolus?
Num latro aut ſpeculator adeſt? Nam quis niſi talis
Sub Jove tam ſævo ventum perpeſſus & imbrem
Duraret? vultum, precor, habitúmque notemus,
Et quid agat; ſordent crines & ſcortea veſtis;
Mœſtitiæ multa in vultu, ſed plura laboris
Immodici videor veſtigia inuſta videre,
Credo equidem & facies aliquâ fuligine tincta eſt.
Sed tamen hæc inter (vos acrem intendite viſum)
Sacrum neſcio quid, non enarrabile quiddam
Luminis arcani ſcintillat, jamque tuenti
Clarius aſſurgit; num me mea lumina divam
Fallunt fatidicam? Niſi fallunt, ruſticus iſte,
Ruſticus iſte miſer (proh cœlum & numina!) rex eſt
Jam certè rex eſt; divina apparet imago,
Expugnátque leves tenebras & nubila vana.
Salve magna deûm —— ſed quis venit importunus?
Dii regem ſervate, aliquis venit; O bene factum!
Reſpiciunt humana Dei, nec proditor iſte,
Sed fidus fortíſque vir eſt; Carleſius iſte eſt
Naufragio in noſtras umbras ejectus eodem:
O fœlix, ô Cromvello fœlicior ipſo
Quem mala ſors tanto victum dignatur honore!

Ille refert agros compleri milite totos,
Pérque domos omnes, pérque omnes quærere ſylvas
Addictum precio ſacrum caput, & propè adeſſe,
Jam propè adeſſe hoſtes; quid agant? diſcrimine ab ipſo
Conſilium rapidum ſed non ſine numine ſumunt.
Conſcendunt noſtram, nemoris quæ maxima, Quercum,
Ipſa ego ſcandenti ramos inclino volentes
Et ſolium regi compono molliter aptum,
Lautáque contexo denſæ conopea frondis;
Et caput auguſtum ſuprà jubeo ipſa repente
Gemmiferum (fœlix omen) prorumpere viſcum.
Hic nos incolumem fortis ſub tegmine noſtro
Rite ſalutemus ſubmiſſo vertice regem,
Tota illum tacitè ſylva & reverenter adoret.
  Salve magna deûm cura, & nunc, maxime regum;
Nec te plorantem, nec te rationis egentem
Horrida tantorum circumſtat turba malorum,
Ille potens verè eſt, potuit qui tempore tali
Nec timuiſſe necem, nec deſperâſſe ſalutem.
Hoc opus eſt animi ſummum regalis; ademit
Si regnum fortuna tibi, juſtiſſimus ultor
Fortunæ tu regnum adimis, victúſque triumphas
Par ſuperi tantum gaudent committere, ſed te
Donabunt rude; nec longè pulcherrimus ille
Annus abeſt; procedet, Io, procedet Olympo
Pacatum irradians aſtris fœlicibus orbem.
Stelláque lucentem ducit fortiſſima pompam
Quæ tibi ter denis annorum curſibus antè
Natalem candore ſacro ſignaverat horam.
Auſa die medio ſuſtollere lampada noctis,
Auſa die medio toti ſe opponere Phœbo,
Atque novum inſolito portendere lumine lumen.
Nunc iterùm cœlos, nunc prodigialiter ornans
Surge die medio, bona ſtella, renaſcitur, ecce,

Carolus ille tuus! Nunc demùm eſt editus ille
Vitalem in vitam, jucundáſque ætheris auras.
Ecce laborantem manus ut fortiſſima Monchi
Educit placidè in lucem, nexúſque reſolvit
Obſtetríxque tibi eſt! Generoſe renaſcere princeps,
Maîus adeſt pulchro fatis tibi debitus ore,
Natalíſque tuus; generoſe renaſcere princeps.
O lætum nitidúmque diem! Pacíſque triumphum
Victricis! Cùm tu, fortunatiſſime regum
Magnorum medius fratrum, & ſplendente catervâ
Stipatus procerum, Londinum invectus ovanti
Aureus ibis equo! Mundum coiiſſe putares
Viſendi ſtudio; foliorum turba virentûm
Non eſt in ſylvâ magìs innumerabilis iſtâ.
Omnibus una venit primò, mox omnibus una
Vivat Io, vox eſt; plauſúmque ſonoráque tanti
Gaudia crediderim populi trans æquora ferri
Turbine ventoſo, & gentes terrere remotas.
Inſanire juvat; permittite Stoica turba,
Finiat ut brevis hæc, hilaríſque inſania tandem
Viginti annorum miſeros, triſtéſque furores,
Nec patitur tali noctem ſuccedere luci;
Tota ſimul feſtis exardens inſula flammis,
Inſula tota ardet, lucent maria omnia circúm.
Quid referam ludos vulgi, cantúſque dapéſque
Et riſum & fletum? nam dulces fundit & albas
Lætitia infrænis lacrymas; quid vina per omnes
Currere aquæductus? Nimirum flumina & ipſa
Fundere deberent (ætas venit aurea) vinum.
Aurati veniunt menſes, & lucidus ordo
Sæclorum; pax, ecce, poli de parte ſerenâ,
Nubila diſcutiens, pax longa revertitur exul,
Albionémque albis plaudens amplectitur alis.
Nec redit incomitata, pudor redit & bona fama;

Copiáque, & cultum pietas induta decentem,
Atque Aſtræa diu terras exoſa Britannas,
Ingeniúmque, artéſque, & formoſiſſima rerum
Libertas, ſub rege viget quæ maxima juſto.
Cúmque his, non minus ipſa bonum, tu regia Mater
Poſt longum exilium,in patria (quis credat ?) acerbum,
Magna Maria redis, tibi dilexiſſe maritum
Crimen erat, partémque piam ſubiiſſe laborum ;
Nunc vindictam illi Deus, & tibi præmia ſolvit.
Salve fœminei decus, ô, ſexúſque virilis
Regina opprobrium! Quam ſorte in utraque decenter
Lætámque, triſtémque, ſuiq; in utraq; potentem
Cernimus, invidiámque deis de conjuge ſolo
Conflantem lacrymis, rota quam circumſonat orbis
Immotam, & centro fixam virtutis in ipſo.
Protinùs adjicies animum, juſtiſſime princeps,
Ad verum regnantis opus; tot vulnera belli
Et certâ, & leni componere hiantia dextrâ,
Paulatímque cicatrices abolere vel ipſas.
Reddere vim legi, majeſtatémque priorem,
Tergere corruptos ſcabrâ rubigine mores.
Antiquam revocare fidem, & vetus illud honeſtum
Nominis Angliaci; talis cura occupat horti
Squallentis reducem dominum; ſenta omnia viſu
Horridáque offendit; ſed luxuriantia cautâ
Falce premit, dejecta levat, religátque ſoluta,
Multa ſerit, multa extirpat, novat omnia cultu;
Immenſum ſed dulce opus eſt, omnémque coloni
Paulatim recreat creſcente decore laborem.
Nempe tui, Rex magne, horti ſunt oppida & urbes,
His culturam adhibes formoſam, atque ordine bello
Singula diſponis,ſed & hæc quoq; reſpicis inter
Nonnullis ſylvas oculis; ſuccurris earum
Acciſis inopum rebus, populatáque regna

Arboreæ gentis ſuffectâ pube novellâ
Integras augéſque, futurum extendis in ævum
Imperium ſylveſtre, tuíſque beata jacebit
(Optime Protector) pronepotum turba ſub umbris.
Hi tibi debebunt æſtiváque frigora læti
Brumaléſque focos; debebunt fixa domorum
Tecta, domóſque vagas, nemoroſa palatia ponti.
Forſan abhinc annos tercentum aut mille futuræ
Fundamenta jacis jam nunc & claſſis & urbis,
Ingentéſque metes præſens hic ipſe triumphos,
Ingentéſque ſeres à poſteritate metendos.
Ipſe viam primus findens quâ gloria clivo
Prærupto conſurgit ad altæ lucida famæ
Templa tuos duces, exemptos nocte, Britannos.
Ipſe dabis ponto morémque ac jura frementi,
Ipſe indignantem claudes, humilémque recludes,
Tu dominus mundi & Neptunus habeberis udi,
Et tibi erunt tria regna tridens.
Quis furor, ô Batavi, velle extorquere Britannis
Quod natura dedit, Sceptrum Maris? Illa coronat
Fluctibus, atque alias terras ex parte ſalutans
Dilectam Albionem complectitur Amphitrite.
Vix inſultantem oceanum gravitérque prementem
Obſidione urbes ac mœnia veſtra perenni
Aggeribus factis tumulíſque arcere valetis;
Et tamen audetis (ſpes ambitionis inepta!)
Imperium pelagi vobis promittere totum,
Oceaníque undis imponere regna paludum.
Noc hoc Carolidum patietur vivida virtus,
Sed nec ego hoc patiar Britonum invictiſſima Quercus.
Ecce minax Batavûm vacuo volat æquore Claſſis
Atque abſente canit tanquam victo hoſte triumphum:
Ille diu haud aberit, nec tu lætabere longùm
Belga ferox, ſeris natalia non ſine votis

Littora reſpicies; primi rumoris ad auram
Prodigus ille animæ & laudis ſolius avarus
Impatiénſque redit ductor Jacobus in altum,
Quo tu more fugam præceps poſt bella capeſces.
Jámque procul Batavûm conſpectâ claſſe Britanni
Clamorem ingentem tollunt, qualem edere mos eſt
Poſt longam extremis reduces trieterida Sinis,
Cùm patriæ rupes & candida ſaxa ſalutant.
Primam aciem ducit ventóque Deóq; favente
Et virtute diu celebri terráque maríque,
Cornuáque obtundit Batavæ navalia Lunæ
Rupertus, flammante viam ſibi limite ſcindens.
Protinùs obvertit medium trepidantibus agmen
Carolide in ſummâ nudo ſtans arduus enſe
Jacobus, ductórque ducem in certamina quærit;
Nec ſævum Opdamus detrectat fortis honorem,
Regiáque hinc, illinc prætoria puppis utrique
Non ſegnes horrenda parant ſpectacula claſſi;
Quonam Opdame ruis? Non hæc temeraria virtus
Grata Deo; non eſt: tantóne ſub hoſte perire
Ambitio eſt? tantæne placet tibi gloria mortis?
Tu dextrâ majore cades; Deus ipſe ruentem
In ſcelus hoc feriet; tam digno vindice nodo
Intererit Deus ipſe, ſui defenſor ubique
Carolidæ præſens, & rupti fœderis ultor.
Ingens illa ratis, centum ærea fulmina portans
Sexcentóſque vehens, intacta hoſtilibus armis,
Diſſilit immani in nubes immiſſa fragore
Fumóſq; flammáſq; vomens, ſemuſtáq; ſparſæ
Fragmina compagis, laceratáq; membra virorum;
Seu Deus in miſeros non fictum fulmen adegit
(Credibile eſt, & pax toties violata fidéſque
Et ſcelus Amboynæ meruêre piacula tanta)
Seu pyrius pulvis fortuito accenſus ab igne

Erupit violens. " Directus numine caſus
Ipſe Dei telum eſt. Natat igneum in æquore vaſto
Naufragium latè, miſeranda ruina vel hoſti
Terribiliſque pio; ſed adhuc miſereſcere multùm
Non vocat; horrendo jam cuncta utrimque tumultu
Miſcentur confuſa, legítque carina carinam.
Et nihil Opdami ſacrâ conterrita clade
Victorem aggreditur Jacobum Aurantia puppis;
Audax ante alias & fulmine digna ſecundo,
Ni virtus illam ſibi poſceret Anglica vindex:
Ignibus humanis ſtridentem devorat æquor,
Exurit tres fama rates, cognomine divâ
Non memoranda parùm, tres & Delphinus adortus
Sulphureo nimbo flammiſq; furentibus haurit;
Urbem ardere putes noctis per tempora captam,
Tot diverſa ſimul findunt incendia paſſim
Nubila fumorum bombardarúmque tenebras.
Undarum in regno quis tanta licere putaret
Ignibus? & certè merito latet unda pudore.
Illam operit ſtrages diſperſæ vaſta ruinæ
Antennæ, malíque, foríque, avulſáque roſtra,
Et tabulæ, funéſque & vela, & apluſtria, & arma,
Et temerè jactata cadavera mille virorum
Seminecéſque viri, & ſiquà patet area ponti;
Purpurei apparent tractus & cærula celant.
Longa mora eſt, merſáſque rates, captáſque referre
Et quæ multa dabit varii diſcrimina fati
Una dies; monſtrata modis ſollertia multis,
Ingeniúmque & pœnè Poetica copia caſus.
Queis ſervare aliquos & multos perdere gaudet,
Queis ſævit parcítque modis: dant nobile mundo
Exemplum (exſuperant vulgi numerúmque fidémque
Funera) tres meritis juvenes & ſanguine clari,
Momentóque uno, plumbíque volatilis uno

Dilacerati ictu; tres unum pœne cadaver.
Tergeminíque eâdem fratres in morte jacentes.
Quis non, O fera Sors! quis non, O barbara! dicet?
Illa benigna tamen ſimul eſt; nam proximus illis
(Horreſco referens & tam vicina periclo
Gaudia me turbant) en Ductor Regius ipſe
Fulguris afflatus pyrii ſtridentibus auris,
Sanguine reſperſus morientum, vulnere nullo
Libatur nullóque metu; premit acrior hoſtem,
Ardeſcens irâque novâ ingentíque dolore.
Nec ſuperaccenſam juſtis jam ſuſtinet ultrà
Virtutem Angliacam furiis, quanquam inclyta virtus
Belgica,tot damnis infracta atq; impare causâ
Diffugiunt ſævi palantes æquore toto
Relliquiæ belli laceræ; tandem oſtia victis
Mœſta aperit,noſtróſque videns poſt terga ruentes
Attonitus tremit, & ſubmittit cornua Rhenus.
Sic cecinit ſacro Dryas irritata furore,
Multáque venturæ ſiluit miracula laudis,
Sed poſt me genitis dii tanta trophæa reſervant,
Et celebranda dabunt melioribus illa poetis.

ABR. COULEII

MISCELLANEORUM

Liber Unus.

DAVIDEIDOS
SACRI POEMATIS
Operis Imperfecti,

Liber Unus.

Bella cano, fatíque vices, Regémque potentem
Mutato qui ſceptra pedo Solymæia geſſit
Rex olim & vates; duo maxima munera cœli;
Multa priùs tulit immotâ diſcrimina mente
Et Sauli & Satanæ furiis imbellibus actus.
Multa quoque & regno; tam longâ exercuit irâ
Victorem fortuna ſuum; nec pulſa quievit.
Aſt illam virtus tandem indefeſſa domavit
Et populos latè fudit, gentéſque rebelles
Nequicquam numeris & magno milite ſævas;
Hi bello, hic ipſo bellorum numine fretus!
At tu, Jeſſæi qui ſanguinis author & hæres,
Bethlemiæ intactâ quondam de virgine natus,

Qui ligno, clavis, haſtâ, omnipotentibus armis,
Ipſam (ſic viſum eſt) potuiſti occidere mortem,
Ingentes referens per tartara victa triumphos,
Dum tremuit princeps Erebi metuítque videre
Æternùm amiſſos divinæ lucis honores :
Qui nunc ipſe ſedes placidi leve pondus Olympi,
Ad dextram patris, & gaudentia ſydera calcas,
Frontem ibi (quam cinxit merito ſuffuſa rubore
Spina ferox, carus de quâ cruor undique fluxit,
Ut pretioſa humilem decoraret gemma coronam)
Frontem illam innocuæ redimitus ſidere flammæ :
Tu, precor ô, ſanctum dimitte in corda furorem,
Da mihi Jeſſiden Jeſſidæ carmine magno
Et cantu celebrare pari ; tua flamma miniſtra,
Iſacidûm longis ductrix erroribus olim,
Dirigat audaces ignoto in limite greſſus,
Producátque ſacræ non trita per avia famæ.
En ſanctos manibus puris ut ſumeret ignes
Veſtalem ſe Muſa facit ; benè libera curis
Libera deliciíſque jocíſque & amore profano
Conſecrat, ecce, tibi reliquos mea Magdalis annos :
Ecce opus hoc ſolidis numerorum immane columnis
Templum ingens ſtatuo,varium & multâ arte politum.
Ingredere, ô numen, quò te plaudentibus alis
Muſa vocat, ſanctos Cheruborum imitata receſſus.
Si facias, cedent illi Solomonia templa,
Regis Idumæi cedent ſat tempore longo
Quæ finxêre ſibi coluêre idola Camœnæ,
Sed tu me, verbum æternum, tu voce vocâſti,
Et novus inſolito percuſſus lumine Paulus,
Prodeo Muſarum immenſos convertere mundos,
Et cœlum ſeris ignotum aperire poetis.
Ut juvat, ô, purgare ſuis ſacra flumina monſtris !
Ut vili purgare algâ, cænóque profundo,

Et

Et liquidi ingenuos fontes inducere veri!
Jam pœnè obductum eſt Saulo ſub pectore vulnus;
Integra Jeſſidæ per tot certamina virtus
Laſſatam magnis frangit ſucceſſibus iram.
Aſſuetis ſuperare timet concurrere fatis,
Et famam tantæ ſine viribus invidet illi
Invidiæ; vidit preſſam ſub pondere palmam,
Et jam pœnè ſuæ redeuntem in viſcera terræ
Mox lætum cœlo caput oſtentare propinquo
Ipſo onere elatam, & ſua brachia ferre ſub auras.
Vidit pacatis Jordanem currere lymphis,
Dum fovet amplexu ripas, atque oſcula libat.
At ſiquis motos poſito premit objice fluctus
Et notum præcludit iter, mox colligit iras
Ore tumens rapido, & contorquet vortice ſilvas,
Tum ſonitu ingenti vocat ad nova prælia fluctus,
Longus ponè ruit furioſæ exercitus undæ.
Cum pecore ac natis montem petit inſcius, amans
Paſtor, & attonito decreſcunt arva colono.
Hoc metuens Saulus premit alto corde dolorem,
Et vultum induitur placidum, ſimilémque Davidi;
Dat dextram, teſtémq; Deum, amplexúſque paternos;
Nec violaturum ſe ſenſit pignora tanta;
Nequicquam; nam quid potuit, neſcivit & ipſe,
Ac dominos intùs geſtavit victus acerbos.
Excipiunt plauſu Abramidæ nova fœdera læti,
Tanta in Jeſſiden pietas indigna ferentem
Multa diu, ſævi reverentia tanta tyranni.
Exultant homines, exultant agmina cœli
Sidera, ſidereæque animæ; dulciſſima pacis
Nomina Jeſſidæque illis; at turba barathri
Neutrum amat; infernos concordia noſtra tumultus
Progenerat, magnóſque quies humana labores.

Subter

Subter ubi in matris ſecreta cubilia terræ
Deſcendit ſolis virtus fœcunda mariti,
Fataliſque auri videt incunabula flava.
(Auri quod ſuperis ſimul ac caput extulit oris,
Perſtringit mundum, nec vi, nec luce minori)
Subter ubi implumis nido jacet aura profundo,
Et tener innocuo vagit cum murmure ventus.
Subter ubi æternâ longè ſub mole repôſti
Theſauri ingentes magnarum arcentur aquarum,
(Oceanus maris ipſius, quo fluminis inſtar
Fertur, & omnigenas inter confunditur undas)
Nulla ubi ſopitos fluctus exuſcitat aura,
Nec dominæ irritat placidos vis improba Lunæ.
Eſt locus immenſum in ſpacium, immenſúmq; profundũ
Porrectus, quem nox, genuinúſque obruit horror.
Illum indefeſſum nullo objice meta coercet,
Nec loca ſe minùs extendunt quàm tempora pœnæ.
Non illum recreat dulcis tenuiſſima cœli
Rima, nec Eois ſcintilla excuſſa quadrigis
Perſtringit, ſolidáſve valet terebrare tenebras.
Non hîc gemmatis ſtillantia ſidera guttis
Impugnant ſævæ jus inviolabile noctis,
Lucifer hoc latè tenet illætabile regnum
Inter vincla minax; inter tormenta ſuperbus,
Ipſo, quem patitur, crudelior igne tyrannus.
Dux quondam ætheræ præfulgentiſſimus aulæ,
Qualis ubi in curru procedens Heſperus aureo
Militiam æternam ſtellarúmque agmina ducit.
Fulmine ſed cecidit correptus, fulminis inſtar
Ipſe ruens, nec enim gemitum dedit ore minorem,
Ut primum ſenſit medios abſorptus in ignes.
At comites circum, conjuratæque catervæ
(Ingens turba) cadunt. Aer crepat undique adustus,
Et denſâ vi flammarum prætexitur æther.

Ex illo æternæ ſolamina triſtia pœnæ,
Æternæ ſocios mortales reddere pœnæ.
Torti & cārnifices! Hominem tentamine primo
In ſe armant ipſum; magna & cœlo æqua voluptas!
Quos cauta & fœlix virtus ſi evaſerit hamos,
Victricem bello tandem aggrediuntur aperto,
Et malè tentatis ſuccedunt arma venenis.
Hâc vi Jeſſiden (neque enim corrumpere ſperat)
Oppugnat furvus barathri noctíſque tyrannus,
Exacuítque animos Sauli invidiámque potentem,
Viderat egregio generoſam in corpore formam,
Virgineóque maritatam cum flore virilem
Majeſtatem oris; miracula viderat alti
Nobiliora animi, vaſtámque in pectore mentem;
Viderat auguſtâ perfuſam aſpergine frontem,
Divinæque novos ſpirantem lucis honores.
Condiderátque alto ſub corde oracula ſacra
Imperium Judæ quæ conceſsêre perenne,
Venturúſque Shilo ſtimulos ſubjecerat acres,
Et nimiùm vigiles Erebi ſufflaverat ignes.
Scit miſer incaſſum tantis ſe opponere rebus,
Nec validam fati perrumpere poſſe catenam,
Vincula ſed morſu tentat, dentéſque fatigat,
Et vinci certus gaudet tamen eſſe rebellis.
Sed jam converſa in melius violentia Sauli,
Conſiliúmque dolóſque & ſpes turbavit inanes.
Nam multùm Saulo, quem longo noverat uſu
Fidit, & erubuit falli fraudum ipſe magiſter.
Quid faciat? quo ſe rerum hoc in cardine verſet?
Ferrati frendet ter concuſſo ordine dentis,
Ter quatit iratæ rugoſa volumina frontis,
Ter fremit horrendum exululans, oculóque cruento
Commixtum ardenti jaculatur ſanguine lumen.
Ferrea lux terret noctem, manéſque peruſtos

Ignotus trepidos habet & crudelior ignis.
Et jam vociferans; Nihil ergò poſſumus? inquit,
Me, me ipſum infœlix puer, & mea regna triumpho
Ducet ovans? dum vos (pudet oh!) torpetis inertes.
Innocui ludunt & adhuc per colla Ceraſtæ?
Nil furiis dignum & populo memorabile noſtro
Quod timeat Deus, & quod vel ſtupeam ipſe, paratis?
Quæ nova formido, aut pejor formidine virtus
Corda gelat? quondam (memini) fortiſſima corda?
Perdidi ob hoc cœlum?
Pectora tum longæ percellit verbere caudæ,
Iratus tantæ quod non ſuffecerit iræ.
Deinde ſedet, vultúque horrendùm cætera profert.
Stant Furiæ juxtà, & ſe lumine circumſpectant,
Dum latè loca vaſta ſilent, ſævâque quiete
Triſtis nativi duplicata horroris imago eſt.
Ipſi flammantes inſano ſulphure rivi
Jam tacitis ſerpunt per littora conſcia lymphis,
Vincula nulla ſonant, non angues ſibila mittunt,
Non audent inter tormenta gemiſcere ſontes.
  Tandem prorepit diræ fœdiſſima turbæ
Invidia; impexis crinem ſerpentibus atrum
It criſpata; cutis multùm laxata pependit,
Oſsáque liquit iners, oſſa aſpera longo luctu.
Dipſas (monſtrum atrox) latitat ſub pectore anhelo,
Nocte diéque bibens nigrum inſaturata cruorem,
Et ne tam crebro fontem conſumeret hauſtu
Nocte diéque ſuo compenſat damna veneno.
Sanguine deformatam hominum, tabóque fluentem
Pallam humeris gerit, & dextrâ rotat alta flagellum.
Immanem lævâ crateræ ſuſtinet orbem
Spumantem felle atque abſinthia tetra vomentem
Quo bibit aſſiduè, & ſeſe ebria facta flagellat.
Hoc jam torva modo, ſe pro medio agmine ſiſtit

Invidia; ô barathro furiarum maxima toto
Invidia! ô nunquam, niſi cùm ſe punit, amanda!
  Summe Pater, clamat, Stygii barathri, & mihi numen,
Se puer imbellis noſtros meruiſſe timores
Jactabit, magnóque Erebum miſcere tumultu
His colubris, méque & te, noſtro principe, ſalvis?
Te minitante tremet perterrita fabrica mundi,
Et legum errabit natura oblita ſuarum,
Te minitante dabunt rapidæ reſponſa procellæ
Et timidum horrendo reſonabit fulmine cœlum.
Tunc & inauratos temerè ſol contrahet ignes,
Exiliétque, diémque abducet limite noto.
Fœdera dirumpet pontus, ſupera ardua tangens,
Vicináſque undas flammarum elementa paveſcent,
Ipſe polus fixam ſedem & loca juſſa relinquet
Sphærarúmque hilarum ceſſabit lubricus orbis,
Diffugiunt nitidi hùc illùc picta agmina cœli,
Ipſe etiam Deus illorum.
Namque olim timuit certè cùm ſumpſimus arma,
Nobilia arma, & quæ meruerunt victa triumphum!
O laudanda dies! ô ingens gloria noſtri!
O iterum talem liceat mihi cernere lucem,
Ipſe licèt vincat, licèt in nova tartara trudat
Et pejora iſtis, poſſint ſi talia fingi.
His par concurret paſtor rudis & puer armis?
Quid poſſunt tortæ ſtridentia verbera fundæ?
Quem torvus longâque fame ſtimulatus & irâ
Non domuit leo, non infandus membra Goliah,
Hunc mea vox perdet ſola, & ſub tartara mittet
Multa priùs paſſum, & nequicquam numine fiſum.
Quod ſi Jeſſiden tantâ pietate foveret
(Sed ſatìs eſt longo notus mihi tempore) Saulus,
Quanto nos odio premimus, quantóque furore
Ante bìs exactos ſuperis ex ordine ſoles,

Corde

Corde novum toto longè excutiemus amorem,
Ipſa, &, vos cari, fidiſſima turba, colubri.
Me ſuadente nefas, fraterno ſanguine fecit
Cainus, & ætatum dedit omina læta ſequentum.
Vidi toto ingens connixum corpore ſaxum
Jactantem, fratris mortem, & monumenta ſepulti.
Quis potuit riſus (equidem riſi ipſa) tenere
Cùm ſua ſic primus nutriret rura colonus?
Poſt eadem à tergo ſpirans furiale venenum,
Diviſum pepuli ad marmor Pharaona ſuperbum,
Currúſque, clypeóſque virum, ardentéſque caballos,
Me gelidam mortem ſuadente & frigida fata,
Hauſerunt avidi peſtis, mentem ipſa manúmque
Dathano armavi, cùm tela rebellia ſumpſit,
Cùm magicum (cujus nomen deteſtor & ipſum)
Deſeruit pulchrâ pro libertate tyrannum.
Huc (vidiſtis enim) cava per penetralia longè
Deſiluit, vaſto terrarum exhauſtus hiatu,
Próque rogo noſtros deſcendit vivus in ignes.
Me ſuadente, moras quid ceſſo abrumpere inanes?
Quid nova non agito, dum geſta antiqua recordor?
Jam tibi, Jeſſides (viden'?) hic tibi ſibilat anguis!
Nil tua te pietas, nil te, puer, ipſe juvabit
Cui fruſtrà inſervis, Deus; ô, ſi, te juvet, orbis
Latè omnis longâ compôſtus pace ſeneſcat,
Nec mores, vel fata hominum naſcantur iniqua.
Ipſa autem his meritò dilectis exul ab oris
Contempta evadam in terris miſerandáque virtus.

Dixerat,at ſimul ora premunt,& lumina verſant,
Mox fremitus currunt obſcuráque murmura circum,
Gaudentúmque & mirantûm; nihil illa movetur,
Sed fremit, & tantas ſibi laudes invidet ipſi.
Exilit ardenti ſolio rex ditis acerbi
Amplexúſque petit; ſubito cùm mota furore

Ter

Ter ſubmiſſa genu rapidâ fugit ocyor aurâ.
Murmura dant furiæ, dant ſibila læta colubri.
Nox erat, humanos & vaſta ſilentia ſenſus
Spargebántque brevi Lethe, plumbóque ligabant.
Ipſum etiam regni molem ſub corde ferentem
Jactantémque graves curas ſopor altus habebat
Ciſſiden, ſopor invidiam ſed nullus habebat.
Illa per Iſacidûm magnas it ſævior urbes,
Utque videt ſtructas ingenti marmore turres,
Atque ebur, & fulvi diſcrimina clara metalli,
Pergite jam clamat, propriis tumulata ruinis
Hæc ego tecta dabo, & ſolâ lucentia flammâ.
Subſtitit in curſu medio, ac fræna remiſit
Pallida Luna, novis ſudavit floridus Hermon
Roribus, ipſe Sion trepidavit vertice toto.
Jordanes latebram in ripâ quæſivit utrâque
Territus, & multâ tandem caput abdidit algâ.
Ecce domum ingreditur Sauli, quæ tota tremiſcit,
Ipſáque fundamenta tremunt, tremit excita tellus;
Hic veneranda ſenis ſeſe convertit in ora
Benjamini, oculóſque graves, vultúmque ſeverum,
Brachiáque, & latos humeros, & fortia membra
Aſſimilat, pendétque ingens pro pectore barba;
Qualis ubi ſteterat ſuper atria celſa palatî,
(Egregium ſculptoris opus) de marmore factus
Ad portam magni lætus vigilare nepotis:
Hâc adſtans Saulo notæ ſub imagine formæ,
Formæ verba ſacræ non reſpondentia fundit.
Surge,age,rex brevis Abramidum;ſic nempe ſepultus
Omen alis fati? Somnus tibi ferreus inſtat
Atque æterna quies; ſi regem ritè vocavi,
Si nondum tua ſceptra gerit paſtorculus ille. (Saulum.
Nondum? unquámne geret? vigila, & totum indue
Nec tu magne Deus juſti ſiqua eſt tibi cura,

(Quod dubito, meliúſque irent mortalia vellem)
Dedecus hoc Saulo, atque mihi patiaris inuſtum,
Abramidíſque tuis, ſacræque in ſœcula genti.
O Cananœa fames! quid non me abſumpſeris ante
Quam femur in genus exhauſiſſem fertile tantum?
Heu genus infœlix nulláque in ſorte beatum,
Donatum magno in pœnam atque opprobria ſceptro!
Coctile quid fugiſtis opus, Memphitica juſſa,
Invito Pharaone truci, auſpiciíſque ſiniſtris?
Quid magicæ (infandum) virgæ mare paruit ipſum,
Denſatúmque vias nova per divortia duxit?
Quin, ſi me auditis, rubri per marmora ponti,
Per nemorum errores, immaníſque invia ſilvæ,
Argillam Ægypti, lateréſque requirite veſtros.
Dedecus hoc quanto minus eſt paſtore tyranno?
Túne potes domino contentus vivere ſervo?
Concedent tua ſceptra lyræ? jam ſceptra ſuperſunt
Sola tibi, tituliſque & regni nomen inane.
Illum aliæ magnâ laudant formidine gentes,
Illum omnis Judæa colit, meminiſtin' ovantem
(Si quicquam in te, Saüle, viri eſt, meminiſſe neceſſe eſt)
Cum cantu rediiſſe domum, feſtíſque choreis?
Mille viros gladio Saulus confoderit; eſto;
Quis dederit letho decies totidem, arduus audax,
Pluſquam agmen puer? & vivit tamen ille, tuíſque
Perfruitur damnis; illi tua regia ſervit;
Quam non illa diù tua? jam diadema capeſſit,
Conſcendítque tuos thalamos, Saulíque potentis
Jeſſidæ dabit hæredem (prô dedecus!) uxor.
Hoc ſtruit, hoc ſperat Samuel; talem tibi peſtem
Molitur, cùm dicta Dei crudelia ſpargit
Per populos paſſim, cum vana oracula mendax
Quæque optat, fingit; Deus eſt, Deus illa minatus?
Sic te tractâſſet rex divûm hominúmque Baalus?

Aut

Aut tam averſa ſuis Aſtarte magna fuiſſet ?
Quid queritur? ſacram te vi rapuiſſe coronam ?
At magnæ proceſſerunt juſto ordine ſortes;
Neve aliter potuit (quid enim taceam?) ipſe jubere;
Non unquam plus te ſortíve Deóve fatebor
Quàm meritis debere tuis. Quid tempore ab illo
Ipſe Deus, populúſque Dei tibi debeat, ulli
Haud reor obſcurum; tantâ tu laude coronam
(O mi chare nepos, ô magnæ maxime gentis)
Divinum tanto cumulâſti munere munus,
Nequicquam; nam quæ tantis data præmia factis?
Te puer, & vates furioſus & omnia vorſant,
Contra te ſanguis tuus, & natura rebellat,
Ac vanum infidi præfertur nomen amici,
(O furor, ô ſcelus infandum!) ſceptróque patríque!
Cui cauſæ indormis? quæ manes ſuſcitat ipſos;
Fixa ſepulchrorum atque oculorum clauſtra reſignat;
Nec cineres puer ille ſinit dormire ſepultos
Sed negat æternæ jus indubitabile noctis:
Quid facis? aut talem quid non interficis hoſtem
Qui turbat vitámque tuam mortémque tuorum?
Aude, age, nil illo reſtat tibi triſte remoto,
Solus hic objectus (ſeu terræ ignobilis umbra
Auſa laboranti quæ ſolem avertere Lunæ)
Ad te ventura & tibi debita munera cœli
Occupat, ac ſacri radios intercipit ignis,
Defectum poſt hunc ſuperant tibi candida fata,
Formoſíque dies, & vitæ lucidus ordo.
Natales nos, nate, tuos, regaliáque aſtra
Conſcriptámque notis fortunam vidimus aureis.
Nondum, ô, nondúmne ardeſcit tibi pectus honeſto
(Ardeſcit certè) vindictæ ac laudis amore?
Magnum aliquid pariat. Memor eſto tuíque meíque
Jámque vale, feror ad cœlum ſedéſque tuorum,

Et luce, & nutu magni revocatus Abrami.
Dixit, & ora viri flatu percuſſit iniquo;
Intrat lethalis labefactàs aura medullas;
Olli vaneſcit dubii nubecula ſomni,
Hùc illùc fert circum oculos; tremit inde repentè
Dum ſimulacra videt formis volitantia mixtis,
Quæ conſuta malè in vacuo timor aere pingit.
Stant crines, ſudor profundit frigidus artus,
Et toto ingentes decurrunt corpore guttæ
Jam pedibus terram, manibus jam pectora tundens
Incipit; & verum eſt; oravit vera, ſuíque
Iſraelitis adhuc; pietas me ſtulta fefellit,
Me puer, & vates furioſus & omnia vorſant.
Sacrilega, heu, facta eſt patientia noſtra, ſepultos
Heu violat cineres, tumulóſque recludit avitos.
Octingentorum minus eſt mois ipſa profunda
Annorum, quàm quo torpet mea vita veterno.
Indigno, tu ſancte parens, ignoſce nepoti,
Quem propter placidas voluiſti linquere ſedes,
Mortaléſque ægros, miſerúmque reviſere mundum.
Sancte parens, tua juſta libens mandata capeſcam,
Et te vincam odio, & tandem me vivere noſces.
Nec fruſtrà hunc tantum capies,magna umbra,laborem:
Non homines illum nobis, non ſidera cœli,
Non Deus eripiet.
Intereà in placidas, Tu dive relabere ſedes,
Et repete antiquam pacatâ mente quietem
Sub terras, ubi Jeſſiden mox affore triſtem
Lætus, & effuſo pallentem ſanguine cernes.
Poſt lucem hanc noſtros iterùm ſi lædat ocellos,
A te, magne pater, perrumpere diſcat oportet
Naturæ leges, & ferrea clauſtra ſepulchri.
His dictis nutrit flammam ſtimulátque furores.
Jeſſides ſecurus abeſt; illum ſopor udus

Non jam rore levi, ſed plenâ proluit urnâ,
Dormiat, & ſolidum accipiat per membra ſoporem,
Qualem animus caſtus, qualem mens integra donat,
Quis metus eſt vigilante Deo, dormire Davidem?
Palantes nubes ſuprà implicitóſque labores
Ætheris, atque volumen inextricabile cœli,
Gaudia ſphærarum ſuprà & modulamina certa
Supra orbem, qui perpetuo benè pervigil igne
Exiguis ſplendet gemmis, numerúmque requirit,
Eſt locus immenſâ qui exhauſtus luce fatiſcit;
Hîc polus excurrit longè, & ſe ponè relinquit,
Nec proprias laſſus valet ipſe attingere metas.
Igne tumet blando, & tranquillo fulgure vibrat,
Gloria nec tanto in ſpacio immoderata tenetur.
Non hic obſcuri tremebunda crepuſcula ſolis
Nativum jubar inficiunt caſtúmque ſerenum.
Non hîc Luna ſuis veſtitur pallida furtis,
Nec face languenti ſpargit per inane tenebras,
Non hîc præcipiti tempus ſuper orbe rotatur,
Nec vaga partitur repetitis ſæcula gyris
Vertigo; Nihil hîc fuit, & nihil hîc erit unquam.
Sed conſtans, immotúmque æternúmque ſedet Nunc,
Hæc domus, hoc magni ſanctum penetrale tonantis;
Hîc labor anguſti, dulcis labor infiniti,
Occupat atque implet cœlum, ſed limite cœli
Contentus nullo: ſolus ſe continet ipſe.
Quondam immane fuit vacuum; ſint omnia dixit;
Ille ſimul dixit, parent ſimul omnia verbo,
Nam verbum fuit ipſe ſuum. Turgeſcere cœpit
Fœcundum nihil, & plenâ cuncta edidit alvo.
Quis vos, O Deus, aut quis veſtra palatia pandet
Tres une!
Hîc te perfrueris toto, atque has maximus arces
Æternùm colis, intereà non deſeris orbem

Quem feciſti olim noſtrum, ſed pondera vaſta
Exagitas nutu informans molémque ſequacem.
Quod ſi vim tacitam auferres dextrámque potentem
Extemplo turbata fides ac fœdera rerum,
Ipſe die rector fuſis nullo ordine habenis
Retrò ageret currus, & mundi cardo coacti
Cum ſonitu rueret, laxis diſcurrere ſtellis,
Et ſine lege hominum confundere fata liceret.
Ipſa etiam rationis egens Natura pararet
In nihilum properare ſuum; nam ſpiritus aptum
Tornatúmque exercet opus, ſéque addit ubique.
Ni faciat ſubito torperent cuncta, malóque
Tota laborarent ſomno, æternóque veterno.
Omnia nobiſcum (qui nos) Deus efficit, orſis
Non dedignatus ſocium ſe adjungere noſtris.
Stant circum aurati, turma officioſa, miniſtri,
Atque Dei juſſa expectant, gaudéntque juberi.
Hinc domini in vultu immenſo ſine fine bibentes
Immortalem oculis lucem fixo ore tenentur.
Unum ex his nutu vocat ipſe; ſilentia ſervat
Regia cœlorum, & reverenter tota tremiſcit.
  Ergóne tam ſubitò excidimus? (ſic infit ab alto)
Sceptra videt, nec nos ſimul? imperióque potitus
Ignorat per quem ſteterat? credítne procellas
Irrita per pontum rapuiſſe ferocia verba
Injuſtáſque minas? Surdíne effecimus aures?
Falleris, O demens, audivimus omnia, Saule,
Atque emptum optabis magno nil tale locutum.
Quæ mala Jeſſidæ intentas meliora merenti
Cuncta tui in caput unius converſa ferentur.
Diximus: an dictis noſtris gens terra repugnet?
Ah imbelle lutum! non hoc tua lingua referret,
Injuſſa in medio ſubſiſteret icta palato,
Si tibi nota dies fieret, quo tu ipſe jacebis

Gilboacos multo deformans ſanguine campos,
Ipſe miſer, natíque tui, & capita illa ſuperba
Pendebunt templis monumentum infame profanis,
Stultorum jocus, & ludibria ſæva deorum.
Dextera Jeſſidæ immeritò quæ tanta minatur
Juſta aderit vindex, & te, te occiderit ipſum,
Quocum nunc iras atque implacabile bellum
Nequicquam geris, ille tuo lucebit in auro,
Dilectóque nimis cinget diademate frontem,
Et quod tu ſolium feciſti infame piabit.
Ergo age, Jeſſidæ inſani fer dicta tyranni;
Ipſe nihil; ſed enim timeat, properantior ipſam
Arceſſitus eat (nam rex arceſſet) ad aulam
Non ullum metuet, benè ſi nos noverit, hoſtem.
Incolumem (dixi) qui nunc jubeo ire, reducam.
Sic ait, inflectit ſeſe polus ipſe decenter,
Nec non turba poli famulatrix; ocyùs omnes
Interrupta iterum exercent modulamina ſphæræ,
Angelicæque ſimul renovat ſacra orgia turmæ.
At non qui miſſus Jeſſidæ nuncius ibat;
Ille vehens pennis magnum per inane citatis,
Nubila plus ſolito jam candeſcentia tranat,
Quáque volat nivens ſignat veſtigia limes.
Aligerum cœli ſic vulnerat aera fulgur,
Plurima ſic primæ currit ſtrictura diei,
(Sic aut tarda magis) cum vix dum ſole relicto
Ecce ſimul terram ferit, atque reſurgit in altum.
Vix ipſum rapidi tempus miracula motûs
Percipit attonitum, & menſuram non habet ullam
Tam curtam, excelſo ſic præper ab æthere lapſus
Nuncius aſtabat Jeſſidæ, ac talia fatur.
Surge, bone, inſaníque exaudi dicta tyranni
Aſpera, nempe tuo jam manè cruore litabit;
Ipſe nihil ſed enim timeas; properantior ipſam

Arceſſitus eas (nam rex arceſſet) ad aulam.
Tutum (dixit enim) qui te jubet ire, reducet.
Exilit ille toris, & circum lumina verſat
Nequicquam; nox undique & undique funditur aer:
Spéſque metúſque adſunt dubii, vicibúſque recurſant.
Quos vario exagitans convolvit pectore, donec
Albeſcunt primo montana cacumina ſole,
Cum rex Jeſſiden arceſſit ſævus, ut ægram
(Incautum ſpecie ſi fallere poſſet honeſtâ)
Soletur fidibus mentem, curáſque ſoporet.
Dic mihi, Muſa, ſacri quæ tanta potentia verſûs?
(Nam tibi ſcire datum,& verſu memorare potenti,
Cuncta vides, nec te poterit res tanta latere
In regno, regina, tuo) vim diva recluſam
Carminis, & latè penetralia ditia pande,
Theſauróſque, & opes, & inenarrabile ſceptrum.
Quæ ſprevêre homines,tandem ut mirentur améntque,
Divíſque accedat reverentia juſta poetis.
Ut ſacri primùm fœcundo in pectore vatis
Indigeſta operis ſurgunt elementa futuri,
Materies donec paulatim ſumere formas
Incipiat, juſſóque incedant ordine verba,
Ac benè diſpoſitus leni fluat agmine verſus:
Talis erat naturæ olim naſcentis imago,
Sic magnum mundi divino ex ore poema
Prodiit, artificíſque informis maſſa ſupremam
Imploravit opem, longo impatienter amore.
Indociles nondum ſubierunt fœdere partes
Fraterno commune jugum; bellúmque ſine arte
Geſſerunt diſcurrentes nullo ordine motus.
Æterni ratio quos tandem muſica verbi
Diſcrevítque locis, & vincula dulcia victis
Impoſuit; numeróſque pios, facilémque tenorem
Elicuit; medios aer atque unda ſonores

Con-

Concentu referunt muto; levis ignis acutos,
Terra graves; rapido Lunam diverberat ictu,
At lentam Saturni operoſo pollice chordam.
Sic celeres motus cum tardis intertexti,
Tam feſtum recti, curvi, longíque, brevíſque
Exercent ludum, & docto diſcrimine plaudunt,
Ut peccent magnæ veſtigia nulla choreæ.
Hæc eſt quæ menti auditur ſymphonia dulcis,
Ornatu cernendam alio ſeſe exhibet auri,
Dives opum, varióque ſuperba ſcientia cultu,
Hæc habitat vatum libris, hæc carmine in iſto
Harmonia eſt; non cantoris, non illa legentis
Indiget, in charta multùm facunda ſilenti.
Hæc agilis magni percurrit corpora mundi,
Hæc parvi toto ſe miſcet corpore mundi.
Totus homo harmonia eſt; omnes ſymmetria cenſus
Congerit hîc, omnis naturæ archiva tenentur.
Ipſe chorum facit unus,& eſt Deus ipſe choragus,
Hinc in nos nata eſt numerorum ſancta poteſtas,
Nam ſimul ac portas humani corporis intrant
Inveniunt fratréſque ſuos, charóſque ſodales,
Et pariles numeros, & reſpondentia metris
Metra ſuis; jungunt dextras, reddúntque ſalutem.
Nec nos vi victos capiunt, bellóque ſubactos,
Stant cives intùs dilecti à partibus hoſtis.
Et ſeſe dedunt ſine proditione volentes,
Hoc rerum ingenio mirâ medicatus ab arte
Effuſus ſanguis diſtantia vulnera quærit
Ignotum per iter, quámque accipit ipſe ſalutem
Abſenti gaudet gratus tranſmittere fonti.
Haud aliter parili tentis conamine chordis
Fraterno hæc trepidat, cum tangitur altera, motu.
Illa ſuo, hæc ſolo naturæ vivida pulſu.
Sic lyra Jeſſidæ, tam dulci callida furto

Ægra ſubintravit miſeri præcordia regis,
Placavítque æſtus animi, ſævóſque tumultus.

PSALMUS CXIV.

CUM ſacra ſævis Iſacidum manus
Exiret oris, terribilem procul
Audivit, aſpexitque gentem,
Et refluum trepidavit æquor.
Ut qui ſequentes antevolans fugâ
Evaſit hoſtes, ſtat procul arduo
De monte reſpectans, & omnes
Aure ſonos bibit inquietâ.
Erexit undas ſic mare turbidum
Ut ſigna vidit prætereuntia,
Fluctúſque pendentes utrimque
Ut ſcopuli ſteterunt acuti.
Cryſtallini non mœnia lympida
Mundi figurâ plus ſtabili manent
Ex elaborato nitentûm
Marmore conſolidata aquarum.
Non audet amnis ad mare progredi,
Fontem reviſit mentis inops ſuum.
Nato latebroſos receſſus
Fons aperit, gremiúmque victo.
Circùm tremiſcunt culmina montium,
Multúſque collis montibus adſilit,
Ut matris abſcondunt ſub alis
Se teneri trepidántque pulli.
Gaudere viſo fluctivagum mare,
Gaudere flumen nobile, nec fuit
Fugiſſe poſt montes fugaces
Mobilibus pudor ullus undis,

Nobis nocebit nil fuga montium,
Verſi nocebit nil fuga fluminis,
I Flumen, î formidoloſum,
Et pavidi procul ite montes.
Æquare ſummis ima valet Deus.
Diſcent in altum plana tumeſcere,
Valléſque turgeſcent, feréntque
Attonito capita alta cœlo :
Fontémque flumen ſi repetis tuum,
Fontem refundet dura ſilix novum ;
Nec ſaxa ceſſabunt, nec ipſæ
Flumina ſuppeditare rupes.

Sic cecinit ſanctus vates, digitóſque volantes
Innumeris per fila modis trepidantia movit,
Intimáque elicuit medici miracula plectri.
Audivêre ſonum, & victi ceſsêre furores.
At non invidiæ Sauli de pectore ceſſit
Indomitus ſerpens; vocem nihil ille ſalubrem,
Incantatoris nihil irrita carmina curat.
Fingit adhuc morbum, & ſpumas agit ore tyrannus,
Et verum falſo ſcelus excuſare furore
(Heu nimiùm ingratus tantæ oblitúſque ſalutis !)
Sperat, adhuc miſer, & nequicquam mente receptâ.
Jámque inopinatam ſuſtollens fervidus haſtam
(Quam caram ſibi pro ſceptro geſtare ſolebat)
Dentibus infrendens, oculíſque immane minatus,
Pectora Jeſſidæ crudeli deſtinat ictu,
Dulcia dum ſacræ renovat medicamina vocis,
Nil meritus metuénſve mali; volat illa per auras,
Stridens, oppoſitóque dat irrita vulnera muro.
Namque polo lapſus miles cœleſtis ab alto
Detorſítque manu; juſtóque errore fefellit.
O cæcas hominum vires, fruſtráque ſuperbas !
Arma ſui dextram domini mandatáque fallunt,

Ni jubeat Deus infirmúmque impellat acumen.
Vulneris ille tui jam fœliciſſimus error,
Tam benè Gilboacis non deludèris in arvis!
Indè tuam excipiet gentem, & fatalia ſceptra
Jeſſides, manéſque tuos ea fama (ſub imo
Siquid res hominum merſos Acheronte movebunt)
Semper morte novâ & fœcundo vulnere rodet.
Hinc Deus ipſe tuas dedit illi evadere fauces
Incolumem, hinc Parcas jam fila extrema legentes
Inſtaurare opus, & telam producere juſſit.
Ille fugam celerans vix duro elapſus ab hoſte
Sentit adhuc; ſed & arma ſequi, ſed & agmina credit
A tergo; credítque haſtam exaudire volantem.
Nec fruſtrà; tantos cauſa urget honeſta timores,
Ipſáque formido illius divina futuri eſt.
Nam ſuperaccenſa eſt fato violentia regis,
Et quæ Jeſſiden non fixit lancea, Saulum
Vulnerat hæc ipſum; ſalvo jam neſcit honore
Exuere inſanam mentem, nec judicat eſſe
Regis, inexpletum crudúmq; relinquere crimen.
Ergo manum lectam juvenum quos ipſe furentes
Impulerat monitis, ſcelerúmque incoxerat uſu,
Vi, ferro, jubet incautum ſuperare Davidem,
Erroréмque ſuum ſucceſſu abolere nefaſto.
Sic animo Saulus, contrà Deus omnia volvit.
Intereà Michole Jeſſides multa timenti,
Multáque ploranti curíſque decentibus ægræ,
(Namque oculis plus illa ſuis, plus lumine cœli
Dilexit, non ipſa minùs dilecta, maritum)
Facta refert, & parva ſui diſcrimina lethi.
Forte ſuper Micholes dotalia tecta, ubi & hortus
Æthereus mirâ florebat penſilis arte,
Parvum ubi multa nemus pandebat citrea malus,
Quámque dedit lucem cœli vicinia, flavis

Reddebat pomis, ut ſolis lumina ſtellæ;
Lenti incedebant manibúſque oculíſque plicatis,
Plurimáque alloquio lenibant triſtia dulci. [eſt)
Cum Michole (viſus nam pluſquam aquilinus amantûm
Heu veniunt diri, veniunt, exterrita clamat,
Carnifices; equitum video agmen,equóſque frementes
Audio; clareſcunt mediis in frondibus arma,
Sæváque per denſam tranſmittunt fulgura ſylvam,
Tolle gradum citus, & propera, fuge quolibet, inquit;
Ne morere, O conjux; fuge dictis ocyùs; adſunt;
Quid nos, quid vinclo junxit pater ipſe jugali,
Voce vocans in ſacra Deum, populúmque libentem.
Bis centum meruiſſe nihil præputia credit?
Ingratus! Sudor, ſanguis, bellíque labores
Dos tibi noſter erant. Tum pleno uberrima fonte
Diſcurrit, vocíſque vicem pia lacryma ſervat.
Mox iterúm; Nihil efficiet; per aperta feneſtræ
Hinc te demittam incolumem; tu quà via cæca,
Arripe iter; fuge mî conjux; non hæc tibi dico
More meo, inviſa eſt tua jam præſentia primúm.
Ille refert contrà; O cunctis præſtantior una
Conjugibus——Michole dicturum plurima molli
Occupat amplexu,& raptìm multa oſcula turbat.
Dum lacrymas luctûs, ac gaudia miſcet amoris
Parce, ait, incaſsùm pretioſa effundere verba,
Aſpice quanta tuæ triſtis vicinia mortis.
Ergò alacer paret dictis; hæc callida lecto
Jeſſidæ ſtatuam, mirâ factam arte reponit;
Jámque manus juvenum ſeſe in penetralia fundit
Dedignata moram ſceleris, jámque enſibus ipſum
Illum ipſum expoſcunt, & verba haud mollia jactant.
At Michole laudanda parat mendacia contrà,
Docta piam fraudem, ac dives muliebribus armis,
Flet ſcindítque comas, & luctiſono ululatu
Tecta replet; tum ſic bene ficto pectore ſatur.

Quid facitis? quem vos prohibetis vivere,duri,
Huic ipſam miſero mortem, & ſua fata negatis?
Quæritis exitium Jeſſidæ? parcite vobis;
Nil opus eſt ſcelere; ardentis vis improba morbi
Jamdudum inſervit patri, & vos eſſe nocentes
Non ſinit; ecce illum jamdudum lingua oculíque
Deficiunt; tantam fruſtrà quid perditis iram?
Nec mortem, nec vos, nec veſtros ſentiet enſes.
Si vos innocui ſitis urget tanta cruoris;
(Me miſeram!) facite ut lubet, & ſatiate furorem.
Non faciet brevis hora minus; nec tempore longo
Reſtabo infœlix: Tum lumina juſſa decoro
Imbre madent, miróſque oculis dolor afflat honores.
O quem non loctus dominæque potentia formæ
Viribus admixtis frangent? turba impia diſcit
Credere jamprimum & miſereſcere; linquere mœſtam
Triſtis & ipſa domum properat; ſtatua ipſa recumbit
Faſcioliſque voluta caput, ſtratóque ſepulta
Purpureo, atque refert morientis mortua vultum.
Lugentes famuli circùm tacitíque miniſtrant,
Et medicinalis panduntur fercula pompæ,
Triſte ornamentum menſæ; dat & arte locata
Horrorem obſcurum non clara lucerna cubili;
Scilicet iſta favent fraudi; at ſuper omnia numen,
Suffudit ſpectantum oculos caligine ſacrâ.
O tandem nullo fœlix in crimine ceſſa
Virtutem imbelli fruſtrà tentare duello,
O manibus decepte tuis, oculíſque tuorum!
Saulus, ut hæc audit,Quis talia crederet,inquit?
Illum igitur bis quinque virûm qui millia fudit
Illum animam ſegni tandem deponere letho?
Nimirum Deus hunc fertur defendere ſontem;
Sónſve inſónſve fuat, defendat; ſit precor illi
Talis membrorum modus & concordia juſta

Qualis

Qualis erat primi olim mortalibus ante
Quam ſcelus,aut ſceleris morbi digniſſima merces
Robora fregiſſent ſubito nativa veneno ;
Noſtrum immane odium eſt,totúmque explere Davides
Integer haud poterit ; quid ſe laudem addit in iſtam
Adjutrix fortuna mihi ? memorabile nil eſt
Partita in pœna. Pereuntem extinguere lucem
Quid juvat ? exhauſtæ quid fæcem emittere vitæ,
Et pœnè attritum feriendo abrumpere filum ?
Uſque adeóne humilem mea vera & nobilis ira
Se dabit ? Ah meliùs ! ſolennis victima nobis
Jeſſidæ vita eſt, & non niſi opima, litabit.
Nondum vindictæ maturus, creſcat in iram
Pingueſcátque meam ; tunc ipſe libidine quantâ
Singultantem animâ multùm luctante videbo,
Pugnantémque diu productâ morte cadentem ?
Quid loquor ! aut quò nunc vindictam differo ſeram
Cunctator ?
Forſitan & pietas ſtulta & clementia ſegnis
Juratúſque meo Samuel malus hoſtis honori,
Quæ mihi nunc fixa eſt, mutabunt denique mentem.
Adde quod & noſtræ vindex fortuna querelæ
Implicitum tenet, & fugiendi copia nulla eſt ;
Haſta impunè erret, jam ſæpè ferire licebit,
Et geminare ictus, totúmque haurire cruorem.
Si fato oppetere, & placidâ jam morte neceſſe eſt ;
At videam extremos trepidanti pectore ſenſus
Fundentem, atque oculos optato funere paſcam.
Ergo agite hûc, juvenes, Jeſſiden ſiſtite nobis,
Expirantem animam licèt, & ſuprema gementem.
 Jam pulchræ apparent latè veſtigia fraudis ;
At Michole irati juſſa incuſare mariti,
Crudeléſque minas, & vim prætendere facto.
Saulus ut hæc ; vix immodicâ ſe ſuſtinet irâ,

Vólventéſque premit luctanti pectore curas,
Amens; & rubris ſuffectus lumina flammis.
Sic olim Hircanæ metuenda potentia ſylvæ
Indomitus leo, cui rabiem jejunia longa
Addiderunt, ſiquem incautum procul ire juvencum
Aſpicit, ille jubam quaſſat; dapibúſque futuris
Accingit ſeſe lætus, tum cæca viarum
Speratam ſi fortè tegunt erroribus eſcam,
Deludúntque famem, torquet flammantia circum
Lumina, & irato tellurem vulnerat ungue,
Horrendúmque fremens ſilvas rimatur opertas.
Nil opus eſt vento, trepidant formidine frondes,
Speluncíſque feras timor abdit & urget in ipſis.
Mœſtus ubiq; horror, nemorúmq; ſilentia vaſta,
Non audet turbata rugitum imitarier Eccho.

In medio ſilvæ immenſæ quæ proxima Ramam
Obtegit, illuſtrátque verendi nominis umbrâ,
Inclyta ſanctorum ſita ſunt Collegia Vatum,
Sub magnis juvenum fervens ubi turba magiſtris,
Ad ſacros effuſa pedes didicere ſilentes,
Cordáque cœleſti ſtiparunt cerea melle.
Succreſcunt palmo veluti radicibus alta
Germina, rore Dei, & materno lacte repaſta,
Nunc parva, haud umbras olim factura minores.
Non tam mole ſuâ quàm fundatore ſuperbit
Grata domus, nollet Samuelis nomine marmor
Aut mutare aurum; tantum decus addidit author.
Hanc pius extruxit vates;modicóſque & honeſtos
Sufficit reditus, paupertatémque decoram.
Nec ſeſe tantùm dextræ tamen illa benignæ,
Quàm linguæ debere putat, quæ prodiga ſacros
Explicuit cenſus, magníque æraria cœli.
Doctores illic Samuel cunctóſque Prophetas
Sub pedibus lætos vidit; nec gloria tanta

Quod docuêre alios, quàm quod didicêre ſub illo.
Quadrata exiguis includitur area tectis;
Nam non illa artis fabricavit inepta libido,
Sed naturæ uſus, quæ gaudet maxima parvo.
Intus quadratæ viridis ſtat porticus umbræ,
Et denſæ ſolis propellunt ſpicula laurus,
Securæ cœli, rapidóſque ad fulguris ictus
Impavidæ; in medioque argentea vena ſalubris
Exiliebat aquæ, violatæ carcere nullo
Marmoris, aut triſti plangentis vincla ſuſurro,
Sed lætæ topho viridi, argutíſque lapillis.
Non minùs illa tamen, corpus purgare, levare
Apta ſitim, aut ſacros accedere pauper ad uſus.
Hîc ſua cuique data eſt cella,& ſua cuiq; ſupellex
(Lautities veterum ſanctorum & copia dives)
Sponda brevis, ſcamnum, necnon ex abiete eodem
Menſa tripes; portam clauſiſſent plura volenti
Inferre; antiqui pomœria juſta Neceſſi
Servantes, pulchréque auſi contemnere vana. (dunt,
Fallimur heu! Nec magna opulentum aut plurima red-
Sed forma, ac generi benè reſpondentia vitæ.
Impedit, atque onerat dominum numeroſa ſupellex.
In parvâ congeſta domo, ponè altera ſurgit
Altior, atque uſu cultúque auguſtior ædes.
Ad latus hîc lævum ſe pandunt aula, ſcholæque.
Bibliotheca tenet dextrum; & ſynagoga, precantum
Nunquam muta choro. Stat plurima fagina menſa
Ornamentum aulæ, non invidioſa, nec impar
Pellibus inſtratis, quibus eſt circumdata, lectis.
Accumbunt primi capitíſque comæque verendæ
Doctores, ſocii in gremis jacuêre recepti.
At juvenes intra benè læti rebus egenis
Graminibus ſuper aggeſtis, ulvâque paluſtri
Decumbunt; lectos, menſáſq; dapéſq; miniſtrat.

Terra ferax, & ſole coquo convivia gaudent.
Bibliotheca fuit paucis decorata libellis,
Non onerata malis; nondum inſatiata libido
Scribendi (peſtis jucunda) invaſerat orbem,
Nec medicina artes curandis mentibus aptæ
In morbum fuerant ipſæ ſcabiémque pudendam
Converſæ, quæ nunc latè contagia ſerpunt,
Scilicet hos importunos excluſit amantes
Virgo Muſa, novæ gemmanti in flore juventæ
Spectari pavida, & vultum velata modeſtum.
Nunc fugit amplexus meretrix deperdita nullos,
Garrula, vana, procax, cultu mendica ſuperbo,
Et populo compreſſa (nefas) parit horrida monſtra.
Quis furor hic tanto fruſtrà ſudare labore
Deſidiam, miſeróque inſanæ more Sibyllæ
Scribere, quæ volitent vacuis ludibria ventis?
Diverſas illic artéſque modóſque videres,
Queis brevis atque fugax verborum natio vitam
Exuit aeriam, & firmum ſibi vindicat ævum.
Teſſerulis quædam leviter commiſſa caducis,
Aſt alia in ſolido depoſta fideliter ære,
Palmarum hæc foliis vano mandata labore
Ni cognata oleum præberet cedrus amicum.
Hîc longa arboreis ſcribuntur carmina libris,
Tam bene florenti non vixit in arbore cortex,
Illic pictoris ſignata elementa videres,
Hic textoris acu, doctæque volumina veſtis.
Illic ceratáſque ſtylo perarante tabellas,
Aſt hîc membranas tenues, biblónq; paluſtrem,
Tunc rudia, atque artis nova tentamenta futuræ,
Nec non & paries perfungitur ipſe ſcholarum
Munere librorum; totus deſcribitur orbis,
Æquoreæque viæ, ſparſæque per æquora terræ,
Ætheriæque plagæ, palantéſque æthere ſtellæ.

Adduntur ſententiolæ, monitúſque verendi,
Hiſtoriæque breves; pars clara & aperta legenti,
At pars Niliacis animantum obſcura figuris.
Hîc ſociatorum ſacra conſtellatio vatum
(Quos fœlix virtus evexit ad æthera, nubes
Luxuriæ ſuprà, tempeſtatéſque laborum)
Diſperſit latè radios, tenebráſque fugavit,
Doctrinæ effundens lucem influxúmque benignum.
Aſtrorum Nathanus viréſque viáſque latentes,
Aureáque explicuit ſuperi penetralia mundi.
Haud magico cœlis deducens ſidera verſu
Sol ut utróſque polos converſâ luce ſalutat
Gaudentes; ſequitúrque volubilis annus euntem.
Quàm gravibus numeris argentea ſcena ſupernè
Procedit, quantáque coercita lege vagatur
Ipſe quidem vates, ſed enim nil debuit aſtris;
Contemnens rivos, & fonte repletus ab ipſo
Materiam ingenti Mahol inſectatur amore.
Pergyros, per Mæandros, per cæca viarum
Venator, fugit illa levis, premit ille fugacem,
Oráque vertentem, & tentantem evadere furto.
At ſolidas ſignare notas in pulvere docto
Gaddus, & æternas gaudet turbare figuras.
Necnon & longè numeros ſine fine vagantes
Producit patiens comes; exuperabile nunquam
Tentat adire jugum, punctóque aſcendit ab uno.
Pyramidem inverſam, & creſcentem ſemper acervum,
Defunctis victura ſtruit monumenta Seraias,
Condit aromaticâ prohibétque putreſcere laude.
Et quos præteriti vaſtum mare temporis annos
Abſorpſit, fundo petit urinator ab imo.
Quàm celer occaſus, tardúmque ſit incrementum
Imperiis; & quæ fabricat ſoleitia fatum
Edocet; at Samuel divina oracula fidus

Explicat interpres; nec cæcos more ferarum
Sed lætos parere homines jubet, atque ſcientes.
Sæpè etiam abreptus mentis violentibus alis,
Temporis ingreditur penetralia celſa futuri,
Implumésque videt nidis cœleſtibus annos.
Hæ reliquæque artes hìc excipiuntur amico
Hoſpitio tantùm; poterat ſed ſancta Poeſis
Hoc nata atque educta loco, & regnare videri.
Non magìs aſſiduo reſonat domus aurea cantu
Angelici cœli; nullo non ſpirat ab ore
Carmen; dulciſonúmque chorum moderantur Aſaphus
Hemanúſque, ambo genio excellente poetæ,
Voce pares liquidâ, digitíſque loquacibus ambo.
Parte aliâ ſynagoga pio pulcherrima luxu
Splendebat (nam ſunt illic diſpendia frugi)
Perſtringunt oculos auro laquearia fulvo
Spectantûm; ſed quos recreant aulæa viciſſim
Cæruleo, ſacróque colore; illic prece forti
Térque die ſoliti vim cœlo inferre volenti,
Térque die ſanctum Moſis verſare volumen,
Térque piis, totíſque Deum reſonantibus hymnis;
Exercent lætam ſtadio ſeptemplice vocem.
Talis erat quondam, tam celſo Muſa volatu
Sprevit humum, generis memor, atque ſuperba decenter.
  Carmen erat Deus hunc mundum quâ voce loquutus;
Namque priùs tenebræ diffundebantur inanes,
Immenſúmque Nihil, Vacuíque informis hiatus.
Plenus ubique ſui, propria ipſe palatia ſedit
Omnipotens, ſeſe contentus & Omnia ſolus.
Ille autem totus Bonitas, Sapientia totus,
Totus Amor, voluit gratis producere cuncta;
Cuncta voluntati, nondum producta gerebant
Artifici morem, & latè capita alta ferebant.
Ante alia imperio citiùs ſeſe extulit ingens

Immane, indigeſtum Aliquid; ſine lumine formæ,
Et ſine honore jacens; (Monogramma exordia mundi!)
Feſtinaſſe illud ſcires, dum ſancta capeſcit
Juſſa libens, rebúſque aliis præcurrere gaudet.
Hoc tamen in gremio, & nil promittente receſſu,
Ditia cunctarum glomerantur ſemina rerum.
Emicat hinc ſubitò lucenti vortice flamma,
Aſcendítque polum, & multo ſeſe implicat orbe;
Olli ſe jungit comitem & veſtigia tentat
Fuſus circùm aer; tellus oneroſa gravíſque
Ad mundi medium nativo pondere ſe dat
Merſa mari; ſed mox denſæ penetralia terræ
Vaſta aperit pater,& magnum deſcendere pontum
Voce jubet, penitúſque cavis habitare latebris.
At timidi contrà non audent hiſcere fluctus,
Inque uterum terræ ſine murmure delabuntur.
Convexa accendit cœli meliore metallo,
Jámque nova arcano prorumpit gloria fonte,
Atque implet ſolem exundans; hinc flumine vivo
Lucis inexhauſtæ mundum ſe ſpargit in omnem
Magnum, quo facta eſt, numen ſtudioſa referre.
Inde rudem lunæ maſſam, ſimpléxque polivit
Voce opus, & radios aurato pectine compſit.
Surge, ait, & mœſtæ regnum vigil accipe noctis;
Surrexit, traxítque ſacræ vaga ſyrmata lucis.
Attollunt famulas hinc atque hinc ſidera tædas,
Et pulchram cingunt dominam,& comitantur euntem;
Turget humus fœcunda, & pubeſcentibus herbis
Miratur riſúmque ſuum, inſolitóſque colores.
Jámque iter aerium radunt impunè volantes,
Exultántque alacres paſſim formidine nullâ,
Nondum luxuries illis humana minata eſt,
Nondum lethalis modulamina rupit arundo.
Tum magnum tenui cecinerunt gutture numen

Securæ fraudum; numen namque omnia laudant,
Fluctivagi piſces, mutum genus; illius ipſi
Munus erant, montéſque maris, volventia cete,
Quíque ſuas parvo ſuperant vix corpore arenas.
Inde feræ immiſſæ ſilvis, cœleſtia juſſa;
Quidnam ultrà potuit; cœli terræque catenam,
Ipſum hominem potuit; quo miſcuit omnia in uno:
Admirandum opus, & compendia ditia mundi.
Tum verò magni monitrix clementia patris
Carmen erat, raræque iræ, fulménque coactum,
Impia cùm ſacras damnaſſent crimina terras,
Unda ruens victrix magno ſonitúque ruinâque
Omnia vaſta dedit; frondentia tecta volucrum
Implicuêre hilares fruſtrà, nova retia, piſces.
Naufragium paſſa eſt natura, os Phœbus ab alto
Extulit, & ſolos percuſſit lumine fluctus.
Non tamen hæc homines memori ſub pectore condunt
Inſani, fervétque iterùm furioſa libido;
Cum ſubitò ardeſcunt nubes, incendia cœlo
Tetra micant, totúſque in pœnam excandet Olympus.
Mox Sodomas tabeſcentes, liquefactáque tecta
Corripuit rapidus flammanti ſulphure nimbus,
Senſerunt vivi membris crepitantibus ignem
Qui nunc æternùm miſeros poſt funera torret.
Longè alia implicuit peſtis Pharaona ſuperbum.
Cùm fluctus conjurati, & commilito ventus
Auxilium Abramidis tulerant; pecus omne profundi
Miratur, regúmque ſedent in curribus aureis
Regum corporibus ſatiati; in gurgite toto
Apparent ſemeſi artus, natat unda cruore,
Nec mare jam vano cenſetur nomine Rubrum.
Plurimus ipſe etiam in carmen veniebat Abramus,
Cujus iter genti manſurum in ſæcula nomen
Hebrææ dedit, & Moſes, Nunníque propago

Bellipotens;

Belliſpotens; quantóſque illi fregêre tyrannos,
Sihonem, membríſque ſuperbum ingentibus Oggum,
Zipporidémq; Hohamúnq;trucem, fortémq;Debirum,
Quos dextrâ Iſacidum divina potentia ſtravit.
  Sic fragilis vitæ fugientia tempora prendunt,
Pacatíſque animis cœlum labuntur in ipſum.
Non illos aurum perſtringit fulgure ſacro
Dulce malum, ignotum ſœclis quibus Aurea nomen.
Cujus nunc ergo ſudore ad tartara multo
Heu non à miſeris tantùm effoſſoribus itur.
Quantum ô ſtultorum turbam ſuperabat avaram
Dives opum contemptus, & ingens copia mentis!
Non illos bombyx pretioſo ſedulus ornat
Funere, nec Tyrio deformant corpora fuco,
Gloria, nunc animis æternóque empta dolore,
Aura illic viſa eſt levis, & ſine pondere nomen.
Accipit ingenuum feſſos durúmque cubile,
Quódque benè extremi jubeat meminiſſe ſepulchri;
In medium facilis per ſilvam quæritur eſca,
Nec populant fluvios crudeli, aut aera ventre,
Nec crudo heſternas accuſant pectore cœnas.
Conturbat nunquam tali Natura paratu:
Hæc bona munditie animi eſt; rubigine nullâ
Inficitur vitii, nitidum ſic ſordibus ævum
Deterget miſeris, puróque incedit amictu.
Hinc Deus intrat agens ſacro præcordia motu,
Nec propriam cœli præſentior incolit ædem.
Hinc alacres juſto funguntur munere ſenſus,
Nec titubant, revocántve gradum ratione magiſtrâ.
Hinc ſimulacra animo depingit myſtica ſomnus
Molliter in victos ſimul ac defluxit ocellos.
Tranſilit admiſſo præſentia tempora ſaltu,
Ætatúmque inter ſilvas, & amœna vireta
Ambulat, atque annos jam nunc exire parantes,

Frænáque mordentes cernit; micat undiq; fati
Ordo ingens, valvæque patent, longíque receſſus.
O fortunatos nimiùm, & bona qui ſua norunt!
O quàm præcelſo deſpectant culmine mundum!
Et nubes rerum, & jactatum turbine Saulum!
Hæc domus hoſpitio Jeſſiden læta recepit
Solantem curas, & denſa pericula cantu,
At manus huc juvenum (quo non penetraverit ira
Invidiæque oculus?) regíſque ſuóque furore
Sæva venit; votis damnati immanibus omnes.
Segnis erat qui non peſtem juraverat amens
Jeſſidæ, membrúmque aliquod promiſerat enſi.
Sic abſens totum partita eſt Ira cadaver.
Jámque adſunt, ſubitóque afflantur corda ſereno,
Ignotum inſinuat ſeſe per pectora cœlum.
Laſcivit paulatim horror, vultúſque recedit
Fulgur atrox; & jam pacato ſidere vernat.
Venarum caſto gaudentes flumine rivi,
Lenè micant; ſignat divinus tempora candor.
Mira dies frontis, ſacro quæ fuſa pudore
Prima rubet; ponit belli cædíſque cupido,
Dum numen pacis celebrant, & carmina fundunt
Pacis opus; bis jámque alios, bis luſus eiſdem
Miſerat exemplis, ipſum jam plena tyrannum
Ire jubet rabies læſámque ulciſcier iram.
Cùm melior ſubitò furor implet mentem animúmque
Pérq; omnes ſenſus, pérq; intima pertinet oſſa.
Tum chlamydem illuſam gemmis,auróque rigentem
Exuit, & capitis deponit nobile pondus.
Ah puduit regni decus atque inſignia ferre
Turpe jugum vitii, & ſervilia jura ferentem;
Tum primùm rex Saulus erat; lux una beatæ
Inſtar habet vitæ, & longum præponderat ævum.
Miratur populus, dictúmque emanat ubique,
Ipſum etiam vatum turbæ ſe adjungere Saulum.

Balamus ſic Beorides Moabitida venit,
Ut benedictam ageret diris & carmine gentem,
Et pretio infœlix fatalia venderet ora:
Sic ſecum; at didicit tandem (mirabile dictu)
Ipſo aſino ſapere, ac fari meliora magiſtro.
O magnum Iſacidum decus! ô pulcherrima caſtra!
O arma ingentes olim paritura triumphos!
Non ſic herbarum vario ſubridet amictu,
Planities pictæ vallis, montiſve ſupini
Clivus, perpetuis cedrorum verſibus altus.
Non ſic æſtivo quondam nitet hortus in anno,
Frondéſque fructúſque ferens, formoſa ſecundum
Flumina, mollis ubi viridíſque ſupernatat umbra.
Quid video? mortem Iſacidum ſuper arma ſedentem!
Læta ſedet, prædámque expectat avara futuram.
Plures Iſacidæ gladios, plura arma parate;
Scilicet hæc crebro victoria conteret uſu.
Cum leo ſe attollit Judæ, torvúmque tuetur,
Omnia diffugient preſſis animalia longè
Auribus; & medio ſi fortè recumbit in antro,
Murmura tum ponent ſilvæ, metuendáque tigris
Prætereuns ipſo vel dormitante tremiſcet.
Quæ mala, quis Judæ vel proſpera fata precatur,
Omnia in ipſius caput ingeminata ferentur.

HYM-

HYMNUS

In LUCEM.

PUlchra de nigrâ ſobole parente,
Quam Chaos fertur peperiſſe primam,
Cujus ob formam benè riſit olim
Maſſa ſevera!
Riſus ô terræ ſacer & polorum!
Aureus verè pluvius tonantis!
Quæque de cœlo fluis inquieto
Gloria rivo!
O ſalus rerum, & decus omne, ſalve;
Vita naturæ vigil actuoſæ!
Omnium mater bona cum calore
Juncta marito!
Unde, momento, quibus è pharetris
Tela per totum jacularis orbem?
Præpotens, divéſque Deíque verbum
Faſſa paternum?
Carceres ipſos ſimul, atque metam
Linquis, attingíſque, animi ſagittis
Ocyor ſtrictis, rapidâ angelorum
Ocyor alâ.
Aureo lunæ benè læta curru
Auream aſtrorum peragrare ſylvam, &
Vere nocturno reparata ſemper
Viſere prata,
Regiam gaudens habitare ſolis
More in æternum Scythico vagantem, &
Divitem mundi redeunte gyro
Ducere pompam:

Inter & tantos humilis triumphos
Vermium dignata animare caudas,
Pauperes dignata hilarare parvâ
Lampade vepres.
Te fugit nigris comitata pullis
Nox, & adverſo latitat ſub axe,
Te fugit pennâ trepidans inerti
Noctua ſomnus.
Diſcolorato glomerans racemo
Turba pictorum vaga ſomniorum
Avolat; mixtas ſine more formas
Trudit & urget.
Quin & obſcœnas repetunt latebras
Sœcla ſerpentum malè conſciorum,
Nec tibi natura pudens ſiniſtrum
Objicit omen.
Ad tuos quondam Dolor ipſe vultus
Fertur invitam recreaſſe frontem;
Cura ſubriſit, pepulítque rugas
Ore maligno.
Ad tuos quondam Timor ipſe vultus
Excutit turpem genubus tremorem;
Pallor igneſcit; capite inſolenti
Cornua vibrant.
Inverecundi dominator oris
Te tamen teſtem metuit Cupido;
Flamma cognatis rotat in tenebris
Sordida fumo.
Tu, dea, Eoi ſimul atque cœli
Exeris pulchrum caput è roſetis,
In tuas laudes volucrum canoris
Perſonat hymnis.
Aula gaudentis reſerata mundi;
Spectra diſcedunt, animæque noctis,
Vana diſcedúntque tenebrionum
Monſtra deorum.

Te bibens arcus Jovis ebrioſus
Mille formoſos revomit colores,
Pavo cœleſtis; variámque paſcit
Lumine caudam.
In Roſâ pallam indueris rubentem,
In Croco auratam indueris lacernam,
Supparum geſtas quaſi nuda rallum
Lilia complens.
Fertilis Floræ ſobolem tenellam
Purpurâ involvis violas honeſtâ
Veſte ſegmentata operis ſuperbas
Larga Tulippas.
Igne concreto fabricata gemmas
Floreum immiſces ſolidúmque fucum;
Invidet pictus, fragiléſque damnat
Hortus honores.
Parcior fulvis utinam fuiſſes
Diva largiri pretium metallis!
Parcior, quantis hominum allevaſſes
Pectora curis!
Mî quidem ſolis nitor, & diei
Innocens fulgor magìs allubeſcit,
Pars quota humani generis ſed aurum
Non tibi præfert!
Ætheris gyros per inexplicatos,
Aeris campos per & evolutos,
Æquoris per regna laborioſi
Flumine vivo
Lucidum trudis properanter agmen,
Sed reſiſtentum ſuper ora rerum
Lenitèr ſtagnas, liquidóque inundas
Cuncta colore.
At mare immenſum, oceanúſque lucis
Jugiter cœlo fluit empyræo,
Hinc inexhauſto per utrum mundum
Funditur ore.

A. C. CLIFFORDO, *S. D.*

Cùm ab eo peſſimum omnium Poetam dono accepiſſet.

QUis putet hoc? Etiámne φιλοῦ nunc δῶρον ἄδωρον?
Quo fugêre fides, pietas, ſocialia jura
Cùm tu ſuſtineas tali mactare libello
Couleium, Cliffordc, tuum? quin &, malè ſalſe,
Munere commendato judicio quoque noſtro
Feciſti inſidias, captum ludóſque jocúmque
Facturus; ſed te Danaorum dona ferentem
Præveniam Phrygibus ſapientior, & mihi certum eſt
Muſæo excluſum ſubjectis urere flammis
Infœlix munus, librúmque Sinonis amici
At Nemeſis (nam tu gaudes punire ſceleſtos)
Suggere vindictam horribilem mihi; quid faciam, ede.
Illa refert contrà: Magìs ulli talio nunquam
In promptu fuit, ut ſi quis lapide improbus ultrò
Te petat, haud aberit longè credo lapis ultor.
Graſſantem verſu, verſu referire memento:
Sentiat, iſta movens pluſquam civilia bella,
Ille pares aquilas & pila minantia pilis.
Sunt propè bis centum furioſâ mente poetæ,
(Quorum nil opus ut celeberrima nomina dicam,
Αἰδέομαι quoniam (quamvis dea) Τρῶας, & illis
Admiratores numeroſi; ſed benè noti)
Horum quos furere exactè in totúmque videbis
Selige quinquaginta aliquos, gratúſque remitte.
Si temet ſuper ipſe dabis, tu non leve pondus
Vindictæ adjicies —— ——
Hæc acris præcepta dedit dea; tótne poetas

Magno emiſſe malos vindictæ me decet ergo?
Sim potiùs pius, & facilis veniam dare culpæ.
Quod nihili conſtat faciam? illi carmina mittam,
Et nequam immani plectetur epiſtolâ abundè
In tergo ſcriptum, furiis quæ vincet Oreſtem.
Eia, hoc ſubtile eſt! Nempe hoc ſummi benefacti
Ille loco apponet; lætúſque avidúſque leget; non
Hæc illi, ut nobis, ſtomachum bilémque movere,
Sed luſum riſúmque ſolent; his ille venenis
Improbus indulget pingueſcítque; hic cibus illi eſt.
Fortè olim ex ſtagnis & conſitâ arundine ripâ
Ranarum abſurdos queſtus, vocémque moleſtam
Audirem cùm præteriens; O te miſeram (inquam)
Picta anas, hæc inter tormenta auríſque oculíſque
Quæ aſſiduè degis! Contrà perniciter alas
Plaudens, lætitiámque ſuam clangore profeſſa,
Reſpondere mihi viſa eſt anas hoc: Miſeram aurem
Moroſámque tibi, quam offendit Muſica talis!
Paſce, ait, hìc ſodes mecum, & ſonus ipſe placebit.
Cùm dico, Clifforde, precor, librum aufer ineptum;
Non poſſum legere, & mihi nauſea ſurgit ab ipſo
Principio, mihi tu reſpondes, O ſale multo,
Et riſu atque joco, & multis cariture cachinnis,
Si neſcis ſtultus ſapienti quid ſapiat, vel
Quid jucundi habeant ægrorum ſomnia vatum!
Pol tibi ego invideo, at paucis cœlóque probatis,
Democriti ſplenem tribuerunt fata beatum.
O fœlix, quem ſic circumvolat undique riſus!
Certè illi nunquam & nuſquam Comœdia deerit.

SEL-

SELLA

Ex reliquiis tabulatorum Navis Dracanæ fabricata; & à Johanne Daviſio, Deptfordienſi, Bibliothecæ Oxonienſi dedicata.

ORbe pererrato, ſolariſque æmula currûs
Quem valuit totum noſcere, digna polo,
Eligit hunc portum ſapiens, rerúmque perita,
Formam induta novam Pythagorea Ratis.
Non poterat meritis tribui Navíſque, Dracíque
Nobilius pretium, nobiliórve locus.
Nam ſedet æternâ compôſtus uterque quiete,
Et Dracus in Cœlo, Navis & Oxonii.

SOLITUDO.

RUra laudamus meritò poetæ,
Rure floremus; dominóque laurum
Sole gaudentem necat oppidorum
Nubilus aer.
Nam priùs creſcet ſeges in plateis,
Et coronabunt fora denſa flores
Spontè naſcentes, priùs ipſa civis
Fiet & herba.
Urbe quam ſurgat mediâ bonorum
Carminum meſſis; bona ſemper urbem
Carmina oderunt, neque nutrit omnis
Omnia tellus.
Rure, Perſarum veluti tyrannus,
Abditus longo maneam receſſu,
Sæpè legatum ſatìs eſt ad urbem
Mittere carmen.
Arbores ſalvete, bonæque ſylvæ,
Civitas fœlix avium innocentum!
Regna muſarum! ſacra ruſticantum
Villa deorum!
Hîc jacens veſtris temerè ſub umbris,
Audiam ſuprà Zephyros volantes
Cúmque fœcundis benè diſputantes
Frondibus auras.
O ſacrum riſum juvenilis anni!
Cùm calor totos penetrans per artus,
Fertilem pubem, Venerémque adulti
Suſcitat orbis.

Hîc mihi æſtivo domus apta ſole,
Pulchra naturæ domus architectæ!
Quis trabem exciſam priùs æſtimabit
Arbore vivâ?
Audiam hîc proni per aprica collis
Luce turgentes liquidíſque gemmis,
Dulcè ridentes properare rivos,
Dulcè loquentes.
Eſſe qui ſecum nequit occupatus,
Aut laborabit miſer ille vitæ
Tædio, aut caras malè collocabit
Prodigus horas.
Tu Deum longis comitata ſœclis
Sola tu rerum, ſacra ſolitudo,
Antequam trunco numerorum abiret
Arbor ab uno.
Impetus mentis nimiùm evagantes
Inſtar aurigæ cohibes periti,
Et jubes pulchrum breviore gyro
Claudere curſum.
Languidos mentis fluidæ calores
Et nimis multum ſpacii occupantes
Ritè conſtringénſque fovénſque pulchros
Elicis ignes.
Quid mihi æterno populum, fluentem
Fonte, Londinum, numeróſque jactas?
Quid mihi ingentes nihil invidenti
Objicis arces?
Eximam ſtultos numero tuorum,
Eximam denſum genus improborum,
Vicus obſcurus, propè Solitudo
Tu quoque fies.

ODE.

QUid relinquendos, moriture, nummos,
Sarcinas vitæ, fugiture, quæris?
Si relinquendos; dominum relinquunt
Sæpè priores.
Quid ſtruis pulchros thalamos in altum
Membra ſub terrâ poſiturus imâ?
Conſerens hortos, ſed in omne tempus
Ipſe ſerendus?
Num tuas te res agitare credis?
Eſſe te frugalem? aliis laboras
Servus infœlix, aliena curas
Ardelio ingens.
Longa momento meditantur uno,
Dum ſenes rebus venientis ævi
Lineæ puncto brevis in ſupremo
Acriùs inſtant.
Jure formicæ cumulant acervos
Providæ, & brumæ memores futuræ,
Sed malè æſtivas eadem deceret
Cura cicadas.
Gloriæ mendax nitor atque honorum
Poſſet excuſare ſuos amantes
Si diem vitæ valuiſſet, uti ſol,
Pingere totum.
At brevem poſt ſe ſonitum relinquens
Fulguris ritu, ſimul ac videtur
Tranſit, illuſtri loca multa inaurans
Non ſine damno.

O rudis pulchræ propè contuenti
Scena fortunæ! Mala faſtuoſa
Ore larvato! Lacrymæque pictæ
Iridis inſtar!
Magna contemnens, miſeránſque magnos,
Invidens nulli, minimo invidendus,
Vive Coulei; lege tuta parvâ
Littora cymbâ.
Hoſpitem cœlorum, imitare alaudam,
Sis licèt nubes ſuper ire cantu
Doctus, in terris humilem memento
Ponere nidum.

EPI-

EPITAPHIUM

Vivi Autoris.

HIc, ô viator, ſub lare parvulo
COULEIUS hîc eſt conditus, hîc jacet,
Defunctus humani laboris
Sorte, ſupervacuâque Vitâ.
Non indecorâ pauperie nitens,
Et non inerti nobilis otio,
Vanóque dilectis popello
Divitiis animoſus hoſtis.
Poſſis ut illum dicere mortuum,
En terra jam nunc quantula ſufficit!
Exempta ſit curis, viator,
Terra ſit illa levis, precare.
Hîc ſparge flores, ſparge breves roſas,
Nam vita gaudet mortua floribus,
Herbiſque odoratis corona
Vatis adhuc cinerem calentem.

EPITAPHIUM AUTORIS,

In Eccleſiâ D. Petri apud Weſtmonaſterienſes,

SEPULTI.

ABRAHAMUS COULEIUS,

Anglorum Pindarus, Flaccus, Maro,
Deliciæ, Decus, Deſiderium Ævi ſui,
Hic juxtà ſitus eſt.

Aurea dum volitant latè tua ſcripta per orbem,
Et famâ æternùm vivis, Divine Poeta,
Hîc placidâ jaceas requie: Cuſtodiat urnam
Cana Fides, vigilentque perenni lampade Muſæ.
Sit ſacer iſte locus; nec quis temerarius auſit
Sacrilegâ turbare manu venerabile Buſtum.
Intacti maneant; maneant per ſæcula dulcis
COULEII *cineres, ſerventque immobile ſaxum.*

Sic Vovet
Votumque ſuum apud Poſteros ſacratum eſſe voluit,
Qui Viro Incomparabili poſuit ſepulcrale marmor,
GEORGIUS DUX BUCKINGAMIÆ.

Exceſſit è vita Anno Ætatis ſuæ 49°. & honorificâ pompâ elatus ex Ædibus Buckingamianis, Viris illuſtribus omnium Ordinum exequias celebrantibus ſepultus eſt Die 3°. M. Auguſti, Anno Domini, 1667.

FINIS.

INDEX PLANTARUM.

A A

Abies, Elate, Peuce, Firr. 272.
Abſinthium 19.
Acer, Maple 262.
Acte, Eldar 261.
Aguacata 245.
Alnus, Alder 260.
Amaranthus, Flower-gentle Floramour, Gall. *Paſſevelours*, Goldilocks 199.
Amellus, Aſter Atticus, Inguinalis, Bubonium, Star-wort 173.
Amygdalus amara, dulcis 215.
Anemone 139.
Anthemis, Chamæmelon 160.
Anthora, Aconitum ſalutiferum, wholſom Helmet-flower, Counter-poiſon Monks-hood 163.
Antirrhinon, Anarrhinon, Lychnis agria, Orontium, Canis Cerebrum, Os Leonis, Leo herba, Snapdragon, Lions-ſnout, Calves-ſnout ibid.
Aquifolium, Aquifolia, Holly 268.
Arbutus, Strawberry-tree ibid.

Ariſto-

Ariſtolochia, Birth-wort 86.
Artemiſia 67, 100.
Aſplenum, Splenium, Scolopendrium, Scolopendra, Mala herba, *Off.* Ceterach, Spleen-wort, Milt-waſt 27.
Auricula maris, Mouſe-ear 171.
Auricula urſi 135.

B B

BEtonica 3.
Betula, Birch 262.
Buxus, Box 267.

C C

CAcao 244.
Campanulæ, Bell-flowers 166.
Canna Indica, Flos Cancri, Indian flowry Reed 168.
Capillus Veneris, Adiantum, Polytrichum, Callitrichum, Terræ Capillus, Cincinnalis, Capillaris, Crinita, Supercilium terræ, Coriandrum putei, Maiden-hair, Venus hair, Our-Ladies-hair 8.
Caſſytha, *Off.* Cuſcuta, Dodder 17.
Caſtanea 212.
Ceraſus 221.
Chelidonia, Celandine 54.

Ciſtus

Ciſtus, Roſago, Holly-Roſe, Sage-Roſe 177.
Coccus 246.
Cochlearia, Scurby-graſs 15.
Conſolida Regalis, calcaris Flos, Flos regius, Buccinum Romanorum, Delphinium, Larks-heel, Larks-ſpur 169.
Convolvulus major, Great blue Bell-flower, great blue Bindweed 167.
Cornus, Cornelian-Berry or Cherry 225.
Corona Imperialis 141.
Corylus 209.
Crocus, Saffron 196.
Cupreſſus 271.
Cyanus, Blaptiſecula, Blue-bottle 161.
Cyclaminus, Tuber Terræ, Rapum terræ, Umbilicus terræ, Malum terræ, Rapum porcinum, Orbicularis, *Off.* Cyclamen, Panis porcinus, Alamita, Sow-bread 38, 171.

D D

DIctamnus 72.
Digitalis, Fox-glove 167.

E E

EPimedium, Barren-wort 172.
Eruca, Rocket 56.
Euphraſia, Eye-bright 30.

F F

FAba 179.
Fagus, **Beech** 263.
Ficus 237.
Ficus Indica 244.
Flos Africanus, Flos Tunidenſis, Caltha Africana, **Africans, French Marigolds** 175.
Flos Jovis, Caryophyllus, Vetonica Altera, Altilis, Coronaria, Herba Tunica, Viola Damaſcena, Ocellus Damaſcenus, Cantabrica, Iphium, **Gilloflowers, Carnations** 194.
Flos Solis, Chryſanthemum Peruvianum, *Sol Indica* 193.
Fraxinus, **Aſh** 264.

G G

GAlega, **Goats-Rue** 164.
Gentiana, **Gentian, Felwort, Bitterwort** 166.

H H

Helleborus niger 119.
Heſperis, Viola matronalis vel hyemalis, vel Damaſcena, vel Muſcatella, Dames Violets, Queens Gilloflowers, Winter Gilloflowers 160.
Hovia 243.

I I

Jaſme, Jaſminum, Jaſmin, Jeſſemin 178.
Ilex Holm-Oak, Evergreen-Oak 273.
Iris 148.
Iucca 175.
Juglans 216.
Juniperus 270.

L L

Lactuca 29.
Lada, Ciſtus Ledon, Gum-ciſtus, Sweet-ciſtus 177.
Lathyrus, Particoloured Chichling 179.

Laurus 81, 271.
Lens paluſtris, Ducks-meat 41.
Lentiſcus, Maſtick-tree 91.
Lilium candidum 189.
Lotus 226.
Lupinus, Lupine 179.
Lychnis, Campion 165.
Lychnis Chalcedonica, None-ſuch or Flower of Briſtol ibid.
Lyſimachia, Looſe-ſtrife, Willow-herb 166.

M M

MAlva hortenſis roſea, Holi-hock 175.
Mala Armenia, Præcocia, Perſica, Duracina, Rhodocina, &c. Abricots, Peaches, Necrotins, Gall. *Auberges*, *Mirecotons*, *Preſſes*, *Peſches noix* 224.
Mala Citria & Aurantia, Lemons and Oranges 220.
Malus 234.
——— Aurantia 178.
——— Cydonia, Quince 235.
——— Punica 218.
Mandragoras, Circeius, Mandrake 180.
Maracotta, Flos Paſſionis, Maracoe, Clematis Virginiana, The Virginian Climer 181.
Meliſſa, Meliphyllum, Meliſſophyllum, Melittis, Apiaſtrum, Citrago, Baum 13.
Mentha 46.
Meſpilus, Medlar 233.
Metla 245.

Mira-

Mirabile Peruvianum, Marvel of Peru or of the World 174.
Moly 183.
Morus 236.
Muſcipula, Ben rubrum, Catch-fly 172.
Myrrha 103.
Myrtus 233.

N N

NApellus, Blue Helmet-flower, Monks-hood 163.
Narciſſus 137.
Naſturtium Indicum, Indian Creſſes, Yellow Larks-heel 168.
Nigella, Gith, *Gr.* Melanthion, Melaſpermon, Fennel-flower, Ruffling-Robin 161.
Nymphæa Heraclia, Mater Herculana, Alga paluſtris, Papaver paluſtre, Clavus Veneris, *Off.* Nenuphar, Water-Lily 23, 180.

P P

PÆonia 149.
Palma 228.
Papaver 191.
Phalangium, Spider-wort 173.
Phaſeolus coccineus, Scarlet-Bean 179.

Philly-

Phillyrea, Alaternus, Pyracantha, Oxyacantha. Evergreen Privet, Prickly Coral-tree 268.
Pinus 212.
Piſtacium 215.
Piſum perenne, Everlaſting Peaſe 179.
Plantago, Ribwort Plaintain, Way-bread 75.
Platanus 243.
Pomum amoris, Love-apple 168.
Populus, Poplar 260.
Prunus 222.
Prunus ſylveſtris 266.
Ptarmica, Double Pellitory 172.
Pulegium 69.
Pyrethrum, Pellitory of Spain 171.
Pyrus 234.
Pyrus ſylveſtris 265.

Q Q

Quercus 273.

R R

Rorella, Sun-dew 36.
Roſa 77. 152.
Roſmarinus 42.

I N D E X.

S S

SAbina, *Gr.* Brathy, Sabin 94, 270.
Salix, Willow 261.
Salvia, *Gr.* Eleliſphacon 11.
Saponaria, Sope-wort 166.
Scabioſa, Scabious 171.
Sorbus, Berberis, Morus, Cornus, Serbice-tree, Mulberry-tree, Cornelian-Berry 265.
Speculum Veneris, Onobrychis, Viola arvenſis, inodora, pentagon, Campanula arvenſis, Corn-Violet, Venus-Looking-glaſs 262.
Spina alba, Hep-thorn 265.

T T

TAxus, Smilax, Yew 269.
Thlaſpi Creticum, Candy-Tufts 170.
Tilia, Lime-tree 264.
Trachelium, Throat-wort Canterbury-Bells 167.
Tulipa 143.
Tuna 244.

Veſicaria,

V V

Veſicaria, Halicacabus, Alkakengi, Winter-Cherries 33.
Vetonica, Vettonica, Vectonica, *Ital.* Serratula, *Gr.* Ceſtron, Pſychotrophon, Betony 3.
Viola 133, 169.
Viſcus quernus, Miſſeltoe 51.
Vitis 239.
Ulmus, Elm 263.

Z Z

Ziziphus, the Jujube-tree 225.
Zygias, Horn-beam 263.

INDEX

Miſcellaneorum.

DAvideidos, Sacri Poematis, Operis imperfecti Liber unus 299.
Hymnus in Lucem 332.
A. C. Cliffordo, Cùm ab eo peſſimum omnium Poetam dono accepiſſet 335.
Sella ex reliquiis tabulatorum Navis Dracanæ fabricata; & à Johanne Daviſio, Deptfordienſi, Bibliothecæ Oxonienſi dedicata 337.
Solitudo 338.
Ode 340.
Epitaphium Vivi Autoris 343.
Epitaphium Autoris ſepulti 344.

Libri quidam impenſis Joannis Martyn *noviter impreſſi.*

EUclidis Elementa Geometrica, Novo Ordine ac Methodo fere, demonſtrata. Unà cum Nicolai Mercatoris in Geometriam Introductione brevi, Quâ Magnitudinum Ortus ex genuinis Principiis, & ortarum affectiones ex ipsâ Geneſi derivantur. In Duod.

Martini Liſter è Societate Regiâ Londini Hiſtoriæ Animalium Angliæ tres tractatus, Unus de Araneis, Alter de Cochleis tum Terreſtribus tum Fluviatilibus. Tertius de Cochleis Marinis. Quibus adjectus eſt Quartus de Lapidibus ejuſdem Inſulæ ad Cochlearum quandam Imaginem figuratis. In Quarto.

Diſputationes de Deo, & Providentia Divina.

Diſp. I. An philoſophorum ulli, & quinam Athei fuerunt?

II. A rerum finibus Deum eſſe demonſtratur.

III. Epicuri & Carteſii Hypotheſes de Univerſi fabricatione evertuntur.

IV. Mundum neq; prorſus infectum, neq; neceſſitate factum; ſed ſolo Opificis conſilio extructum fuiſſe demonſtratur.

V. A Generis humani ortu, & Corporis humani ſtructurâ Deum eſſe demonſtratur.

VI. Contra Scepticorum & Academicorum diſciplinam, potiſſimùm Ciceronis de quæſtionibus Academicis libros, & Carteſii meditationes Metaphyſicas diſputatur.

Authore Samuele Parkero, S. T. P. Archidiacono Cantuarienſi. In Quarto.

15 6458

Digitized by Google